

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

4/2021 ročník LXXIII

NEJVYŠŠÍ SOUD

Z OBSAHU:

Stanoviska

č. 1 str. 503

Rozhodnutí ve věcech trestních

č. 19–24 str. 519

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

č. 31–38 str. 587

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

4/2021

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda:	JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda:	JUDr. Petr Šuk
Členové:	JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce:	Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493 e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXI, Index 47 301

Číslo 4/2021 vychází 30. 7. 2021

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Stanoviska

Právní domněnka,	č. 1
Určení otcovství,	č. 1
Způsobilost procesní	č. 1

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Advokátní tarif	č. 23
Domovní prohlídka	č. 24
Dotační podvod,	č. 20
Důkaz,	č. 24
Krádež,	č. 19
Odměna advokáta	č. 23
Ohledání,	č. 24
Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	č. 19
Pokračování v trestném činu	č. 20
Poškození finančních zájmů Evropské unie,	č. 20
Právo na spravedlivé soudní řízení	č. 24
Pytláctví	č. 22
Řízení o dovolání	č. 21

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Exekuce	č. 32
Moderace náhrady škody soudem [Moderační právo soudu]	č. 34
Náhrada škody,	č. 33
Náhrada škody,	č. 34
Odpovědnost státu za škodu	č. 36
Pozůstalost (o. z.),	č. 31
Předběžná otázka	č. 35
Reorganizace,	č. 38
Smlouva o smlouvě budoucí	č. 33
Účetnictví	č. 38
Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)],	č. 37
Započtení pohledávky	č. 37
Zastavení řízení	č. 31

STANOVISKA

Č. 1

č. 1

Určení otcovství, Právní domněnka, Způsobilost procesní

§ 777 o. z., § 416 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., čl. 7 odst. 1 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.

1. Postupem podle ustanovení § 777 o. z. nelze určit otcovství k dosud nenarozenému dítěti.

2. Návrh na určení otcovství k nenarozenému dítěti podle ustanovení § 777 o. z. soud zamítne.

(Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. Cpjn 202/2020, ECLI:CZ:NS:2021:CPJN.202.2020.1)

Stanovisko

občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2021 k určení otcovství k nenarozenému dítěti prohlášením podle ustanovení § 777 o. z. a k vlivu takto učiněného prohlášení na výsledek řízení o popření a určení otcovství.

Nejvyšší soud, který je povolán sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů [§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů], z předložených rozhodnutí zjistil, že soudy nepostupují jednotně při posouzení otázky, zda právní řád umožňuje určit otcovství prohlášeními manžela matky, matky a domnělého otce k nenarozenému dítěti (dále též „nasciturus“) a v případě záporné odpovědi se rovněž rozcházejí v procesním řešení této otázky. Po vyhodnocení předložených rozhodnutí a na jejich základě zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy občanskoprávního a obchodního kolegia v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů v těchto věcech následující

stanovisko:

1. Postupem podle ustanovení § 777 o. z. nelze určit otcovství k dosud nenarozenému dítěti.

2. Návrh na určení otcovství k nenarozenému dítěti v řízení podle ustanovení § 416 z. ř. s. soud zamítne.

Odůvodnění:

č. 1

Podnět k přijetí stanoviska a podkladová rozhodnutí

1. Nejvyšší soud obdržel od advokáta Mgr. A. K. podnět ke sjednocení judikatury týkající se otázky, zda lze určit otcovství k nenarozenému dítěti prohlášením podle § 777 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), v řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů podle § 416 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“).
2. Nejednotnost v rozhodování této otázky byla v podnětu dokládána jednak rozsudkem Okresního soudu Praha-východ ze dne 20. 11. 2014, č. j. 30 Nc 1010/2014-19, který návrhu na určení otcovství podle § 777 o. z. k nenarozenému dítěti vyhověl a rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 31. 7. 2019, č. j. 6 Nc 5201/2019-30, který takový návrh zamítl pro předčasnost. K odvolání matky byl rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 31. 7. 2019, č. j. 6 Nc 5201/2019-30, usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 25. 2. 2020, č. j. 32 Co 286/2019-64, zrušen a řízení zastaveno s odůvodněním, že v průběhu odvolacího řízení se nezletilá, k níž bylo otcovství určováno, narodila, a v odvolacím řízení došlo k souhlasnému prohlášení účastníků podle § 416 z. ř. s., na které byl odvolací soud povinen reagovat podle § 424 z. ř. s.
3. Nejvyšší soud si prostřednictvím krajských soudů vyžádal další soudní rozhodnutí týkající se nastolené otázky a zjistil, že rozhodovací praxe odvolacích soudů je při jejím řešení značně rozdílná, když lze vysledovat nejméně dva odlišné přístupy.
4. Okresní soud Praha-východ rozsudkem ze dne 20. 11. 2014, č. j. 30 Nc 1010/2014-19, vyhověl návrhu na určení otcovství k dosud nenarozenému dítěti na základě prohlášení (bývalého) manžela matky a tehdejšího partnera matky, ke kterým se matka připojila. Soud měl podmínky stanovené v § 777 o. z. za splněné, a to s odkazem na § 25 o. z., podle něhož se na „počaté dítě hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům“.
5. Uvedené rozhodnutí je však ojedinělé, neboť převažující soudní praxe se k možnosti učinit prohlášení podle § 777 o. z. k nasciturovi staví negativně, a to z různých důvodů.
6. První důvod soudy spatřují v absenci právní osobnosti nascitura, který tak není způsobilý být účastníkem řízení o popření otcovství (viz kupříkladu usnesení Okresního soudu Brno-venkov ze dne 28. 11. 2014, č. j. 34 P a Nc 35/2014

Nc 2114/2014-8, nebo rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 31. 7. 2019, č. j. 6 Nc 5201/2019-30, či usnesení Okresního soudu Brno-venkov ze dne 29. 8. 2019, č. j. 32 P a Nc 173/2019 Nc 8308/2019-8). Na řízení o určení otcovství pak soudy nahlíží nejprve jako na řízení o popření otcovství, jehož účastníkem je právě i nezletilé dítě, a následně jako na řízení o určení otcovství. S přihlédnutím na absenci účastníka řízení pak soudy vyvozují nutnost řízení zastavit (viz usnesení Okresního soudu v Kladně ze dne 23. 5. 2017, č. j. 22 Nc 3709/2017-10).

7. Druhý důvod spatřují soudy v předčasnosti podaného návrhu na určení otcovství. Gramatickým výkladem § 777 o. z. („Narodí-li se dítě v době mezi zahájením řízení o rozvodu manželství a třístým dnem po rozvodu manželství,...“) dovozují, že rozhodnout o určení otcovství je možné pouze v případě, kdy se dítě již narodilo, a kdy je zároveň touto objektivní právní skutečností potvrzeno, že se tak stalo ve zmiňované ochranné lhůtě tří set dní po rozvodu manželství. Soudy pak postupují zpravidla tak, že poučí účastníky řízení o předčasnosti návrhu, načež jsou návrhy účastníky řízení vzaty zpět, a řízení je z toho důvodu zastaveno (kupříkladu usnesení Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 11. 10. 2016, č. j. 20 Nc 12507/2016-13, nebo usnesení Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 12. 3. 2019, č. j. 19 Nc 12505/2018-13, či usnesení Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 6. 3. 2020, č. j. 9 Nc 5022/2019-13), případně se řešením této otázky soudy nezabývaly, neboť vydání rozhodnutí v řízení bránilo jiné překážky (zpravidla absence pravomocného rozhodnutí o rozvodu manželství) pro které byla tato řízení přerušena, a dítě se v mezičase narodilo, čímž posuzovaný problém v rámci daného řízení pozbyl významu (viz kupříkladu rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 22. 12. 2017, č. j. 28 Nc 13002/2016-45).

Právní úprava a závěry vedoucí k zaujetí stanoviska

II. a) Právní úprava a její východiska

8. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského zákoníku, Úmluvy o právech dítěte, vyhlášené pod č. 104/1991 Sb. (ve znění opravy vyhlášené pod č. 41/2010 Sb. m. s.) a zákona o zvláštních řízeních soudních:

§ 777 (o. z.)

(1) Narodí-li se dítě v době mezi zahájením řízení o rozvodu manželství a třístým dnem po rozvodu manželství, a manžel, popřípadě bývalý manžel matky prohlásí, že není otcem

dítěte, zatímco jiný muž prohlásí, že je otcem dítěte, má se za to, že otcem je tento muž, připojí-li se matka k oběma prohlášením.

(2) Prohlášení manžela matky dítěte, popřípadě jejího bývalého manžela, muže, který tvrdí, že je otcem dítěte, a matky dítěte se činí v řízení před soudem, zahájeném na návrh některého z nich; návrh lze podat nejpozději do uplynutí jednoho roku od narození dítěte.

(3) K určení otcovství k dítěti podle odstavců 1 a 2 nemůže dojít dříve, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství.

(4) Jde-li o řízení o neplatnost manželství, použijí se odstavce 1 až 3 obdobně.

Článek 7 (Úmluvy o právech dítěte)

1. Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost, a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.

...

§ 416 (z. ř. s.)

Určení otcovství po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné

(1) Byl-li podán návrh na určení otcovství souhlasným prohlášením k dítěti, které se narodilo v době mezi zahájením řízení o rozvodu manželství nebo o neplatnost manželství a třístým dnem po rozvodu manželství nebo prohlášení manželství za neplatné, vyslechne soud matku, manžela i toho, kdo prohlašuje, že je otcem dítěte. Příslušným je soud podle § 417.

(2) Dojde-li k souhlasnému prohlášení účastníků o tom, kdo je otcem dítěte, uvede to soud do protokolu a oznámí matričnímu úřadu, který vede knihu narození, v níž je dítě zapsáno.

(3) Byl-li návrh podán před pravomocným skončením řízení o rozvod nebo neplatnost manželství, soud řízení přeruší do doby, než rozsudek, kterým bylo rozhodnuto o tom, že manželství je neplatné nebo se rozvádí, nabude právní moci. Bylo-li řízení o rozvod manželství nebo neplatnost manželství zastaveno, nebo byl-li návrh na rozvod manželství nebo na neplatnost manželství pravomocně zamítnut, soud řízení zastaví.

9. Možnost učinit v jednom soudním řízení prohlášení o popření otcovství manžela matky k dítěti a prohlášení jiného muže, že je otcem dítěte, k němuž manžel matky otcovství popírá, aby tak došlo ke konverzi první domněnky otcovství v druhou domněnku otcovství, se v českém právním řádu objevila s účinností od 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Do přijetí pravidel vyjádřených v § 777 o. z. bylo třeba nejednivo pravomocně popřít otcovství a následně otcovství jiného muže pravomocně určit nebo je založit souhlasným prohlášením rodičů. Důvodová zpráva (konsolidovaná verze) k § 777

o. z. uvádí: „Není rozhodné, kdo podá návrh na zahájení řízení. Jde o řízení především statusové, svou procesní povahou nesporné. Návrh spočívá v prohlášení a směřuje proti druhým dvěma nutně zúčastněným osobám. Jedná se (totiž) o řízení o popření otcovství spojené s řízením o určení otcovství – jde zároveň o obou: prvním krokem by mělo být prohlášení popírající otcovství za souhlasného prohlášení matky (resp. aniž matka vysloví své námitky), druhým pak prohlášení (muže, který tvrdí, že je otcem), uznávající otcovství za souhlasného prohlášení matky. Soud prohlášení přijímá, čímž je validuje – dává vrchnostenské dobrozdání, že prohlášení odpovídají skutečnosti a že vůle žádné ze zúčastněných osob nebyla nepřípustným způsobem ovlivněna, ať už jakkoli, resp. kýmkoli. Ve vztahu k rozvodu se jedná o samostatné řízení, nicméně, nebylo-li ještě o rozvodu manželství rozhodnuto, je třeba rozhodnutí vyčkat: den následující po dni právní moci rozhodnutí o rozvodu je prvním dnem, k němuž lze vztáhnout účinky dotyčného trojstranného prohlášení. Lhůta je stanovena na jeden rok (jinak je šestiměsíční) proto, že nelze vyloučit situace prodloužení rozvodového řízení. Otázka zápisu do matriky bude řešena standardním způsobem: do matriky bude zapsán nejprve manžel matky, a posléze – na základě osvědčení soudu o prohlášení – bude tento zápis změněn. Pravidla, která platí pro rozvod manželství, platí obdobně i pro řízení o neplatnosti manželství, protože cíle obou řízení jsou shodné.“

10. Navrhované znění i důvodová zpráva občanského zákoníku zůstávaly významově nezměněné [(viz § 752 v návrhu zákona odeslaného do Legislativní rady vlády v dubnu 2011, § 723 v návrhu zákona odeslaného do připomínkového řízení v lednu 2011, § 752 v návrhu zákona odeslaného do Legislativní rady vlády v dubnu 2011, § 718 návrhu zákona odeslaného do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v dubnu 2009 (sněmovní tisk č. 835), § 660 návrhu zákona a důvodové zprávy z roku 2007, návrh zákona a důvodové zprávy z roku 2005 v § 645 odst. 1], jestliže vázaly účinky prohlášení ve vztahu k právní moci řízení o rozvod manželství. Všechny zmíněné návrhy však aktivní legitimaci k popření otcovství přiznávaly i zletilému dítěti, čímž navazovaly na věčný záměr zákona z roku 2000 (bod 3.2.1.2.2).

II. b) Právní doktrína

11. Komentářová literatura se otázce možnosti určení otcovství k nasciturovi postupem podle § 777 o. z. dílem nevěnuje vůbec (viz ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 752, nebo ELIÁŠ, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava: Sagit. 2012), nebo se k ní vyjadřuje bez podrobné argumentace. Konkrétně se k této problematice vyskytují pouze názory, že „[z] povahy věci vyplývá, že k dítěti ještě nenarozenému není možné postupem dle komentovaného ustanovení otcovství

určit.“ [MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975. Praha: Leges, 2016, s. 883], potažmo „[z]důrazňujeme, že toto souhlasné prohlášení nelze učinit k nasciturovi, na rozdíl od standardní úpravy prohlášení dle druhé domněnky“ (HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 530). Posledně uvedení autoři KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. v díle Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, uvádí „[z]důrazňujeme, že toto souhlasné prohlášení nelze učinit k nasciturovi, na rozdíl od standardní úpravy prohlášení dle druhé domněnky (viz § 779 odst. 1 *in fine*). Také je nelze (prozatím) založit na matričním úřadu. ... Nicméně, je třeba sledovat současné legislativní návrhy, které k této možnosti ve vazbě na evropské standardy směřují“ (s. 508). Autoři PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, se této otázce specificky nevěnují, nicméně uvádí, že „subsidiárně se na prohlášení vztahují obecná ustanovení o právním jednání, potažmo o souhlasném prohlášení dle § 779“ (s. 852), dle kterého to možné je.

12. Komentářová literatura není jednoznačná ani v přístupu k souvisejícím procesním otázkám – zejména, zda má být v kontextu § 417 z. ř. s. dítě účastníkem řízení při určení otcovství po rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné. Objevuje se názor, že v případě postupu soudu dle § 415–416 z. ř. s. „... fakticky není upraveno řízení, ale jen postup soudu, jehož účelem je určení otcovství dítěte souhlasným prohlášením rodičů před soudem, aniž by bylo nutno vést klasické řízení o určení otcovství...“ (SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 831), a že v těchto případech dítě účastníkem řízení není (viz SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. op. cit. výše, s. 834). Další autoři ale upozorňují, že jsou myslitelné obě varianty. S odkazem na systematické uspořádání právního předpisu uvažují o variantě, že dítě by účastníkem tohoto specifického řízení být nemělo, nicméně v kontextu již založeného statusu dítěte (ve vztahu k první domněnce) se přiklání spíše k variantě, že by dítě účastníkem řízení být mělo, „neboť v jeho důsledku dochází k zásadnímu zásahu do jeho statusu“ (MELZER, F., TÉGL, P. a kol. op. cit. výše, s. 888)]. Sluší se však upozornit, že tento názor nehodnotí, zda by účastníkem řízení měl být i nasciturus. Naopak lze v kontextu obdobné argumentace vyvodit, že spíše nikoli.

II. c) Systém právních domněnek otcovství v občanském zákoníku

13. Systém právních domněnek otcovství je v občanském zákoníku uspořádán tradičním způsobem. Historicky první v pořadí domněnkou otcovství byla do-

mněnka svědčící manželů matky, neboť v době konstituování moderních evropských zákoníků (zákon č. 946/1811 Sb. z. s., který od 28. 10. 1918 platil v českých zemích jako československý obecný zákoník občanský) šlo o svazek, do nějž se děti rodily nejčastěji. Podle této domněnky se má za to, že otcem je manžel matky, narodí-li se dítě v době od uzavření manželství do uplynutí třístého dne poté, co manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné, anebo poté, co byl manžel matky prohlášen za nezvěstného (viz § 776 odst. 1 o. z.).

14. Druhá domněnka (§ 779 o. z.) za otce považuje muže, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením matky a tohoto muže. Takto lze určit otcovství i k dítěti ještě nenarozenému, je-li již počato. Druhá domněnka se však použije pouze tehdy, nedošlo-li k určení otcovství podle § 776 o. z. (první domněnka otcovství), § 777 o. z. (konverze první domněnky na druhou) nebo § 778 o. z. (tzv. jeden a půltá domněnka otcovství svědčící muži, který dal souhlas s umělým oplodněním neprovdané ženy).

15. Třetí domněnka otcovství upravená v § 783 odst. 2 o. z., podle níž se má za to, že otcem je muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto šedesát a více než tři sta dní, ledaže jeho otcovství vylučují závažné okolnosti, se s ohledem na výslovné znění § 783 odst. 1 o. z. uplatní jen v případech, kdy se za otce dítěte nepovažuje manžel matky, nebo muž, který prohlásil, že je otcem dítěte za podmínek uvedených v § 777 o. z., případně muž, který dal souhlas s umělým oplodněním, nebo muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením matky a tohoto muže. Uvedené znamená, že předpokladem pro určení otcovství podle třetí domněnky je, že již nedošlo k určení otcovství na základě předcházejících domněnek, tedy, že dítě je ve vztahu ke statusovému označení otce „právně volné“, a to již proto, že údaje o otci dosud v rodném listu dítěte nebyly uvedeny, nebo byla některá z předcházejících právních domněnek úspěšně popřena. Uvedené rovněž znamená, že oproti první (§ 776 o. z.), či druhé (§ 779 o. z.) domněnce, kde se *a priori* nezkoumá soulad zákonné domněnky či projevu vůle se skutečným stavem věcí (tedy, zda manžel, či prohlašující muž dítě skutečně zplodil), u třetí domněnky, nejsou-li prokázány závažné okolnosti vylučující otcovství, může být za otce dítěte určen jen muž, který s matkou dítěte souložil v době rozhodné pro početí (biologický otec). Na rozdíl od způsobů určení otcovství vyjmenovaných v § 783 odst. 1 o. z. nedochází u třetí domněnky k určení otcovství již pouhým působením zákona (§ 776 o. z.), nebo projevem vůle, jako v ostatních případech (§ 777, § 778 a § 779 o. z.), ale až pravomocným rozsudkem vyhlášeným v soudním řízení (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1852/2017, uveřejněný pod č. 3/2019 Sb. rozh. obč.).

III. Vlastní závěry

č. 1

16. Jazykovým a logickým výkladem § 777 odst. 1 o. z. lze dojít k závěru, že učinit v soudním řízení prohlášení, na jehož základě se přestane za otce považovat manžel matky a začne se za otce považovat muž, jehož prohlášení o otcovství matka přijme, lze pouze k dítěti, které má právní osobnost ve smyslu § 23 o. z., tedy k narozenému dítěti. Hypotéza ustanovení § 777 odst. 1 o. z. je totiž vyjádřena tak, že prohlášení manžela matky dítěte, popřípadě jejího bývalého manžela, muže, který tvrdí, že je otcem dítěte, a matky dítěte může mít zákonem předvídané účinky (konverzi první domněnky na druhou) jen tehdy, je-li učiněno k dítěti, které se narodí v rozhodné době (viz „narodí-li se dítě...“).

17. Ke stejnému závěru vede i systematický výklad, neboť prohlásit otcovství k nasciturovi podle § 779 odst. 1 věty druhé o. z. lze jen tehdy, jestliže se za otce dítěte nepovažuje muž, kterému svědčí některá z předcházejících domněnek (viz bod 14 stanoviska). Jinými slovy, k dítěti, ale i k nasciturovi, lze úspěšně prohlásit otcovství jen tehdy, je-li dítě „právně volné“. K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 298/2010 když uzavřel, že notářský zápis, v němž domnělý otec s vdanou matkou osvědčili biologické otcovství domnělého muže k tehdy ještě nenarozenému dítěti, je třeba považovat za nulitní právní akt, protože nelze určit otcovství tam, kde je již určeno. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že zákonné domněnky určující otcovství lze vyložit jen ve spojení se způsoby, jimiž se popírají. Právní úprava neumožňuje, aby bylo popřeno otcovství k nasciturovi. Manžel může popřít otcovství jen ve lhůtách počínajících běžet od narození dítěte (§ 785, § 786 odst. 1 o. z.), rovněž tak tzv. privilegovaný manžel (§ 786 odst. 2 o. z.). Výjimku upravenou v ustanovení § 786 odst. 1 ve vztahu k § 777 o. z. je třeba chápat tak, že budou-li splněny podmínky předvídané § 777 o. z., může dojít v soudním řízení k tzv. konverzi první domněnky ve druhou, aniž je třeba tvrdit a dokazovat, že je otcovství manžela matky vyloučené, jak je jinak nezbytné v řízení o popření otcovství podle § 786 odst. 1. o. z. Muž, který dal souhlas s umělým oplodněním, může otcovství výjimečně popírat jen v lhůtě, která začíná běžet od narození dítěte, otěhotněla-li matka dítěte jinak. Stejně tak muž, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů, může otcovství k dítěti popřít, jen je-li vyloučeno, že by mohl být otcem dítěte. Může tak učinit do šesti měsíců ode dne, kdy bylo takto otcovství určeno; dojde-li k určení otcovství před narozením dítěte, neskončí lhůta dříve než šest měsíců po jeho narození (§ 790 o. z.). Rovněž matka může popírat otcovství muže založené první nebo druhou domněnkou jen v šestiměsíční lhůtě, která začíná běžet od narození dítěte (§ 789 a § 791 o. z.).

18. K závěru, že nelze dosáhnout statusové změny k nasciturovi podle § 777 o. z., může sloužit i logický argument *a simili*. V případě osvojení rovněž jde

o statusovou změnu rodičů a dítěte, nicméně v teorii ani praxi nevzniká pochybnost, že osvojit nelze nascitura (viz HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. Zákon o rodině, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 318–322).

19. Subjektivní teleologický výklad, resp. výklad historický (intence zákonodárce) dostatečnou oporu pro radikální závěr v kladném, či záporném významu neposkytuje. Objektívni teleologický výklad, zohledňující účel právní normy nejen samostatně, ale i v kontextu celkové právní úpravy musí nutně přihlížet k čl. 7 Úmluvy o právech dítěte, podle něhož je každé dítě registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost, a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči. Nahlíženo prismatem čl. 7 Úmluvy o právech dítěte je § 777 o. z. nejen způsobitým prostředkem umožňujícím dosáhnout souladu mezi právním rodičovstvím na straně jedné a biologickým a sociálním rodičovstvím na straně druhé, ale obecně způsobem, jakým lze status dítěte spolehlivě určit. Uvedený požadavek statusové souladnosti nemusí platit bezvýjimečně, neboť již v rozsudku ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3430/2011, uveřejněném pod č. 102/2012 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud mimo jiné uvedl, že "... nelze požadavek shody právního a biologického otcovství považovat za absolutní, jak konstatoval v nálezu ze dne 8. 7. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 15/09, uveřejněném pod č. 244/2010 Sb., i Ústavní soud, a právo dítěte znát své (biologické) rodiče, je podle ustanovení čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte kontextuálně omezeno (viz díkce „je-li to možné“), přičemž nesporným korektivem tohoto práva je právě zájem dítěte. Ani posléze uvedený výklad sám o sobě nedává jednoznačnou odpověď na otázku, zda § 777 o. z. lze vztáhnout i na nascitura.

20. Na základě výše uvedeného jazykového, logického a systematického výkladu lze spolehlivě uzavřít, že prohlášení podle § 777 o. z. nelze učinit k nasciturovi.

IV.

Procesní souvislosti

21. Skutečnost, že právní řád při určení i popření otcovství (s výjimkou § 779 odst. 1 věty druhé o. z.) vyžaduje, aby se tak stalo k dítěti, které má právní osobnost, se promítá i do řízení podle § 777 o. z., resp. § 416 z. ř. s. Dojde-li v řízení podle § 416 z. ř. s. k prohlášení manžela matky a domnělého otce k nasciturovi, soud řízení nezastaví pro nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení na straně dosud nenarozeného dítěte. Je tomu tak proto, že nasciturus není účastníkem řízení podle § 416 z. ř. s. Účastenství v řízení o určení otcovství po rozvodu nebo po prohlášení manželství za neplatné (§ 416 z. ř. s.), je za užití § 6 odst. 2 z. ř. s. definováno v § 777 odst. 2 o. z., vymezujícím okruh osob činících prohlášení o otcovství. Taxativní výčet zahrnuje manžela matky dítěte, popřípadě jejího býva-

lého manžela, muže, který tvrdí, že je otcem dítěte, a matku dítěte. Dítě samotné ve výčtu uvedeno není. V takovém případě soud zamítne návrh pro nesplnění zákonných podmínek (pro předčasnost). Pro přerušení řízení podle § 109 odst. 1 písm. a) o. s. ř. za užití § 1 odst. 3 z. ř. s. není prostor, neboť způsobilost jednat před soudem může ztratit jen účastník řízení.

22. Jestliže se ale dítě narodí v průběhu řízení o odvolání proti rozhodnutí soudu, jímž soud prvního stupně zamítl pro předčasnost návrh na určení otcovství k nasciturovi, odvolacímu soudu nic nebrání v tom, aby postupoval podle § 416 odst. 2 z. ř. s. (aby akceptoval souhlasné prohlášení účastníků o tom, kdo je otcem dítěte).

23. Způsobilým prostředkem ke změně statusu dítěte, který přes domněnku založenou § 777 o. z. neodpovídá biologické realitě, je § 793 o. z., resp. řízení o popření domněnky založené souhlasným prohlášením rodičů dítěte podle § 419 z. ř. s. Nezpůsobilým prostředkem ke změně statusu dítěte, který přes domněnku založenou § 777 o. z. neodpovídá biologické realitě, by naopak byl návrh na určení neplatnosti prohlášení otcovství (opírající se o § 782 o. z.) v řízení podle části třetí o. s. ř., neboť otázka otcovství (jako otázka statusová) nemůže být zkoumána samostatně (třeba i jako otázka předběžná) v jiném řízení, než v řízení o popření otcovství (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 29/2014).

V.

Úvahy de lege ferenda

24. Nejvyšší soud nepřehlédl, že podle bodu 31. čl. I. části první (Změna zákona o matrikách, jménu a příjmení) vládního návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, který projednává Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém stávajícím (8.) volebním období jako tisk č. tisk 593/0 (dále jen „vládní návrh zákona“), se navrhuje vložit za § 16 zákona č. 301/2000 Sb. nový § 16a, který včetně poznámky pod čarou č. 38 zní:

„§ 16a

(1) Prohlášení manžela matky dítěte, popřípadě jejího bývalého manžela, muže, který tvrdí, že je otcem dítěte, a matky dítěte se činí před kterýmkoli matričním úřadem, s výjimkou případů stanovených v občanském zákoníku³⁸); prohlášení lze učinit nejpozději do uplynutí jednoho roku od narození dítěte.

(2) Prohlášení lze učinit pouze jednou a nelze je vzít zpět. Manžel matky dítěte, popřípadě její bývalý manžel, muž, který tvrdí, že je otcem dítěte, a matka dítěte současně stvrdí svým podpisem, že již neučinili prohlášení před jiným matričním úřadem nebo před soudem, ani že neprobíhá soudní řízení o určení otcovství k tomuto dítěti. K prohlášení jiného muže, že je otcem dítěte, matriční úřad v tomto případě nepřihlédne.

č. 1

38) § 777 odst. 2 občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.“

25. Důvodová zpráva k bodům 7. až 11. části druhé vládního návrhu zákona – k § 777 pak uvádí následující: „Navrhuje se rozšířit využití existující možnosti zjednodušeným způsobem konsenzuálně vyloučit domněnku otcovství svědčící manželů matky a současně založit vyvratitelnou domněnku svědčící jinému muži, který je biologickým otcem dítěte. Cílem je umožnit dosáhnout co nejdříve a pokud možno co nejméně zatěžujícím způsobem pro všechny zúčastněné souladu mezi právním rodičovstvím na jedné straně a biologickým a sociálním rodičovstvím na straně druhé. Praktické zkušenosti ukazují, že možnost souhlasného prohlášení matky, matrikového otce a jiného muže podle § 777 o. z. nemusí nalézt své uplatnění pouze v životních situacích ústících v rozvod manželství. Požadavek na rozvod manželství se jeví jako nedůvodně omezující v případech, kdy spolu manželé již intimně nežijí, avšak mají i nadále legitimní důvody v manželství setrvat (např. ohled na dříve narozené děti či náboženské důvody atd.). Vyloučit nelze ani případy, kdy je řízení o rozvod zahájeno, ale soud manželství nerozvede. V těchto případech manželům v současnosti nezbyvá než absolvovat zdlouhavé a nákladné řízení o popření první domněnky podle § 785 o. z. Podmíněnost určení otcovství podle § 777 o. z. existencí pravomocného rozhodnutí o rozvodu nadto nedůvodně komplikuje situaci i manželům, kteří se rozvést chtějí, i dětem, o něž se jedná. Narodí-li se dítě ještě před nabytím právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství, nutí je povinná posloupnost jednotlivých řízení v rámci řešení rozvodu, aby nejprve absolvovali řízení o úpravě poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu. Dojde-li přitom nedlouho poté k popření otcovství manžela a určení otcovství jiného muže, ukáže se zpětně proběhlé řízení o úpravě poměrů dítěte jako nadbytečné a oddalující samotný rozvod i určení otcovství. Také řízení o rozvod může velmi podstatně a bez nutné souvislosti oddálit určení otcovství jiného muže než manžela. I když zákon limituje podání návrhu podle § 777 o. z. roční lhůtou od narození dítěte, k určení otcovství nemůže dojít, dokud rozhodnutí o rozvodu nenabude právní moci. K tomu však může dojít z důvodů čekání na rozvod manželů i mnohem později než rok po narození dítěte. Má-li navrhovanou úpravou dojít ke zrušení podmíněnosti určení otcovství podle § 777 o. z. rozvodem manželství, jeví se jako logické umožnit daným postupem určení otcovství také k dítěti ještě nenarozenému. To je ostatně i v souladu se sledova-

ným požadavkem vyřešit celou záležitost v zájmu dítěte i všech zúčastněných pokud možno co nejdříve a za co nejméně zatěžujících okolností. Jako alternativu k určení otcovství podle § 777 o. z. v řízení před soudem se rovněž navrhuje stanovit možnost realizovat tento proces před matričním úřadem. Vychází se přitom z toho, že určení otcovství daným způsobem může pro zainteresované osoby představovat poměrně citlivou a intimní záležitost, pročez nemusejí být vždy ochotny absolvovat mnohdy subjektivně stresující soudní řízení. Tato skutečnost by však neměla být na překážku hlavnímu zájmu, jímž je soulad mezi biologickým a právním rodičovstvím. V tomto ohledu je třeba také podotknout, že ani v současnosti není v daném případě rozhodující právní skutečností pro popření a určení otcovství soudní rozhodnutí. Rozhodnou právní skutečností je již prohlášení manžela matky, že není otcem dítěte, a prohlášení muže, který tvrdí, že jím je, k nimž se matka připojí. Soud slovy důvodové zprávy k občanskému zákoníku pouze „prohlášení přijímá, čímž je validuje – dává vrchnostenské dobrozdání, že prohlášení odpovídá skutečnosti a že vůle žádné ze zúčastněných osob nebyla nepřípustným způsobem ovlivněna, ať už jakkoli, resp. kýmkoli“. Soud přitom v daném případě nijak samostatně nevyšetřuje okolnosti, které se jinak zkoumají v řízení o určení otcovství podle třetí domněnky (soulož v rozhodné době – § 783 o. z.), popřípadě v řízení o popření otcovství podle § 786 o. z. (skutečnost, že je vyloučeno, aby manžel matky byl otcem dítěte). S ohledem na velmi omezený charakter činnosti soudu, při které neuplatňuje své rozhodovací pravomoci, se lze domnívat, že příslušné veřejnoprávní osvědčení formální bezvadnosti činěných prohlášení mohou poskytnout i matriční úřady. Lze se domnívat, že obdobně jako jsou tyto orgány kompetentní přijmout souhlasné prohlášení podle § 779 o. z., mělo by jejich zapojení být dostatečnou zárukou ochrany proti možnému zneužití i v navrhovaném případě. Výlučná pravomoc soudu by měla být vyhrazena pouze případům zvláště zranitelných osob (nezletilí a osoby omezené ve svéprávnosti), u nichž je třeba kvalifikovanějším způsobem zkoumat jejich vůli a okolnosti, za nichž je projevována.

26. Závěry uvedené v bodech 1. až 20. stanoviska mohou platit jen za předpokladu, že zákonodárce nerozhodne jinak. Stane-li se tak, je otázkou nejistou, kterou se však Nejvyšší soud v době přijetí tohoto stanoviska zabývat nemohl.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 19

Č. 19

Krádež, Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby
§ 205 odst. 4 písm. b), § 17 písm. b) tr. zákoníku

Zákonný znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže spočívající v tom, že čin byl spáchán za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ [§ 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku], může být naplněn tím, že pachatel se dopustil krádeže v době výskytu koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 a způsobujícího epidemii onemocnění COVID-19. Nestačí zde ovšem jen časová a místní souvislost spáchaného činu s takovou událostí, ale je nutná i určitá věcná souvislost s ní, tedy že se tato událost konkrétním způsobem projevila při spáchání trestného činu krádeže. Uvedený vztah bude dán např. tehdy, jestliže zmíněná událost nebo omezení či jiná opatření přijatá v jejím důsledku a k jejímu řešení umožnily či usnadnily pachateli spáchání trestného činu, nebo pokud pachatel počítal s tím, že mu to umožní uniknout jeho odhalení a dopadení, anebo svůj čin zaměřil přímo proti těmto opatřením a omezením, aby je mařil či ztěžoval apod.

Samotné vyhlášení nouzového stavu (čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.) a spáchání činu za tohoto stavu není znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Vyhlášení nouzového stavu, důvody, které k němu vedly, a veřejně dostupné informace o něm však mohou mít podpůrný význam pro závěr, že v dané době a na daném místě došlo k určité „události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ a že pachatel o tom alespoň měl a mohl vědět [§ 17 písm. b) tr. zákoníku].

(Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, ECLI:CZ:NS:2021:15.TDO.110.2021.1)

Nejvyšší soud rozhodl podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. tak, že z podnětu dovolání obviněného D. Š. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 13. 8. 2020, sp. zn. 9 To 194/2020, a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 26. 6. 2020, sp. zn. 7 T 17/2020, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným pokusem přečinu krádeže podle § 21 odst. 1

a § 205 odst. 2 tr. zákoníku a přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku. Za to mu uložil podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců, k jehož výkonu ho zařadil podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku do věznice s ostrahou.

č. 19

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 26. 6. 2020, sp. zn. 7 T 17/2020, byl obviněný D. Š. (dále též jen „obviněný“, případně „dovolatel“) uznán vinným pokusem zločinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku a přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku, kterých se podle skutkových zjištění soudu dopustil tím, že v Plzni dne 9. 4. 2020 v době okolo 1:07 hodin na prodejní ploše čerpací stanice M. si vzal z regálu jedno balení bonbonů zn. Schoco Bons v prodejní ceně 79,90 Kč, které si v úmyslu je odcizit uschoval do přinesené tašky; při tomto jednání byl obviněný spatřen na kamerovém záznamu obsluhou čerpací stanice A. V., která ho konfrontovala s tím, že na prodejně odcizil zboží a že zavolá policii. Obviněný se nejprve omluvil a prosil ji, ať policii nevolá, poté vyjmul balení bonbonů ze své tašky, obsluha ho uzamkla v provozovně prodejny, aby bylo zamezeno jeho útěku před příjezdem policie, přičemž obviněný následně začal A. V. říkat, že „je mrdka, kunda zrasaná, že si ji stejně najde, a když si ji nenajde on, tak že si ji najde někdo jiný, že toho bude litovat, že jí nikdo nepomůže“, při tomto křičel, máchal rukama a zvyšoval hlas, proto poškozená urgovala telefonicky příjezd policie v obavě z jeho jednání. Poté jí obviněný začal říkat, že je odvážná, když ho takto v prodejně zavřela, a že kdyby teď měl u sebe pistoli, tak by jí ukázal a že by ji zabil; uvedeným jednáním vyvolal u poškozené A. V. strach o život a zdraví, přičemž tímto jednáním „způsobil škodu“ obchodní společnosti M. Č. r. ve výši 79,90 Kč. Popsaného jednání se obviněný dopustil přesto, že byl rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 1. 8. 2018, sp. zn. 7 T 16/2018, který nabyl právní moci stejného dne, uznán vinným ze spáchání mimo jiné pokusu přečinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a byl mu uložen souhrnný trest odnětí svobody ve výměře 2 roků, který vykonal dne 17. 12. 2019. Dále podle soudu prvního stupně se obviněný dopustil tohoto jednání za situace, kdy byl na území České republiky usnesením vlády České republiky ze dne 12. 3. 2020 č. 194 (publikovaným ve Sbírce zákonů pod č. 69/2020 Sb.) v souladu s čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, vyhlášen pro celé území České republiky nouzový stav na dobu od 14:00 hodin dne 12. 3. 2020 na dobu 30 dnů z důvodu prokázání výskytu vysoce nakažlivého koronaviru SARS CoV-2 způsobujícího nemoc COVID-19, tedy podle soudu

„v době extrémně škodlivého stavu, kdy je potřeba směřovat veškeré lidské zdroje právě a toliko k odstranění tohoto extrémně škodlivého stavu“.

2. Obviněný byl za to odsouzen podle § 205 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roků a 6 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

3. O odvoláních obviněného a státního zástupce, který ho podal v neprospěch obviněného proti výroku o trestu, rozhodl Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 13. 8. 2020, sp. zn. 9 To 194/2020, jímž je jako nedůvodná zamítl.

č. 19

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému usnesení krajského soudu podal obviněný D. Š. prostřednictvím svého obhájce dovolání, jež opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný zpochybnil svoji původní výpověď před policejním orgánem, neboť byl pod silným vlivem drog, konkrétně pod vlivem metamfetaminu a jiných látek, přičemž pod vlivem drog byl i při rozhodování o vazbě. Jeho první výpověď byla učiněna na záchytné stanici a vzhledem k těmto zvláštním okolnostem případu lze pochopit, že je rozdílná od výpovědi, kterou učinil před soudem. Jestliže soudy přihlídkly právě k jeho výpovědím učiněným pod vlivem drog, obviněný má za to, že došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces. K tomu došlo rovněž tím, že soudy neprovedly k jeho návrhu jím vyjmenované důkazy, které označily za nadbytečné. Podle názoru obviněného soudy nesprávně hodnotily provedený kamerový záznam, neboť z něj není zřejmý jeho úmysl zmocnit se cizí věci, přičemž u sebe měl peníze na zaplacení a neschovával se před kamerami. Závěr soudů, že chtěl bonbony ukrást, označil obviněný za spekulaci, neboť si je pouze odložil do tašky a chtěl za ně zaplatit. Soudy podle něj pochybily, pokud při hodnocení důkazů nepostupovaly v souladu se zásadou *in dubio pro reo*.

5. Dovolatel upozorňuje na rozpory mezi výpovědí svědkyně A. V. a dalšími důkazy, zejména pak kamerovým záznamem. Nesouhlasí s tím, že soudy nepovažovaly uvedené rozpory za důležité a bagatelizovaly je, když z kamerových záznamů je zřejmé pouze to, že komunikoval se svědkyní a měl v ruce bankovku. Na výpověď této svědkyně obviněný nahlíží jako na nevěrohodnou, a to i pokud jde o její svědectví ve vztahu k přečinu nebezpečného vyhrožování. Podle obviněného z chování svědkyně nelze seznat jakoukoliv obavu o její vlastní zdraví nebo dokonce o život, protože pokud by svědkyně měla takové obavy, jistě by utekla, nebo by otevřela dveře prodejny a pustila obviněného ven. Obviněný popírá jednání spočívající ve výhrůžkách vůči svědkyni.

6. Soudy obou stupňů podle názoru dovolatele pochybily, jestliže užily kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu krádeže, jež spočívá v tom, že spáchal čin za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, a kterou soudy spatřovaly v okolnosti, že spáchal skutek za trvání nouzového stavu. V uvedeném ohledu by podle obviněného měla být užita zásada subsidiarity trestní represe, neboť je nepřijatelná a nepřiměřená, aby za krádež pytlíku bonbonů v řádu desítek korun byl odsouzen i s přihlédnutím k této okolnosti, která jinak odůvodňuje naplnění zmíněné kvalifikované skutkové podstaty. Nouzový stav vyhlášený kvůli pandemii koronaviru SARS CoV-2 a onemocnění COVID-19 neměl vliv na dodávku potravin do obchodů nebo na čerpací stanici, kde právě došlo ke skutku. Zásada subsidiarity trestní represe by měla vést k závěru, že pro tento případ nebyl naplněn uvedený znak kvalifikované skutkové podstaty.

7. Závěrem podaného dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Plzni a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc vrátil tomuto soudu k dalšímu projednání a rozhodnutí.

8. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného D. Š. prostřednictvím státní zástupkyně činné u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jejího názoru obviněný vznesl převážně námitky, které neodpovídají uplatněnému ani jinému dovolacímu důvodu, protože se týkají procesního postupu při provádění důkazů a utváření skutkových závěrů a směřují k prosazení jeho verze skutkového děje. Všechny tyto námitky jsou podle státní zástupkyně navíc nedůvodné, neboť se s nimi již vypořádaly soudy nižších stupňů. Ty rovněž jasně vysvětlily, proč neprovedly dovolatelem navrhované důkazy.

9. Podle názoru státní zástupkyně uplatněnému dovolacímu důvodu odpovídá pouze námitka obviněného, že soudy zvolily nesprávnou právní kvalifikaci jeho trestného jednání, pokud ve skutku shledaly i okolnost podmiňující použití přísnější trestní sazby, která spočívá v tom, že skutek spáchal za stavu jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. K ní státní zástupkyně uvedla, že pandemie vysoce nakažlivého koronaviru a nemoci COVID-19, kvůli níž byl vyhlášen nouzový stav, je situací ohrožující zdraví i životy lidí. Cílem vyhlášeného nouzového stavu bylo zajistit dostupnost lékařské péče, zpomalit rychlost šíření nákazy a zabránit kolapsu zdravotního systému. Smyslem užití přísnější právní kvalifikace podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku je obecná potřeba přísněji postihnout jednání spáchané ve vybraných pro společnost obtížných a zátěžových situacích z důvodu, že tato jednání právě v relaci k dané situaci nebo v jejím důsledku nabývají vyšší závažnosti. Pro užití zmíněné kvalifikované skutkové podstaty není podstatný charakter zboží, které se stalo předmětem krádeže. Vyšší závažnost je odůvodněna tím, že celá společnost, státní instituce, soukromé subjekty i obyvatelstvo čelí hrozbě v podobě pandemie koronaviru, a v dané době je tak třeba směřovat veškeré lidské zdroje

právě k odstranění této hrozby. Závažnost jednání takového pachatele spočívá v celkovém zatěžování systému, který se bezvýjimečně potřebuje soustředit na zcela jinou oblast. Jak dále státní zástupkyně zdůraznila, v důsledku šíření onemocnění COVID-19 a s ním souvisejícího vyhlášení nouzového stavu na území celého státu došlo k omezení některých osobnostních práv a svobod občanů, byly přijaty restriktce, jimiž byla omezena práva a ukládány povinnosti fyzickým i právnickým osobám, a to mimo jiné zákaz volného pohybu osob s výjimkou cest do zaměstnání, nezbytných cest za rodinou a času nezbytného k obstarávání základních životních potřeb. Pokud obviněný kradl bonbony, nelze to považovat za zajišťování základních životních potřeb. Vědomost obviněného o nouzovém stavu vyplývá podle státní zástupkyně ze skutečnosti, že se dopustil trestné činnosti s rouškou na obličeji, a ve vztahu k danému znaku kvalifikované skutkové podstaty postačí zavinění z nedbalosti, které lze u obviněného dovodit.

10. Pokud jde o policisty, státní zástupkyně poukázala na skutečnost, že jejich činnost mimo do té doby běžných aktivit byla zaměřena na kontrolu dodržování vládních nařízení. Policie musela kontrolovat, zda se osoby pohybují na veřejně přístupných místech s rouškou či jiným ochranným prostředkem, neshlukují se a dodržují rozestupy. Na policisty byly kladeny zvýšené nároky a ti policisté, kteří řešili trestnou činnost spáchanou v uvedeném období, tedy nutně chyběli při kontrole dodržování opatření souvisejících s vyhlášeným nouzovým stavem. Podstata vyšší míry závažnosti stíhaného protiprávního jednání obviněného se podle státní zástupkyně odvíjí od nebezpečného zatěžování systému, který by se měl v nouzovém režimu plně soustředit na odstranění krizových situací. Pokud tedy soudy právně posoudily trestné jednání obviněného jako pokus zločinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, pak šlo o správnou právní kvalifikaci.

11. Závěrem svého vyjádření proto státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného. Státní zástupkyně zároveň tlumočila Nejvyššímu soudu souhlas s rozhodnutím o dovolání v neveřejném zasedání.

III.

Postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu

12. Trestní věci obviněného D. Š. se původně zabýval senát č. 6 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „senát č. 6“), jemuž byla věc přidělena k rozhodnutí podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu. Tento senát svým usnesením ze dne 20. 1. 2021, sp. zn. 6 Tdo 1330/2020, rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát trestního kolegia“ nebo „velký senát“), neboť při výkladu znaku „spáchání

činu za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“, tj. znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže [§ 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku], dospěl k jinému názoru, než který vyslovil Nejvyšší soud již v (dříve vydaném) usnesení ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020, v němž byla řešena obdobná věc drobné krádeže běžného zboží (náhradních břitů do holicího strojku v ceně 2 198 Kč) spáchané v hypermarketu recidivistou, který byl zadržen na místě zaměstnancem ochranné služby a odcizené zboží bylo ihned vráceno. V odůvodnění tohoto rozhodnutí senát č. 4 trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „senát č. 4“) vyložil, že důvod pro užití zmíněné kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle něj nastává v zásadě vždy, pokud je zjištěno, že se pachatel dopustil jednání naplňujícího znaky základní skutkové podstaty trestného činu krádeže v době vyhlášení nouzového stavu, jímž stát reaguje na výskyt onemocnění COVID-19 na jeho území.

13. Takový závěr je nezbytné dovodit zejména z bodu 24. odůvodnění posledně citovaného usnesení, v němž senát č. 4 poukázal na to, že smyslem právní úpravy [kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku] je zdůraznit mimořádnou škodlivost trestného jednání spáchaného za určitého extrémně škodlivého stavu, který vyžaduje, aby byly lidské zdroje směřovány k odstranění tohoto hrozícího extrémně škodlivého stavu cestou mimořádných opatření, ať již se týkajících využití lidských zdrojů a prostředků, či přijetím mimořádných právních opatření, která umožňují eliminovat hrozící riziko právě za uložení těchto opatření či omezení. Jak dále uvedl senát č. 4 v jím řešené věci, obecně lze připustit, že obviněný se nedopustil takové trestné činnosti, jež by bezprostředně navazovala na vyhlášený nouzový stav, protože krádež se netýkala např. ochranných pomůcek, ovšem toto není rozhodující a podstatné pro posouzení věci, neboť se to ani nevyžaduje pro naplnění dané skutkové podstaty. Nad rámec uvedeného závěru dále senát č. 4 zdůraznil, že z logiky věci není pochyb o tom, že v období vyhlášeného nouzového stavu se jistým způsobem zvyšují i požadavky na fungování všech státních orgánů a institucí a na bezpečnostní složky, mezi něž patří i Policie České republiky, která v tomto období ve zvýšené míře plní jiné úkoly než v období, v němž není vyhlášen nouzový stav, když jde především o kontrolu a zajišťování plnění omezení a povinností vyplývajících z vyhlášeného nouzového stavu, ale i plnění úkolů, které bezprostředně souvisí s hrozícím akutním nebezpečím. Za takové situace představuje objasňování spáchané trestné činnosti, byť jistým způsobem bagatelní povahy, určité narušování a ztížení plnění úkolů, které souvisí s vyhlášeným mimořádným stavem, ale zejména s eliminováním rizika spojeného se šířením koronaviru SARS CoV-2, a nepochybně má i větší negativní účinky z hlediska zajištění generální a individuální prevence. Senát č. 4 tedy uzavřel, že vyhlášený nouzový stav jako projev a důsledek mimořádně závažné pandemické situace ohrožující životy a zdraví obyvatel nejen na území celé České republiky je nepo-

chybně „jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ ve smyslu § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku.

14. Senát č. 6 nepovažoval za nezbytné reagovat explicitně na jistou rozpornost zatěžující odůvodnění citovaného rozhodnutí senátu č. 4. Podle posledně zmíněné části totiž vyhlášený nouzový stav jako projev a důsledek mimořádně závažné pandemické situace ohrožující životy a zdraví obyvatel nejen na území celé České republiky je nepochybně „jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ ve smyslu § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. V jiné části odůvodnění téhož rozhodnutí je ovšem závěr vyznívající odlišně, a to, že výjimečně bude uvedený znak kvalifikované skutkové podstaty naplněn, přestože nebyl nouzový stav vyhlášen, pokud půjde o událost, která svou povahou vážně ohrožuje život a zdraví většího počtu osob, kdy může být přijato jiné opatření než vyhlášení nouzového stavu (je např. vyhlášen stav nebezpečí podle § 3 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů), či v té době nebude vyhlášeno žádné opatření, ale z hlediska vzniklé situace nebude pochyb o tom, že jde o událost, která svou povahou a závažností vážně ohrožuje život nebo zdraví více blíže neurčených osob. Přitom senát č. 6 dospěl k závěru, že shora citované usnesení senátu č. 4 připouští možnost interpretace (tj. alternativu založenou pouze na objektivně existující zdravotně velmi rizikové situaci), která odpovídá právnímu názoru senátu č. 6, tedy že uvedený zákonný znak je třeba spojovat s existencí samotného výskytu pandemie a s riziky a ohrožením z ní vyplývajících, a nikoli (až) s formální reakcí státních orgánů na něj, jež se projevuje vyhlášením nouzového stavu. Podle názoru senátu č. 4 totiž výskyt výše zmíněného onemocnění a nebezpečí z něj vyplývajících umožňuje důvodně dovodit, že v době vyhlášení nouzového stavu byla na území státu situace, kterou z hlediska závažných negativních zdravotních projevů koronaviru SARS CoV-2 bylo možno ztotožnit s tím, co lze rozumět „jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“.

15. Senát č. 6 se však ve svém usnesení, jímž předložil nyní projednávanou věc velkému senátu trestního kolegia, neztotožnil se závěrem senátu č. 4, podle něhož pro naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže ve smyslu § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku je nerozhodný vlastní způsob spáchání činu jeho pachatelem ve vazbě na existující situaci, neboť ten se pro naplnění dané skutkové podstaty ani nevyžaduje. Přitom právě vyřešení této otázky shledal senát č. 6 zásadním pro své rozhodnutí ve věci dovolatele, když s ohledem na skutkové zjištění stran vlastního spáchání činu, resp. i okolností, pro které soud prvního stupně užil kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu krádeže, jak je vyjadřuje popis skutku obsažený ve výrokové části jeho rozsudku, dospěl k závěru o nepřiléhavosti užití právní kvalifikace.

16. V bodech 41. až 57. odůvodnění svého rozhodnutí senát č. 6 podrobně vyloučil, proč zastává názor, že k naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní

sazby, která spočívá ve spáchání činu „za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“, nedostačuje samotné zjištění

a) výskytu nakažlivé nemoci objektivně způsobilé vážně ohrozit život nebo zdraví lidí, za kterou považuje i výskyt pandemie koronaviru SARS CoV-2 (způsobujícího onemocnění COVID-19) na celém území státu, k němuž prokazatelně došlo v době spáchání trestného činu (objektivní stránka trestného činu), a b) zákonem vyžadovaného zavinění pachatele ve vztahu k této okolnosti zakládající příslušný zákonný znak kvalifikované skutkové podstaty (subjektivní stránka trestného činu).

17. Senát č. 6 ve svém usnesení, jímž předložil tuto věc velkému senátu trestního kolegia, vyloučil možnost odsouzení pachatele za přečin krádeže podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku na základě právního názoru obsaženého v rozhodnutích napadených dovoláním obviněného D. Š., který odpovídá i závěru citovaného usnesení senátu č. 4. S poukazem na důvodovou zprávu k trestnímu zákoníku (historický výklad), na názory trestněprávní nauky, na zásadu subsidiarity trestní represe a na neadekvátnost plošného řešení případné tvrdosti zákona až v rovině právních následků trestní odpovědnosti (tj. uložením trestu odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby za užití § 58 tr. zákoníku) dospěl senát č. 6 k závěru o nutnosti zúžit výklad posuzovaného ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku a podmínit jeho užití kumulativně – vedle dvou podmínek konkretizovaných výše pod bodem 16. v písm. a) a b) – rovněž existenci bližšího kauzálního propojení jednání pachatele se zákonem předvídanou situací v podobě „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“. Vyjádřeno konkrétněji, senát č. 6 při předložení věci velkému senátu trestního kolegia vyšel z názoru, že užití zmíněné kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže je namístě až tehdy, je-li prokázáno, že pachatel při spáchání svého činu nějakým způsobem zneužije či využije nepříznivé situace na území státu, resp. na území, na němž tato situace objektivně odpovídá příslušným zákonným znakům § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Z uvedených důvodů pak věc předložil velkému senátu trestního kolegia.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

IV./a) Obecná východiska

18. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky k podání dovolání a ke konání dovolacího řízení i k rozhodnutí věci velkým senátem, a protože zde není důvod k jinému postupu nebo rozhodnutí, podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení Krajského soudu v Plzni i řízení mu předcházející,

a to v rozsahu a z důvodů, které v podaném dovolání (zčásti) odpovídají uplatněnému důvodu dovolání. Obviněný D. Š. podal dovolání s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Obviněný sice měl uplatnit tento dovolací důvod prostřednictvím důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., protože odvolací soud napadeným usnesením zamítl odvolání obviněného (i státního zástupce), přičemž obviněný shledává existenci dovolacího důvodu obsaženého v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. již v předchozím řízení, tj. v rozsudku soudu prvního stupně. Jde však o takovou nepřesnost podaného dovolání, která neměla vliv na možnost přezkoumání napadeného rozhodnutí a řízení mu předcházejícího a nebránila ani věcnému rozhodnutí o dovolání.

19. K výkladu uplatněného dovolacího důvodu velký senát trestního kolegia připomíná, že je dán tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnňuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde, anebo zda naplnňuje všechny zákonné znaky použité skutkové podstaty. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotně právním posouzení, které lze dovodit pouze za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo.

20. S poukazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. však nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkového stavu, či prověřovat zákonnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Výchozí diskem pro případné naplnění citovaného dovolacího důvodu jsou zásadně jen skutková zjištění stabilizovaná v pravomocně ukončeném řízení a vyjádřená především v popisu skutku v příslušném výroku rozhodnutí ve věci samé, popřípadě i další soudem (soudy) zjištěné skutkové okolnosti relevantní z hlediska norem trestního práva hmotného, ale i jiných hmotně právních odvětví.

IV./b) K námitkám obviněného neodpovídajícím dovolacím důvodům

21. Obviněný D. Š. ovšem ve svém dovolání vytkl soudům nižších stupňů celou řadu nedostatků, jimiž jsou podle jeho názoru zatížena jejich rozhodnutí, a to zejména pokud jde o hodnocení důkazů, především svědecké výpovědi poškozené A. V. a kamerového záznamu z čerpací stanice pohonných hmot. Obviněný vyslovil i pochybnosti o hodnocení výpovědi jeho samotného a nesouhlasí s tím, že soudy nižších stupňů nevyhověly jeho důkazním návrhům. Tato část dovolání

tedy neodpovídá dovolacímu důvodu, jak byl vymezen shora, a nelze ji podřadit ani pod žádný jiný důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1, 2 tr. ř.

22. Pokud jde o námitky, podle kterých soud prvního stupně nevyhověl některým důkazním návrhům obviněného (konkrétně zejména návrhu na výslech P. O., která v inkriminované době navštívila spolu s obviněným čerpací stanici pohonných hmot, dále návrhu na provedení opětovného výslechu svědkyně A. V., na provedení případné konfrontace mezi ní a obviněným a výslechu zasahujících policistů), tyto rovněž neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Navíc v posuzované věci je sice pravdou, že soud prvního stupně se ve svém rozsudku nezabýval důkazními návrhy obviněného, nicméně odvolací soud v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, proč považuje provedené důkazy za dostatečné a navrhované důkazy za nadbytečné. Velký senát trestního kolegia se ztotožnil s touto argumentací a neshledal žádnou vadu, která by v uvedeném směru zakládala nezákonnost napadeného rozhodnutí odvolacího soudu.

23. Výše zmíněné závěry se týkají jak těch skutkových zjištění, na jejichž podkladě pak soudy nižších stupňů dospěly k závěru o spáchání pokusu zločinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, tak i těch skutkových zjištění, jimiž odůvodnily spáchání přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku. Proto i velký senát trestního kolegia vycházel ze stejného skutkového podkladu, byť důsledně rozlišil, že jde o dva samostatné skutky spáchané ve vícečinném souběhu, a zčásti korigoval právní posouzení prvního z nich. Ohledně druhého pak učinil závěr, že dovolací námitky obviněného nevytýkají žádné hmotné právní vady týkající se přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku, ale obviněný zde zpochybňuje jen rozhodná skutková zjištění a hodnocení provedených důkazů, zejména význam a hodnocení svědecké výpovědi poškozené A. V. Takové námitky neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu, jak již bylo shora zdůrazněno, a velký senát trestního kolegia se jimi nemohl dále zabývat.

IV./c) K námitkám obviněného, které odpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu

24. Uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. odpovídají jen ty námitky obsažené v dovolání obviněného D. Š., které se týkají právního posouzení pokusu zločinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Velký senát trestního kolegia pak zároveň shledal tyto námitky důvodnými, pokud jimi obviněný vytýká soudům nižších stupňů, že zde přihlédly k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby a spočívá ve spáchání činu za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí ve smyslu § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. V tomto směru se velký senát v zásadě přiklo-

nil k právnímu názoru senátu č. 6 vyjádřenému v jeho rozhodnutí, jímž postoupil nyní projednávanou věc velkému senátu trestního kolegia, a nepovažuje za správné právní závěry zaujaté ve shora citovaném usnesení senátu č. 4 ani v rozhodnutích soudů nižších stupňů v nyní posuzované trestní věci.

Ke znakům kvalifikované krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku

č. 19

25. K tomu velký senát připomíná, že zmíněná okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby u trestného činu krádeže a jejíž naplnění zároveň znamená, že jde o zločin (§ 14 odst. 2, 3 tr. zákoníku), spočívá ve spáchání tohoto činu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. Zákon zde tedy počítá s naplněním kvalifikované skutkové podstaty podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku a přísnějším postihem pachatele trestného činu krádeže ve čtyřech případech. První dva jsou vázané na formální akt příslušného orgánu státu v podobě vyhlášení určitého stavu (stavu ohrožení státu nebo válečného stavu), byť podmíněného přesně definovanými předpoklady, další dva naopak nejsou podmíněné žádným formálním aktem státní moci, ale jen faktickou situací, která existuje v daném místě a čase (živelní pohroma nebo jiná událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek). Přitom platí, že Parlament České republiky vyhláší jednak na návrh vlády stav ohrožení státu, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické zásady (čl. 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.), a jednak válečný stav, je-li Česká republika napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení (čl. 43 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů). Žádný jiný stav tedy sám o sobě neodůvodňuje naplnění citované kvalifikované skutkové podstaty, tedy ani nouzový stav, stav pandemické pohotovosti, stav nebezpečí nebo jinak nazvaný stav, protože okolnost podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku je vázána jen na uvedené dva stavy, které jsou přesně právně vymezeny. To ostatně vyplývá i ze srovnání s některými jinými skutkovými podstatami trestných činů, u nichž je jejich spáchání za nouzového stavu výslovně uvedeno jako znak (základní) skutkové podstaty (viz např. § 247, § 372 a § 384 tr. zákoníku). Další dva případy, které odůvodňují naplnění posuzovaného znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže, pak spočívají ve spáchání činu za živelní pohromy nebo za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. Na rozdíl od předchozích dvou okolností není jejich výčet uzavřený (taxativní), ale formulace „za ... jiné události vážně ohrožující...“ umožňuje podřadit pod zmíněný zákonný znak kvalifikované skutkové podstaty celou řadu různých událostí, které vykazují odpovídající

závažnost a jsou srovnatelné s ostatními okolnostmi výslovně vyjmenovanými v § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Takovou „jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ je bezpochyby i ohrožení života a zdraví lidí související s výskytem koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 a způsobujícího onemocnění COVID-19 v pandemickém rozsahu na území České republiky v období asi od měsíce března 2020. Na tuto událost pak reagovala i vláda České republiky svým usnesením ze dne 12. 3. 2020 č. 194, publikovaným pod č. 69/2020 Sb., jímž vyhlásila podle čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky (ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.), nouzový stav na území České republiky, a poté přijímala celou řadu omezujících a regulačních opatření. Jestliže tedy obviněný D. Š. spáchal pokus trestného činu krádeže dne 9. 4. 2020, stalo se tak formálně skutečně „za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ ve smyslu § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Pochybení soudů nižších stupňů v nyní posuzované trestní věci a nesprávnost právního názoru vyjádřeného i v rozhodnutí senátu č. 4 (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020) však spočívá ve dvou směrech: jednak v tom, jaký význam je přisuzován vyhlášenému nouzovému stavu, a jednak v tom, že se vychází jen z časové souvislosti spáchaného činu s onou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí (nebo dokonce s vyhlášeným nouzovým stavem) a odhlíží se od toho, zda měl spáchaný trestný čin vůbec nějakou jinou než jen časovou souvislost s uvedenou událostí tak, aby byl namístež jeho podstatně přísnější trestní postih a jeho kvalifikace místo přečinu jako typově závažnějšího zločinu.

K významu nouzového stavu

26. Pokud jde o nouzový stav, spáchání činu za tohoto stavu není znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže ve smyslu § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, protože ho nelze – jak již velký senát trestního kolegia zdůraznil výše – zahrnout pod stav ohrožení státu ani válečný stav, což vyplývá i z ustanovení čl. 2 odst. 1 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb., které rozlišuje mezi stavem ohrožení státu, válečným stavem a nouzovým stavem a umožňuje jejich vyhlášení podle intenzity, územního rozsahu a charakteru situace tam předpokládané. Bližší podmínky pro vyhlášení nouzového stavu jsou pak vymezeny v ustanoveních čl. 5 a 6 citovaného ústavního zákona. Nouzový stav ovšem nelze v žádném případě považovat ani za „jinou událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“, protože jednak není událostí, ale je výsledkem rozhodnutí vlády, a jednak neohrožuje život nebo zdraví lidí, neboť jeho vyhlášení směřuje naopak k tomu, aby bylo takové ohrožení eliminováno nebo aby se na ně odpovídajícím způsobem reagovalo právě v zájmu ochrany života a zdraví lidí. Velký senát trestního kolegia v této souvislosti zdůrazňuje, že kvalifikovaná skutková podstata trestné-

ho činu krádeže podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku může být naplněna v případě „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ (např. i ve vztahu k nyní aktuálnímu výskytu koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 a způsobujícího onemocnění COVID-19 v pandemickém rozsahu) bez ohledu na vyhlášený nouzový stav, na který není vázána, tedy i tehdy, nebyl-li vládou vůbec vyhlášen nebo nebyl-li Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky již vyhlášený nouzový stav prodloužen. Rozhodující je jen existence takové jiné události, kterou lze sice dovozovat též z formálních rozhodnutí a aktů příslušných orgánů státu, ale i z dalších poznatků a informací. Nesprávná je v tomto směru rovněž argumentace, která dovozuje zavinění pachatele trestného činu krádeže ohledně zmíněného znaku jeho kvalifikované skutkové podstaty výlučně z toho, že pachatel věděl o vyhlášení nouzového stavu vládou České republiky.

27. Proto velký senát trestního kolegia považuje za nesprávný i závěr Krajského soudu v Plzni obsažený v odůvodnění jeho usnesení napadeného dovoláním obviněného, kde se mimo jiné konstatuje, že soud prvního stupně použil kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu krádeže [míněno podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku] „právě s ohledem na vyhlášený nouzový stav“. Podle odvolacího soudu obviněný „o tomto vyhlášeném nouzovém stavu měl ... vědomost, jak vyplývá i ze samotného odůvodnění napadeného rozsudku, byl vybaven rouškou, věděl tedy, že páchá trestnou činnost v době nouzového stavu. Tato skutečnost pak našla odraz v použití kvalifikované skutkové podstaty...“. Podobně argumentuje nouzovým stavem, byť v souvislosti s výskytem vysoce nakažlivého koronaviru SARS CoV-2 způsobujícího nemoc COVID-19, i soud prvního stupně v odůvodnění jeho rozsudku. Stejně tak se velký senát trestního kolegia neztotožňuje s tím, jaký význam přikládá vyhlášenému nouzovému stavu senát č. 4 ve shora citovaném usnesení Nejvyššího soudu (zejména pod body 21. a 22. jeho odůvodnění), především pak s jeho konstatováním, že „vyhlášení nouzového stavu z důvodu šíření epidemie koronaviru SARS CoV-2 a následky tohoto vyhlášeného nouzového stavu jsou srovnatelné svou závažností s událostmi, které jsou explicitně vyjmenovány v § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, tedy ohrožením státu, válečným stavem, živelní pohromou nebo jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“.

28. Nouzový stav může mít podle názoru velkého senátu trestního kolegia jen podpůrný význam pro závěr o naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže obsaženého v § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, a to ve dvou směrech. Jednak podle důvodu, který vedl vládu k vyhlášení nouzového stavu, bude možné dovodit, že v době, na kterou byl vyhlášen nouzový stav a v níž se pachatel dopustil trestného činu krádeže, a na daném místě, kde došlo k tomuto činu, existovala určitá událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek (např. v daném případě šlo o výskyt koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 a způsobujícího nemoc COVID-19 v pandemickém

rozsahu), byť – jak již bylo shora uvedeno – existence takové události, a tím ani naplnění citované okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, nejsou podmíněny vyhlášením nouzového stavu. Druhý význam vyhlášeného nouzového stavu a veřejně dostupných informací o něm spočívá v možnosti dovozovat i z toho potřebné zavinění pachatele též k této zvlášť přitěžující okolnosti ve smyslu § 17 písm. b) tr. zákoníku, tj. že pachatel minimálně mohl a měl vědět o zmíněné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, která vedla k vyhlášení nouzového stavu. Nicméně ani zde se nelze omezit jen na vědomost pachatele o samotném vyhlášeném nouzovém stavu, ale jeho zavinění je třeba zjišťovat právě ve vztahu k té události, která vedla k jeho vyhlášení a která odpovídá jejímu charakteru podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku.

K souvislosti spáchané krádeže s jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek

29. Velký senát trestního kolegia se neztotožňuje ani s těmi závěry soudů nižších stupňů v nyní posuzované trestní věci a senátu č. 4 Nejvyššího soudu, z nichž vyplývá, že k naplnění okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, postačí, jestliže byl čin spáchán v době, kdy zde byla určitá událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, a na místě jejího výskytu. Přestože to z pouhé slovní formulace citovaného ustanovení není patrné, velký senát je přesvědčen, že k tomu, aby mohly být ty případy krádeží, které jsou jinak pouhými přečiny (§ 205 odst. 1, 2 a 3 tr. zákoníku), posouzeny jako zločiny v důsledku naplnění některého ze zákonných znaků podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku a postiženy podstatně přísnějším trestem odnětí svobody (se sazbou od 2 roků do 8 let), musí zde být určitá věcná souvislost spáchané krádeže s danou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. K tomuto závěru lze dospět i s oporou o historický výklad citovaného ustanovení na základě důvodové zprávy k návrhu trestního zákoníku, o doktrinální výklad obsažený v odborné literatuře a zčásti také o dosavadní judikaturu. Ostatně potřebu věcné souvislosti (a nedostatečnost samotné časové a místní souvislosti) oné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí se spáchaným trestným činem už vyjádřil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 20. 1. 2021, sp. zn. 7 Tdo 10/2021 (viz zejména body 20. a 21. jeho odůvodnění). Přitom může jít o různou souvislost spočívající např. v tom, že pachatel přímo využije či zneužije ke spáchání trestného činu existující událost, která vážně ohrožuje život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, anebo mu taková událost umožní či usnadní spáchání trestného činu, popřípadě pachatel počítá s tím, že v důsledku této události či opatření vyvolaných k jejímu řešení nebo zvládání nebude odhalena jeho trestná činnost, resp. pachatel nebude zjištěn a dopaden apod. Uvedená souvislost je pak zřejmá zejména v případě, jestliže

trestný čin pachatele bude zaměřen přímo proti opatřením nebo omezením učiněným k řešení zmíněné situace, anebo bude mařit či ztěžovat její zvládnutí nebo odvrácení atd.

30. Takový výklad odpovídá i důvodové zprávě k trestnímu zákoníku, která odůvodnila zpřísnění trestního postihu pachatele trestného činu krádeže v souvisejících ustanoveních § 205 odst. 1 písm. e) a odst. 4 písm. b) tr. zákoníku potřebou reakce na stav, kdy se pachatel dopustí tohoto činu „v místě, kde je ... velmi ztížena ochrana majetku, přičemž pachatel zde využívá této situace a projevuje zvláštní bezohlednost, která si zaslouží přísnější postih“, a tím, že „zásadní zpřísnění pak v tomto směru zavádí odstavec 4 písm. b), jestliže pachatel spáchal trestný čin krádeže za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, čímž se reaguje na takové trestné činy spáchané v minulosti zejména při povodních“. Z této citace je nezbytné dovodit, že důvodem zpřísnění trestního postihu krádeží spáchaných za určitých nepříznivých situací, v nichž musí stát a další subjekty vynaložit zvýšené úsilí na jejich zvládnutí (a případně nasadit lidské a materiální zdroje, které obvykle nejsou nutné), není samotná událost ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nýbrž až vlastní projev pachatele, který zneužívá těchto existujících podmínek ke spáchání trestného činu, v němž se tak projevuje jeho výše uvedená „zvláštní bezohlednost“. Důvodem zavedení zmíněné zpřísnující právní úpravy tedy nepochybně byla snaha postihnout zjištěnou věcnou souvislost spáchaného trestného činu krádeže s konkrétní nepříznivou situací.

31. Stejně závěry lze učinit i s poukazem na část odborné literatury. Ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku obsahuje fakultativní znaky objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, tj. takové znaky, které zde charakterizují určité okolnosti spáchání trestného činu krádeže a které se sice nutně neprojevují na jeho objektu, avšak vedou k dalším důsledkům, pro něž se zvyšuje škodlivost daného trestného činu. Podle jednoho z názorů v literatuře (viz ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Svazek 1. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 189) platí, že k přičtení fakultativního znaku objektivní stránky skutkové podstaty pachateli musí být „mezi ním a tímto zvláštním způsobem navázání na objekt ... příčinná souvislost, neboť právě toto navázání na objekt bylo důvodem, proč byl daný fakultativní znak objektivní stránky vůbec zaveden, a zpravidla se jím zvyšuje typová společenská škodlivost činu (tak, že z činu beztrestného je čin trestný, jde-li o fakultativní znak základní skutkové podstaty, respektive že je přísněji trestný, jde-li o znak kvalifikované skutkové podstaty)“. V konkrétním případě tedy přísnější postih pachatele za spáchání trestného činu krádeže v době některého ze stavů či událostí vymezených v § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku je podmíněn zjištěním výše vyloženého volnějšího příčinného vztahu, což se v citované literatuře projevuje konstatováním, podle něhož „mezi stavem či událostí ve smyslu

tohoto ustanovení a trestným činem krádeže proto musí být dána příčinná souvislost“ (viz ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Svazek 2. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1658). Obdobný závěr lze učinit i na podkladě další literatury (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1991), kde se při výkladu § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku odkazuje na komentář k § 42 písm. j) tr. zákoníku, podle něhož „jinou událostí vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek by mohly být rozsáhlejší nepokoje, vzpoura vězňů, teroristické akce, větší železniční, letecká nebo dopravní nehoda, kterou pachatel nezpůsobil, ale situace vzniklé v jejím důsledku zneužil ke spáchání trestného činu“ (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 563). Stejný závěr vyplývá z dalšího komentáře k poslední uvedené ustanovení, v němž se mimo jiné konstatuje, že může jít o „jakýkoliv trestný čin, k jehož spáchání přispěla zmíněná situace“ (viz DRAŠTÍK, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 346). Z citované odborné literatury tedy lze dovodit, že i v ní se shledává potřebným zjištění určité věcné souvislosti existující situace (události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí...) a trestného činu pachatele.

32. Ostatně obdobným způsobem vyložil velký senát trestního kolegia v usnesení ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015, publikovaném pod č. 32/2016 Sb. rozh. tr. jinou okolnost, která je znakem kvalifikované skutkové podstaty přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku a která spočívá v porušení důležité povinnosti pachatele vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona. I zde Nejvyšší soud akcentoval význam příčinné souvislosti mezi porušením takové povinnosti jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby a způsobeným následkem, přičemž odmítl možnost přísnější právní kvalifikace skutku jen na základě formálního naplnění uvedeného znaku kvalifikované skutkové podstaty daného přečinu.

33. Právní názor, který nyní zaujal velký senát trestního kolegia v tomto rozhodnutí ohledně výkladu a použití § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku ve vztahu k „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“, pak odpovídá i zásadě subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku a tomu, jak byla tato zásada vyložena ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012, uveřejněném pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr. Uvedená zásada má místo i tam, kde je sice nutné uplatnit trestní odpovědnost a trestní reprezi z ní vyplývající, ale míra této represe musí být jen skutečně nezbytná a odpovídající všem rozhodným okolnostem, zejména pak povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, který je základem trestní odpovědnosti pachatele. Proto podle názoru velkého senátu trestního kolegia jinak celkem bagatelní krádeže, které by s ohledem na minimální výši způsobené škody byly jen přestupkem a trestným činem jsou zejména pouze vzhledem k recidi-

vě pachatele (§ 205 odst. 2 tr. zákoníku), rozhodně ve všech případech nevyžadují nějaké exemplární trestání a automatické zvyšování základní sazby trestu odnětí svobody, která je zde navíc dostatečně vysoká (6 měsíců až 3 roky). Opačný přístup by navíc omezoval soud v možnosti potřebné individualizace sankcionování různých trestných činů spáchaných různými pachateli. Tím ovšem velký senát nehodlá zlehčovat význam a závažnost takové trestné činnosti, na jejímž spáchání se skutečně projevila událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek.

34. S přihlédnutím k výše uvedeným argumentům dospěl velký senát trestního kolegia k závěru, že možnost naplnění zákonného znaku podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku spočívajícího ve spáchání trestného činu krádeže za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“, ohledně které se ve svých názorech rozešly senáty č. 4 a č. 6 Nejvyššího soudu, je třeba podmínit existencí nejen časové a místní souvislosti s takovou událostí, ale též věcnou souvislostí s ní, tedy tím, že se určitým konkrétním způsobem projevila při spáchání trestného činu jeho pachatelem. Takový vztah bude dán zejména tehdy, usnadnila-li zmíněná událost (nebo omezení či jiná opatření přijatá v jejím důsledku) spáchání trestného činu pachateli či se jinak významněji projevila v jeho prospěch, anebo pokud se spáchaný čin týkal konkrétních předmětů, které mají zvláštní důležitost pro řešení dané události, a proto zasluhují zvýšenou ochranu i trestním právem (např. krádeže většího množství respirátorů, dezinfekčních prostředků, zdravotnických potřeb apod. v případě zvládnutí pandemie způsobené virovým onemocněním). Není nezbytné (ani technicky možné) vyjmenovat všechny alternativy, které věcně (nikoli jen formálně) odůvodňují naplnění shora uvedeného znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže, neboť toto posouzení bude vždy souviset s konkrétními okolnostmi spáchaného činu.

35. V trestní věci obviněného D. Š. ovšem soudy nižších stupňů nezjistily žádnou ze zmíněných věcných souvislostí jím spáchaného pokusu trestného činu krádeže s událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí v podobě výskytu koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 a způsobujícího onemocnění COVID-19 v pandemickém rozsahu a ani neuvedly, v čem se vůbec tato událost projevila na spáchání pokusu trestného činu krádeže. Obviněný se ho dopustil v prodejních prostorách čerpací stanice pohonných hmot, jejíž provoz nebyl nijak omezen, pokusil se odcizit běžně dostupné zboží v hodnotě a byl včas a bez problémů zadržen obsluhou čerpací stanice, která následně telefonicky kontaktovala Policii České republiky. Velký senát trestního kolegia se zde rozhodně nezotožňuje s argumentací soudu prvního stupně nejen v jeho odkazu na vyhlášený nouzový stav, jak bylo výše konstatováno, ale ani ohledně jeho důrazu na údajně opožděný příjezd policejní hlídky, který musela obsluha čerpací stanice opakovaně urgovat. Jednak jde o okolnosti, které nastaly až po spáchání posuzovaného skutku (pokusu krádeže), takže by mohly mít vliv na jeho právní kvalifikaci,

jen kdyby s nimi pachatel počítal a spoléhal na ně, což se u obviněného neprokázalo. Navíc ze záznamu telefonické komunikace svědkyně A. V. s operačním střediskem policie nevyplývá, že by policejní hlídka nemohla přijet dříve právě proto, že jí to nedovolovala existující pandemická situace vyvolaná výskytem koronaviru SARS CoV-2, resp. že by snad v důsledku toho musela policie plnit jiné úkoly, a to právě v nočních hodinách kolem 1:10 hodiny. Přitom v době, kdy jmenovaná svědkyně poprvé žádala o příjezd policejní hlídky, nebylo zřejmé, že obviněný spáchal trestný čin, resp. jeho pokus (ten je dán pouze jeho recidivou), ale v podstatě bylo policii oznámeno jednání jen přestupkového charakteru (a to ještě ve stadiu pokusu). Velký senát trestního kolegia tedy dospěl k závěru, že soudy nižších stupňů učinily nesprávné právní posouzení skutku v případě pokusu trestného činu krádeže, pokud u obviněného dovodily naplnění znaku jeho kvalifikované skutkové podstaty podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku pouze z důvodu časové (a místní) souvislosti tohoto činu s událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí. Tím byl odsuzující rozsudek soudu prvního stupně zatížen vadou odpovídající dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho první variantě, kterou v napadeném usnesení nenapravit ani odvolací soud.

V.

Způsob rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání

36. Protože velký senát trestního kolegia stran výkladu znaků kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku dospěl k závěrům, které vyložil výše, a současně zjistil, že skutek, jímž byl obviněný D. Š. uznán vinným, neobsahuje žádné okolnosti, které by s ohledem na zaujatý výklad odůvodňovaly jeho posouzení jako pokusu zločinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, shledal důvodným tvrzení obviněného, že jím napadená rozhodnutí zatěžuje vada ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

37. Na podkladě dovolání obviněného tedy velký senát trestního kolegia podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 13. 8. 2020, sp. zn. 9 To 194/2020, jemu předcházející rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 26. 6. 2020, sp. zn. 7 T 17/2020, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. I když vytýkanou vadou byla zatížena jen ta část výroku o vině, která se vztahovala k posouzení činu obviněného jako pokusu zločinu krádeže, Nejvyšší soud zrušil napadená rozhodnutí v celém rozsahu z důvodu jasného vymezení viny obviněného.

38. Velký senát trestního kolegia pak na podkladě skutkových zjištění učiněných soudy nižších stupňů podle § 265m odst. 1 tr. ř. ve věci znovu rozhodl, protože mohl v dovolacím řízení sám odstranit vadu v právním posouzení příslušné-

ho skutku. Po dílčím doplnění dokazování spočívajícím v ověření právního stavu týkajícího se dosavadních pravomocných odsouzení obviněného na podkladě aktuálního opisu z evidence Rejstříku trestů rozhodl velký senát způsobem uvedeným ve výroku tohoto rozsudku. Obviněného uznal vinným jednak pokusem přečinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku (pod bodem 1. výroku o vině) a jednak v reálném souběhu sbíhajícím se přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku (pod bodem 2. výroku o vině). Přestože k posuzovaným skutkům došlo na témže místě a v bezprostřední časové návaznosti, není správný závěr soudu prvního stupně, že oba trestné činy byly spáchány v jednočinném souběhu. Ve skutečnosti jde o dva samostatné skutky, protože druhý z nich, jehož podstatou byly výhrůžky vůči poškozené A. V., spáchal obviněný právě až po ukončení jeho předchozí neúspěšné snahy o odcizení jednoho balení bonbonů, a to v reakci na jeho přistižení při činu a snahu poškozené přivolat na místo hlídku policie. Velký senát trestního kolegia tedy formuloval výrok o vině v tomto rozsudku tak, aby odpovídal uvedenému závěru.

39. Při popisu skutků převzal velký senát trestního kolegia skutková zjištění vyjádřená v rozsudku soudu prvního stupně, která jen stylisticky upravil tak, aby vyjadřovala jednak reálný souběh obou přečinů, resp. jednoho pokusu, a jednak i neexistenci následku (resp. účinku) v případě prvního z nich. Při skutkovém vyjádření pokusu přečinu krádeže nepovažoval za nezbytné vyjádřit to, co v daném případě nemá význam pro jeho právní posouzení, tj. že obviněný spáchal čin za situace, kdy byl na území České republiky vyhlášen nouzový stav způsobem a s důsledky popsanými soudem prvního stupně.

40. K právní kvalifikaci skutků lze uvést, že v případě prvního z nich nevznikají žádné pochybnosti o tom, že obviněný svým jednáním naplnil znaky pokusu přečinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku z důvodů, které v tomto směru celkem správně vyložily soudy nižších stupňů. Totéž platí i ohledně přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku, kde vzhledem k výlučně skutkovým a procesním námitkám obviněného ani nebyl prostor pro možnost přezkoumání tohoto právního posouzení v dovolacím řízení.

41. Velký senát trestního kolegia si je vědom toho, že v době jeho rozhodování již platí § 14 zákona č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů, který stanoví, že je-li spáchán trestný čin v době stavu pandemické pohotovosti, která je stavem, v jehož rámci dochází k ohrožení života nebo zdraví lidí, a předpisy trestního práva s touto okolností spojují použití vyšší trestní sazby nebo ji považují za přitěžující okolnost, soud k této okolnosti při posuzování trestného činu přihlédne pouze tehdy, pokud je trestným činem poškozen či ohrožen zájem společnosti na zvládnutí epidemie COVID-19. Na to dodatečně upozornil i obhájce obviněného v podání označeném jako doplnění dovolání. Citované ustanovení však v době spáchání posuzovaného skutku ani v době vydání přezkoumávaných rozhodnutí

soudů nižších stupňů v nyní projednávané věci neexistovalo, a navíc jeho účelu lze vhodněji a výstižněji dosáhnout výkladem, který zaujal velký senát trestního kolegia v tomto rozsudku. Vzhledem k tomu tedy nepřicházelo v úvahu zvažovat uplatnění zmíněného ustanovení ve vztahu k obviněnému.

č. 19

42. Na základě nového (pro obviněného příznivějšího) posouzení skutku (nyní pod bodem 1. výroku o vině) bylo nezbytné znovu rozhodnout o trestu, přičemž v úvahu zde přicházel trest odnětí svobody v trestní sazbě od 6 měsíců do 3 roků, která je stanovena za přísněji trestný pokus přečinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 2 tr. zákoníku. Obviněnému byl v jejím rámci ukládán podle § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest jako právní následek trestní odpovědnosti za oba jím spáchané přečiny.

43. K osobě obviněného D. Š. bylo zjištěno, že má v opise z evidence Rejstříku trestů (vyjma nyní posuzované trestní věci) celkem 9 záznamů o odsouzeních, a to převážně za majetkovou nebo násilnou trestnou činnost. Obviněnému byly uloženy následující tresty (resp. zčásti trestní opatření) odnětí svobody: v trvání 2 roků (pod body 1. až 3. – odsouzen jako mladistvý za loupež a sbíhající se krádež k souhrnnému trestnímu opatření), trestní opatření vykonal dne 27. 3. 2007, dále tresty v trvání 1 roku a 6 měsíců (pod bodem 4. – odsouzen za trestné činy loupeže a krádeže), který vykonal dne 3. 12. 2012 (předtím podmíněně propuštěn dne 5. 4. 2007), v trvání 18 měsíců (pod bodem 5. – odsouzen za trestné činy krádeže a porušování domovní svobody), který vykonal dne 16. 2. 2009, v trvání 2 roků (pod bodem 6. – odsouzen za trestné činy krádeže, porušování domovní svobody a neoprávněného držení platební karty), který vykonal dne 12. 6. 2011, v trvání 4 roků (pod bodem 7. – odsouzen za pokus trestného činu těžkého ublížení na zdraví), který vykonal dne 28. 7. 2017, v trvání 2 roků (pod body 8. a 9. – odsouzen za trestné činy porušování domovní svobody, krádeže, neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, nedovoleného ozbrojování a nebezpečného vyhrožování k souhrnnému trestu), který vykonal dne 17. 12. 2019.

44. Z uvedeného výčtu je zřejmé, že obviněný se opakovaně a v poměrně krátké časové návaznosti na výkon uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody dopustil další typově obdobné trestné činnosti. Z toho vyplývá, že ani výkon těchto trestů (v celkové délce 13 let) zatím nevedl k žádoucí změně v jeho chování, a že tudíž ve smyslu § 55 odst. 2 tr. zákoníku je mu i v nyní posuzované věci nezbytné uložit nepodmíněný trest odnětí svobody. Protože k předcházejícím odsouzením – s výjimkou posledního, které zakládá důvody vyvození trestní odpovědnosti obviněného ve smyslu zákonného znaku podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku (§ 39 odst. 5 věta první tr. zákoníku) – je třeba přihlídnout jako k okolnosti přitěžující podle § 42 písm. p) tr. zákoníku, přičemž obviněnému je ukládán úhrnný trest za dva přečiny, dospěl velký senát trestního kolegia k závěru, že odpovídajícím trestem bude trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců. V této relativně nižší výměře pak byly zohledněny skutečnosti do jisté míry svědčící ve prospěch obviněného,

tj. velmi nízká hrozící škoda a to, že přečin, podle jehož sazby trestu odnětí svobody byl vyměřen trest, zůstal ve stadiu pokusu. Při ukládání trestu vzal velký senát trestního kolegia v úvahu i všechny ostatní relevantní okolnosti, které jinak správně zjistily soudy nižších stupňů a zčásti je vyjádřily i v odůvodnění svých rozhodnutí (viz zejména odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně). Podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil obviněného pro výkon tohoto trestu do věznice s ostrahou, když k odlišnému rozhodnutí v tomto směru nebyl žádný důvod.

45. Tímto způsobem, tj. formou rozsudku, rozhodl velký senát trestního kolegia o dovolání obviněného v neveřejném zasedání. K projednání a rozhodnutí věci v neveřejném zasedání dovolacího soudu byly splněny zákonné podmínky [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.] poté, co s tímto postupem vyslovili souhlas jak státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství, tak obviněný prostřednictvím samostatného podání obhájce v reakci na dotaz Nejvyššího soudu. K vyhlášení rozsudku byla zvolena forma jeho uveřejnění na elektronické úřední desce Nejvyššího soudu (§ 265r odst. 8 tr. ř.). Velký senát trestního kolegia nahradil tímto rozsudkem zcela zrušená rozhodnutí obou soudů nižších stupňů, proto nepovažoval za nutné zvlášť rozhodovat o odvolání, které podal státní zástupce v neprospěch obviněného proti rozsudku soudu prvního stupně.

Č. 20

č. 20

Dotační podvod, Poškození finančních zájmů Evropské unie, Pokračování v trestném činu

§ 116, § 212 odst. 1, § 260 odst. 1 tr. zákoníku

Pachatel může za splnění dalších podmínek spáchat pokračující trestné činy dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 tr. zákoníku a poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1 tr. zákoníku, jestliže na podkladě předem uzavřené dohody s Úřadem práce České republiky jako poskytovatelem příspěvku na mzdové náklady na společensky účelné pracovní místo, vypláceného ze státního rozpočtu České republiky a z rozpočtu Evropské unie, opakovaně v pravidelně stanovených intervalech (např. jednou měsíčně) a za stejných podmínek, které byly v dohodě specifikovány, uváděl ve výkazech vyúčtování mzdových nákladů nepravdivé údaje o tom, že za zaměstnance, na jehož pracovní místo žádal příspěvek, odvedl pojistné na veřejné zdravotní pojištění a na sociální zabezpečení, přestože tak ani zčásti neučinil, ačkoli to bylo podmínkou pro vyplacení příspěvku. Každý takový výkaz vyúčtování mzdových nákladů je třeba považovat za novou žádost o příspěvek, bez níž by poskytovatel nevyplatil požadovaný příspěvek. Není významné, že v samotné dohodě uzavřené na základě žádosti o příspěvek pachatel neuváděl žádné nepravdivé údaje.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2020, sp. zn. 5 To 10/2020, ECLI:CZ:VSPH:2020:5.TO.10.2020.1)

Vrchní soud v Praze podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obžalované M. O. L. podané proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 3. 12. 2019, sp. zn. 34 T 11/2019.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 3. 12. 2019, sp. zn. 34 T 11/2019, byla obžalovaná M. O. L. uznána vinnou jednak přečinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jednak přečinem dotačního podvodu podle § 212 odst. 1, 4 tr. zákoníku. Těch se podle zjištění soudu prvního stupně dopustila tím, že jako jednatelka obchodní spo-

lečnosti S. E., s. r. o., se sídlem v P. (dále jen „společnost S. E.“), uzavřela dne 27. 3. 2017 s Úřadem práce České republiky – krajskou pobočkou v Plzni, (dále jen „úřad práce“) „Dohodu o vyhrazení společensky účelného pracovního místa a poskytnutí příspěvku, spolufinancovaného ze státního rozpočtu a Evropského sociálního fondu, č. PMA-JZ-10/2017“ (dále též jen „dohoda“) na dobu určitou, a to od 1. 4. 2017 do 31. 3. 2018, v rámci které se úřad práce zavázal poskytnout společnosti S. E. mzdový příspěvek ve výši vynaložených prostředků na mzdu zaměstnankyně M. H. včetně pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu zaměstnance, prostředků maximálně však do výše 14 000 Kč měsíčně, přičemž tento příspěvek byl hrazen ve výši 85 % z Evropského sociálního fondu a ve výši 15 % ze státního rozpočtu České republiky. Poté obžalovaná v průběhu účinnosti uvedené dohody ve formulářích s názvem „Vyúčtování mzdových nákladů – SÚPM vyhrazené“ (dále jen „vyúčtování mzdových nákladů“) nejméně za období měsíců dubna 2017 až února 2018 týkajících se zaměstnankyně M. H. opakovaně od května 2017 do března 2018 záměrně v rozporu se skutečností vykazovala, že za uvedené měsíce za jmenovanou zaměstnankyni již odvedla pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění (dále jen „odvod pojistného“) vždy v celkové výši 8 840 Kč měsíčně, ačkoli k datu doručení těchto formulářů úřadu práce nic neuhradila na odvodech tohoto pojistného, přičemž takto obžalovanou tvrzené okolnosti byly rozhodně pro poskytnutí příspěvku v jednotlivých měsících, čehož si obžalovaná byla vědoma. Konkrétně tak obžalovaná učinila ve formulářích vyúčtování mzdových nákladů za měsíce a v částkách specifikovaných v popisu skutku ve výroku o vině, čímž neoprávněně ke škodě České republiky, zastoupené Úřadem práce České republiky – krajskou pobočkou v Plzni, čerpala mzdové příspěvky v celkové výši 154 000 Kč, z níž ve výši 85 %, tedy v částce 130 900 Kč, pocházely tyto finanční prostředky z Evropského sociálního fondu, přičemž nedoplatky na shora specifikovaných odvodech pojistného obžalovaná uhradila až ve dnech 25. 6. a 26. 6. 2018 v důsledku probíhající veřejnosprávní kontroly.

2. Za to byla obžalovaná odsouzena podle § 212 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody ve výměře 18 měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu 3 roků. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku bylo obžalované uloženo, aby v průběhu zkušební doby podmíněného odsouzení nahradila podle svých sil škodu, kterou trestným činem způsobila. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obžalované dále uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu a člena kolektivních statutárních orgánů obchodních korporací na dobu 3 roků. V adhezním řízení byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. obža-

lované uložena povinnost zaplatit jako náhradu škody částku ve výši 154 000 Kč poškozené České republice, zastoupené Úřadem práce České republiky.

II.

Odvolání obžalované

č. 20

3. Proti tomuto rozsudku v celém jeho rozsahu podala obžalovaná v zákonné lhůtě odvolání. V jeho odůvodnění primárně vytýká soudu prvního stupně nedůsledné zjištění skutkového stavu a z něj plynoucí vadné posouzení subjektivní stránky trestných činů, které jsou jí kladeny za vinu, čímž mělo dojít k porušení zásady *in dubio pro reo*. Odvolatelka dále brojí i proti (podle jejího názoru) nepřipustným úvahám, jimiž se soud prvního stupně řídil při ukládání trestu, a porušil tím zásadu nevinu, přičemž v důsledku toho jí byl uložen nepřiměřeně přísný trest.

4. Pokud jde o otázku nedůsledně zjištěného zavinění, poukazuje odvolatelka na to, že soud prvního stupně v napadeném rozsudku de facto nekriticky převzal argumentaci státního zástupce i svědkyně V. B. presumce ohledně vědomosti obžalované o tom, že před odesláním každého z dílčích formulářů mělo být již odvedeno pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „pojistné“). Odvolatelka má za to, že ustanovení čl. VI odst. 2 dohody je nejasné, dvojznačné a špatně formulované, když z jeho znění nelze vyvodit odvedení pojistného jako podmínku pro výplatu příspěvku a je možné ho pochopit i ve zcela opačném smyslu. Toto sporné ustanovení jí nikdy nebylo ze strany zaměstnanců úřadu práce vysvětleno. Dále odvolatelka namítá, že čl. III odst. 1 dohody obsahuje takové vymezení použití příspěvku, z něhož lze chápat, že příspěvky mohly a měly být použity na kteroukoli z tam vyjmenovaných položek. Z tohoto hlediska však obžalovaná použila všechny finanční prostředky, které obdržela, správně a v souladu s dohodou. Obžalovaná trvá na tom, že ze strany zaměstnanců úřadu práce (konkrétně svědkyně V. B.) jí nebylo ohledně povinnosti nejprve uhradit pojistné sděleno nic, čemuž ostatně nasvědčuje i výpověď uvedené svědkyně o tom, že podpis dohody v provozovně obžalované trval asi 10 minut, a přestože svědkyně sdělila obžalované podstatné skutečnosti týkající se dohody, připustila, že nezdůraznila placení pojistného. Dobrá víra obžalované vyplývá podle její obhajoby i z e-mailové korespondence s úřadem práce, podle které poté, co bylo obžalované při prvním podání žádosti o měsíční příspěvek vytčeno několik nedostatků v žádosti, zaměstnanci úřadu práce jí přímo v e-mailu sdělili, co, jak a do které kolonky má ve formuláři vyplnit.

5. Dále obžalovaná vyjadřuje pochybnosti o závěru soudu prvního stupně o tom, že každá z měsíčních žádostí měla být dílčím útokem pokračujícího trestného činu. Je toho názoru, že žádostí je nutné rozumět dohodu, kterou podepsala

v březnu 2017 se svědkyně V. B., přičemž v této dohodě neuvedla žádné nepravdivé údaje a ani žádné podstatné skutečnosti nezamlčela.

6. Obžalovaná rovněž brojí i proti druhu a výměře trestu, který jí byl uložen soudem prvního stupně.

7. Ze všech těchto důvodů závěrem svého odvolání obžalovaná navrhl, aby odvolací soud nejprve doplnil dokazování a pak by měl být napadený rozsudek zrušen a odvolací soud by měl sám rozhodnout o zproštění obžalované obžaloby v plném rozsahu, nebo v případě, že ji uzná vinnou, měl by jí uložit přiměřený, tedy mírnější trest.

č. 20

III.

Rozhodnutí odvolacího soudu

8. Z podnětu odvolání obžalované byl napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni přezkoumán podle § 254 odst. 1 tr. ř. z hlediska vytýkaných vad co do jeho zákonnosti a odůvodněnosti ve výrocích o vině, trestu i náhradě škody a byla přezkoumána i správnost postupu řízení, které předcházelo napadenému rozsudku. Jak vyplývá z výroku tohoto usnesení, odvolání obžalované nebylo shledáno důvodným.

9. Obžalovaná v průběhu hlavního líčení ani ve svých odvolacích námitkách v zásadě nepolemizovala s objektivními skutkovými okolnostmi, které bez pochybností zjistil soud prvního stupně z provedených důkazů a které tvoří základ popisu skutku ve výroku napadeného rozsudku, ale zpochybnila naplnění subjektivní stránky obou trestných činů, které jsou jí kladeny za vinu, tedy existenci úmyslného zavinění. Podle obžalované si v rozhodné době nebyla vědoma skutečnosti, že ve formulářích „Vyúčtování mzdových nákladů – SÚPM vyhrazené“, v nichž žádala úřad práce o mzdové příspěvky na zaměstnankyni M. H., musí vykazovat jen ty odvozy pojistného na sociální zabezpečení a na veřejné zdravotní pojištění, které již skutečně uhradila.

10. Odvolací soud k prověření tvrzení obžalované vyžádal veškerou e-mailovou dokumentaci vztahující se k posuzovanému případu, kterou má úřad práce k dispozici, a doplnil dokazování o nově předloženou e-mailovou komunikaci, dosud neprovedenou jako důkaz. Zjistil, že tato e-mailová korespondence se týkala podané „Žádosti o příspěvek na vyhrazení SÚPM“, a to doložení přílohy k žádosti – dokladu o zřízení účtu u peněžního ústavu, oznámení o schválení žádosti ze dne 23. 3. 2017, a dále e-mailem ze dne 30. 3. 2017 v příloze zaslala svědkyně V. B. obžalované formuláře, které jsou součástí dohody, zejména „Vyúčtování mzdových nákladů“, k nimž má žadatelka dokládat každý měsíc i kopii výplatní pásky zaměstnance.

11. Po takto provedeném doplnění dokazování odvolací soud uzavřel, že ani nově provedené důkazy, jichž se obžalovaná domáhala, nepodporují její obhajo-

bu. Naopak z nich lze vyvodit, že pouze dokreslují skutečnosti, které zjistil soud prvního stupně, s jehož závěry nejsou v rozporu. Obžalovaná si nepochybně byla vědoma toho, že má úřadu práce vždy vykazovat již provedené odvody, jelikož příslušné dokumenty, z nichž tato povinnost vyplývá, měla k dispozici, byly jí zaslány s dostatečným časovým předstihem, aby se s nimi v klidu seznámila, a rozhodně tedy nemohla být uvedena v omyl v důsledku vykazování mzdových nákladů ve stresové situaci, v časové tísní či jejich nepochopením a poté prostým následováním pokynů pracovníků úřadu práce, kterou položku má kam vyplnit. Samotný formulář „Vyúčtování mzdových nákladů – SÚPM vyhrazené“, jakož i znění „Dohody o vyhrazení společensky účelného pracovního místa a poskytnutí příspěvku, spolufinancovaného ze státního rozpočtu a Evropského sociálního fondu č. PMA-JZ-10/2017“ (včetně jejího čl. VI odst. 2, jehož dvojznačnost obhajoba namítá), jsou listiny stručné, přehledné a jasně formulované, tudíž i právnímu laikovi naprosto srozumitelné, a je možné se v nich dobře orientovat, takže jakýkoli mylný výklad lze spolehlivě vyloučit.

12. Z výše uvedené dohody zřetelně vyplývá, že příspěvek úřadu práce bude poskytnut zaměstnavateli ve výši vynaložených prostředků na mzdy nebo platy zaměstnance, včetně pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu zaměstnance, a to maximálně do výše 14 000 Kč měsíčně, přičemž z toho 85 % je hrazeno z prostředků Evropského sociálního fondu a 15 % je hrazeno ze státního rozpočtu České republiky (čl. III odst. 1 dohody). V čl. III odst. 6 dohody je pak uvedeno, že smluvní strany se dohodly, že zaměstnavatel bude úřadu práce dokládat vynaložené prostředky na mzdu nebo plat ve výkazu „Vyúčtování mzdových nákladů – SÚPM vyhrazené“ za jednotlivé měsíce nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po uplynutí vykazovaného měsíčního období. Dále v čl. VI odst. 2 dohody se uvádí, že zaměstnavatel se zavazuje vrátit vyplacený měsíční příspěvek úřadu práce, pokud hrubá mzda uvedená ve výkazu „Vyúčtování mzdových nákladů – SÚPM vyhrazené“ nebude zúčtována zaměstnanci k výplatě za tento příslušný měsíc a po zákonných srážkách vyplacena před poskytnutím příspěvku úřadem práce za příslušný měsíc a jestliže částka pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvádí z vyměřovacího základu zaměstnance, uvedená v tomto výkazu, nebude za příslušný měsíc odvedena před poskytnutím příspěvku úřadem práce.

13. Výkaz „Vyúčtování mzdových nákladů – SÚPM vyhrazené“ pak obsahuje zvláště upozornění pro zaměstnavatele, že do výkazu se uvádí již vynaložené náklady na hrubou mzdu (včetně náhrady mzdy za dočasnou pracovní neschopnost/karanténu) za uvedený měsíc a již odvedené pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní po-

jištění, které zaměstnavatel odvádí za sebe z vyměřovacího základu zaměstnance za uvedený měsíc.

14. Tvzení obžalované, že nevěděla, že musí nejprve odvést pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění za svou zaměstnankyni, a teprve pak může žádat o příspěvek, tedy že ve formuláři musí vykazovat částky pojistného již fakticky odvedené, bylo tedy výše připomenutým zněním listin (s nimiž byla obžalovaná seznámena, souhlasila s nimi a podepsala je) spolehlivě vyvráceno a výpověď svědkyně V. B. a příslušná e-mailová komunikace s úřadem práce potvrzují takový závěr. Konečně obžalovaná fakticky i sama připustila vědomost o tom, že „firmy nesmí dlužit na státních institucích“, když dále uvedla: „z toho důvodu jsem věděla, že to musím mít uhrazené, protože jinak dotaci, nic od státu nedostanete, když dlužíte státu“. Zjevně z toho důvodu, že si obžalovaná uvědomovala, že musí být odvody pojistného uhrazené, po ohlášení veřejnosprávní kontroly se narychlo snažila doplatit tyto odvody. Ani tuto skutečnost fakticky nepopřela a přiznala, že pojistné neodváděla, jelikož na to neměla peníze, neboť se jejímu podnikání nedařilo tak, jak očekávala.

15. Námitka obhajoby, že svědkyně V. B. nedokázala přesvědčivě odpovědět na otázku, zda – pokud by byl poskytnutý příspěvek užít na výplatu čisté mzdy zaměstnance – by to bylo v souladu s jeho účelem, či nikoliv, je pro danou věc irelevantní. Příspěvek úřadu práce byl podle čl. III odst. 1 dohody poskytnut obžalované na vynaloženou mzdu zaměstnankyně M. H., a to včetně pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které měla obžalovaná za sebe jako zaměstnavatele odvést z vyměřovacího základu zaměstnance, a obžalovanou uplatněná argumentace tedy nemění nic na tom, že opakovaně uváděla v dokladech, podstatných pro jeho vyplacení, nepravdivé údaje, spočívající v tvrzení, že za svou zaměstnankyni M. H. před vykázáním mzdových nákladů za jednotlivé měsíce duben 2017 až únor 2018 již odvedla pojistné.

16. Odvolací soud tedy nemá žádné pochybnosti ohledně správnosti zjištěného skutkového stavu popsaného ve výroku o vině v napadeném rozsudku a za příležitou je třeba považovat i právní kvalifikaci skutku spáchaného obžalovanou jako pokračujícího přečinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, 3 tr. zákoníku a pokračujícího přečinu dotačního podvodu podle § 212 odst. 1, 4 tr. zákoníku.

17. Soud prvního stupně v napadeném rozsudku podrobně vyložil, na základě jakých skutkových zjištění shledal naplněnou objektivní stránku jak přečinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, 3 tr. zákoníku, tak přečinu dotačního podvodu podle § 212 odst. 1, 4 tr. zákoníku, včetně okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, kterou je způsobení větší škody ve smyslu § 138 odst. 1 tr. zákoníku (škody dosahující částky nejméně 50 000 Kč). Odvo-

lací soud proto pro stručnost odkazuje na podrobné odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a za správný považuje i jeho závěr o tom, že obžalovaná spáchala oba uvedené přečiny formou pokračování podle § 116 tr. zákoníku.

č. 20

18. Ustanovení § 116 tr. zákoníku o pokračování v trestném činu je v daném případě třeba uplatnit z toho důvodu, že obžalovaná opakovaně v pravidelně stanovených intervalech, tj. jednou měsíčně, a za stejných podmínek, které byly specifikovány v dohodě, uváděla v dokladech (výkazech „Vyúčtování mzdových nákladů“), vztahujících se jak k výdajům rozpočtu spravovaného Evropskou unií, tak i k výdajům státního rozpočtu České republiky, nepravdivé údaje o tom, že za zaměstnankyni, na jejíž pracovní místo žádala příspěvek, odvedla pojistné, přestože tyto povinné odvody ani zčásti nezaplatila, tedy opakovaně naplňovala tytéž skutkové podstaty uvedených trestných činů jednáním, které má všechny znaky pokračování, neboť každý takový výkaz „Vyúčtování mzdových nákladů“ je třeba považovat za novou žádost o příspěvek, bez níž by příspěvek nebyl poskytovatelem (úřadem práce) vyplacen. Škoda vznikla v důsledku tohoto jednání každým uvolněním peněžních prostředků od poskytovatele na účet příjemce. Celková vzniklá škoda je pak součtem škod způsobených výše popsaným sukcesivním jednáním. Posouzení jednání obžalované jako dva přečiny spáchané v jednočinném souběhu je v souladu se sjednocujícím stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněným pod č. 1/2018 Sb. rozh. st., které je v odůvodnění napadeného rozsudku citováno, neboť byly dotčeny jak finanční zájmy Evropské unie, tak i jiného subjektu, zde České republiky, s ohledem na rozdělení zdrojů příspěvku spolufinancovaného z 85 % z Evropského sociálního fondu a z 15 % ze státního rozpočtu České republiky.

19. Dostatečně podložené provedenými důkazy, a to včetně nově předložených důkazů, doplněných odvolacím soudem, je i prokázání subjektivní stránky uvedených trestných činů, jak ji dovodil soud prvního stupně. Ze skutku popsaného ve výroku o vině v napadeném rozsudku, který je rozhodující pro posouzení existence zavinění obžalované, je zřejmé, že obžalovaná se dopustila obou uvedených přečinů v přímém úmyslu ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Vyplyvá to ze zjištění, že jako jednatelka společnosti S. E. v dokladech, jimiž opakovaně (za měsíce duben 2017 až únor 2018) žádala úřad práce o poskytnutí mzdového příspěvku spolufinancovaného ze státního rozpočtu České republiky a z Evropského sociálního fondu na pracovní místo zaměstnankyně M. H., v rozporu se skutečností vykazovala, že za tuto zaměstnankyni za uvedené měsíce odvedla povinné odvody pojistného (vždy v celkové výši 8 840 Kč měsíčně), přičemž si byla vědoma, že jí tvrzené okolnosti jsou rozhodné pro poskytnutí příspěvku v jednotlivých měsících. Namítá-li obžalovaná, že nepovažovala údaje uváděné ve výkazech „Vyúčtování mzdových nákladů“ za nepravdivé, když ve skutečnosti neuhradila pojistné příslušné České správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně, pak je její tvrzení v přímém rozporu s provedenými důkazy, zejména

s výpovědí svědkyně V. B., se zněním listin „Dohoda o vyhrazené společensky účelného pracovního místa a poskytnutí příspěvku, spolufinancovaného ze státního rozpočtu a Evropského sociálního fondu č. PMA-JZ-10/2017“ a „Vyúčtování mzdových nákladů – SÚPM vyhrazené“ a s e-mailovou korespondencí, kterou obžalovaná vedla s úřadem práce, jak již bylo vysvětleno shora. Její námitka zpochybňující naplnění subjektivní stránky uvedených trestných činů je proto zjevně neopodstatněná.

č. 20

20. Soud prvního stupně se podrobně zabýval i otázkou subsidiarity trestní represe, přičemž poukázal na fakt, že jednání obžalované nebylo ojedinělým excesem, ale šlo o 11 dílčích útoků páchaných v průběhu jednoho roku, tudíž uplatnění jiné než trestněprávní odpovědnosti by podle jeho názoru nebylo postačující. V projednávaném případě totiž obžalovaná spáchaným jednáním naplnila všechny formální znaky dvou, a to nikoli bagatelních trestných činů spíše střední závažnosti, na které zákonodárce pamatuje trestní sazbou 1 rok až 5 let odnětí svobody, a současně v provedeném řízení nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by snižovaly stupeň škodlivosti posuzovaného činu a vymykaly se obdobným, srovnatelným případům.

21. Dále se odvolací soud zabýval námitkami proti výroku o trestu, a protože ani v něm neshledal tvrzené pochybení, podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obžalované.

Č. 21

Č. 21

Řízení o dovolání

§ 265i odst. 1 písm. a) tr. ř.

Nejvyšší soud nemůže v řízení o dovolání přezkoumávat již neexistující rozhodnutí nebo výrok. Došlo-li proto před rozhodnutím o dovolání ke zrušení pravomocného rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje, popřípadě ke zrušení dovoláním napadeného výroku (např. v souvislosti s uložením souhrnného trestu či společného trestu za pokračování v trestném činu), je v takovém případě dovolání v daném rozsahu nepřipustné a, nesměřuje-li současně i proti jinému výroku téhož rozhodnutí, který zrušen nebyl, je nutno je podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítnout.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2020, sp. zn. 6 Tdo 854/2020, ECLI:CZ:NS:2020:6.TDO.854.2020.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítl dovolání obviněného D. O. podané proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 2. 2020, sp. zn. 6 To 25/2020, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp. zn. 6 T 56/2019.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 6 T 56/2019, byl obviněný D. O. (dále jen „obviněný“, případně „dovatel“) uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, kterého se dopustil skutkem popsáným ve výrokové části citovaného rozsudku. Za to byl odsouzen podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 15 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Dále mu byl podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu 5 let. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Proti shora uvedenému rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku podal odvolání jak státní zástupce Okresního státního zastupitelství ve Frýdku-Místku,

tak i obviněný (oba proti výroku o trestu). O podaných odvoláních rozhodl Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 7. 2. 2020, sp. zn. 6 To 25/2020, tak, že je zamítl podle § 256 tr. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 21

3. Proti citovanému usnesení Krajského soudu v Ostravě podal obviněný prostřednictvím obhájce dovolání s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V dovolání namítl, že soud prvního stupně vypustil z odůvodnění svého rozhodnutí, jedinou část skutku, ke které se on (myšleno obviněný) nedoznal, a to že najel se svým vozidlem na vozidlo policejní hlídky a snažil se jej vytlačit z vozovky. Soud však tuto vypuštěnou část skutku nezohlednil při stanovení výše trestu a „odvolací soud pak potvrdil toto odůvodnění výše trestu, čímž se rovněž dopustil zohlednění neprokázaných tvrzení uvedených v návrhu na potrestání při ukládání výše trestu“. Vzhledem k výše uvedené skutečnosti má obviněný za to, že uložený trest je nepřiměřeně vysoký. Dále obviněný namítl, že soud prvního stupně pochybil, když uložil samostatný trest namísto trestu souhrnného spolu se zrušením výroku o trestu uloženého rozsudkem Okresního soudu v Karviné, jelikož projednávaný trestný čin byl spáchán dne 4. 12. 2019, a rozsudek Okresního soudu v Karviné byl vyhlášen dne 5. 12. 2019. Obviněný je toho názoru, že odvolací soud také pochybil, pokud takto uložený trest „potvrdil“ a zamítl jeho odvolání. Dále obviněný vytkl, že poučení v napadeném rozhodnutí neobsahovalo všechny zákonem předpokládané údaje podle § 125 odst. 3 tr. ř. Závěrem proto navrhl, aby Nejvyšší soud vyhověl jeho dovolání, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí v celém rozsahu a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na citované usnesení.

4. Nejvyšší státní zastupitelství zaslalo své vyjádření k dovolání obviněného, které bylo příslušnému senátu Nejvyššího soudu doručeno den před konáním neveřejného zasedání. Státní zástupkyně v něm navrhla odmítnout dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud nejprve zkoumal, zda je dovolání obviněného přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda bylo podáno osobou oprávněnou prostřednictvím obhájce. Shledal přitom, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Podání

obviněného učiněné prostřednictvím obhájce splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.). Dovolání však neodpovídá zákonným podmínkám přípustnosti podle § 265a odst. 1, odst. 2 tr. ř., a proto není přípustné.

6. Podle § 265a odst. 1 tr. ř. lze dovoláním napadnout pouze pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští. Ustanovení § 265a odst. 2 písm. a) až h) tr. ř. potom taxativně vymezuje, která soudní rozhodnutí se považují pro účely řízení o dovolání za rozhodnutí ve věci samé. Podle § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř. lze podat dovolání mimo jiné proti rozsudku, jímž byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest, popřípadě ochranné opatření.

7. Ve smyslu těchto zákonných podmínek je dovolání nepřipustné také tehdy, směřuje-li proti již zrušenému rozhodnutí. Jestliže po podání dovolání došlo ke zrušení napadeného rozhodnutí v souvislosti s ukládáním společného trestu za pokračování v trestném činu podle § 45 tr. zákoníku, pak dovolací soud podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítne takové dovolání směřující proti již neexistujícímu rozhodnutí jako dovolání nepřipustné (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. 11 Tdo 245/2004, uveřejněné pod č. T 683. v sešitu 4 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2004).

8. Totéž platí i v případě, že je v souvislosti s ukládáním souhrnného trestu soudem v jiném řízení zrušen pouze celý výrok o trestu postupem podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku. Pokud obviněný napadá takovým dovoláním výrok rozsudku o trestu, který již právně neexistuje, jeho dovolání je v tomto směru nepřipustné (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1288/2011).

9. K dovolání obviněného a přezkumné činnosti dovolacího soudu je třeba uvést, že je nezbytné, aby v době rozhodování dovolacího soudu vůbec existovalo rozhodnutí napadené dovoláním (popřípadě dovoláním napadený výrok rozhodnutí). Jestliže po podání dovolání proti pravomocnému rozhodnutí došlo k jeho zrušení, popřípadě ke zrušení dovoláním napadeného výroku (např. v souvislosti s uložením souhrnného trestu či společného trestu za pokračování v trestném činu), pak dovolací soud nemůže přezkoumávat již neexistující rozhodnutí. V takovém případě by dovolání proti neexistujícímu rozhodnutí či výroku bylo nepřipustné a bylo by nutno je odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. 11 Tdo 245/2004).

10. Nejvyšší soud v nyní posuzované trestní věci ze spisu zjistil, že pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 16. 6. 2020, sp. zn. 1 T 124/2019, byl v souvislosti s ukládáním souhrnného trestu podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušen výrok o trestu v rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 6 T 56/2019, který nabyl právní moci dne 7. 2. 2020, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tento výrok, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obviněný podal

dovolání dne 8. 7. 2020, tedy v době, kdy již věděl, že podává dovolání proti neexistujícímu výroku o trestu v rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 6 T 56/2019, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 2. 2020, sp. zn. 6 To 25/2020. Jde tedy o dovolání podané proti již neexistujícímu výroku rozhodnutí a v dané situaci není možné považovat rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 6 T 56/2019, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 2. 2020, sp. zn. 6 To 25/2020, za rozhodnutí ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 1 tr. ř., když výrok, proti němuž dovolání směřuje, již neexistuje (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 4 Tdo 1093/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2007, sp. zn. 11 Tdo 239/2007, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 11 Tdo 1509/2005).

11. Nejvyšší soud nad rámec shora uvedeného považuje za potřebné obviněného upozornit na skutečnost, že i pokud by dovoláním napadené rozhodnutí existovalo (tj. nebyl zrušen výrok o trestu později uloženým souhrnným trestem), pak jeho tvrzení o nutnosti uložení souhrnného trestu ve vztahu k rozsudku Okresního soudu v Karvině, který byl vyhlášen dne 5. 12. 2019 pod sp. zn. 5 T 106/2019, je mylné. Obviněný odkazuje na několik judikatorních rozhodnutí Nejvyššího soudu, ale již pomíjí zásadní a podstatnou okolnost důležitou pro posouzení souběhu a opodstatněnosti ukládaného souhrnného trestu, a to, že více trestných činů je v souběhu jen potud, pokud mezi spácháním časově prvního z nich a časově posledního z nich nebyl vyhlášen soudem prvního stupně odsuzující – byť nepravomocný – rozsudek (doručen trestní příkaz), za nějaký trestný čin téhož pachatele. Činy spáchané po vyhlášení odsuzujícího rozsudku (doručení trestního příkazu) do doby jeho právní moci je nutno posoudit obdobně jako recidivu (viz rozhodnutí pod č. 8/1974-II. Sb. rozh. tr.). Ze spisu je přitom zjevné, že mezi jednáním (spáchaným ve dnech od 11. 7. do 29. 9. 2018 a dne 2. 10. 2018), pro které byl obviněný odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Karvině ze dne 5. 12. 2019, sp. zn. 5 T 106/2019, a jednáním (spáchaným dne 4. 12. 2019), pro které byl odsouzen rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 6 T 56/2019, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 2. 2020, sp. zn. 6 To 25/2020, byl v mezidobí vyhlášen dne 19. 2. 2019 odsuzující rozsudek Okresním soudem v Ostravě pod sp. zn. 73 T 39/2018, tudíž by nemohlo jít o souběh v intencích požadovaných obviněným.

12. S ohledem na výše uvedené skutečnosti Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání obviněného D. O. není v této věci přípustné, a proto je jako takové podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítl.

Č. 22

č. 22

Pytláctví

§ 304 tr. zákoníku, § 45, § 46, § 48a zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

Neoprávněným lovem ve smyslu skutkové podstaty trestného činu pytláctví podle § 304 tr. zákoníku jsou jednání, která se vymykají zákonným podmínkám lovu podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o myslivosti“). Znak „neoprávněně“ je proto nutno vykládat v celém kontextu zákona o myslivosti, tedy nejen s přihlédnutím k ustanovení § 46 a § 48a zákona o myslivosti, ale také k ustanovení § 45 odst. 1 zákona o myslivosti a objektu trestného činu, kterým je ochrana přírody, resp. volně žijící zvěře a ryb, jakož i ochrana práva myslivosti a výkonu rybářského práva. Platí tedy, že i osoba, která dodržela formální náležitosti § 46 odst. 1 zákona o myslivosti (má povolenku k lovu, lovecký lístek, zbrojní průkaz atd.) a loví zvěř v rozporu s výslovným zákazem podle § 45 zákona o myslivosti, jedná nad rámec vydaného povolení, a tedy neoprávněně ve smyslu skutkové podstaty trestného činu pytláctví podle § 304 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. 3 Tdo 340/2020, ECLI:CZ:NS:2020:3.TDO.340.2020.1)

Nejvyšší soud k dovolání obviněného P. S. zrušil ohledně tohoto obviněného rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 10. 2019, sp. zn. 5 To 346/2019, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 66 T 81/2017, a k dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospěch obviněné K. S. zrušil ohledně této obviněné rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 10. 2019, sp. zn. 5 To 346/2019, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 66 T 81/2017. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ostravě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 11. 6. 2019, sp. zn. 66 T 81/2017, byli obviněný P. S. a obviněná K. S. spolu s dalšími obviněnými J. K.,

J. R. a R. J., kteří dovolání nepodali ani nebylo podáno dovolání v jejich neprospěch, uznání vinnými přečinem pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku a obviněný J. K. navíc i podle odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, kterého se podle zjištění soudu prvního stupně dopustili skutkem podrobně popsáním ve skutkové větě tohoto rozsudku. Naproti tomu byl podle § 226 písm. b) tr. ř. další obviněný M. D., který dovolání nepodal ani nebylo podáno dovolání v jejich neprospěch, zproštěn obžaloby pro skutek rovněž blíže popsany v rozsudku soudu prvního stupně.

2. Obviněný P. S. byl za uvedený přečin odsouzen podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 1 (jednoho) měsíce, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku.

3. Obviněná K. S. byla za uvedený přečin odsouzena podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 2 (dvou) měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku.

4. Dále bylo tímto rozsudkem rozhodnuto o trestech uložených obviněným J. K., J. R. a R. J.

5. Proti rozsudku Okresního soudu v Bruntále ze dne 11. 6. 2019, sp. zn. 66 T 81/2017, podali odvolání obvinění P. S., K. S., J. K., J. R., R. J. a státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Bruntále v neprospěch všech obviněných proti výroku o trestu a proti zprošťujícímu výroku týkajícímu se obviněného M. D.

6. O podaném odvolání rozhodl Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 7. 10. 2019, sp. zn. 5 To 346/2019, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř. z podnětu odvolání obviněných K. S., P. S., J. K., J. R., R. J. a státního zástupce zrušil napadený rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu.

7. Odvolací soud následně podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. nově rozhodl výše citovaným rozsudkem tak, že obviněného P. S. uznal vinným přečinem pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se podle skutkových zjištění odvolacího soudu dopustil tím, že

„dne 9. 1. 2016 v honitbě č. XY, okres B., pronajaté Mysliveckým spolkem M. – I.:

jako aktivní myslivec a člen Mysliveckého spolku M. – I.

ačkoli si byl vědom faktického rozdělení účastníků na lovce a honce, kdy lovci byli rozmístěni na hranicích leče a honci s loveckými psy procházeli v pravidelných rozestupech lečí, zatímco vyháněli zvěř vstříc lovcům, což je charakteristické pro společný lov, přičemž J. K. v pozici hospodáře Mysliveckého spolku M. – I. před zahájením společného lovu vysvětlil všem účastníkům, že lov bude probíhat právě výše uvedeným způsobem,

po skončení společného lovu, kterého se zúčastnil jako vedoucí honců, obviněný P. S. vyvrhnul na svážnici samce jelena evropského s parožím ve vývojovém sta-

č. 22

diu tzv. osmerák v hodnotě nejméně 29 300 Kč, kterého ulovila blíže nezjištěná osoba, a naložil jej spolu s dalšími osobami do vozidla B. K., a poté, co hospodář Mysliveckého spolku M. – I. J. K. vyhověl žádosti obviněného P. S. na odkoupení samce jelena evropského s parožím ve vývojovém stadiu tzv. šesterák, kterého ulovila obviněná K. S. v průběhu společného lovu, tak během převážení obou ulovených samců jelena evropského s parožím ve vývojovém stadiu tzv. šesterák a osmerák vozidlem B. K., ve svém bydlišti obviněný P. S. nechal složit samce jelena evropského s parožím ve vývojovém stadiu tzv. osmerák, ačkoliv věděl, že byl uloven neoprávněně“.

8. Za tento přečin uložil soud druhého stupně obviněnému P. S. podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 3 roků. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku dále obviněnému uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu práva lovit na dobu 3 roků.

9. Ve vztahu k obviněné K. S. odvolací soud dále podle § 222 odst. 2 tr. ř. rozhodl tak, že se věc této obviněné pro skutek, že „dne 9. 1. 2016 kolem 14:30 hodiny v honitbě č. XY XY, okres B., pronajaté Mysliveckým spolkem M. – I., jako

aktivní myslivec a členka Mysliveckého spolku M. – I., ačkoli si byla vědoma faktického rozdělení účastníků na lovce a honce, kdy lovci byli rozmístěni na hranicích leče a honci s loveckými psy procházeli v pravidelných rozestupech lečí, zatímco vyháněli zvěř vstříc lovcům, což je charakteristické pro společný lov, přičemž J. K. v pozici hospodáře Mysliveckého spolku M. – I. vysvětlil všem účastníkům, že lov bude probíhat právě výše uvedeným způsobem, nedbala podle § 45 odst. 1 písm. u) zákona č. 449/2001 Sb. zákazu lovit na společném lovu zvěř spárkatou kromě laní a kolouchů jelena evropského a jelena siky, muflonek a muflončat, selete a lončáka prasete divokého, a v průběhu lovu, prováděného výše popsáním způsobem, v rozporu s § 45 odst. 1 písm. u) zákona č. 449/2001 Sb., obviněná K. S. ulovila samce jelena evropského s parožím ve vývojovém stadiu tzv. šesterák v hodnotě nejméně 29 300 Kč“,

postupuje Městskému úřadu v Bruntále, odboru životního prostředí, silničního hospodářství a zemědělství, kterým by tento skutek mohl být posouzen jako přestupek, o němž je tento orgán příslušný rozhodovat.

10. Ve vztahu k obviněným J. K., J. R., R. J. a M. D. dále odvolací soud rozhodl tak, že tyto obviněné podle § 226 písm. a) tr. ř. zprostil obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Bruntále pro skutek blíže popsáný v rozsudku odvolacího soudu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 22

11. Proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Ostravě podal dovolání obviněný P. S., a to prostřednictvím své obhájkyň, a nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněné K. S.

12. Obviněný P. S. uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

13. Obviněný má v prvé řadě za to, že napadené rozhodnutí soudu druhého stupně trpí vadou spočívající v nedodržení totožnosti skutku, čímž podle něj bylo porušeno ustanovení § 220 odst. 1 tr. ř. Poukazuje na to, že trestní stíhání proti jeho osobě bylo zahájeno pro podezření ze spáchání přečinu pytláctví formou spolupachatelství, skutkově spočívající ve vyvržení uloveného jelena evropského ve stadiu tzv. osmerák, kterého měla neoprávněně ulovit obviněná K. S., a v jeho následném odvezení (spolu s jelenem ve vývojovém stadiu tzv. šesterák, kterého měl neoprávněně ulovit obviněný J. R.) do místa bydliště obviněného, přičemž tyto kusy zvěře měl odvést na pokyn obviněného J. K. Obžaloba na něj pak byla podána státním zástupcem Okresního státního zastupitelství v Bruntále pro spáchání přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku za přechovávání a převádění neoprávněně ulovené zvěře v hodnotě nikoli nepatrné na svou osobu. Skutková věta podle obviněného v podstatě kopíruje shora popsané usnesení o zahájení trestního stíhání, nicméně je zde navíc uvedeno, že měl neoprávněně uloveného jelena (bez uvedení, kterého konkrétního kusu) odkoupit od obviněného J. K. za částku 4 000 Kč. Pro převedení neoprávněně ulovené zvěře na osobu obviněného tak podle jeho názoru nebylo trestní stíhání vůbec zahajováno, ač totožnost skutku musí být zachována rovněž mezi usnesením o zahájení trestního stíhání a podanou obžalobou. Tento nedostatek považuje obviněný za podstatné pochybení, když přechovávání neoprávněně ulovené zvěře samo o sobě naplňuje znaky skutkové podstaty přečinu pytláctví.

14. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě pak byl obviněný uznán vinným přečinem pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku, protože měl přechovávat a na sebe převést neoprávněně ulovenou zvěř v hodnotě nikoli nepatrné. Konkrétně měl vyvrhnout na svážnici samce jelena evropského s parožím ve vývojovém stadiu tzv. osmerák, kterého ulovila blíže nezjištěná osoba, a naložit jej spolu s dalšími osobami do vozidla B. K. Následně je skutková věta koncipována tak, že poté, co hospodář Mysliveckého spolku M. – I. Obviněný J. K. vyhověl žádosti obviněného P. S. na odkoupení samce jelena evropského s parožím ve vývojovém stadiu tzv. šesterák, kterého ulovila obviněná K. S. v průběhu společného lovu, nechal obviněný P. S. v místě svého bydliště složit samce jelena tzv. osmeráka, ačkoli věděl, že byl uloven neoprávněně. Skutková věta se tak s podanou obžalobou zcela rozchází a je chybná v tom ohledu, že podle pojetí obžaloby jde o trestnou činnost, kterou vedle sebe či společně páchalo 6 obviněných, přičemž

za těchto okolností měl obviněný P. S. v celé věci toliko okrajovou roli. Vynětím úlohy ostatních obviněných (postoupením věci správnímu orgánu a zproštěním obžaloby) v celé trestné činnosti tak skutková věta získala zcela jinou podobu. Obviněný poukazuje i na nejednotnost skutkové věty ohledně identity jednotlivých střelců, druhu ulovené zvěře a následné manipulace s jednotlivými jeleny, čímž rovněž došlo k nedodržení totožnosti skutku. Obviněný poukazuje i na rozpor mezi obžalobou a napadeným rozsudkem ohledně převedení neoprávněně ulovené zvěře na svoji osobu. Podle obviněného dějové linie skutků popsanych v obžalobě a v napadeném rozsudku se v podstatných aspektech natolik liší, že se nestávají totožnými, což zakládá podstatnou vadu napadeného rozhodnutí.

15. V rámci druhé dovolací námítky obviněný vytkl napadenému rozhodnutí vytýká nesprávné právní posouzení skutku či jiné nesprávné hmotně právní posouzení. U této námítky však nejdříve poukazuje na podle něj nesprávné závěry soudů vzešlé z dokazování. Uvádí, že v důsledku závěrů, které odvolací soud učinil a které jsou postaveny na neúplném a nedostatečném dokazování, byli ostatní obvinění zproštěni obžaloby či byla jejich věc postoupena správnímu orgánu. Pokud obviněný zůstal jediným odsouzeným, nerespektoval podle něj odvolací soud ani zásadu subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, neboť jeho jednání (jakkoliv je považuje za neprokázané) nedosahovalo takové společenské škodlivosti, aby bylo třeba užít trestního zákona. Je podle něj zcela nepřiměřené, aby lovec téže zvěře byl řešen v přestupkovém řízení, zatímco její kupec (případně i ten, kdo ulovené zvíře vyvrhl a pomohl naložit do automobilu) byl řešen v trestním řízení.

16. K vadám dokazování obviněný konkrétně namítá nedostatečné prokázání poučení hospodáře – obviněného J. K. Dále uvádí, že hospodář nejednal ze své pozice s řádnou péčí, když po odlovu jelena šesteráka nikterak neprotestoval, nechal jej na výřadu, uvedl do statistického ročního výkazu a na konci lovu obviněné K. S. za odlov jelena veřejně v dobrém duchu dokonce pogrataloval – tedy odlov sanitárního kusu jelena konkludentně odsouhlasil. Obviněný popisuje též okolnosti, za kterých jeho tehdejší manželka, obviněná K. S., ulovila jelena šestnáctáka, s čímž ji on nepomáhal, toliko jej pomohl naložit do automobilu a po předchozí domluvě s obviněným J. K. jelena řádně odkoupil za částku 4 000 Kč a nechal složit v místě svého bydliště. Jinou roli v celé činnosti podle svého tvrzení neměl a má za to, že opak nebyl nade vší pochybnost prokázán. Dovolatel poukazuje také na nedostatky ve výpovědích ostatních obviněných.

17. S ohledem na výše uvedené obviněný nechápe, z čeho soud v napadeném rozsudku vyvodil, že měl vyvrhnout jelena osmeráka a tohoto si následně nechat složit doma. Je si vědom toho, že u odloveného sanitárního kusu jelena šesteráka měla proběhnout veterinární prohlídka. Obviněný však spoléhal na své zkušenosti a maso konzumoval pro svoji potřebu. Mysliveckému spolku pak podle něj nevznikla žádná škoda tím, že zvíře odkoupil, neboť zákon o myslivosti podle něj

nestanoví postup pro následnou manipulaci s neoprávněně ulovenou jelení zvěří a tento je naprosto stejný, jako se zvěří ulovenou legálně, kdy myslivecký spolek je oprávněn přivlastňovat si veškerou ulovenou zvěř a prodat ji třetí osobě.

18. Obviněný uzavírá, že pokud odkoupil jelena šesteráka, jehož odlov byl zakázaný, a lovci přivodil odpovědnost podle správního práva, nelze ho za jeho převedení na jeho osobu, přechování či vyvržení stíhat trestněprávně. Kromě toho, pokud obviněný neznal osobu lovce, jak je uvedeno v napadeném rozsudku, nemohla zde být naplněna ani volní složka k vytýkanému jednání, neboť jestliže nevěděl, že přechovává a na sebe převádí neoprávněně ulovenou zvěř, nemohl naplnit všechny znaky skutkové podstaty přečinu pytláctví. Odvolací soud tedy podle obviněného pochybil, neboť nesprávně právně celou věc vyhodnotil, jednal v rozporu se zásadou proporcionality, a porušil tím ústavně zaručené právo obviněného na spravedlivý proces.

19. Z těchto důvodů obviněný navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu v části, která se týká jeho osoby.

20. Dovolání obviněného P. S. bylo zasláno nejvyššímu státnímu zástupci k případnému vyjádření. K dovolání se písemně vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který nejprve shrnul dosavadní průběh trestního řízení a dovolací argumentaci obviněného a poté se vyjádřil k jednotlivým dovolacím námitkám.

21. Státní zástupce dále konstatuje, že část dovolacích námitek obsahově neodpovídá formálně deklarovanému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Jsou to především námitky týkající se údajného nedodržení totožnosti skutku, které směřují výlučně do procesní, nikoli hmotněprávní oblasti.

22. Skutkového charakteru jsou podle státního zástupce též námitky, podle kterých byl dovolatel a další účastníci společného lovu mysliveckým hospodářem – obviněným J. K. instruováni o možnosti lovu jelení zvěře, námitka týkající se chybějící subjektivní stránky trestné činnosti a námitky, v nichž obviněný odmítá, že by jakkoli nakládal s uloveným jelenem osmerákem. Bezpředmětné jsou též výklady dovolatele o neprovedení veterinární prohlídky jelena šesteráka, neboť tato otázka není z hlediska trestní odpovědnosti dovolatele za přečin pytláctví podstatná a porušení nějakých veterinárních předpisů ani není dovolateli ve skutkové větě přičítáno. Stejně tak bezpředmětné jsou výklady dovolatele o zakoupení jelena šesteráka uloveného obviněnou K. S., když dovolatel opět ignoruje skutečnost, že těžiště jeho protiprávního jednání je spatřováno v dispozici s jelenem osmerákem uloveným nezjištěnou osobou.

23. Pod deklarovaný dovolací důvod naproti tomu podle státního zástupce lze podřadit námitky uplatněné v závěru dovolání, podle kterých by znaky přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku nebyly naplněny ani v případě, že by na sebe dovolatel převedl jelena osmeráka uloveného nezjištěnou osobou. Tuto námitku však státní zástupce nepovažuje za důvodnou, neboť za „neoprávněný lov“

je nutno považovat veškerá jednání, která se vymykají zákonným podmínkám lovu. I když byl totiž jelen osmerák uloven jiným účastníkem společného lovu s příslušnou povolenkou, což je pravděpodobné, učinila tak tato osoba v rozporu s výslovným zákazem obsaženým v § 45 odst. 1 písm. u) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o myslivosti“), tj. nad rámec povoleného rozsahu lovu zvěře; šlo tedy o neoprávněný lov zvěře ve smyslu § 304 odst. 1 tr. zákoníku o přečinu pytláctví. Existence uvedeného zákazu přitom obviněnému P. S. jako aktivnímu myslivci musela být známa. Pokud tedy s předmětným jelenem osmerákem nakládal způsobem popsáním v tzv. skutkové větě, pak podle státního zástupce přechovával a na sebe vědomě převedl neoprávněně ulovenou zvěř.

24. Pod deklarovaný dovolací důvod lze podle státního zástupce podřadit též námitku týkající se nepoužití zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Ani tuto námitku však nepovažuje za důvodnou, a to přesto, že připouští, že jednání dovolatele vykazuje poněkud nižší míru společenské škodlivosti v rámci typové společenské škodlivosti trestných činů pytláctví. S ohledem na hodnotu neoprávněně ulovené zvěře však podle něj není společenská škodlivost natolik nízká, aby nedosahovala škodlivosti ani nejlehčích v praxi se vyskytujících případů přečinu pytláctví.

25. Pokud jde o dovolání nejvyššího státního zástupce, ten ho podal pouze v neprospěch obviněné K. S. a uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. Má za to, že napadeným rozhodnutím bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí, a že toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

26. Nejvyšší státní zástupce poukazuje na to, že § 304 odst. 1 tr. zákoníku výslovně neodkazuje na lov prováděný v rozporu s jiným právním předpisem, když protiprávnost jako obligatorní znak skutkové podstaty trestného činu vyjadřuje toliko výrazem „neoprávněně“. Znak „neoprávněně“ je však podle nejvyššího státního zástupce nutno vykládat v kontextu příslušných ustanovení zákona o myslivosti. Při tomto výkladu je ovšem nutno vycházet z kontextu celého právního předpisu, nikoli pouze z § 48a zákona o myslivosti, na základě kterého dovolací soud dospěl k závěru, že ze strany obviněné nešlo o neoprávněný lov zvěře ve smyslu § 48a zákona o myslivosti, nýbrž o zakázaný způsob lovu podle § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti, v čemž by případně mohl být spatřován toliko přestupek.

27. Nejvyšší státní zástupce konstatuje, že pokud obviněná K. S. jako účastnice společného lovu, byť vybavená náležitostmi podle § 46 odst. 1 zákona o myslivosti, ulovila v rozporu s výslovným zákazem obsaženým v § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti při tomto společném lovu samce jelena evropského ve vývojovém stadiu tzv. šesterák v hodnotě nejméně 29 300 Kč, učinila tak nad rámec povoleného rozsahu lovu zvěře. Za tohoto stavu šlo o neoprávněný lov zvěře ve

smyslu § 304 odst. 1 tr. zákoníku. Dovolatel poukazuje i na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 4 Tdo 158/2013 a na následné rozhodnutí Ústavního soudu vydané pod sp. zn. III. ÚS 1729/13, v němž Ústavní soud uzavřel, že neoprávněně loví zvěř ve smyslu § 304 odst. 1 tr. zákoníku nejen ten, kdo k tomu není povolán, a ani nemá k takové činnosti povolení, ale i ten, kdo takové povolení má, avšak jedná nad jeho rámec.

28. Nejvyšší státní zástupce poukazuje též na vnitřní rozpor napadeného rozsudku, neboť jím byl obviněný P. S. pravomocně uznán vinným přečinem pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se dopustil formou převedení neoprávněně ulovené zvěře na sebe v hodnotě nikoli nepatrné. Po skutkové stránce spočívalo jeho jednání v podstatě v tom, že jako účastník společného honu na sebe převedl a uložil ve svém bydlišti samce jelena evropského ve vývojovém stadiu tzv. osmerák v hodnotě nejméně 29 300 Kč, kterého ulovila nezjištěná osoba. Podle popisu skutku obviněný P. S. věděl pouze o těch skutečnostech, které definují společný lov. Z popisu skutku přitom nevyplyvá, zda lovec, který daného jelena ulovil, disponoval náležitostmi podle § 46 zákona o myslivosti, natož aby v něm byly zahrnuty skutečnosti svědčící o zavinění obviněného P. S. ve vztahu právě k těmto znakům. Rozhodnutí odvolacího soudu si tak podle nejvyššího státní zástupce v tomto ohledu protiřečí, neboť zatímco v případě obviněné K. S., která na společném lovu se všemi náležitými průkazy ulovila samce jelena evropského ve vývojovém stadiu, tzv. šesterák, nešlo podle odvolacího soudu o neoprávněný lov ve smyslu § 304 odst. 1 tr. zákoníku, v případě obviněného P. S. se však při nakládání s jiným dospělým samcem jelena uloveným za stejných okolností šlo o nakládání s neoprávněně ulovenou zvěří.

29. S ohledem na to, že podle dovolatele byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř., nejvyšší státní zástupce Nejvyššímu soudu navrhl, aby napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k novému projednání a rozhodnutí.

30. K dovolání nejvyššího státního zástupce se vyjádřila obviněná K. S., v jejíž neprospěch bylo toto dovolání podáno. Obviněná má za to, že odvolací soud v její věci správně rozhodl o postoupení věci jinému orgánu a že jeho rozhodnutí je správné. Dovolání nejvyššího státního zástupce proto považuje za nedůvodné.

31. Obviněná má za to, že ji žádný důkaz neusvědčuje z ulovení jelena. K tomu předkládá vlastní verzi toho, co se v průběhu lovu stalo. Skutečnost, že dosledovala jelena se svým psem a provedla jeho vývrh, z ní ještě nedělá lovce takto dosledovaného jelena.

32. Obviněná souhlasí s argumentací nejvyššího státního zástupce, že znak skutkové podstaty trestného činu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku vyjádřený pojmem „neoprávněně“ a jeho význam je nutno posuzovat podle zákona o myslivosti. Nicméně zákon o myslivosti podle ní zřetelně odlišuje neoprávněný lov ve smyslu § 48a ve vazbě na § 46 odst. 1 od zakázaných způsobů lovů sta-

novených v § 45 odst. 1. Neoprávněný lov podle zákona o myslivosti je lovem bez tzv. lovecké licence, tj. povolenky lovu v honitbě, při splnění dalších náležitostí stanovených v § 46, zatímco zakázaný způsob lovu ve smyslu § 45 odst. 1 písm. u) je pouhým porušením pravidel lovu, které může být postihováno jako přestupek podle zákona o myslivosti.

č. 22

33. Odkaz na rozhodnutí Ústavního soudu ve věci vedené pod sp. zn. III. ÚS 1729/13 není podle obviněné přiléhavý, protože v tam řešené věci šlo o věc skutkově podstatně odlišnou, nikoliv srovnatelnou, neboť lov jelence virginského běloocasého v hodnotě 90 000 Kč nebyl v dané věci mysliveckému sdružení povolen. Proto lovec lovil jelena nad rámec povolení.

34. Obviněná odmítá jako nepodloženou argumentaci nejvyššího státního zástupce, že jako účastnice společného lovu, byť vybavena náležitostmi podle § 46 odst. 1 zákona o myslivosti, ulovila v rozporu s výslovným zákazem obsaženým v § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti při tomto společném lovu samce jelena evropského ve vývojovém stadiu tzv. šesterák v hodnotě nejméně 29 300 Kč a učinila tak nad rámec povoleného rozsahu lovu zvěře. V této souvislosti poukazuje na to, že hodnota jelena nejméně 29 300 Kč nebyla v přecházejících stádiích trestního řízení žádným způsobem objektivizována. Sazebník Ministerstva zemědělství podle ní pro toto ocenění nelze použít.

III.

Přípustnost dovolání

35. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda jsou v této trestní věci dovolání přípustná, zda byla dovolání podána v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda je podaly osoby oprávněné.

36. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., dovolání nejvyššího státního zástupce pak podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání byla podána osobami oprávněnými [§ 265d odst. 1 písm. a) tr. ř., § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňují i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

37. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným a nejvyšším státním zástupcem naplňují jimi uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

38. Obviněný P. S. a nejvyšší státní zástupce uplatnili ve svých dovoláních shodně dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší státní zástupce nadto uplatnil ještě dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř.

39. V obecné rovině lze k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uvést, že dovolací důvod podle tohoto ustanovení je dán v případech,

kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

40. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., který vedle dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve svém dovolání uplatnil nejvyšší státní zástupce, je dán tehdy, jestliže bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí.

č. 22

IV.

Důvodnost dovolání

41. Zásadní a stěžejní námitkou obou podaných dovolání, která je současně způsobila být předmětem dovolacího přezkumu v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a v případě dovolání státního zástupce také z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., jsou námitky dovolatelů vztahující se k naplnění (v případě obviněného P. S.), respektive nenaplnění (v případě obviněné K. S.) objektivní stránky skutkové podstaty přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku, a to konkrétně znaku skutkové podstaty tohoto přečinu vyjádřené pojmem „neoprávněně“. K opodstatněnosti této shodně uplatňované námitky se Nejvyšší soud vyjádří níže v tomto usnesení.

42. Obviněný P. S. však uvedl také námitky, které již pod jím uplatněný dovolací důvod nelze podřadit (s výhradou námitky týkající se nepoužití zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, k této opět níže v tomto usnesení), a to námitky skutkové a procesní povahy, tedy námitky, které se ze své podstaty netýkají nesprávného právního posouzení skutku či jiného nesprávného hmotně právního posouzení ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

43. Rozsudkem krajského soudu stabilizovaná skutková zjištění se pak mohla bez dalšího stát podkladem pro posouzení opodstatněnosti dalších námitek obou dovolatelů, které již byly způsobilé být předmětem dovolacího přezkumu v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a v případě dovolání nejvyššího státního zástupce také v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., a to jednak námitky vztahující se k naplnění (v případě obviněného P. S.), respektive nenaplnění (v případě obviněné K. S.) objektivní stránky skutkové podstaty přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku z hlediska znaku skutkové podstaty tohoto přečinu vyjádřené pojmem „neoprávněně“, jednak námitky obviněného P. S. týkající se nepoužití zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku při rozhodování o jeho trestní odpovědnosti.

44. Nejvyšší soud se neztotožňuje s právními závěry krajského soudu, který jednání obviněné K. S. pro nenaplnění znaku „neoprávněně“, a tím nenaplnění objektivní stránky skutkové podstaty přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku, neposoudil jako trestný čin, ale s (právním) názorem, že by tento skutek mohl být posouzen jako přestupek, věc obviněné postoupil příslušnému správní-

mu orgánu (Městskému úřadu v Bruntále, odboru životního prostředí, silničního hospodářství a zemědělství).

č. 22

45. Důvodům tohoto postupu se krajský soud věnoval v odůvodnění svého rozsudku, to však velice stručně. Z hlediska rozhodnutí podle § 222 odst. 2 tr. ř. u obviněné K. S. citoval toliko § 48a, § 46 a § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti (ve znění účinném do 27. 11. 2021) a poté bez dalšího odůvodnění a konfrontace výkladu uvedených ustanovení ve vztahu k neoprávněnému lovu zvěře ve smyslu § 48a zákona o myslivosti a zakázaného způsobu lovu podle § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti a bez další konfrontace těchto ustanovení se skutkovou podstatou trestného činu pytláctví podle § 304 tr. zákoníku, uzavřel, že u této obviněné nešlo o neoprávněný lov zvěře ve smyslu § 48a zákona o myslivosti, ale o zakázaný způsob lovu podle § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti, a v jejím jednání by tak mohl být spatřován přestupek podle § 63 odst. 2 zákona o myslivosti. Odůvodnění tohoto postupu nevyplývá ani z dalších částí rozsudku krajského soudu, který se v zásadě (z hlediska posouzení ne/viny obviněné) věnoval zejména zdůvodnění skutkových závěrů soudu prvního stupně, která korigoval pouze v tom směru, že v případě uloveného jelena nešlo o tzv. osmeráka, ale o jelena ve vývojovém stadiu šesterák. Samotné skutkové zjištění, podle kterého při předmětném honu obviněná K. S. ulovila dospělého samce jelena evropského, odvolací soud nijak nezpochybnil.

46. Je pak také třeba pro úplnost poukázat na určitou rozpornost úvah odvolacího soudu ohledně výkladu (spíše pro neexistenci odpovídajícího odůvodnění daného závěru) o naplnění znaku „neoprávněně“. Jestliže v případě obviněné K. S. (která na společném lovu se všemi náležitými průkazy ulovila samce jelena evropského ve vývojovém stadiu, tzv. šesterák) nešlo podle odvolacího soudu o neoprávněný lov ve smyslu § 304 odst. 1 tr. zákoníku, u obviněného P. S. odvolací soud však již nakládání s jiným neoprávněně uloveným dospělým samcem jelena za stejných skutkových okolností (z popisu skutku nevyplývá, zda lovec, který daného jelena ulovil, disponoval náležitostmi podle § 46 zákona o myslivosti a ani v něm nejsou zahrnuty skutečnosti svědčící o naplnění subjektivní stránky obviněného P. S. ve vztahu právě k těmto znakům) považuje za nakládání s neoprávněně ulovenou zvěří.

47. Naznačené úvahy odvolacího soudu vedoucí k výše popsaným hmotně právním závěrům ohledně posouzení znaku „neoprávněně“ je však nutné konfrontovat se smyslem a účelem dále uvedených ustanovení trestního zákoníku a zákona o myslivosti, a to jak jednotlivě, tak zejména v celkovém kontextu těchto ustanovení, především pak s přihlédnutím k objektu posuzovaného přechínu, kterým je v případě pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku především ochrana přírody, resp. volně žijící zvěře a ryb, jakož i ochrana práva myslivosti a výkonu rybářského práva.

48. Skutkovou podstatu přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku pak naplní ten pachatel, který neoprávněně loví zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné nebo ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné. Neoprávněně loví zvěř nebo ryby ten, kdo k tomu není povolán a ani nemá k takové činnosti zvláštní povolení nebo povolení má a jedná nad jeho rámec (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3018–3023). I držitel loveckého lístku a povolenky k lovu se může dopustit trestného činu pytláctví, pokud nedodrží podmínky pro lov stanovené zvláštními předpisy, zejména uloví-li zvěř mimo dobu jejího chovu (pokud nebylo uděleno zvláštní povolení k jejímu lovu na základě § 40 zákona o myslivosti) nebo loví-li hájenou zvěř, případně uloví-li zvěř nebo ryby, jejichž lov je zcela zakázán (pokud nebyla k jejich lovu povolena výjimka podle zvláštních předpisů). V úvahu přichází i ulovení zvěře zakázaným způsobem lovu (§ 45 zákona o myslivosti) (viz KUČTA, J. a kol. Kurz trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 403–404).

49. Při vědomí toho, že judikatura uvedený problém významnějším způsobem doposud neřešila, lze na podporu závěru, že se přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku může dopustit i osoba, která v rámci jinak legálně prováděného lovu úmyslně loví zakázaný druh zvěře, poukázat na usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2013, ve věci sp. zn. III. ÚS 1729/13, které přezkoumávalo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, ve věci vedené pod sp. zn. 4 Tdo 158/2013, v němž Ústavní soud ve skutkově podobné věci (pachatelem trestného činu pytláctví byla uznána vinnou osoba, která jako tzv. schválený host mysliveckého sdružení ulovila jelence virginského běloocasého v hodnotě 90 000 Kč, přičemž mysliveckému sdružení nebyl lov tohoto druhu zvěře povolen) konstatoval, že neoprávněně loví zvěř ve smyslu § 304 odst. 1 tr. zákoníku nejen ten, kdo k tomu není povolán, a ani nemá k takové činnosti povolení, ale i ten, kdo takové povolení má, avšak jedná nad jeho rámec.

50. Dovolací argumentací nejvyššího státního zástupce lze přisvědčit v tom, že § 304 odst. 1 tr. zákoníku výslovně neodkazuje na lov prováděný v rozporu s jiným právním předpisem a protiprávnost jednání pachatele vyjadřuje výrazem „neoprávněně“. Tento znak je však nepochybně nutno vykládat v celém kontextu zákona o myslivosti, a to nejen s přihlédnutím k § 48a zákona o myslivosti, který upravuje „neoprávněný“ lov zvěře, ale také v kontextu s § 46 zákona o myslivosti na straně jedné a s § 45 odst. 1 zákona o myslivosti na straně druhé.

51. Podle § 48a zákona o myslivosti je neoprávněným lovem zvěře lov zvěře bez povinných náležitostí stanovených v § 46 zákona o myslivosti. Neoprávněný lov zvěře se zakazuje.

52. Z uvedených ustanovení tedy vyplývá, že podle § 46 odst. 1 zákona o myslivosti ten, kdo loví zvěř, musí mít u sebe lovecký lístek, povolenku k lovu a další

doklady v citovaném ustanovení uvedené a že je povinen tyto doklady předložit na požádání orgánu policie, orgánu státní správy myslivosti, mysliveckému hospodáři a myslivecké strážci příslušné honitby. Uvedené povinnosti tedy poruší (dopustí se neoprávněného lovu ve smyslu § 48a zákona o myslivosti) jak lovec, který dané průkazy nemá a nikdy neměl, tak lovec, jemuž tyto průkazy vystaveny byly, avšak nemá je při lovu u sebe nebo je odmítá předložit. Posledně jmenovaná jednání by mohla být posouzena jako přestupek, sama o sobě však nemohou naplnit znaky přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku.

53. Nejvyššímu státnímu zástupci lze pak dát za pravdu také v další části jeho argumentace, že z citovaných ustanovení zákona o myslivosti nevyplývá, že držitel loveckého lístku, povolenky k lovu nebo osoba zapsaná na hromadné povolenky k lovu by byla oprávněna k lovu zvěře jakýmkoli způsobem. V tomto ohledu bylo namístě, aby oba nižší soudy v hodnotících úvahách zohlednily i již zmíněné ustanovení § 45 odst. 1 zákona o myslivosti, v této konkrétní trestní věci pak s ohledem na zjištěné skutkové okolnosti zejména § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti.

54. Podle § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti smí být lov zvěře prováděn jen způsobem odpovídajícím zásadám mysliveckým, zásadám ochrany přírody a zásadám ochrany zvířat proti týrání. Zakazuje se (mj.) lovit na společném lovu zvěř spárkatou kromě laní a kolouchů jelena evropského a jelena siky, muflonek a muflončat, selete a lončáka prasete divokého; tento zákaz se netýká lovu v oborách.

55. Lze souhlasit a názorem nejvyššího státního zástupce, že systematickým výkladem § 48a zákona o myslivosti lze sice dospět k legální definici „neoprávněného lovu“ zvěře, tuto definici však není možné současně použít pro definici „neoprávněnosti“ jako jednoho ze znaků objektivní stránky přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku, ale je třeba ji vykládat pouze pro účely přestupkového řízení. Ustanovení § 48a bylo totiž do zákona o myslivosti včleněno v souvislosti se změnami v přestupkovém právu, a to s účinností od 1. 7. 2017 zákonem č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích (čl. CXXV). Tímto zákonem byl současně nově formulován § 63 zákona o myslivosti upravující přestupky fyzických osob a sankce za ně, když mj. podle § 63 odst. 1 písm. b) zákona o myslivosti bylo označeno za přestupek jednání toho, kdo v rozporu s § 48a zákona o myslivosti neoprávněně loví zvěř. Kromě toho § 63 zákona o myslivosti sankcionuje i porušení řady dalších povinností tímto zákonem stanovených, mj. porušení § 45 zákona o myslivosti o zakázaných způsobech lovu zvěře.

56. Tyto změny v postihu správních deliktů tak bez dalšího nemohou znamenat faktické zúžení dopadu § 304 odst. 1 tr. zákoníku pouze na lov provedený v rozporu s § 46 zákona o myslivosti za současného splnění podmínky, že byla

neoprávněně lovena zvěř v hodnotě nikoli nepatrné. Na tomto místě pak lze doplnit, že znakem přestupků uvedených v § 63 zákona o myslivosti není škoda ani hodnota zvěře, které se přestupkové jednání týkalo.

57. Pouze pro úplnost lze uvést, že ačkoliv § 48a zákona o myslivosti v době jednání obviněných ještě neplatil, na jejich případné trestní odpovědnosti nemůže nic změnit. Je sice pravdou, že pokud zákon upravující společenské vztahy, jejichž porušování je chráněno trestním zákoníkem, zároveň obsahuje údaje vymezující některé znaky skutkové podstaty příslušného trestného činu, vztahuje se § 2 odst. 1 tr. zákoníku o časové působnosti trestních zákonů i na působnost takového zákona. Na straně druhé je zjevné, že systematickým výkladem § 48a zákona o myslivosti lze dospět k závěru, že uvedené ustanovení obsahuje definici „neoprávněného lovu“ pouze pro účely přestupkového řízení.

58. Podle názoru Nejvyššího soudu je z hlediska naznačeného problému klíčové to, že trestní zákoník, zejména s ohledem na objekt trestného činu (kterým je ochrana přírody, resp. volně žijící zvěře a ryb, jakož i ochrana práva myslivosti a výkonu rybářského práva) nepovažuje za trestné pouze nedodržení podmínek podle § 46 odst. 1 zákona o myslivosti. V tomto závěru lze přisvědčit dovolací argumentaci nejvyššího státního zástupce, že v takovém případě by zákonodárce použil pro vyjádření protiprávnosti jako obligatorního znaku skutkové podstaty trestného činu spíše pojmu „bez povolení“. Za „neoprávněný lov“ ve smyslu skutkové podstaty přečinu pytláctví je nutno považovat veškerá jednání, která se vymykají zákonným podmínkám lovu. Platí tedy, že i osoba, která dodržela formální náležitosti podle § 46 odst. 1 zákona o myslivosti, resp. má povolenku k lovu, lovecký lístek, zbrojní průkaz atd., a loví zvěř v rozporu s jinými zákonnými zákazy, především v rozporu s výslovným zákazem podle § 45 zákona o myslivosti, jedná nad rámec vydaného povolení, a tedy „neoprávněně“ ve smyslu skutkové podstaty přečinu pytláctví podle § 304 tr. zákoníku.

59. Tato východiska pro výklad pojmu „neoprávněně“ ve smyslu § 48a zákona o myslivosti na straně jedné a ve smyslu skutkové podstaty přečinu pytláctví podle § 304 tr. zákoníku na straně druhé je nutné konfrontovat se závěry učiněnými Krajským soudem v Ostravě. Podle jeho výkladu by se osoba s povolenkou k lovu a všemi dalšími průkazy, tj. osoba formálně splňující náležitosti § 46 zákona o myslivosti, nikdy nemohla dopustit přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku, i kdyby lov zvěře prováděla způsobem hrubě porušujícím myslivecké zásady, zásady ochrany přírody a zásady ochrany zvířat proti týrání, což je opět zejména s ohledem na objekt posuzovaného přečinu nepřijatelné. Z tohoto důvodu je nutné dovolací argumentaci nejvyššího státního zástupce přisvědčit v tom, že mezi porušení § 46 zákona o myslivosti a spáchání přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku nelze klást rovnítko tak, jak to učinil Krajský soud v Ostravě.

č. 22

60. O nesprávnosti jeho závěru pak svědčí i to, že uvedený názor by vedl k zásadní disproporcii mezi trestným činem pytláctví ve vztahu k lovu volně žijících savců a ptáků a ve vztahu k lovu ryb. Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů, totiž žádné ustanovení obdobné § 48a zákona o myslivosti neobsahuje, a proto by v případě lovu ryb bylo nutno znak „neoprávněně“ vykládat v kontextu celého právního předpisu.

61. Lze tedy uzavřít, že pokud obviněná K. S. jako účastnice společného lovu, která splnila všechny podmínky podle § 46 odst. 1 zákona o myslivosti, ulovila v rozporu s výslovným zákazem obsaženým v § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti samce jelena evropského ve vývojovém stadiu tzv. šesterák v hodnotě nejméně 29 300 Kč, učinila tak nad rámec povoleného rozsahu lovu zvěře. Za tohoto stavu pak lze obviněné přičítat odpovědnost za „neoprávněný“ lov zvěře ve smyslu § 304 odst. 1 tr. zákoníku, když jiné hmotně právní námitky proti naplnění skutkové podstaty tohoto přečinu obviněná neuplatňuje.

62. Uvedený postoj k výkladu znaku „neoprávněně loví zvěř“, lze logicky bez dalšího vztáhnout i na trestní odpovědnost obviněného P. S., který se domnívá, že skutkovou podstatu přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku nenaplnil ani v případě, že by na sebe skutečně převedl jelena osmeráka uloveného nezjištěnou osobou. Obviněnému lze na straně jedné dát za pravdu v tom směru, že podle popisu skutku věděl pouze o těch skutečnostech, které definují společný lov, a že z popisu skutku již nevyplývá, zda lovec, který daného jelena ulovil, disponoval náležitostími podle § 46 zákona o myslivosti. Stejně tak v popisu skutku chybějí skutečnosti svědčící o úmyslném zavinění obviněného P. S. ve vztahu k posuzovaným znakům. V tomto ohledu si tak skutečně rozhodnutí odvolacího soudu odporuje, neboť zatímco v případě obviněné K. S., která na společném lovu se všemi náležitými průkazy ulovila samce jelena evropského ve vývojovém stadiu tzv. šesterák, nešlo podle odvolacího soudu o neoprávněný lov ve smyslu § 304 odst. 1 tr. zákoníku, v případě obviněného P. S. se však při nakládání s jiným dospělým samcem jelena uloveným za stejných okolností šlo o nakládání s neoprávněně ulovenou zvěří.

63. Na straně druhé však podle názoru Nejvyššího soudu lze vycházet z toho, že i když byl jelen osmerák uloven jiným účastníkem společného lovu s příslušnou povolenkou, což je pravděpodobné, učinila tak tato osoba v rozporu s výslovným zákazem obsaženým v § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti, tj. nad rámec povoleného rozsahu lovu zvěře (viz výše), a šlo tedy o neoprávněný lov zvěře ve smyslu skutkové podstaty přečinu pytláctví § 304 odst. 1 tr. zákoníku, neboť existence uvedeného zákazu obviněnému P. S. jako aktivnímu myslivci musela být známa. Pokud tedy se zmíněným jelenem osmerákem nakládal způsobem popsáním v tzv. skutkové větě, pak přechovával a na sebe vědomě převedl neoprávněně ulovenou zvěř a jeho jednání pak mohlo naplnit všechny znaky přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku.

64. Námitkou formálně i obsahově naplňující obviněným zvolený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je námitka týkající se porušení zásady subsidiarity trestní represe (užití trestního práva jako ultima ratio), která je vyjádřena v § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Tuto námitku obviněný v zásadě odůvodňuje (pouze) poukazem na to, že je třeba dodržovat zásadu proporcionality, protože je nepřiměřené, aby lovec téže zvěře byl řešen v přestupkovém řízení, zatímco její kupec, respektive osoba, která ulovené zvíře vyvrhla a pomohla uložit do automobilu, byla řešena v trestním řízení.

65. I v této trestní věci se opodstatněnost uvedené námítky obviněného odvíjela zejména od posouzení toho, nakolik jeho jednání vybočuje pro své specifické rysy z obvyklých případů obdobné trestné činnosti, že nedosahuje ani nejnižšího stupně společenské škodlivosti, který je obvykle spojený se spácháním tohoto druhu trestné činnosti. Jen v takovém případě by totiž aplikace § 12 odst. 2 tr. zákoníku mohla odůvodnit jiné rozhodnutí ve věci.

66. K tomu je třeba nejprve uvést, že uvedenou námitku obviněný vznesl v situaci, kdy se v zásadě k trestné činnosti nedoznal. V obecné rovině k tomuto zjištění Nejvyšší soud uvádí, že to, zda byla zásada subsidiarity trestní represe respektována správně, lze zvažovat a posoudit až poté, kdy je postaveno najisto, že stíhaný skutek se stal a že vykazuje všechny formální znaky trestného činu. To však obviněný polemikou se skutkovým základem napadených rozhodnutí a s naplněním formálních znaků přečinu pytláctví podle § 304 odst. 1 tr. zákoníku zpochybňuje.

67. Na straně druhé je však nutno připustit, že jednání obviněného vykazuje určitou nižší míru společenské škodlivosti, a to jak v konfrontaci s jednáním obviněné K. S., která daného dne ulovila zvěř, zatímco obviněný „toliko“ přechovával a na sebe převedl neoprávněně ulovenou zvěř v hodnotě nikoliv nepatrné, tak i v rámci společenské škodlivosti jiných trestných činů pytláctví.

68. Jakkoliv není možné přehlížet hodnotu zvěře, se kterou obviněný dále nakládal, neboť tato prakticky šestkrát přesahuje hodnotu (zvěře) nikoli nepatrnou, na straně druhé je třeba konfrontovat jednání obviněného (v zásadě obou obviněných) i z hlediska konkrétního způsobu zakázaného lovu s jeho dalšími formami, tak jak jsou formulovány v § 45 odst. 1 zákona o myslivosti. Za zakázaný způsob lovu se totiž považují i podstatně závažnější jednání, než je zákaz lovit na společném lovu zvěř spárkatou kromě laní a kolouchů jelena evropského a jelena siky, muflonek a muflončat, selete a lončáka prasete divokého podle § 45 odst. 1 písm. u) zákona o myslivosti, kterého se obviněný dopustil. Příkladmo tak lze zmínit chytání zvěře do ok, na lep, do želez, do jestřábích košů, tluček a nášlapných pastí a pomocí háčků, chytat ondatry do vrší – § 45 odst. 1 písm. a) zákona o myslivosti, lovení zvěře způsobem, jímž se zbytečně trýzní, trávit zvěř jedem nebo ji usmrcovat plynem – § 45 odst. 1 písm. b) zákona o myslivosti, lovit zvěř s pomocí elektrických zařízení schopných zabít nebo omráčit, zdrojů umělého

č. 22

osvětlení, zrcadel, zařízení pro osvětlení terče, zaměřovače zbraní konstruovaného na principu noktovizorů, reprodukční soustavy s hlasy zvěře, výbušnin – § 45 odst. 1 písm. g) zákona o myslivosti, střílet zvěř z poloautomatických nebo automatických zbraní se zásobníkem schopným pojmout více než 2 náboje – § 45 odst. 1 písm. l) zákona o myslivosti aj. Obviněný naproti tomu přechovával a na sebe převedl neoprávněně ulovenou zvěř, kterou za jiných okolností lovit lze, a to pokud není lovena při společném lovu nebo je lovena při lovu v oborách.

69. Z těchto důvodů a ve svém souhrnu tak bylo možné přisvědčit dovolací argumentaci obviněného, který namítal, že v jeho případě nedošlo ze strany nižších soudů ke správnému použití zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, což mělo za následek, že jím spáchaný čin nemusí být trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, neboť posuzovaný skutek z hlediska dolní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům konkrétní skutkové podstaty.

70. Lze tak uzavřít, že Krajský soud v Ostravě v případě obviněné K. S. dospěl k nesprávnému závěru, že skutek, pro který byla stíhána, není trestným činem, ale mohl by být jiným orgánem posouzen toliko jako přestupek, čímž své rozhodnutí zatížil vadou uvedenou v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Pokud současně postoupil věc obviněné K. S. podle § 222 odst. 2 tr. ř. Městskému úřadu v Bruntále, odboru životního prostředí, silničního hospodářství a zemědělství, spočívalo jeho rozhodnutí nejen na nesprávném právním posouzení skutku, ale bylo jím rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Rozhodnutí odvolacího soudu proto tak bylo zatíženo také vadou uvedenou v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř.

71. V případě obviněného P. S. pak odvolací soud dospěl k předčasnému závěru o vině obviněného. V rozsudku Krajského soudu v Ostravě totiž chybí zohlednění dalších rozhodných skutečností týkajících se společenské škodlivosti posuzovaného případu, tak jak jsou Nejvyšším soudem rozvedeny výše. V důsledku toho pak došlo k nesprávnému použití zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, a krajský soud tak své rozhodnutí v případě tohoto obviněného zatížil vadou uvedenou v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

72. Nejvyšší soud proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 10. 2019, sp. zn. 5 To 346/2019, a to jak pod bodem I., tedy v části týkající se obviněného P. S., tak i pod bodem II. týkající se obviněné K. S., jakož i všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ostravě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. K tomu pak Nejvyšší soud udělil příslušné pokyny.

73. Pokud pak dojde krajský soud k závěru, že skutek, pro který jsou obvinění stíháni, není trestným činem, ale mohl by být jiným orgánem posouzen toliko jako přestupek, a postoupí věc obviněných podle § 222 odst. 2 tr. ř. věcně a míst-

ně příslušnému správnímu orgánu, pak pro úplnost Nejvyšší soud připomíná, že ve výroku, jímž se podle § 222 odst. 2 tr. ř. postupuje věc jinému orgánu, se uvádí skutek, jak byl zjištěn soudem, bez ohledu na to, jak byl popsán v obžalobě. Jakkoliv je třeba zachovat totožnost skutku, popis skutku, pro který se věc postupuje, musí odpovídat výsledkům soudem provedeného dokazování a zjištěným skutečnostem, protože jen takto vymezený skutek vytváří podklad pro orgán, jenž se má věci dále zabývat. Takovým podkladem nejsou úvahy a závěry uvedené pouze v odůvodnění rozhodnutí (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 19/2017 Sb. rozh. tr.).

č. 22

Č. 23

č. 23

Odměna advokáta, Advokátní tarif

§ 51a odst. 7 tr. ř., § 151 odst. 3, 6 tr. ř., § 12a odst. 1, 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů

Snížení mimosmluvní odměny advokáta podle § 12a odst. 1, 2 advokátního tarifu se uplatní i v těch případech, kdy je advokát (ať již zmocněnec nebo obhájce) sice zvolen, ale jeho náklady hradí stát na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3, 6 tr. ř.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze jako soudu pro mládež ze dne 15. 10. 2020, sp. zn. 1 Tmo 22/2020, ECLI:CZ:VSPH:2020:1.TMO.22.2020.1)

Vrchní soud v Praze zrušil z podnětu stížnosti zmocněnkyně část usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci jako soudu pro mládež ze dne 14. 9. 2020, sp. Zn. 58 Tm 4/2019, a sám znovu v tomto rozsahu rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Výrokem pod bodem I. napadeného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci (dále jen „krajský soud“) bylo rozhodnuto o tom, že se zmocněnkyní L. H. za zastupování nezletilého poškozeného AAAAAA (pseudonym) v trestní věci odsouzeného mladistvého BBBBBB (pseudonym) vedené u krajského soudu pod sp. zn. 58 Tm 4/2019 přiznává podle § 151 odst. 3, 6 tr. ř. odměna a náhrada hotových výdajů včetně daně z přidané hodnoty v celkové výši 43 813 Kč. Výrokem pod bodem II. byl návrh zmocněnkyně ve zbytku ve výši celkem 40 396,35 Kč zamítnut.

II.

Stížnost

2. Proti tomuto usnesení podala zmocněnkyně v zákonné lhůtě stížnost, v níž nesouhlasila s argumenty a závěry krajského soudu ohledně nepřiznaných částek. Setrvala v ní na důvodnosti celé původně požadované odměny a náhrady hotových výdajů, přičemž požadovala, aby formou autoremedury krajský soud sám

změnil napadené usnesení tak, že jí přizná odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši 84 209,35 Kč.

III.

Důvodnost stížnosti

č. 23

3. Vrchní soud v Praze jako soud pro mládež přezkoumal z podnětu podané stížnosti podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, které napadenému usnesení předcházelo, přičemž byl vázán zákazem změny napadeného rozhodnutí v neprospěch stěžovatelky (§ 150 odst. 1 tr. ř.) a při návrhovém charakteru rozhodování o odměně a náhradě hotových výdajů zvolené zmocněnkyně (§ 151 odst. 2, 6 tr. ř.), se tedy zabýval především těmi položkami, které jí nebyly přiznány podle jejího návrhu. Po takto provedeném přezkumu dospěl k následujícím závěrům.

4. V řízení, které předcházelo napadenému usnesení, neshledal stížnostní soud žádné vady, které by mohly mít vliv na správnost rozhodnutí. Krajský soud rozhodoval o odměně a náhradě hotových výdajů na podkladě návrhu zmocněnkyně zvolené poškozeným s nárokem na bezplatné právní zastoupení podle § 51a odst. 2 tr. ř. a náhradu hotových výdajů, kde byly přesně uvedeny úkony právní služby a další položky, za které požadovala přiznání odměny a náhrady hotových výdajů a návrh byl podán v zákonné prekluzivní lhůtě jednoho roku od pravomocného skončení věci (§ 151 odst. 2, 6 tr. ř.).

5. Krajský soud postupoval správně i v tom, že nevyhověl požadavku zmocněnkyně, aby postupem podle § 146 odst. 1 tr. ř. (autoremedurou) své rozhodnutí sám změnil tak, že jejímu návrhu zcela vyhoví. Takový postup je totiž možný jen v případě, že by se změna nedotkla práv jiné strany trestního řízení. V tomto případě by se však taková změna dotkla přinejmenším práv mladistvého odsouzeného, který, nebude-li mu přiznán nárok na obhajobu bezplatnou (§ 33 odst. 2 tr. ř.), bude po právní moci rozhodnutí, jímž je stanovena výše odměny zmocněnkyně (§ 151 odst. 3, odst. 6 tr. ř.), a po následném uhrazení odměny zmocněnkyně státem povinen na základě rozhodnutí podle § 154 odst. 3 tr. ř. tuto částku státu nahradit.

6. Prvním ze zásadních bodů stížnosti je nesouhlas zmocněnkyně s výší sazby mimosmluvní odměny. Krajský soud ve shodě s návrhem zmocněnkyně vycházel z částky 4 100 Kč za jeden úkon, na rozdíl od ní však ještě použil snížení podle § 12a odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AT“), o 20 %, čímž dospěl k mimosmluvní odměně ve výši 3 280 Kč za úkon. Stěžovatelka s takovým snížením nesouhlasila a zdůraznila, že § 12a AT, který je právním podkladem provedeného snížení, se výslovně vztahuje pouze na zmocněnce ustanoveného, nikoliv zvoleného, což je její případ. Dále se vypořádávala s argumentací krajského soudu,

kteřou označila za vnitřně rozpornou. Podle jejího názoru nemá oporu ve stávajících předpisech ani v ustálené judikatuře. V rozhodnutí krajského soudu v tomto směru stěžovatelka spatřovala znaky svévole.

č. 23

7. Stěžovatelce je třeba dát za pravdu v tom, že argumentace krajského soudu je poněkud zmatečná, neboť v ní nepřehledně splývají různé otázky, byť všechny souvisí s použitím snížení podle § 12a AT na odměnu zvoleného zmocněnce, který není ve výčtu v něm uvedeném. Konkrétně jde 1. o otázku snížení odměny o 20 % podle § 12a odst. 1 AT a 2. o stanovení horního limitu na maximálních 5 000 Kč za úkon podle § 12a odst. 2 AT. Ne zcela srozumitelně pak krajský soud cituje z judikatury řešící použití těchto ustanovení v souvislosti s otázkou rozhodování podle § 154 odst. 1 tr. ř. Ta ale směřuje na případy, kdy poškozený nemá nárok na zastupování zmocněncem bezplatně a jím účelně vynaložené náklady soud ukládá k náhradě přímo odsouzenému. Nejde tedy o náklady hrazené státem na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3 tr. ř.

8. Navzdory poněkud zmatečnému odůvodnění krajského soudu je však jeho závěr, že se § 12a AT v posuzované věci uplatní, správným a zcela odpovídá ustálené judikatuře stížnostního soudu i korespondující judikatuře Ústavního soudu. Je však zřejmě žádoucí tuto otázku jednoznačně vysvětlit, a to i s přihlédnutím k aktuální změně trestního řádu.

9. Na úvod je vhodné připomenout, že stát řadou relativně nedávných legislativních kroků výrazným způsobem rozšířil právo poškozených na zastupování zmocněncem v trestním řízení, jehož náklady bude hradit sám přímo zmocněnci, přičemž počítal s právem poškozeného zvolit si konkrétního zmocněnce podle vlastního uvážení (§ 51a odst. 4 tr. ř. ve znění účinném od 1. 8. 2013 do 30. 9. 2020). Taková volba má přednost před zmocněncem ustanoveným, kterého určuje stát (obdobně, jako je tomu u práva obviněného na obhájce). Ve vztahu k oběma kategoriím zmocněnců (tedy zmocněnců ustanovených i zvolených) poškozených s nárokem na bezplatné právní zastoupení bylo systematickým a teleologickým výkladem respektujícím posilování práv poškozeného a ochrany zvlášť zranitelné oběti dovozeno, že povinnost státu uhradit odměnu a náhradu hotových výdajů se týká nejen zmocněnců ustanovených, ale i zvolených, ač tomu doslovné znění § 51a odst. 4 tr. ř. spíše nenasvědčovalo.

10. Tyto legislativní změny totiž nebyly provedeny důsledně. I v § 151 odst. 6 tr. ř. se výslovně hovořilo pouze o rozhodování o stanovení výše odměny ustanoveného, nikoliv zvoleného zmocněnce, jehož nárok na náhradu nákladů vůči státu nenacházel v trestním řádu výslovné zakotvení. Aplikační praxe dovodila, že při určení výše odměny zmocněnce, jehož náklady hradí stát, a kterého si poškozený sám zvolil, je třeba postupovat stejně (analogicky), jako v případě zmocněnce ustanoveného státem přímo, a na úkony provedené zmocněncem je tedy třeba aplikovat i omezení vyplývající z § 12a AT (viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 13 To 22/2017).

11. Legislativní nedůslednost v § 151 odst. 6 tr. ř., kterou bylo nutné řešit analogií k tomu, aby vůbec bylo možné přiznat zmocněncům zvoleným ve smyslu § 51a odst. 4 tr. ř. náhradu odměny a hotových výdajů státem, byla aktuálně napravena novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. s účinností od 1. 10. 2020. (Této změně koresponduje též nové znění § 51a odst. 4 a 7, § 154 odst. 3, § 155 odst. 5 tr. ř.). Do výčtu uvedeného v § 151 odst. 6 tr. ř. byl přidán zvolený zmocněnec poškozeného, který má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. Ve výčtu uvedeném v § 12a AT zvolený zmocněnec chybí i nadále.

12. Z hlediska právní úpravy je tedy situace zvolených zmocněnců v těchto případech již obdobná jako v případech těch zvolených obhájců, jejichž odměnu hradí stát a kteří ve výčtu uvedeném v § 12a odst. 1 i odst. 2 AT taktéž explicitně uvedeni nejsou. I ve vztahu k takovým obhájcům se však vychází z toho, že se na ně snížení uvedené v § 12a AT uplatní, a tento výklad byl shledán ústavně konformním (viz např. odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. II. ÚS 2301/16).

13. Použití § 12a AT zde vychází z toho, že odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování advokátem v trestním řízení, kterou hradí stát, se stanoví postupem uvedeným v 151 odst. 2, 3 tr. ř., který se výslovně týká jen ustanoveného obhájce. Ten je explicitně uveden i v obou odstavcích § 12a AT. Ustanovení § 151 odst. 6 tr. ř. pak odkazuje na § 151 odst. 2 a 3 tr. ř. a zakotvuje přiměřené použití pravidel pro takové určení odměny a náhrady hotových výdajů i v dalších případech, kdy trestní řád počítá s právním zastoupením hrazeným státem. Jejich společným hlediskem je tedy především to, že odměnu a náhradu hotových výdajů hradí primárně stát na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3 tr. ř., a nikoliv zmocnitel či zastupovaný. Pro právní zástupce vypočtené v § 12a AT i ve vztahu k řízení občanskoprávnímu je také společným hlediskem, že jejich odměnu a náhradu hotových výdajů hradí stát.

14. Rozdíl v postavení obhajoby a zastupování poškozeného v trestním řízení lze spatřovat např. v tom, že právo obviněného na bezplatnou obhajobu má své explicitní zakotvení v čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, naproti tomu právo poškozeného na bezplatné zastupování zmocněncem je dovozeno výkladem čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a v současném rozsahu je výsledkem relativně nedávných změn v zákonné úpravě. V tomto směru tedy nedává smysl, aby se obecná omezení a snížení odměny obhájce v trestním řízení nevztahovala přiměřeně i na zmocněnce poškozeného. Je namístě zmínit i rozdíl v procesních důsledcích rozhodnutí o odměně a náhradě hotových výdajů zvoleného zmocněnce a zvoleného obhájce, který spočívá v tom, že soudem stanovenou a státem uhrazenou odměnu zmocněnce je následně povinen státu uhradit odsouzený (§ 154 odst. 3, § 155 odst. 5 tr. ř.), a to bez ohledu na to, zda má nebo nemá nárok na bezplatnou obhajobu.

15. Jestliže tedy stát nabízí určitým skupinám osob, že za ně ponese náklady jejich právního zastoupení, přičemž v procesních předpisech takovou nabídku neomezuje pouze na právní zástupce – advokáty – ustanovené, ale respektuje přednost volby advokáta podle uvážení zastupovaného, aniž by tím zastupovaný ztrácel možnost nehradit sám náklady, je zcela přiměřeným omezením, že odměna a náhrada hotových výdajů takového advokáta bude stanovena na základě stejných pravidel a omezení, která jsou platná pro advokáty státem ustanovené. Ostatně i zvolený advokát s plnou mocí musí informovat klienta o jeho případném nároku na bezplatnou právní pomoc, tj. že by náklady zastoupení za něj nesl stát. Nejde tedy o zásah do legitimního očekávání advokáta, který by si měl být vědom omezení vyplývajících z příslušných ustanovení § 12a AT pro případy advokátů, které k zastupování určil stát, na základě čehož také následně vždy hradí jejich odměnu. Nejde přitom ani o omezení neproporcionální, neboť jsou vyvážena výhodami spočívajícími v jistotě advokáta, že uhrazení jejich nároku nebude zatíženo nejistotami odvislými od majetkové situace jejich jednotlivých klientů, obdobně, jako je tomu u zvolených obhájců obviněných, jimž byl přiznán nárok na obhajobu za bezplatnou odměnu. Z podání učiněných zmocněnkyní v nyní projednávané věci je přitom zjevné, že již při přijetí plné moci k zastupování poškozeného počítala s tím, že její odměnu a náklady uhradí stát.

16. Nadále tedy platí, že § 12a odst. 1 i 2 AT se uplatní i v těch případech, kdy je advokát (ať již zmocněnec, nebo obhájce) sice zvolen, ale jeho náklady primárně hradí stát na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3, 6 tr. ř.

17. V tomto případě je relevantní pouze snížení sazby mimosmluvní odměny o 20 % podle § 12a odst. 1 AT, neboť odměna zmocněnkyně nepřesahuje částku 5 000 Kč, a není tedy splněna hypotéza § 12a odst. 2 AT. Přesto je třeba s ohledem na argumentaci uvedenou v odůvodnění napadeného usnesení doplnit, že § 12a odst. 2 AT nastupuje až v případě, kdy mimosmluvní odměna i po snížení o 20 % podle § 12a odst. 1 AT přesahuje částku 5 000 Kč. V takovém případě se již (znovu) neuplatní § 12a odst. 1 AT a částka 5 000 Kč je konečná, o dalších 20 % se dále nesnižuje. Tento postup vyplývá již ze systematického zařazení ustanovení § 12a odst. 2 AT za snížení podle § 12a AT odst. 1, přičemž oba odstavce obsahují stejný výčet osob, na které se výslovně vztahují.

18. Pro úplnost jen stručná zmínka k problematice zmiňované v napadeném rozhodnutí i ve stížnosti ve vztahu k usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 7. 2017, sp. zn. 7 To 59/2017. I v tomto rozhodnutí šlo v podstatě o otázku analogické aplikace § 12a AT (konkrétně § 12a odst. 2 AT), ovšem ve vztahu k rozhodnutí podle § 154 odst. 1 tr. ř., tedy za odlišné situace, v níž nejde o odměnu a náhradu hotových výdajů, kterou by na základě rozhodnutí podle § 151 odst. 3 tr. ř. hradil stát, ale jde o rozhodnutí, jímž poškozený získává exekuční titul na náhradu nákladů spojených se zastupováním zmocněncem sám přímo vůči odsouzenému. Argumentace v tomto rozhodnutí je na nyní řešený případ tedy použitelná jen

do značně omezené míry. K námitkám stěžovatelky, že se s tímto rozhodnutím a argumentací v něm nemohla seznámit a že jde o rozhodnutí osamocené, lze přitom jen na okraj poznamenat, že problematika řešená v citovaném rozhodnutí byla podrobně rozebrána (a z hlediska ústavní konformity potvrzena) ve veřejně dostupném usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3103/17, na které se výslovně odkazuje i v rozhodnutích dalších (z aktuálnějších viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2020, sp. zn. IV. ÚS 680/20).

19. Lze tedy uzavřít, že krajský soud postupoval zákonně, pokud mimosmluvní odměnu zmocněnkyně stanovenou na základě výše přiznaného nároku na náhradu nemajetkové újmy (ve výši 75 000 Kč) podle § 10 odst. 5 AT ve spojení s § 7 bodem 5 AT ve výši 4 100 Kč snížil podle § 12a odst. 1 AT na částku 3 280 Kč.

20. Vrchní soud se poté v rozhodnutí podrobně vypořádal s dalšími námitkami stěžovatelky, které směřovaly vůči nepřiznání jednotlivých položek uplatněných v jejím návrhu.

21. Vrchní soud v Praze jako soud pro mládež pak z podnětu stížnosti zmocněnkyně, kterou shledal částečně důvodnou, zrušil napadené usnesení podle § 149 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř. v části, v níž byla odměna zmocněnkyně za vyjmenované položky jejího návrhu nepřiznána, a sám jí podle § 151 odst. 3 tr. ř. nad rámec tímto rozhodnutím nedotčeného výroku I. napadeného usnesení přiznal další odměnu a náhradu hotových výdajů včetně odpovídající částky daně z přidané hodnoty za zastupování nezletilého poškozeného AAAAAA v celkové výši 6 679,20 Kč. Ve zbývající částce ve výši 33 717,15 Kč její návrh zamítl.

Č. 24

č. 24

Ohledání, Domovní prohlídka, Důkaz, Právo na spravedlivé soudní řízení
§ 113 odst. 1, § 82 odst. 1, § 83 tr. ř., čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Jestliže policejní orgán v přípravném řízení obdržel před vstupem do obydlí (např. hotelového pokoje) souhlas jeho uživatelů k tomu, aby v tomto obydlí provedl úkon trestního řízení spočívající v ohledání obydlí nebo jeho části jako místa činu (§ 113 odst. 1 tr. ř.), nelze samotné provedení tohoto úkonu považovat za nezákonné, a to především z důvodu uděleného souhlasu ve smyslu čl. 12 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Pokud policejní orgán v obydlí při ohledání místa činu (§ 113 odst. 1 tr. ř.) provedl rovněž úkony typické pro domovní prohlídku (např. přemísťování věcí, odkrývání doposud skrytých prostor a nahlížení do nich), pro jejíž provedení však nebyly splněny zákonné podmínky (§ 83 odst. 1 tr. ř.), je třeba tímto způsobem zajištěné důkazy, pokud nebyly dobrovolně vydány podle § 78 odst. 1 tr. ř., považovat za nezákonné, neboť jde o důkazy získané v průběhu úkonu trestního řízení, který svou povahou již odpovídal domovní prohlídce ve smyslu § 82 odst. 1 tr. ř.

Ta část důkazů, která byla policejním orgánem získána postupem prováděným v rámci ohledání místa činu, který již svým charakterem odpovídal domovní prohlídce, pro jejíž provedení nebyly splněny zákonné podmínky, je absolutně nepoužitelná. Opačný postup by vedl k zásahu do práva obviněného na spravedlivý proces ve smyslu hlavy páté Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 11 Tdo 1358/2019, ECLI:CZ:NS:2020:11.TDO.1358.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných Š. M. a V. V. proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. 8 To 73/2019, v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 88 T 118/2018.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 24

1. Městský soud v Brně (dále také jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 9. 1. 2019, sp. zn. 88 T 118/2018, uznal obviněné V. V., V. Š. a Š. M. vinnými ze spáchání přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku (jednání pod bodem 1. a obviněného V. V. ze spáchání přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku (jednání pod bodem 2. a přečinu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 odst. 1 tr. zákoníku (jednání pod bodem 3. Označených trestných činů se přitom podle skutkových zjištění soudu prvního stupně obvinění dopustili následovně:

V. V., V. Š. a Š. M. společně

1. od přesně nezjištěného okamžiku nejméně po dobu od 12:20 hodin do 20:42 hodin dne 16. 12. 2017 v B., ul. XY, v hotelu V., na pokoji č. XY, který si společně pronajali J. N. a obviněný V. V., přičemž objednávku pokoje za J. N. pomocí jeho občanského průkazu provedl obviněný V. Š., a to za účelem výroby psychotropní látky metamfetaminu – pervitinu, ovšem tento záměr obvinění V. Š. a V. V. před J. N. utajili, tuto psychotropní látku následně bez patřičného oprávnění vyráběli, společně s obviněným Š. M., který na starém plotýnkovém vařiči v hrnci a v PET láhvi rozpouštěl prášky, a to za pomoci věcí a chemikálií, které po uvedenou dobu přechovávali na tomto pokoji a které zde byly později zajištěny policií, přičemž v pokoji bylo zajištěno na různých místech celkem 47 stop, mimo jiné injekční stříkačky s obsahem metamfetaminu, prekurzoru pseudoefedrinu a pomocných látek jódu a červeného fosforu, plastové lahve s různými tekutinami s nápisy kyselina, kyselina solná, kyselina fosforečná, líh, technický benzín a mimo jiné prázdná „platička“ od léku Paralen, 96 ks tablet léčiva Paralen Grip, v nichž každá obsahuje 30 mg prekurzoru pseudoefedrinu ve formě hydrochloridu, v tomto složení chemické látky a formě je toto léčivo distribuované na území Slovenska, a další věci jako sklenice s jódem, skleněnou varnou mísou, elektrický vařič a další laboratorní sklo, vše až do doby, kdy celou výrobu přerušil člen ochranné služby Hotelu S. S.;

Obviněný V. sám

2. od přesně nezjištěného okamžiku, minimálně od října 2017 až do 16. 12. 2017, na různých místech i na území města B. vědomě poskytoval zdarma či za úplatu psychotropní látku metamfetamin – pervitin v přesně nezjištěném množství a četnosti dalším osobám, minimálně konkrétně:

J. N. v přesně nezjištěných případech za peníze či elektroniku, nákup léku Nurofen StopGrip a konkrétně pak po telefonické domluvě ve Vojenské nemocnici v B. v množství „3 čáry v měrce“ za 400 Kč a v několika případech během dne

16. 12. 2017, kdy mu také v herně na ulici XY v B. v dopoledních hodinách poskytl dvě tzv. lajny metamfetaminu – pervitinu za poskytnutí jeho občanského průkazu k registraci hotelového pokoje, a také spoluobviněnému Š. M. nejméně dne 16. 12. 2017 v přesně nezjištěném množství za 150 Kč nebo 200 Kč;

č. 24

3. ve dnech 17. 7. 2017 a 7. 12. 2017 v B. na ulici XY opakovaně nakupoval, za užití svého živnostenského listu vydaného na jméno V. V., se sídlem XY, u obchodní společnosti V., s. r. o., prekurzory určené k nedovolené výrobě psychotropní látky metamfetamin (pervitin), když takto nakoupil v jednom případě jód v celkovém množství 500 gramů, ve 3 případech červený fosfor v celkovém množství 1 250 gramů a destilační baňku s postranními tubusy o obsahu 1000 ml, přičemž při každém nákupu obviněný V. V. opakovaně podepisoval prohlášení odběratele či čestné prohlášení, že nakoupené věci nebudou zneužity k výrobě omamné či psychotropní látky, a ve dnech 2. 6., 23. 6., 10. 7., 21. 8., 1. 9., 18. 9., 23. 10. a 6. 12. 2017 v B. na XY v lékárně A. zakoupil vždy po jednom balení léku Nurofen StopGrip 24 tablet a ve dnech 31. 8. a 6. 12. 2017 v B. v lékárně Fakultní nemocnice U sv. Anny zakoupil vždy po jednom balení léku Paralen Plus 24 tablet, což jsou léčivé přípravky obsahující pseudoefedrin, přičemž

– **metamfetamin je uveden v příloze č. 5** k nařízení vlády č. 463/2013Sb., v platném znění, jako psychotropní látka zařazená do seznamu II podle Úmluvy o psychotropních látkách (vyhlášené pod č. 62/1989 Sb.),

– **pseudoefedrin je uveden v kategorii 1 v příloze I nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004** a v kategorii 1 v příloze nařízení Rady (ES) č. 111/2005 jako prekurzor, který je výchozí surovinou při nelegální výrobě metamfetaminu (pervitinu),

– **kyselina chlorovodíková je uvedena v kategorii 3 v příloze č. 1** nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. 2. 2004 o prekursorech drog,

– **a červený fosfor je látkou uvedenou v seznamu výchozích a pomocných látek k nařízení vlády č. 458/2013 Sb.**, v platném znění, a nemá žádné další praktické využití, kromě pyrotechniky, než na výrobu pervitinu, přičemž jsou společně s kyselinou fosforečnou a jódem součástí reakčních směsí, ve kterých dochází k dehydroxylaci pseudoefedrinu za vzniku metamfetaminu.

2. Za uvedené trestné činy a za sbíhající se trestnou činnost obviněným Š. M. a V. V. uložil soud prvního stupně v rozsudku uvedené souhrnné tresty odnětí svobody.

3. Napadeným rozsudkem Krajský soud v Brně (dále jen „odvolací soud“) podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obviněných V. V. a Š. M.

II.

Dovolání a vyjádření k nim

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podali obvinění Š. M. a V. V. prostřednictvím svých obhájců dovolání, která shodně opřeli o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

5. Obviněný Š. M. v dovolání spatřoval pochybení soudů nižších stupňů mimo jiné v tom, že policejní orgán provádějící prohlídku hotelového pokoje neměl k její realizaci příkaz soudu k provedení domovní prohlídky ve smyslu § 83 tr. ř., resp. tento byl získán až poté, co již prohlídka probíhala. Důkazy zajištěné při prohlídce hotelového pokoje proto obviněný označuje za procesně nepoužitelné.

6. Obviněný V. V. ve svém dovolání obdobně namítl nezákonnost procesu dokazování s tím, že prohlídka provedená Policií České republiky dne 16. 12. 2017 na pokoji č. XY v hotelu V. v B. (dále jen „hotelový pokoj“) byla provedena v rozporu s § 83c odst. 3 tr. ř., takže důkazy v rámci této prohlídky získané nelze použít, a to v souladu s tzv. doktrínou ovoce z otráveného stromu. Zákonné podmínky pro provedení domovní prohlídky ve smyslu § 82 odst. 1 a § 83 tr. ř. přitom v dané věci podle obviněného zjevně splněny nebyly.

7. K dovolání obviněných se vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství s tím, že námitkami obviněných M. a V. vyjádřenými v jejich dovoláních se náležitě a dostatečně podrobně zabýval již odvolací soud, jehož závěry jsou podle státní zástupkyně logické a plně vycházející z obsahu provedeného dokazování, proto na ně lze bez výhrady odkázat.

III.

Důvodnost dovolání

8. Poté, co Nejvyšší soud přezkoumal napadená rozhodnutí soudů nižších stupňů z hlediska dovolacích námitek obou obviněných, zjistil, že tyto neodpovídají žádnému ze zákonných dovolacích důvodů. Vedle toho se však část námitek jak obviněného Š. M., tak i obviněného V. V., týká údajného porušení ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces, a to ohledně tvrzené nezákonnosti důkazů získaných provedením prohlídky jimi užívaného hotelového pokoje.

9. Proto se Nejvyšší soud na podkladě dovolání obou obviněných zabýval otázkou zákonnosti opatřených důkazů, které byly zajištěny dne 16. 12. 2017 v hotelovém pokoji (viz seznam zajištěných věcí ve spise). Obviněný Š. M. spatřuje nezákonnost postupu policejního orgánu, který dne 16. 12. 2017, případně 17. 12. 2017, přistoupil k zajištění věcí nacházejících se v daném hotelovém pokoji v tom, že tento nedisponoval příkazem soudu k provedení domovní prohlídky podle § 83 odst. 1 tr. ř. (resp. jej měl získat teprve dodatečně). Obviněný V. V.

pak namítá, že prohlídka učiněná v označeném hotelovém pokoji byla provedena v rozporu s § 83c odst. 3 tr. ř., proto důkazy při ní zajištěné nelze v jeho trestní věci použít, k čemuž odkazuje na tzv. doktrínu ovoce z otráveného stromu. Současně obviněný dodává, že podmínky pro provedení domovní prohlídky podle § 82 odst. 1 a § 83 tr. ř. v tomto případě nebyly splněny.

č. 24

10. Nejvyšší soud z obsahu spisu zjistil, že obvinění uplatňovali tutéž námitku již v průběhu trestního řízení, přičemž např. státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně v přípisu ze dne 9. 3. 2018, č. j. 1 KZT 90/2018-15, k podnětu obviněného V. V. k výkonu dohledu ve smyslu § 12d odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, uvedl, že prohlídka předmětného hotelového pokoje byla učiněna v souladu s ustanoveními trestního řádu, neboť k ní dali obviněný V. V. a svědek J. N. písemný souhlas, který je možno považovat za souhlas ve smyslu § 83a odst. 3 tr. ř. Soud prvního stupně pak ke stejné námitce konstatoval, že uživatelé daného hotelového pokoje udělili nejprve policejnímu orgánu písemný souhlas s jeho ohledáním, z čehož dovodil, že v tomto případě nešlo o nezákonnou prohlídku hotelového pokoje. Rovněž odvolací soud k téže námitce obviněných uvedl, že se plně ztotožňuje s výše předestřeným závěrem soudu prvního stupně s tím, že v tomto případě šlo o místo činu, které bylo třeba ohledat a zajistit.

11. Z uvedeného je tedy zřejmé, že soudy nižších stupňů (na rozdíl od dohledového státního zastupitelství) posuzovaly procesní postup policejního orgánu nikoliv jako domovní prohlídku ve smyslu § 82 odst. 1 tr. ř., či prohlídku jiných prostor a pozemků podle § 82 odst. 2 tr. ř., nýbrž jako ohledání ve smyslu § 113 tr. ř., konkrétně ohledání místa činu. Skutečností však současně zůstává, že takové ohledání proběhlo v hotelovém pokoji, který je třeba podřadit pod pojem „obydlí“ ve smyslu § 82 odst. 1 tr. ř. a pod ustanovení článku 12 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (k tomu viz nálezný pléna Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09, uveřejněný pod č. 8/1990 Sb. rozh. tr.; viz také ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. I. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1112, anebo DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 714.).

12. Z článku 12 odst. 1 Listiny základních práv a svobod se pak podává, že obydlí je nedotknutelné, a dále, že není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že jestliže policejní orgán obdržel před vstupem do hotelového pokoje písemný souhlas uživatelů daného hotelového pokoje (obviněného V. V. a svědka J. N.) ze dne 16. 12. 2017 k tomu, aby „Policie České republiky provedla úkon trestního řízení – ohledání hotelového pokoje č. XY hotelu V. v B., XY“, nelze samotné provedení ohledání místa činu považovat za nezákonný procesní úkon policejního orgánu. Otázkou však zůstává, zda policejní orgán v hotelovém pokoji provedl toliko ohledání místa činu, anebo rovněž úkony typické pro domovní prohlídku, pro

jejíž provedení však nebyla splněna nezbytná podmínka stanovená v § 83 odst. 1 tr. ř., totiž příkaz soudu k domovní prohlídce vydaný na návrh státního zástupce.

13. K podmínkám provedení ohledání místa činu v obydlí se ve své rozhodovací praxi již obsáhle vyslovil Ústavní soud, přičemž ve svém usnesení ze dne 5. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 376/14, se (mimo jiné) zabýval též posouzením toho, zda uskutečněné ohledání bytu, provedené podle § 113 tr. ř., nebylo možné posuzovat jako toliko simulovaný úkon, jímž by ve skutečnosti byla zastírána domovní prohlídka, a zda tedy nedošlo k obcházení přísnější právní úpravy domovní prohlídky. V tomto ohledu nejprve Ústavní soud obecně připomenul, že „hranice mezi oběma úkony, jsou-li prováděny v bytě, je dosti nezřetelná. Za nynějšího platného právního stavu, kdy specifická právní úprava chybí, je nutno rozlišení obou úkonů (tj. ohledání versus domovní prohlídka) posuzovat vždy *ad hoc*, zejména podle cíle, jehož má být úkonem dosaženo, a podle povahy operací, jež orgány činné v trestním řízení v bytě realizují“. Účel ohledání je přitom přímo vyjádřen v § 113 odst. 1 věty první tr. ř., podle něhož se ohledání koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. Podle Ústavního soudu pak platí, že „systematickým výkladem termínu ‚přímé pozorování‘ v § 113 odst. 1 tr. ř. o ohledání ve srovnání s termínem ‚prohlídka‘ v § 82 odst. 1 tr. ř. o domovní prohlídce lze dovodit, že přímé pozorování při ohledání v bytě se musí omezit toliko na pasivní smyslové vnímání (nejčastěji zrakové). Jestliže je zapotřebí přemísťovat předměty v bytě či s nimi jinak manipulovat, odkrývat doposud skryté prostory a nahlížet do nich apod., nelze již toto jednání posuzovat jako pouhé pozorování; takové, svou povahou intenzivní a invazivní operace musí být podrobeny přísnějšímu právnímu režimu domovní prohlídky podle § 82 a násl. tr. ř.“.

14. Nejvyšší soud přitom na základě obsahu protokolu o ohledání místa činu ze dne 17. 12. 2017, č. j. KRPB-284753-1/TČ-2017-060273-PAV, a přiložené fotodokumentace zjistil, že policejní orgán v tomto případě sice provedl prosté smyslové vnímání místa činu a jeho dokumentaci podle § 113 odst. 2 tr. ř. Současně však také (jak se podává z fotodokumentace) manipuloval např. s taškou nacházející se na lavici vlevo za vstupními dveřmi, z níž byly vyjmuty nepoužité injekční stříkačky, s černým mobilním telefonem zajištěným jako stopa č. 2, s černým látkovým pouzdem na zip, v němž byly nalezeny injekční stříkačky, zajištěným jako stopa č. 5, s igelitovou taškou z níž byly – mimo jiné – vyjmuty i prázdné „blistry“ od léků Theraflu, Nurofen a Robicold, označenou jako stopa č. 10 a v neposlední řadě rovněž přistoupil k zajištění zde nalezených věcných stop č. 1 až 47, přičemž tyto předměty nebyly podle obsahu protokolu spoluobviněnými, popř. svědkem J. N., dobrovolně vydány ve smyslu § 84 tr. ř. Vzhledem k výše uvedenému je proto třeba dospět k závěru, že právě tímto invazivním způsobem zajištěné věcné důkazy je třeba označit jako nezákonné, neboť byly

získány v průběhu úkonu, který svou povahu odpovídal domovní prohlídce ve smyslu § 82 odst. 1 tr. ř.

č. 24

15. Na tomto místě však Nejvyšší soud připomíná závěry Ústavního soudu prezentované v jeho nálezu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13, v němž v návaznosti na svou předchozí judikaturu potvrdil svůj rezervovaný přístup k doktríně „plodů z otráveného stromu“ (kterou zmiňuje obviněný V. V.), přičemž vysvětlil, že kontinentální trestní řízení vychází (oproti formálním důkazním pravidlům uplatňujícím se v prostředí common law) z formálně-materiální povahy důkazu a zpravidla jen takové vady úkonu, které porušují právo na spravedlivý proces garantované článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a článkem 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vedou k neúčinnosti či nepřipustnosti důkazu, který je zcela jednoznačně kauzálně spjat s procesně nepoužitelným úkonem (viz také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017, anebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 4 Tdo 376/2017).

16. Ve světle výše uvedeného je proto zapotřebí přistupovat k hodnocení zákonnosti důkazů vždy diferencovaně s ohledem na konkrétní povahu a závažnost vady nastalé v procesu dokazování (viz také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2019, sp. zn. 11 Tdo 1122/2019). Po posouzení okolností dané trestní věci Nejvyšší soud na základě informací obsažených ve spisu dospěl k závěru, že tu část důkazů, které byly policejním orgánem získány postupem prováděným v rámci ohledání místa činu, který již svým charakterem odpovídal domovní prohlídce, pro jejíž provedení nebyly splněny zákonné podmínky, je nezbytně vyloučit z důkazní materie, jakožto důkazy nepřipustné, neboť opačný postup by vedl k zásahu do práv obviněných na spravedlivý proces (k tomu viz nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III. ÚS 177/04). Uvedené nicméně neznamená, že je třeba vyloučit skutečně veškeré důkazy získané policejním orgánem v rámci ohledání místa činu – hotelového pokoje, protože takový postup by naopak odporoval formálně-materiální povaze důkazu, tak jak byla vymezena výše. Je-li pachatelova vina spolehlivě prokázána též jinými důkazy, které nemají svůj původ v nezákonném postupu (nejsou s tímto kauzálně spjaty), nic nebrání tomu, opřít odsuzující rozsudek o tyto jiné důkazy (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2019, sp. zn. 11 Tdo 1122/2019, anebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 11 Tdo 161/2014).

17. Z tohoto důvodu Nejvyšší soud přistoupil k posouzení, zda jednání, které je spoluobviněným kladeno za vinu pod bodem 1. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, prokazují skutečnosti zjištěné policejním orgánem jednak na základě provedeného ohledání místa činu (tedy toliko jeho prostým smyslovým vnímáním, které lze seznat z fotodokumentace), popřípadě se podává z dalších provedených důkazů. Po studiu obsahu spisu a odůvodnění napadených

rozhodnutí má Nejvyšší soud za to, že tomu tak je, a lze tak učinit závěr o vině spoluobviněných V. V., Š. M. a V. Š. na základě celé řady dalších důkazů, které nejsou zatíženy žádnou vadou, jež by zasahovala do práva obviněných na spravedlivý proces, a které navzájem tvoří ucelený řetězec. Jednotlivé články tohoto řetězce důkazů přitom tvoří vzájemně souladné, související závěry, protože je okruh zjištěných přímých a nepřímých důkazů uzavřen a bez důvodných pochybností vede k závěru o vině shora označených spoluobviněných, čímž je současně vyloučen závěr jiný.

18. Jak se totiž podává z odůvodnění soudu prvního stupně, tento svůj závěr o vině spoluobviněných vystavěl v první řadě na výpovědích svědka J. N., který uvedl, že v hotelovém pokoji spoluobviněný Š. M. v kastrolu umístěném na plotýnkovém vařiči rozpouštěl v PET lahvi léky, a svědka V. S., který vypověděl, že po příchodu do hotelového pokoje mu obvinění sdělili, že „uvaří drogy“, přičemž v místnosti se nacházely injekční stříkačky a byl zde cítit chemický zápach. Částečně pak soud prvního stupně vyšel i z výpovědi spoluobviněného Š. M. a dále z listinných důkazů týkajících se ubytování svědka J. N. a obviněného V. V. K uvedenému je pak zapotřebí připojit i další poznatky získané prostým ohledáním místa činu, především skutečnost, že v hotelovém pokoji se volně nacházely injekční stříkačky, chemikálie a náčiní běžně užívané při výrobě pervitinu, včetně skleněného tálu a vařiče.

19. Nejvyšší soud proto stran dané námitky uzavírá, že i přes zjištěné pochybení policejního orgánu při provádění ohledání místa činu, které částečně vykazovalo i rysy domovní prohlídky, lze na základě shora označených a procesně bezvadně získaných důkazů učinit závěr o vině spoluobviněných V. V., Š. M. a V. Š. skutkem, který je popsán shora pod bodem 1., a to bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 tr. ř.).

20. Nejvyšší soud proto uzavírá, že skutkové závěry soudů nižších stupňů se podávají z provedených důkazů, které tyto hodnotily na základě svého vnitřního přesvědčení, založeného na pečlivém uvážení všech ve věci učiněných důkazů, a to jednotlivě i v jejich souhrnu. Provedenému hodnocení důkazů proto nemá – z pohledu zachování práva obviněných na spravedlivý proces – co vytknout.

21. Protože Nejvyšší soud na podkladě dovolací argumentace obviněných nezjistil (s výjimkou nepřipustnosti části důkazů získaných policejním orgánem při ohledání místa činu, které dilem vykazovalo znaky domovní prohlídky, pro jejíž provedení však nebyly splněny zákonné podmínky) žádné pochybení, které by odůvodnilo jeho případný kasační zásah, byl nucen odmítnout dovolání obviněných podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 31

Pozůstalost (o. z.), Zastavení řízení

§ 154 z. ř. s.

Č. 31

V situaci, kdy tomu, kdo se postaral o pohřeb zůstavitele, nelze majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty pro jeho nesouhlas vydat a bylo by v zásadě namístě projednání pozůstalosti, lze uvážit, zda by náklady státu a náklady účastníků řízení vzniklé se zjišťováním dědiců a s vlastním projednáním pozůstalosti nebyly výrazně nepřiměřené hodnotě a charakteru zůstavitelem zanechaného majetku. Případný závěr o výrazném nepoměru mezi majetkem, který by měl být projednán, a finanční a časovou náročností dalšího řízení o pozůstalosti, může vést k aplikaci ustanovení § 154 z. ř. s., přičemž tím, komu bude majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty vydán, může být i stát.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 24 Cdo 785/2020, ECLI:CZ:NS:2020:24.CDO.785.2020.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. 11. 2019, sp. zn. 10 Co 324/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Řízení o pozůstalosti po V. H., zemřelém dne 2. 12. 2018 (dále jen „zůstavitel“), bylo zahájeno usnesením Okresního soudu v Ostravě ze dne 20. 12. 2018, č. j. 99 D 3423/2018-3; provedením úkonů v řízení byla pověřena Mgr. H. P., notářka se sídlem v O.
2. Při předběžném šetření bylo zjištěno, že zůstavitel byl svobodný, bezdětný, rodiče již zemřeli, žil se sestrou J. P., která se postarala o pohřeb. Zůstavitel zanechal jen majetek nepatrné hodnoty a dluhy ve výši 226.797,36 Kč. J. P. do protokolu soudu ze dne 30. 1. 2019 uvedla, že nesouhlasí s tím, aby jí v případě, že řízení o pozůstalosti bude zastaveno podle § 154 z. ř. s., byl vydán majetek nepatrné hodnoty, a dále, že „rovněž po poučení dědictví odmítá a prohlašuje, že nemá potomky“.

3. Okresní soud v Ostravě usnesením ze dne 13. 5. 2019, č. j. 99 D 3423/2018-40, rozhodl, že České republice – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových se vydává tento majetek: „práva a povinnosti majitele běžného korunového účtu u M., a. s., ve výši 15 Kč, práva a povinnosti majitele nízkozůstatkové vkladní knížky číslo 1, u Č., a. s., ve výši 13,61 Kč, přeplatek za odběr zemního plynu dle faktury u I., s. r. o., ve výši 2.116,29 Kč, přeplatek za odběr zemního plynu u I., s. r. o., ve výši 450 Kč, bezcenné bytové zařízení do dvou pokojů a bezcenné osobní věci zůstavitele“ (výrok I.), že se řízení zastavuje (výrok II.), a určil odměnu a náhradu hotových výdajů notářky Mgr. H. P. za provedení úkonů v řízení o pozůstalosti (výrok III.).

4. K odvolání České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 26. 11. 2019, č. j. 10 Co 324/2019-55, usnesení okresního soudu potvrdil a rozhodl, že Česká republika nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. K odvolací námitce, že postup podle § 154 z. ř. s. je možný pouze při vydání nepatrného majetku zůstavitele vypraviteli pohřbu, pokud s tím vypravitel pohřbu souhlasí, odvolací soud uvedl, že „je v dané věci vysoce pravděpodobné, že v konečném důsledku to bude vždy stát, kdo nabude uvedený majetek nepatrné hodnoty (s ohledem na danou procesní situaci), bylo by proto neehospodárné a neekonomické nadále uvedené řízení o pozůstalosti vést“, a že „když zákon na uvedenou skutkovou situaci nepamatuje konkrétním zákonným ustanovením, bylo namístež s ohledem na všechny okolnosti dané věci analogicky postupovat jako v situaci předpokládané ust. § 154 z. ř. s.“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. 11. 2019, č. j. 10 Co 324/2019-55, podala Česká republika – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových dovolání, jehož přípustnost spatřuje ve skutečnosti, že jde o otázku, která nebyla dosud v praxi dovolacího soudu řešena, a to, „zda je možné analogicky v rámci pozůstalostního řízení ve vztahu k České republice aplikovat § 154 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), tj. vydat majetek nepatrné hodnoty České republice a řízení zastavit, a to i s ohledem na skutečnost, kdy Česká republika s vydáním majetku nepatrné hodnoty nevyslovila souhlas“. Dovolacím důvodem je nesprávné právní posouzení. Dovolatelka má za to, že aplikace § 154 z. ř. s. ve vztahu ke státu nemá oporu v současné právní úpravě, která umožňuje nabytí majetku zůstavitele státem pouze v případě, že je závětním dědicem, nebo mu dědictví připadne jako odúmrlý podle § 1634 odst. 1 občanského zákoníku, anebo podle § 237 z. ř. s. v rámci likvidace dědictví jako majetek zůstavitele, který se nepodařilo zpeněžit. Zastavení řízení podle § 154

z. ř. s. je možné pouze v případě, že zůstavitel zanechal jen majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty, že je znám vypravitel pohřbu a vyslovil s vydáním tohoto majetku souhlas. Proto navrhuje, aby dovolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu i usnesení soudu prvního stupně a věc vrátil Okresnímu soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

č. 31

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud České republiky, jako soud dovolací, po zjištění, že dovolání bylo podáno účastníkem řízení, o jehož právech a povinnostech bylo rozhodováno (srov. § 6 odst. 1 z. ř. s.), ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval tím, zda je dovolání přípustné.

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudů významné, zda lze o majetku zůstavitele nepatrné hodnoty, s jehož převzetím nesouhlasila J. P., která se postarala o pohřeb zůstavitele, rozhodnout, že připadá státu podle § 154 z. ř. s. Vzhledem k tomu, že tato právní otázka nebyla od účinnosti zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen z. ř. s.⁴⁰), dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových proti usnesení odvolacího soudu je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Po přezkoumání dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř. podle důvodu vymezeného v dovolání, které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání není opodstatněné.

10. Zanechal-li zůstavitel majetek bez hodnoty nebo jen majetek nepatrné hodnoty, soud usnesením vydá zůstavitelův majetek tomu, kdo se postaral o pohřeb, jestliže s nabytím tohoto majetku vyslovil souhlas, a současně řízení zastaví; to neplatí o takovém majetku zůstavitele, o němž zákon stanoví, že k němu nabývají vlastnické právo jiné osoby (§ 154 odst. 1 z. ř. s.).

č. 31

11. Nebylo-li řízení zastaveno podle § 153 nebo 154, soud usnesením vyrozumí každého, o němž lze mít podle dosavadních výsledků řízení za to, že je zůstavitelovým dědicem, o jeho dědickém právu a poučí ho o tom, že může dědictví odmítnout, a jaké jsou náležitosti a následky odmítnutí dědictví (§ 164 odst. 1 věta první o. s. ř.).

12. Smyslem a účelem projednání pozůstalosti (tak jak vyplývá z právní úpravy dědického práva obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“), v soudním řízení podle ustanovení z. ř. s. (§ 98 a násl.) je zjištění dědiců zůstavitele, zjištění aktiv a pasiv patřících do pozůstalosti a vydání rozhodnutí, kterým soud deklaruje (popř. autoritativně rozhoduje) nové právní poměry po smrti zůstavitele. Vedle smrti zůstavitele je základním předpokladem dědění existence majetku tvořícího pozůstalost.

13. Výjimku z projednání pozůstalosti, tedy i potřeby zjišťování dědiců zůstavitele, tvoří případy, kdy zůstavitel sice majetek zanechal, ale jde o majetek bez hodnoty nebo majetek, jehož hodnota je nepatrná. Tato výjimka, upravená v § 154 z. ř. s., umožňuje, aby byl takový majetek vydán tomu, kdo se postaral o pohřeb zůstavitele, na úhradu nákladů, které v souvislosti s pohřbem vynaložil, a řízení o pozůstalosti bylo zastaveno. Postup podle § 154 z. ř. s. však nemůže být uplatněn, pokud s převzetím takového majetku obstaravatel pohřbu nesouhlasí. Jak uvedl Ústavní soud v nálezu ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 550/18, požadovat úhradu nákladů spojených s pohřbem představuje právo, a nikoliv povinnost toho, kdo se postaral o pohřeb.

14. Další postup v řízení o pozůstalosti, pokud zůstavitel zanechal jen majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty a obstaravatel pohřbu s jeho převzetím nesouhlasí, zákon výslovně neupravuje. Proto by bylo v zásadě namístě pokračování v řízení (zahájeného na základě oznámení matričního úřadu o smrti fyzické osoby) „klasickým“ projednáním pozůstalosti. Lze však také uvážit, zda náklady státu (soudu, u kterého řízení probíhá), vzniklé v souvislosti se zjišťováním dědiců (na základě dědické smlouvy, ze závěti nebo ze zákona – případně podle všech šesti tříd dědiců) a s vlastním projednáním pozůstalosti (tj. především náklady na vyrozumívání o dědickém právu, doručování předvolání k jednání a rozhodnutí soudu účastníkům), a také náklady účastníků řízení nejsou výrazně nepřiměřené hodnotě a charakteru zůstavitelem zanechaného majetku bez hodnoty nebo majetku nepatrné hodnoty. Takové posouzení nepochybně závisí na okolnostech konkrétního případu. Případný závěr o výrazném nepoměru mezi majetkem, který by měl být projednán, a finanční i časovou náročností dalšího řízení o pozůstalosti (zejména je-li již na základě výsledků předběžného šetření zřejmé, že jde o pozůstalost značně předluženou, a nelze tak předpokládat ani částečné uspokojení věřitelů) by pak mohl vést k aplikaci § 154 z. ř. s. i v situaci, kdy tomu, kdo se postaral o pohřeb zůstavitele, nelze majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty pro jeho nesouhlas vydat, předpoklady pro zastavení

řízení však jsou. Nelze-li majetek vydat vypraviteli pohřbu ani dědicům, může být nabývajícím subjektem i stát, a to proto, že tu není nikdo jiný, komu by bylo možné majetek vydat (jako je tomu např. i v případě odúmrti podle ust. § 1634 o. z. nebo v případě připadnutí majetku, který se nepodařilo zpeněžit při likvidaci dědictví podle ust. § 237 z. ř. s., pokud se pozůstalost projednává). Z toho pak logicky vyplývá, že je zcela bezpředmětné vyžadovat souhlas státu s takovým postupem.

č. 31

15. V projednávané věci odvolací soud na základě zjištěného skutkového stavu věci (který přezkumu dovolacím soudem nepodléhá, jak vyplývá z § 241a odst. 1 o. s. ř.) vyslovil, že na tuto skutkovou situaci zákon nepamatuje a že okolnosti dané věci umožňují analogický postup podle § 154 z. ř. s. Vzal v úvahu především výši a rozsah zůstavitelem zanechaného majetku a výši přihlášených dluhů zůstavitele, což představuje uvážení ve výše uvedeném smyslu pro možnost výjimečné aplikace § 154 z. ř. s.

16. Protože je dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné a nebyly zjištěny žádné vady, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, dovolací soud dovolání České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 32

č. 32

Exekuce

§ 1147 o. z., § 348 odst. 1 o. s. ř., zákon č. 119/2001 Sb.

Zahájení a provedení exekuce prodejem nemovité věci po zrušení a vypořádání spoluvlastnictví nařízením jejího prodeje nebrání dříve zahájená exekuce prodejem spoluvlastnického podílu na této nemovité věci. Provedení exekuce prodejem nemovité věci má v takovém případě přednost; postup podle zákona č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, ve znění pozdějších předpisů, se neuplatní.

Prodejem věci ve veřejné dražbě ve smyslu ustanovení § 1147 o. z. se rozumí též postup podle § 348 o. s. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2020, sp. zn. 20 Cdo 1961/2020, ECLI:CZ:NS:2020:20.CDO.1961.2020.1)

Nejvyšší soud k dovolání oprávněně zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 12. 5. 2020, sp. zn. 84 Co 359/2019, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. K návrhu oprávněně Okresní soud v Litoměřicích pověřením ze dne 9. 7. 2019, č. j. 31 EXE 7483/2019-9, pověřil soudního exekutora Mgr. O. S., Exekutorský úřad P. (dále též jen „soudní exekutor“), vedením exekuce podle rozsudku tamního soudu ze dne 3. 10. 2018, č. j. 20 C 113/2018-24 (dále též jen „exekuční titul“), kterým bylo zrušeno spoluvlastnictví oprávněné a povinného k nemovité věci, a to pozemku parcelní číslo 1, o výměře 464 m², zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je stavba č. p. 2, rodinný dům, a pozemku parcelní číslo 3, o výměře 218 m², zahrada, vše zapsané v katastru nemovitostí vedeném u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště L., pro obec M., katastrální území M., vše zapsané na listu vlastnictví č. 23 (dále též jen „předmětné nemovité věci“), a byl nařízen jejich prodej s tím, že výtěžek bude rozdělen mezi oprávněnou a povinného každému jednou polovinou.

2. Usnesením soudního exekutora Mgr. O. S., Exekutorský úřad P., ze dne 27. 11. 2019, č. j. 184 EX 1494/19-132, byl vydražitel M. V. (dále též jen „vydražitel“) udělen příklep na předmětných nemovitých věcech za nejvyšší podání ve výši 2 805 000 Kč; vydražiteli stanovil lhůtu k zaplacení nejvyššího podání do 30 dnů od právní moci tohoto usnesení s tím, že na toto nejvyšší podání se započítává jím složená jistota ve výši 200 000 Kč; povinnému uložil, aby vydražené nemovité věci vyklidil nejpozději ve lhůtě 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto usnesení nebo doplacení nejvyššího podání, nastane-li později.

3. K odvolání povinného Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 12. 5. 2020, č. j. 84 Co 359/2019-173, změnil usnesení soudního exekutora tak, že vydražiteli se příklep neuděluje a žádnému z účastníků se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení o udělení příklepu před soudním exekutorem ani na náhradu nákladů odvolacího řízení. Vzhledem k tomu, že na spoluvlastnický podíl povinného na předmětných nemovitých věcech jsou vedeny další, dříve zahájené exekuce, jedná se podle odvolacího soudu o skutečnost, která brání provádění exekuce v projednávané věci, protože by mohlo dojít k poškození věřitelů v předcházejících exekucích. Jelikož podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2015, sp. zn. 26 Cdo 4053/2014, pro případ střetu exekuce vedené za účelem uspokojení pohledávek za povinným, prováděné postižením nemovité věci, a exekuce vedené za účelem prodeje společné nemovité věci a rozdělení výtěžku mezi spoluvlastníky, nelze použít § 14 zákona č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon č. 119/2001 Sb.“), a exekuci v projednávané věci tedy nelze přerušit, dospěl odvolací soud k závěru, že v pořadí další výkon rozhodnutí prodejem téže nemovité věci musí být v souladu s § 268 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „o. s. ř.“), zastaven.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podala oprávněná dovolání, ve kterém namítala, že odvolací soud se v otázce použití zákona č. 119/2001 Sb., odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, konkrétně od usnesení ze dne 30. 7. 2015, sp. zn. 26 Cdo 4053/2014, neboť chybně dovodil, že nepoužije-li se v daném případě zákon č. 119/2001 Sb., je třeba exekuci vedenou za účelem prodeje společné věci a rozdělení výtěžku mezi spoluvlastníky zastavit. Vzhledem k tomu, že exekucním titulem došlo k zániku podílového spoluvlastnictví na předmětných nemovitých věcech, tak další exekuční řízení (vedené za účelem uspokojení pohledávek věřitelů) postihují spoluvlastnický podíl, který neexistuje. Nadto je zcela nerealizovatelné nejprve vydražit spoluvlastnický podíl, a tepr-

ve poté vést exekuci prodejem společné věci. Dovolatelka navrhl, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil.

III.

Přípustnost dovolání

č. 32

5. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 30. září 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené usnesení závisí na vyřešení otázky, při jejímž posouzení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání oprávněné je opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. V projednávané věci soudní exekutor Mgr. O. S., Exekutorský úřad P., exekucním příkazem ze dne 18. 7. 2019, č. j. 184 EX 1494/19-12, přikázal provedení exekuce prodejem předmětných nemovitých věcí. Z exekucního spisu vyplývá, že spoluvlastnický podíl povinného na předmětných nemovitých věcech byl postižen již exekucním příkazem ze dne 7. 4. 2017, vydaným soudním exekutorem Mgr. Z. P., Exekutorský úřad D., v exekuci vedené pod sp. zn. 1112 EX 791/17, pro uspokojení pohledávky věřitele.

7. Podle § 1147 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „o. z.“), není-li rozdělení společné věci dobře možné, přikáže ji soud za přiměřenou náhradu jednomu nebo více spoluvlastníkům. Nemůže-li věc žádný ze spoluvlastníků, nařídí soud prodej věci ve veřejné dražbě; v odůvodněném případě může soud rozhodnout, že věc bude dražena jen mezi spoluvlastníky.

8. Podle § 69 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „ex. řád“), nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se na exekuci prodejem movitých věcí a nemovitých věcí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu upravující výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí a nemovitých věcí.

9. Podle § 348 o. s. ř., ukládá-li vykonávané rozhodnutí, aby byla společná movitá věc nebo nemovitá věc prodána a její výtěžek rozdělen mezi spoluvlastníky, provede se výkon rozhodnutí přiměřeně podle ustanovení o prodeji movitých věcí nebo nemovitých věcí (odstavec 1). Spoluvlastníci mají pro účely rozvrhu výtěžku prodeje postavení oprávněných; výše pohledávek se stanoví podle výše jejich podílů na společné věci (odstavec 2). Nepodaří-li se společnou movitou věc nebo nemovitou věc prodat, zastaví soud výkon rozhodnutí (odstavec 3).

10. Podle § 14 zákona č. 119/2001 Sb., postihují-li exekuce souběžně stejné nemovitosti povinného, provede se ta exekuce, která byla nejdříve nařízena; řízení v ostatních exekucích se ohledně této věci dnem právní moci jejich nařízení přerušují (odstavec 1).

11. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 30. 7. 2015, sp. zn. 26 Cdo 4053/2014, vysvětlil, že je-li určitá nemovitá věc postižena více exekucemi prodejem nemovité věci, které jsou vedeny za účelem uspokojení závazků povinného, postupuje se podle zákona č. 119/2001 Sb., jehož účelem je stanovit pravidla pro případ střetů exekucí. Naproti tomu smyslem exekuce vedené podle § 348 odst. 1 o. s. ř. je prodej společné věci a rozdělení získaného výtěžku mezi spoluvlastníky. Byť se v projednávané věci postupuje přiměřeně podle ustanovení občanského soudního řádu o prodeji nemovité věci, nejedná se o prodej nemovité věci za účelem uspokojení pohledávky věřitele. Z tohoto důvodu se tedy řízení ani nepřerušuje ve smyslu § 14 zákona č. 119/2001 Sb., ačkoli jsou proti povinnému souběžně vedeny dříve zahájené exekuce prodejem spoluvlastnického podílu na téže nemovitosti.

12. Z výše uvedeného dovolací soud dovodil, že nedojde-li při střetu exekuce, již se vymáhá povinnost k peněžitému plnění, a exekuce rozdělením společné věci, ani k přerušení exekuce rozdělením společné věci, tím spíš nemůže dojít k jejímu zastavení. V uvedeném případě se tak neuplatní pravidlo, podle kterého se při souběžném postižení téže nemovité věci provede exekuce, která byla nařízena nejdříve, ale přednostně bude provedena exekuce prodejem společné nemovité věci. Uvedenému závěru nebrání skutečnost, že na spoluvlastnický podíl povinného na předmětných nemovitých věcech jsou vedeny další, dříve zahájené exekuce, neboť podíl povinného z výtěžku exekučního řízení lze postihnout exekučním příkazem na příkázání jiné peněžitě pohledávky.

13. Pro úplnost dovolací soud dodává, že se v projednávané věci zabýval otázkou výkladu pojmu veřejná dražba uvedeného v § 1147 o. z. ve vztahu k provedení této dražby podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách (dále též jen „zákon“), a též možnosti provedení veřejné dražby podle § 348 odst. 1 o. s. ř. Vzhledem k tomu, že občanský zákoník v § 1359 odst. 1 a § 1113 rozlišuje veřejnou dražbu podle zákona přímo ve svém textu od dražeb prováděných podle jiných právních předpisů, při doslovném výkladu § 1147 o. z. by bylo možné vyložit, že občanský zákoník při prodeji ve veřejné dražbě při prodeji nemovité

věci po zrušení spoluvlastnictví měl na mysli jen dražbu podle zákona. Protože však zákonodárce ponechal v účinnosti § 348 o. s. ř., je zřejmé, že i podle tohoto ustanovení ve spojení s § 69 ex. řádu lze dospět k závěru, že i po účinnosti občanského zákoníku lze provést uvedenou dražbu i soudem či soudním exekutorem.

č. 32

14. Vzhledem k tomu, že usnesení odvolacího soudu není správné a nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

15. Právní názor vyslovený v tomto usnesení je závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem o. s. ř.).

Č. 33

Náhrada škody, Smlouva o smlouvě budoucí
§ 1785 o. z., § 1787 o. z., § 2006 o. z., § 2913 o. z.

Č. 33

Zanikla-li smlouva o smlouvě budoucí pro nemožnost plnění podle § 2006 o. z. z důvodu na straně budoucího prodávajícího, nemůže se budoucí kupující domáhat uzavření kupní smlouvy podle § 1787 o. z.; má však právo požadovat náhradu škody, která mu vznikla porušením smluvní povinnosti (§ 2913 o. z.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3788/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.3788.2019.1)

Nejvyšší soud zrušil k dovolání žalované rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 35 Co 178/2019, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. 42 C 164/2017, pokud jimi bylo vyhověno žalobě co do 809 115,50 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 22. 12. 2016 do zaplacení, a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 17. 4. 2019, č.j. 42 C 164/2017-471, uložil žalované povinnost zaplatit žalobcům 809 115,50 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 22. 12. 2016 do zaplacení, co do 569 862,50 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení. Vyšel ze zjištění, že žalovaná se smlouvou o smlouvě budoucí kupní ze dne 9. 2. 2015 zavázala uzavřít se žalobci kupní smlouvu, kterou jim prodá bytovou jednotku o ploše 70,40 m² a podíl na společných částech domu ve svém rezidenčním developerském projektu v P. (dále jen „bytová jednotka“) za cenu 4 642 558 Kč. K uzavření kupní smlouvy však nedošlo, neboť prostor, v němž měla bytová jednotka vzniknout, nesplnil hygienické limity hluku a vibrací, a proto byl ke dni 25. 11. 2016 zkolaudován jako nebytová jednotka – atelier. Tržní hodnota bytové jednotky, kterou měli žalobci nabýt, by ke dni kolaudace byla podle znaleckého posudku vyšší o 809 115,50 Kč než cena, kterou měli žalobci za bytovou jednot-

č. 33

ku zaplatit. Obvodní soud uzavřel, že kupní smlouva nebyla uzavřena z důvodů ležících na straně žalované, protože jejím zaviněním (nedodržením hygienických podmínek při výstavbě) nevznikla bytová jednotka, která měla být předmětem kupní smlouvy. Žalobci se nestali vlastníky bytu, čímž jim vznikla škoda, představovaná rozdílem mezi kupní cenou a tržní hodnotou bytové jednotky, kterou měli nabýt, ke dni, kdy byla nemožnost plnění postavena najisto (den kolaudace předmětného prostoru jako nebytové jednotky), tedy ušlým ziskem ve výši 809 115,50 Kč. Žalobkyně je povinna žalobcům nahradit tuto škodu, která vznikla v příčinné souvislosti s porušením jejích smluvních povinností. Po právní stránce obvodní soud odkázal jen na § 50a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“).

2. Městský soud v Praze k odvolání žalované rozsudkem ze dne 25. 6. 2019, č. j. 35 Co 178/2019-505, potvrdil rozsudek obvodního soudu ve výrocích o platební povinnosti žalované a o náhradě nákladů řízení a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Vyšel z obvodním soudem zjištěného skutkového stavu, který však s ohledem na datum uzavření smlouvy o smlouvě budoucí a datum kolaudace nebytového prostoru posoudil podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“). Zmínil § 2900 o. z., s tím, že žalovaná se ve smlouvě o smlouvě budoucí zavázala v dohodnuté lhůtě uzavřít s žalobci smlouvu kupní o prodeji konkrétní bytové jednotky za dohodnutou cenu a tento smluvní závazek nesplnila. Důvodem bylo nedodržení hygienických limitů hluku a vibrací podle stavebního povolení u stavby, v níž se bytová jednotka měla nacházet, a kterou žalovaná jako stavebník realizovala. Odvolací soud konstatoval, že v příčinné souvislosti s porušením smluvní povinnosti žalované uzavřít se žalobci kupní smlouvu vznikla žalobcům škoda, představovaná ušlým majetkovým přínosem v důsledku nenabytí vlastnického práva podle budoucí kupní smlouvy ve výši rozdílu mezi smlouvenou cenou a obvyklou cenou dané bytové jednotky v okamžiku zániku závazku ze smlouvy budoucí pro nemožnost plnění. Odvolací soud nepřisvědčil námitce žalované, že by zde byly důvody liberace podle § 2913 odst. 2 o. z., když žalovaná jako stavebník bytové jednotky již při uzavření smlouvy o smlouvě budoucí věděla, jaké hygienické požadavky při výstavbě v daném místě musí být splněny, a jakožto zkušený developer také musela počítat s vývojem cen nemovitostí v Praze, a tedy i vznikem možné škody při nesplnění závazku.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost dovozuje tím, že odvolací soud na danou věc nesprávně aplikoval a vyložil § 2900 o. z. Jako dosud judikatorně neřešenou pokládá otázku, zda developer za-

vinil ve smyslu § 2900 o. z. klientu škodu, jestliže v souladu se stavebním povolením nevybudoval bytovou jednotku, kterou mu měl podle smlouvy o smlouvě budoucí následně prodat. Namítla, že nemožnost splnění jejího závazku nastala v důsledku objektivně nepředvídatelné a neodvratitelné překážky, že soud nevzal v úvahu, že žalovaná ve vztahu ke splnění limitů hluku a vibrací jednala s veškerou odbornou péčí, kterou od ní bylo možno očekávat, že škoda, jež měla nastat v důsledku mimořádného skokového nárůstu cen nemovitostí v Praze v rozhodném období, byla pro žalovanou zcela nepředvídatelná a její výše byla soudem stanovena nesprávně. Okamžik vzniku případné škody také neměl být určen ke dni kolaudace jednotky jako nebytové, ale ke dni faktické objektivní nemožnosti vybudovat jednotku jako bytovou. Dovolatelka navrhla zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci obvodnímu soudu k dalšímu řízení.

4. Žalobci ve svém vyjádření označili dovolání za nepřipustné, neboť dostatečně nevynezuje důvody přípustnosti ani konkrétní právní otázky, které měly být nesprávně vyřešeny. Ztotožnili se se závěry soudů obou stupňů, podle nichž žalovaná způsobila nemožnost plnění podle smlouvy o smlouvě budoucí tím, že nezajistila výstavbu bytové jednotky, kterou se zavázala žalobcům prodat, ačkoli znala hygienické podmínky pro její kolaudaci a musela si být vědoma toho, že neuzavřením kupní smlouvy může žalobcům vzniknout majetková újma. Žalobci navrhli odmítnutí nebo zamítnutí dovolání.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť právní posouzení odpovědnosti za škodu vzniklou porušením smluvní povinnosti nebylo dovolacím soudem za daných skutkových okolností dosud řešeno. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání.

7. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Vzhledem k tomu, že jde o právní poměry vzniklé po 1. 1. 2014, je třeba věc posoudit podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014.

9. Podle § 2913 odst. 1 o. z., poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.

č. 33

10. Podle § 2913 odst. 2 o. z. povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě škody nezproští.

11. Právní úprava odpovědnosti za škodu od 1. 1. 2014 s účinností zákona č. 89/2012 Sb. opouští dosavadní jednotu civilního deliktu a zavádí odlišnou úpravu smluvní a mimosmluvní povinnosti k náhradě škody. Obecná ustanovení § 2900 a § 2910 o. z. se pro posouzení nároků z porušení smluvní povinnosti nepoužijí, neboť odpovědnost za škodu vzniklou porušením smlouvy (nesplněním smluvní povinnosti, vadným či opožděným plněním) je upravena speciálním ustanovením § 2913 o. z. Odpovědnost podle § 2913 odst. 1 o. z. je objektivní, zavinění se nezkoumá, vnitřní vztah škůdce ke vzniku škody je bez významu. Předpokladem vzniku odpovědnosti je porušení smluvní povinnosti škůdcem a vznik škody v příčinné souvislosti s porušením smlouvy. Tyto skutečnosti je povinen prokázat poškozený. Odstavec druhý citovaného ustanovení zakotvuje možnost liberace z důvodu překážky, která škůdci nezávisle na jeho vůli zabránila ve splnění smlouvy, a to jen tehdy, jde-li o překážku současně mimořádnou, nepředvídatelnou a nepřekonatelnou. Důkazní břemeno ohledně důvodu liberace tíží škůdce. Škůdce se nemůže zprostit odpovědnosti poukazem na překážku, jejíž původ leží na jeho straně (překážky z jeho osobních poměrů a ty, které podle smlouvy byl povinen překonat) a překážky, které vznikly až v době škůdcova prodlení se splněním smluvní povinnosti.

12. Škoda je představována rozdílem ve stavu majetku, který měl nebo mohl mít poškozený nebýt škodné události, a stavem, který nastal na základě protiprávního jednání škůdce nebo škodné události přičitatelné škůdci. Výše škody musí být stanovena ke dni jejího vzniku. Měl-li poškozený smlouvou získat majetkový prospěch a smlouva nebyla vůbec splněna, pak újma v jeho majetkové sféře nastala v okamžiku, kdy měl podle smlouvy obdržet plnění (resp. majetkový přínos z tohoto plnění).

13. Tato právní úprava dopadá i na porušení smluvní povinnosti ze smlouvy o smlouvě budoucí (§ 1785 až 1788 o. z.). Tou se nejméně jedna strana zavazuje po vyzvání druhé strany v ujednané lhůtě, jinak do jednoho roku, uzavřít budoucí smlouvu, jejíž obsah je ujednan alespoň obecným způsobem. Jestliže se zavázaná

strana dostane do prodlení s uzavřením smlouvy, oprávněná strana se může domáhat splnění u třetí osoby nebo u soudu (§ 1787 o. z.), může se rovněž domáhat náhrady újmy pro porušení smluvní povinnosti (§ 2913 o. z.) [viz HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1225 s.].

14. V projednávané věci bylo zjištěno (skutková zjištění podle § 241a odst. 1 o. s. ř. dovolacímu přezkumu nepodléhají), že žalovaná se smlouvou o smlouvě budoucí ze dne 9. 2. 2015 zavázala jako prodávající vyzvat žalobce do 14 dnů po splnění dohodnutých podmínek (včetně podmínky kolaudace bytové jednotky), nejpozději však do 31. 12. 2016, k uzavření kupní smlouvy, jejímž předmětem měla být přesně identifikovaná a konkrétně vymezená a popsaná bytová jednotka, kterou měla žalovaná v rámci svého developerského projektu vybudovat podle již vydaného stavebního povolení. Žalovaná žalobce nevyzvala k uzavření kupní smlouvy, neboť bytovou jednotku nevybudovala, ačkoli musela již při uzavření smlouvy o smlouvě budoucí vědět, jaké podmínky bude muset při stavbě splnit.

15. Zanikla-li smlouva o smlouvě budoucí pro nemožnost plnění podle § 2006 o. z. z důvodu ležícího na straně žalované, nemohou se žalobci z objektivních důvodů domáhat uzavření kupní smlouvy nahrazením projevu vůle žalované podle § 1787 o. z., avšak mohou po žalované podle § 2913 o. z. požadovat náhradu škody, která jim porušením smluvní povinnosti vznikla. Žalobci měli podle smlouvy za předmětný byt zaplatit nižší částku, než byla tržní hodnota bytu ke dni, kdy měla kupní smlouva být uzavřena. Rozdíl v ceně, kterou měli zaplatit, a hodnotě, kterou za ni měli získat, je ušlým ziskem. Ten nemůže, jak správně uzavřel odvolací soud, být označen za překvapivý či neočekávaný. Růst cen nemovitostí v Praze byl nejen mezi roky 2015 a 2016, ale již od roku 2009 obecně známou skutečností pro veřejnost, tím spíše pro žalovanou, developera s působností v Praze. Nelze přehlédnout, že splnila-li by žalovaná svou povinnost a převedla by podle smlouvy o smlouvě budoucí na žalobce vlastnické právo k bytu podle smlouvy, neobdržela by za byt tržní cenu aktuální ke dni uzavření kupní smlouvy, ale cenu nižší – kalkulovanou před zvýšením cen nemovitostí, což lze nepochybně mít za kompenzované tím, že žalobci zaplatili kupní cenu předem, a žalovaná tak měla po určité období zmíněnou finanční částku k dispozici.

16. Z odůvodnění rozsudku obvodního soudu nelze seznat, podle jakého ustanovení (s výjimkou nesprávně užitého § 50a obč. zák.) uplatněný nárok posoudil, odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního ustanovení (§ 2900 o. z.). Oba soudy se zabývaly otázkou, zda žalovaná zavinila zánik smlouvy o smlouvě budoucí, přičemž braly v úvahu, zda při výstavbě bytu postupovala řádně a pečlivě. Vzhledem k objektivní povaze odpovědnosti podle § 2913 o. z. je však podstatné pouze to, že žalovaná nesplnila svůj závazek uzavřít s žalobci kupní smlouvu ke konkrétní bytové jednotce. Odpovědnosti za toto porušení smlouvy se zproští, jen pokud prokáže existenci překážky podle § 2913 odst. 2 o. z., která

jí zabránila závazek ze smlouvy o smlouvě budoucí splnit, a to překážky mimořádné, nepředvídatelné a nepřekonatelné.

č. 33

17. Z těchto důvodů shledal Nejvyšší soud rozsudky soudů obou stupňů v napadeném rozsahu nesprávnými. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2019, č. j. 35 Co 178/2019-505, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 17. 4. 2019, č. j. 42 C 164/2017-471, pokud jimi bylo vyhověno žalobě co do 809.115,50 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 22. 12. 2016 do zaplacení a rozhodnuto o nákladech řízení před soudy obou stupňů, proto zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 34

Náhrada škody, Moderace náhrady škody soudem [Moderační právo soudu]
§ 2953 o. z.

č. 34

Z důvodů zvláštního zřetele hodných může soud přiměřeně snížit náhradu škody podle § 2953 odst. 1 o. z. i tehdy, je-li škůdcem právnická osoba.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. 25 Cdo 4393/2018, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.4393.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 25 Co 77/2018, 25 Co 78/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Kolíně rozsudkem ze dne 20. 7. 2017, č. j. 19 C 241/2016-160, zastavil řízení co do částky 20 000 Kč s příslušenstvím (výrok I), vyhověl žalobě v části, již se žalobce domáhal zaplacení částky 42 832 Kč s příslušenstvím a příslušenství z částky 62 832 Kč (výrok II), zamítl žalobu v části, již se žalobce domáhal zaplacení částky 62 832 Kč s příslušenstvím (výrok III), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok IV); samostatným usnesením ze dne 24. 7. 2017, č. j. 19 C 241/2016-173, rozhodl o nákladech státu. Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalobci přísluší právo hospodaření k pozemku parcelní číslo 1 v katastrálním území K., jehož vlastníkem je stát. Pozemek je určen k plnění funkce lesa a je součástí honitby, jejímž uživatelem je žalovaný. Na jaře 2016 žalobce na předmětném pozemku vysadil sazenice borovice lesní a srnčí zvěř na tomto porostu způsobila jeho poničení a částečné snížení jeho přírůstu. Celková výše škody činí 125 664 Kč. Žalobce uplatnil právo na náhradu škody u žalovaného v prekluzivní lhůtě stanovené § 55 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti (dále jen „zákon o myslivosti“), a žalobu podal před uplynutím lhůty podle § 55 odst. 3 tohoto zákona. Žalovaný je podle § 55 odst. 1 písm. b) zákona o myslivosti povinný k náhradě vzniklé škody. Soud prvního stupně nevzal za prokázané, že by škoda vznikla nebo se zvětšila byť jen částečně v důsledku okolností přičitatelných žalobci, ačkoli nepřijal u vysazených borovic žádné opatření k předcházení škodám, neboť ze znaleckého posudku vyplynulo, že v tomto konkrétním případě nešlo o postup vymykající se odborným postupům v lesním

hospodářství (§ 2918 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014, dále jen „o. z.“). V okolnosti, že škoda byla způsobena jarním (a nikoli obvyklým zimním či letním) okusem sazenic, shledal důvod zvláštního zřetele hodný ve smyslu § 2953 odst. 1 o. z. pro snížení nahrazované škody na polovinu. Vyložil, že jarní okus zvěří je dle znalce nanejvýš neobvyklý, proto nemohl vznik škody dobře předpokládat žalobce ani žalovaný, tudíž by měli nést škodu stejným dílem. Aplikace § 2953 odst. 1 o. z. není vyloučena, neboť nebylo prokázáno, že by škoda byla způsobena porušením odborné péče žalovaným (§ 2953 odst. 2 o. z.). Současně přihlédl k poměrům žalobce (poškozeného), který je držitelem honitby a obhospodařuje veškeré lesy ve vlastnictví státu. Důvodem pro moderci výše škody s odkazem na § 2953 o. z. naopak podle soudu nejsou majetkové poměry žalovaného.

2. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 25. 4. 2018, č. j. 25 Co 77/2018-274, 25 Co 78/2018, jako soud odvolací změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II tak, že je žalovaný povinen zaplatit žalobci 17 699 Kč s příslušenstvím a dále příslušenství z částky 20 000 Kč, pokud se žalobce domáhal zaplacení 25 133 Kč s příslušenstvím, žaloba se zamítá (výrok I), potvrdil ho ve výroku III (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výroky III–VI). Na rozdíl od okresního soudu dospěl k závěru, že žalobce nepřijal možná opatření k předcházení škodám a neprovedl účinnou ochranu vysazovaných rostlin, aby nedošlo k jejich okusu zvěří, ačkoli měl možnost využít přípravky, kterými by rostliny před zvěří uchránil. Ze znaleckého posudku, výsledku znalce ani jiných důkazů nebylo zjištěno, že by něco bránilo oplocení borovic nebo jejich postřiku. Odvolací soud shledal zavinění žalobce na vzniklé škodě podle § 2918 o. z. v rozsahu 20 %. Při stanovení výše náhrady vzal v úvahu kromě majetkových poměrů žalovaného i počet jeho členů, jejich majetkové poměry, a tím i jejich možnosti ovlivňovat finanční hospodaření spolku. Spolek tvoří šest lidí, z nichž jsou tři starobní důchodci, jeden invalidní důchodce, pouze dva členové jsou výdělečně činní, z toho jeden v exekuci. Příjem žalovaného je tak tvořen zejména státními dotacemi. Výsledek jeho hospodaření za rok 2014 činil 17 962,38 Kč, z toho členské příspěvky tvořily 14 500 Kč. V roce 2015 hospodařil žalovaný se ztrátou ve výši 37 924 Kč a v roce 2016 činil výsledek hospodaření 18 295 Kč, v němž je již zahrnuta uhrazená náhrada škody žalobci ve výši 20 000 Kč a pokuta 1 000 Kč Městskému úřadu Kolín. Odvolací soud uvážil celospolečenský význam a smysl žalovaného, jehož činnost se neuskutečňuje za účelem zisku, ale za účelem provádění myslivosti, směřuje k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součásti českého národního kulturního dědictví. Zánik takového spolku ekonomickou likvidací v důsledku povinnosti k náhradě škody není v zájmu společnosti, navíc za situace, kdy stát činnost zájmových spolků výrazně ekonomicky podporuje. Odvolací soud proto podle § 2953 odst. 1 o. z. náhradu škody žalovanému snížil o částku 62 832 Kč.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 34

3. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která nebyla v rozhodovací činnosti odvolacího soudu řešena. Jako dovolací důvod uvedl nesprávné právní posouzení věci. Namítl, že v celém řízení nebyl proveden žádný relevantní důkaz, který by odůvodnil závěr o porušení jeho prevenční povinnosti založené v § 53 zákona o myslivosti. Povinnosti, které vlastníků lesa ukládají právní předpisy, řádně splnil, jeho spoluzavinění na vzniklé škodě nebylo prokázáno. Pokud by žalovaný jako uživatel honitby udržoval stavy spárkaté zvěře mezi minimálními a normovanými, ke škodám by nemohlo dojít. Odvolací soud nezjistil řádně skutkový stav a nehodnotil důkazy v jejich vzájemných souvislostech, nad objektivní odpovědnost žalovaného, který jako uživatel honitby odpovídá za vzniklou škodu bez zřetele na své zavinění, nadřadil jeho ekonomickou situaci. Odvolací soud pochybil, jestliže podle § 2953 o. z. vzal v úvahu majetkové poměry žalovaného jako zapsaného spolku, neboť nejsou důvodem zvláštního zřetele hodným pro snížení náhrady škody. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 o. s. ř., a proto se zabýval jeho přípustností.

5. Uplatněním způsobilého dovolacího důvodu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. není zpochybnění samotného hodnocení důkazů soudem, opírajícího se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v § 132 o. s. ř. Námitky proti zjištěnému skutkovému stavu či proti hodnocení důkazů nejsou předmětem dovolacího přezkumu a ani nezakládají přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod č. 4/2014 Sb. rozh. obč.). Námitky týkající se splnění nebo nesplnění prevenční povinnosti podle § 53 zákona o myslivosti, a tím i závěru o částečném spoluzpůsobení škody dovolatelem, proto nemohou založit přípustnost dovolání. Dovolatelem formulované právní otázky vycházejí z odlišného skutkového stavu, než je ten, který zjistily soudy obou stupňů a jehož správnost dovolací soud přezkoumávat nemůže. Není tak uplatněn způsobilý dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.).

6. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, zda je možné moderovat výši náhrady škody podle § 2953 o. z., jestliže je škůdce právnickou osobou, neboť se jedná o otázku, která dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla vyřešena. Vymezením důvodu dovolání je dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

č. 34

IV.

Důvodnost dovolání

7. Dovolání není důvodné.

8. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

9. Podle § 2953 odst. 1 o. z. z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.

10. Podle § 2953 odst. 2 o. z. se odstavec 1 nepoužije, způsobil-li škodu ten, kdo se hlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání, porušením odborné péče.

11. V nové úpravě, jež přes rozdíl ve formulaci § 2953 o. z. a § 450 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), vychází z obdobných principů, lze tak i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury.

12. Citované ustanovení zakotvuje tzv. moderační (zmírňovací) právo soudu určit výši náhrady škody nižší částkou, než je její skutečný rozsah, tak aby přiznaná náhrada škody vyjadřovala to, co v konkrétním případě lze po škůdci spravedlivě požadovat. Patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností, lze-li je podřadit pod pojem „důvodů zvláštního zřetele hodných“. V občanském zákoníku ani v jiných občanskoprávních předpisech není tento pojem definován a pro posouzení, zda jsou v konkrétním případě takové důvody dány, zákon přináší pouze příkladná hlediska, soud proto může v odůvodněných případech použít moderační právo i na základě jiných okolností. Zákon tedy nestanoví všechna kritéria, jimiž je naplněn pojem „důvody zvláštního zřetele hodné“ a jimiž je třeba poměřovat přiměřenost snížení náhrady, ani nevyžaduje, aby všechna demonstrativně vyjmenovaná hlediska byla naplněna (srovnej též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 25 Cdo

691/2006, publikovaný pod C 5797 v Souboru civilních rozhodnutí NS, C. H. Beck, dále jen „Soubor“). Jeho aplikace přichází v úvahu i tehdy, je-li škůdce povinný k náhradě škody na základě zákonné objektivní odpovědnosti (stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 23. 11. 1983, č. j. Cpj 10/83, publikované pod č. 3/1984 Sb. rozh. obč.). Jak ze systematického řazení normy, tak z účelu a smyslu zákona lze dovodit, že § 2953 o. z. se jako obecné pravidlo uplatní ohledně všech tzv. odpovědnostních typů, neboť nelze z ničeho dovodit, že by se mělo týkat jen některého z nich (obdobně je tomu například při využití institutu společné odpovědnosti více škůdců v § 2915 a 2916 o. z., postihu podle § 2917 o. z., spoluzpůsobení si újmy poškozeným podle § 2918 o. z., jakož i celého oddílu 3 dílu I hlavy III o. z. o způsobu a rozsahu náhrady).

13. Smyslem tzv. moderačního práva soudu je zmírnění dopadu povinnosti nahradit škodu na škůdce tam, kde by uložení povinnosti v plném rozsahu představovalo s přihlédnutím ke všem okolnostem přílišnou tvrdost. Výchozí diskem tohoto ustanovení je úvaha, že v některých případech zvláštního zřetele hodných, byla-li škoda způsobena neúmyslně, by uložení povinnosti nahradit ji v plném rozsahu bylo v rozporu s preventivními i reparačními účinky odpovědnosti za škodu a principy spravedlnosti. Využití moderačního oprávnění soudu je výjimkou z principu plné náhrady škody a rovněž zásahem do práva poškozeného vlastnit majetek podle čl. 11 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod. Soud k němu proto smí přistoupit pouze výjimečně a své rozhodnutí musí řádně a důkladně odůvodnit. Ustanovení § 2953 odst. 1 o. z. výslovně vyžaduje existenci důvodů zvláštního zřetele hodných, pro které lze výjimečně částečně odepřít poškozenému právo na náhradu škody.

14. V obecné rovině není vyloučeno, že z pohledu zákonné úpravy podmínek moderačního práva soudu podle § 2953 o. z. všechna hlediska v něm demonstračně uvedena nemusí být zvažována, jestliže nejsou ve srovnání s jinými okolnostmi pro posouzení daného případu podstatná (významná), a nestávají se tudíž součástí hypotézy právní normy. Na druhé straně zákonem označená hlediska jsou bezpochyby typickými, nejčastějšími a zpravidla nejpodstatnějšími důvody, zakládajícími potřebu moderovat. Ukládá-li zákon v první řadě, aby bylo zvažováno, jak ke škodě došlo, dává soudu prostor k posouzení všech v úvahu přicházejících okolností, které se vyskytly v souvislosti se škodní událostí a které je třeba zohlednit podle míry relevance, jež jim lze z pohledu moderačního oprávnění soudu přisuzovat. Jde zároveň o zcela logické hledisko, neboť v různých životních situacích může škoda vzniknout za specifických poměrů, které sice nemusí mít vliv na vznik odpovědnosti, avšak právě z jejich pohledu může požadavek na plnou náhradu škody vyznívat jako nepřiměřeně přísné či tvrdé opatření. Protože smyslem moderačního práva je především odstranění tvrdosti dopadu povinnosti k náhradě škody do poměrů osoby, která za ni odpo-

vidá, důvodně zákon zmiňuje výslovně i majetkové poměry zúčastněných osob. Vzhledem k demonstrativnosti výčtu není vyloučeno zohlednit ani poměry osob právnických. To dovodila judikatura již při aplikaci § 450 obč. zák. (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4506/2008, Soubor C 9722). V předchozí úpravě tak musela být soudním výkladem odstraněna disproporce způsobená zřejmě jistou legislativní nedůsledností, kdy byl s účinností od 1. 1. 1992 (novela provedená zákonem č. 509/1991 Sb.) transformován pojem občan na fyzickou osobu, aniž bylo vzato v úvahu, že v nových společenských a ekonomických podmínkách může i na straně právnických osob (dříve organizací) nastat majetkové rozrůznění.

15. Tuto nelogičnost převzala i úprava obsažená v § 2953 o. z., a dokonce důvodová zpráva může vyvolávat dojem, že je tomu tak záměrně, říká-li, že „jako dosud má být i do budoucna upravena moderační pravomoc soudu, která má přicházet v úvahu, je-li škůdcem osoba fyzická a nezpůsobila-li škodu úmyslně“. Toto pojetí, které ovšem nerespektuje předchozí judikatorní vývoj, podporuje v právnické literatuře MELZER in MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Praha: Leges, 2018, s. 961, bod 13, opačně ovšem PAŠEK M. in PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3107, bod 5, a to právě s odkazem na dřívější judikaturu. Podle dovolacího soudu zde není opodstatněného důvodu, aby se při prakticky shodné právní konstrukci obou ustanovení nově výklad moderace zužoval jen na některé subjekty, neboť i majetkové poměry právnických osob mohou být natolik skrovné, že by nepoužití zmírňovacího práva soudu mohlo vést k jejich finanční likvidaci a potažmo i k dotčení zájmů poškozeného. Poměry (nejen majetkové) poškozeného jsou druhou stranou mínce, protože právě v porovnání stavu obou účastníků spočívá nalezení balance mezi spravedlivou výší náhrady a eliminací případného tvrdého či až likvidačního dopadu plné náhrady na nemajetného škůdce. O smysluplnosti takového výkladu svědčí právě projednávaný případ, kdy žalovaným subjektem je právnická osoba, jejíž majetkové poměry jsou natolik omezené (rozpočet v řádu několika desítek tisíc korun, nepočetná členská základna), že by uložení povinnosti k plné náhradě škody, za kterou zapsaný spolek odpovídá, vzhledem ke zjištěným a odvolacím soudem přehledně a výstižně vysvětleným okolnostem případu, bylo nepřiměřeným zásahem do majetkové sféry mysliveckého spolku, jímž by byla ohrožena nejen jeho schopnost dostát finančním závazkům, nýbrž vůbec možnost vykonávat činnost, která má kromě jiného i společenský a kulturně-historický význam. To platí tím spíše i proto, že požadovaná částka, která je pro žalovaného na hranici jeho platební schopnosti, je naopak zcela marginální z pohledu finančních toků, s nimiž disponuje státní podnik hospodařící se všemi lesy ve vlastnictví státu. Soud může z důvodů zvláštního zřetele hodných snížit přiměřeně náhradu škody podle § 2953 odst. 1 o. z. i v případě, že škůdcem je právnická osoba.

16. Z výše uvedeného vyplývá, že dovolací důvod není naplněn. Odvolací soud nepochybil, jestliže při rozhodování o rozsahu náhrady škody postupoval podle § 2953 odst. 1 o. z. a zohlednil okolnosti vzniku škody, majetkové poměry škůdce i jeho celospolečenský význam a smysl. Postupoval v souladu s judikaturou dovolacího soudu potud, že rozlišil důvody pro snížení náhrady újmy podle § 2918 o. z. z titulu spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy a podle § 2953 o. z. z důvodů zvláštního zřetele hodných, neboť jde o samostatné, na sobě nezávislé instituty, pro jejichž uplatnění musí být splněny v tom kterém zákonném ustanovení uvedené předpoklady (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2216/2019). Rovněž mu nelze vytknout, že využil svého moderačního oprávnění v případě tzv. objektivní odpovědnosti. Protože své úvahy o rozsahu snížení přesvědčivě a přehledně zdůvodnil zákonnými a racionálně použitými kritérii, nelze je považovat za nepřiměřené.

17. Protože napadený rozsudek je z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správný, dovolací soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. dovolání zamítl.

Odlišné stanovisko JUDr. Pavla Simona

S publikací navrženého rozhodnutí nesouhlasím, neboť jsem přesvědčen o věcné nesprávnosti závěru o použitelnosti moderačního práva soudu podle § 2953 o. z. ve vztahu k náhradě škody, za kterou odpovídá právnická osoba.

Rozhodující senát se svým výkladem ocitl mimo jazykový výklad daného ustanovení, které výslovně počítá s možností použití moderace práva na náhradu škody jen v případě, kdy je škůdcem člověk. Jedinou metodu právního výkladu, kterou měl senát k dispozici pro to, aby rozšířil použitelnost hypotézy dané právní normy na případy, kdy je škůdcem právnická osoba, je analogie, a to s motivací naplnit účel daného ustanovení.

To rozhodující senát učinil, avšak v rozporu s § 2 odst. 2 o. z., podle kterého zákonnému ustanovení nelze přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce. Slova daného ustanovení hovoří jasně jen o škodě způsobené člověkem. Úmysl zákonodárce je jasně vyjádřen v důvodové zprávě tak, že dané ustanovení „... má přicházet v úvahu, je-li škůdcem osoba fyzická a nezpůsobila-li škodu úmyslně“. Domnívám se proto, že rozhodující senát setrváním na judikatuře vztahující se k § 450 obč. zák. překročil svou pravomoc při tvorbě práva, jestliže rozhodl v rozporu s jazykovým vyjádřením daného ustanovení a zřetelným úmyslem zákonodárce.

Nadto mi nepřijde srovnání závažnosti dopadů povinnosti hradit újmu do poměrů člověka a právnické osoby jako správné. U právnické osoby jde přece jen o právní fikci, která sama o sobě necítí a neprožívá, a již z toho důvodu ji uložení uvedené povinnosti nemůže zasáhnout stejně jako člověka.

Č. 35

č. 35

Předběžná otázka

čl. 267 alinea 3 Smlouvy o fungování Evropské unie

Odpovědnost státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva Evropské unie soudem, proti jehož rozhodnutí není přípustný opravný prostředek, může být založena výhradně rozhodnutím obecného soudu, nikoli rozhodnutím Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3378/2018, ECLI:CZ:NS:2019:30.CDO.3378.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce v rozsahu, v němž směřovalo proti výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. 21 Co 364/2017, jímž byl potvrzen výrok I rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 22. 6. 2017, sp. zn. 26 C 73/2016; jinak jeho dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 22. 6. 2017, č. j. 26 C 73/2016-74, zamítl žalobu, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobci částku 1 845 000 Kč (výrok I) a žalobce zavázal nahradit žalované náklady řízení ve výši 900 Kč (výrok II).
2. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalobce výše označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a současně vyslovil, že žalobce je povinen žalované nahradit náklady odvolacího řízení ve výši 300 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).
3. Takto bylo rozhodnuto v řízení o žalobě, kterou se žalobce domáhal zaplacení uvedené částky z titulu tvrzeného porušení práva Evropské unie (dále též „EU“ nebo „Společenství“), když Ústavní soud v řízení vedeném pod sp. zn. IV. ÚS 3828/12 (dále též „posuzované řízení“) měl dle žalobce porušit právo Společenství tím, že v rozporu s čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) nepředložil Soudnímu dvoru Evropské unie se sídlem v Lucemburku (dále jen „SDEU“) předběžnou otázku k výkladu sekundárního práva EU (týkajícím se výkladu směrnic Rady ES 2000/43/ES a 2000/78/ES). Žalobce ve své žalobě argumentoval mimo jiné rozsudky SDEU ze dne 19. 11. 1991 ve

spojených věcech C-6/90 a C-9/90 Francovich a Bonifaci [1991], ECR I-05357, rozsudkem SDEU ze dne 5. 3. 1996 ve spojených věcech C-46/93 a C-48/93 Brasserie, Factortame [1996], ECR I-1029, a také rozsudkem SDEU ze dne 30. 9. 2003 ve věci C-224/01 Köbler [2003], ECR I-10239, když dovozoval přímou odpovědnost České republiky za škodu tím způsobenou. Ústavní soud nepředložení předběžné otázky řádně nezdůvodnil ve smyslu rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, ve věci C-283/81 CILFIT, [1982]. Výši požadovaného zadostiučnění žalobce určil v míře odpovídající tvrzené újmě na jeho procesních právech, když Ústavní soud „zjevně svévolně dezinterpretoval rozsudek SDEU ve věci UNIBET, ignoroval fakt a důslednou aplikaci Lisabonské smlouvy a odmítl řešit splnění svých povinností plynoucích mu z práva EU“. Žalobce svůj nárok předběžně uplatnil nejprve u Ministerstva spravedlnosti a posléze u Ministerstva financí.

4. Soud prvního stupně vycházel na základě provedeného dokazování ze skutkového zjištění, podle něhož Ústavní soud v posuzovaném řízení svým usnesením ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3828/12, odmítl ústavní stížnost žalobce a návrhy s ní spojené. K předložení předběžné otázky se tehdy Ústavní soud vyjádřil v části III. rozhodnutí tak, že žalobcem označené směrnice na jeho případ vůbec nedopadaly. Další dokazování soud prvního stupně neprováděl, neboť ve věci šlo o pouhé právní posouzení označeného usnesení Ústavního soudu.

5. Soud prvního stupně v rovině právního posouzení věci neodkázal na žádné zákonné ustanovení, avšak poukázal na judikaturu soudů vyšších stupňů, zejména na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 30 Cdo 443/2013, podle kterého náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“ nebo „zákon č. 82/1998 Sb.“, lze za nesprávný úřední postup, resp. za nezákonné rozhodnutí vydaného Ústavním soudem, posuzovat až na základě výsledku řízení u Evropského soudu pro lidská práva (dále též „ESLP“), který je jediným orgánem oprávněným rozhodnutí Ústavního soudu, ovšem bez kasačních účinků, revidovat. Vyšel též ze závěrů nálezu Ústavního soudu, ze dne 19. 9. 2013, sp. zn. II. ÚS 179/13, podle kterého rozhodnutí Ústavního soudu na vnitrostátní úrovni nemohou podléhat přezkumu jiným orgánem veřejné moci, a to ani Ministerstvem financí, ani případně obecným soudem; vydaná rozhodnutí Ústavního soudu mohou být zpochybněna toliko v řízení před ESLP, ovšem bez možnosti přímé kasace ze strany tohoto mezinárodního soudu. Žalobcem namítaný nesprávný úřední postup spočívající v posuzované věci v nepředložení předběžné otázky SDEU je, podle soudu prvního stupně, jedním z postupů či úkonů majících přímý vliv na konečné rozhodnutí Ústavního soudu v dané věci a lze ho posuzovat pouze v mezích případné „nezákonnosti“ rozhodnutí Ústavního soudu. Podle soudu prvního stupně je zřejmé, že podaná žaloba je „předčasná, a to až do doby, než se k žalobou napadanému

usnesení Ústavního soudu vyjádří k tomu příslušný orgán, kterým je dle citované judikatury Evropský soud pro lidská práva“. Doplnil, že Ústavní soud se návrhem žalobce na předložení předběžné otázky v rámci posuzovaného řízení podrobně zabýval a vysvětlil, že žalobcem navrhované otázky se nevztahují na projednávanou věc. Dalšími předpoklady odpovědnosti za škodu se proto soud prvního stupně již nezabýval a výrok o nákladech řízení odůvodnil s odkazem na § 142 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“).

6. Odvolací soud skutkový stav nedoplňoval, a vyšel tak ze skutkových zjištění soudu prvního stupně.

7. Po právní stránce měl odvolací soud za správné hodnocení soudu prvního stupně „ve smyslu zák. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem“. Nad rámec argumentace soudu prvního stupně, kterou považoval za přílehlavou, odkázal též na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1846/2012, podle něhož je nepřipustné, aby obecné soudy posuzovaly postup Ústavního soudu. Žalobcem zvolený postup představuje podle odvolacího soudu obcházení zákona o Ústavním soudu, upravujícího nepřipustnost přezkumu jím vydaných rozhodnutí, a vynucuje si přezkum ze strany orgánů, které k tomu nemohou být povolány. Je nepřipustné dokonce z ústavněprávních hledisek, aby rozhodnutí orgánu ochrany ústavnosti byla podrobována přezkumu ze strany orgánů moci výkonné, byť jen v rámci posuzování toho, zda žalobci vznikla škoda či nemateriální újma. Pokud se žalobce domníval, že Ústavní soud svým postupem porušil nějaká jeho základní práva, měl se formou stížnosti obrátit na ESLP, nikoliv na vnitrostátní orgány. Výrok o nákladech odvolacího řízení pak s odkazem na výsledek řízení odůvodnil zněním § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce včasným dovoláním (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), doplněným prostřednictvím advokáta, který byl žalobci ustanoven usnesením soudu prvního stupně ze dne 2. 5. 2018, č. j. 26 C 73/2016-110, a to v celém jeho rozsahu. Přípustnost dovolání spatřoval v tom, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na řešení právní otázky, která dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu řešena. Nesouhlasí s tím, že by jeho nárok na náhradu škody způsobené tvrzeně nesprávným úředním postupem Ústavního soudu, který – ač k tomu byl dle žalobce povinen – nepředložil předběžnou otázku „Evropskému soudu pro lidská práva“ (míněno patrně Soudní dvůr Evropské unie – pozn. Nejvyššího soudu), byl podmíněn předchozím podáním stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva. Svou argumentaci žalobce znovu opřel o rozsudek SDEU ze dne 30. 9. 2003 ve věci C-224/01 Köbler [2003], ECR I-10239,

podle něhož jednotlivci musí mít možnost domoci se před vnitrostátním soudem náhrady škody způsobené porušením práva Společenství. Oddělenost práva na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb. a odpovědnosti nastupující v důsledku porušení komunitárního práva nejsou totožné, zde žalobce odkázal na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 3556/2007, a ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010.

9. Žalobce v dovolání akcentoval i dopad nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1521/10, podle něhož za situace, kdy na národní úrovni výslovná právní úprava umožňující dovolávat se vůči České republice odpovědnosti za škodu způsobenou porušením závazků plynoucích z práva Společenství neexistuje, je třeba v případě tvrzeného porušení evropského práva postupovat analogicky podle předpisu svým obsahem a účelem nejbližšího, kterým je zákon č. 82/1998 Sb. Žalobcem zvolená konstrukce požadavku na náhradu škody (újmy) odpovídá i závěrům rozsudku SDEU ze dne 5. 3. 1996 ve spojených věcech C-46/93 a C-48/93 *Brasserie, Factortame* [1996].

10. Závěr odvolacího soudu, podle něhož se žalobce může domáhat náhrady škody až poté, co by Evropský soud pro lidská práva konstatoval porušení jeho práv, nepovažuje žalobce za správný, neboť tak by v některých případech mohlo dojít k vyloučení odpovědnosti České republiky, zejména tehdy, bylo-li by porušeno jiné žalobcovo právo, než to, které je předmětem ochrany podle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, sjednané 4. 11. 1950 a publikované jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí pod č. 209/1992 Sb. (dále jen „Úmluva“).

11. Ve vztahu k judikatuře Ústavního soudu, na níž soudy obou stupňů založily svou argumentaci, a která obecným soudům zapovídá možnost přezkoumávat rozhodnutí soudu ochrany ústavnosti, žalobce vyložil, že je třeba odlišovat řízení, ve kterém je dán evropský prvek od řízení, která se evropského práva netýkají. Závěrem proto žalobce navrhoval, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

12. Žalovaná ve svém vyjádření označila žalobcovo dovolání za zmatečné a šikanózní; v rovině věcného posouzení se zcela ztotožnila s argumentací soudů obou stupňů. Připomenula, že v posuzovaném řízení se Ústavní soud tehdejší argumentací žalobce v potřebném rozsahu zabýval a vysvětlil, proč jím citované předpisy Společenství na žalobcovu věc z hlediska své věcné působnosti nedoléhaly. Navrhovala, aby bylo dovolání zamítnuto, případně odmítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud projednal dovolání podle o. s. ř. ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.).

14. K obsahu dovolání ze dne 24. 12. 2017, které žalobce sepsal sám, aniž by byla splněna podmínka stanovená v § 241 o. s. ř., a v němž uvedl, v jakém rozsahu napadá rozhodnutí odvolacího soudu, nebo v němž vymezil důvody dovolání, Nejvyšší soud nepřihlížel (§ 241a odst. 5 o. s. ř.) a zabýval se jen dovoláním ze dne 19. 7. 2018, které bylo sepsáno žalobci ustanovenou zástupkyní.

15. Dovolání je objektivně nepřipustné ve vztahu k výroku o nákladech řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu), neboť podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. platí, že dovolání není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení.

16. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) za splnění podmínky povinného zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), přičemž v rozsahu rozhodnutí o věci samé obsahuje i základní náležitosti podle § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. Nejvyšší soud tak dále posuzoval přípustnost dovolání.

17. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

18. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

19. V dovoláním otevřené otázce, zda bylo povinností soudů posoudit žalobcem uplatněný nárok na náhradu škody způsobené porušením práva Společenství bez ohledu na to, že rozhodnutí Ústavního soudu, z něhož měla škoda žalobci vzniknout, nebylo zrušeno, resp. že žaloba mohla být s úspěchem podána až poté, co by porušení žalobcových práv konstatoval ESLP, stejně jako v otázce, zda může obecný soud přezkoumávat konečné rozhodnutí Ústavního soudu, jímž mělo být porušeno právo Společenství, je podané dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné. Napadené rozhodnutí odvolacího soudu zde závisí na vyřešení otázek hmotného práva, zda mohou obecné soudy přezkoumávat věcnou správnost vykonatelného rozhodnutí Ústavního soudu v případě, že je v řízení uplatněn nárok na náhradu škody (újmy), k níž mělo dojít porušením práva Společenství usnesením Ústavního soudu, ačkoliv takové rozhodnutí nebylo zrušeno a ani jinak nebylo ve vztahu k němu deklarováno porušení žalobcových práv. Tato otázka dosud nebyla v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

20. Dovolání není důvodné.

21. Podle § 8 odst. 1 OdpŠk platí, že nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán.

22. Podle čl. 89 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“), platí, že vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.

23. Podle čl. 267 SFEU platí, že SDEU má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie [alinea 1 písm. b)]. Vyvstane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o této otázce (alinea 2). Vyvstane-li taková otázka při jednání před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na SDEU (alinea 3).

24. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi již dříve vyřešil otázku, jaké jsou obecně předpoklady vzniku odpovědnosti státu za újmu způsobenou porušením práva EU (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010, jakož i na něj navazující rozsudek ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1945/2016; rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz).

25. V prvním z označených rozhodnutí s odkazem na judikaturu SDEU, jakož i judikaturu nejvyšších soudů členských států (dále srov. též tam citovaná rozhodnutí), Nejvyšší soud uvedl, že systém odpovědnosti za porušení unijního práva je systémem autonomním, postaveným na odlišných podmínkách, než jaké předpokládá zákon č. 82/1998 Sb. Členský stát tak nese odpovědnost za škodu způsobenou porušením evropského práva, byť tuto problematiku právní řád České republiky výslovně neupravuje. Jsou-li současně naplněny judikaturou SDEU dovozované podmínky (porušení unijního právního předpisu příznávajícího práva jednotlivci, dostatečná závažnost tohoto porušení a příčinná souvislost mezi porušením právního předpisu a škodou), může jednotlivci vzniknout právo na náhradu škody.

26. Nejvyšší soud se ve svém rozsudku ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 30 Cdo 2584/2016, podrobně zabýval odpovědností státu za porušení unijního práva rozhodnutím vnitrostátního soudu v poslední instanci se závěrem, že takové porušení je přičitatelné členskému státu (srov. rozsudek SDEU ze dne 30. 9. 2003 ve věci C-224/01 Köbler nebo ze dne 9. 9. 2015 ve věci C-160/14 João Filipe Ferreira da Silva e Brito a další v. Estado português). Podmínky pro náhradu škody stanovené vnitrostátními právními předpisy přitom nesmí být méně příznivé než podmínky platné pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva (zásada rov-

nocennosti) a nesmí být upraveny tak, aby v praxi znemožňovaly nebo nadměrně ztěžovaly získání náhrady škody (zásada efektivity).

č. 35

27. SDEU se v uvedených rozhodnutích, ve vztahu k rozhodnutí soudu rozhodujícího v posledním stupni, které nebylo zrušeno, rovněž vypořádal s možným poukazem na zásadu překážky věci rozsouzené a právní jistoty, když připomenul, že uznání zásady odpovědnosti státu v důsledku rozhodnutí soudu rozhodujícího v posledním stupni nemá samo o sobě za následek zpochybnění právní moci vyplývající z takového rozhodnutí. Řízení o odpovědnosti státu v důsledku rozhodnutí nemá stejný předmět a nemusí mít nutně stejné účastníky jako rozhodnutí, s nímž je spojená překážka věci pravomocně rozsouzené. V případě úspěchu v řízení o žalobě na náhradu škody vůči státu se žalobce domůže odsouzení státu k náhradě škody vůči němu, ale nutně nedosáhne zpochybnění právní moci soudního rozhodnutí, jímž byla způsobena tato škoda. Navíc, zásada odpovědnosti státu vyžaduje náhradu škody, nikoliv nové přezkoumání soudního rozhodnutí, jež způsobilo škodu. Právo Společenství, a zejména zásady formulované SDEU v oblasti odpovědnosti státu za újmu způsobenou jednotlivcům porušením práva EU vnitrostátním soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, brání aplikaci vnitrostátních právních předpisů, které vyžadují předchozí zrušení rozhodnutí, jež způsobilo újmu a které vydal tento soud, třebaže takovéto zrušení je prakticky vyloučeno.

28. Z toho důvodu je podle SDEU legislativně zakotvená nezbytnost zrušení předchozího rozhodnutí pro účely řízení o náhradě škody (srov. např. § 8 odst. 1 OdpŠk) „v rozporu s unijním právem“, jelikož takové pravidlo může nadměrně ztížit získání náhrady újmy způsobené dotčeným porušením unijního práva.

29. Nejvyšší soud odkazuje též na rozsudek SDEU ze dne 12. 11. 2009 ve věci C-154/08 Komise proti Španělsku, podle něhož „porušení práva EU ze strany členského státu může být v řízení podle článku 258 SFEU shledáno z důvodu činnosti či nečinnosti jakéhokoliv orgánu členského státu, tedy i instituce, která je ústavně nezávislá. Porušení práva EU tak může vyplynout i z jediného rozhodnutí nejvyššího soudu členského státu“.

30. Z uvedeného je zřejmé, že závěr odvolacího soudu (ale i soudu prvního stupně), podle něhož bylo podmínkou vzniku tvrzeného nároku žalobce na náhradu škody (újmy) tvrzené způsobené porušením práva Společenství předchozí konstatování porušení práva ze strany Ústavního soudu jiným orgánem (podle odvolacího soudu ESLP), nemůže být závěrem správným. Navíc svědčí o určitém nepochopení funkce ESLP, který vůbec není orgánem Společenství a jeho činnost nemá svůj původ v právu Společenství. Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku je mezinárodní soudní orgán, který může přijímat stížnosti od osob namítajících porušení práv zaručených Evropskou úmluvou o lidských právech. Tato Úmluva je mezinárodní smlouvou, již se značný počet evropských států (a to i těch, které nejsou a nebyly členy Společenství) zavázal zachovávat určitá zá-

kladní práva jednotlivce. Řečeno jinak, ESLP není vůbec soudem, který by ve své rozhodovací činnosti mohl aplikovat normy Společenství (byť samozřejmě není vyloučeno, že v případě porušení práva EU může v určitých případech současně dojít i k zásahu do práva garantovaných Úmluvou, které může být následně deklarováno ESLP).

31. Naproti tomu SDEU se sídlem v Lucemburku je orgánem Společenství, jenž svou pravomoc odvozuje ze SFEU a je (zjednodušeně řečeno) povolán k výkladu práva Společenství tak, aby bylo uplatňováno stejným způsobem ve všech členských státech, dále urovnává právní spory mezi jednotlivými státy a orgány EU. Jednotlivci se však mohou na SDEU přímo obracet jen tehdy, pokud namítají, že některý z orgánů Společenství (a nikoliv orgány některého z členských států) porušil jejich práva. V ostatních případech je rozhodování o nároku jednotlivců na náhradu škody porušením práva Společenství v pravomoci soudů jednotlivých členských států.

32. Nesprávný závěr odvolacího soudu o nezbytnosti podat v případě namítaného porušení práva Společenství proti rozhodnutí Ústavního soudu stížnost k ESLP, byl však zjevně závěrem toliko podpůrným, uvedeným jako tzv. *obiter dictum*. Za nosnou argumentaci je třeba naopak považovat úvahu odvolacího soudu, podle níž obecným soudům v zásadě nepřísluší přezkoumávat vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu. I tu ovšem žalobce v dovolání účinně zpochybňuje (srov. § 41 odst. 2 o. s. ř.), když výslovně namítá, že rozhodnutí o jím uplatněném nároku na náhradu škody (újmy) nebylo podmíněno zrušením rozhodnutí Ústavního soudu nebo deklarováním zásahu do práv žalobce ze strany jiného orgánu (např. ESLP). Současně žalobce napadenému rozsudku ve svém dovolání vytýkal, že jím byla nesprávně posuzována Nejvyšším soudem dosud neřešená otázka, zda lze závěry náleзовé judikatury Ústavního soudu o nepřipustnosti přezkoumávání jím vydaných rozhodnutí ze strany obecných soudů vztáhnout i na věci, v nichž nemělo být Ústavním soudem správně aplikováno právo Společenství, a v důsledku takového pochybení měla vzniknout škoda (újma).

33. Řešení otázky, zda uvedené kategorické závěry SDEU (o tom, že je možno přiznat náhradu škody nebo újmy způsobené porušením práva Společenství nezrušeným rozhodnutím soudu členského státu) je možno v podmínkách České republiky bez dalšího vztáhnout i na vykonatelné a nezrušené rozhodnutí Ústavního soudu, je ovšem spjato s potřebou posouzení, zda Ústavní soud byl povinen předložit předběžnou otázku SDEU a zda jejím nepoložením mohl k újmě žalobce porušit právo Společenství jeho tvrzeně nesprávnou aplikací.

34. Nejvyšší soud ve zmiňovaném rozsudku ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 30 Cdo 2584/2016, dovodil, že Česká republika odpovídá za stanovených podmínek za porušení unijního práva rozhodnutím vnitrostátního soudu v poslední instanci, jímž je Nejvyšší soud (uvedený závěr dopadá i na Nejvyšší správní soud, srov. např. jeho rozsudek ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 3 As 2/2006). Soudem „posled-

ní instance“ pak může být v určitých případech i soud odvolací, není-li proti jeho rozhodnutí dovolání objektivně přípustné, popř. i soud prvního stupně, je-li (v tzv. bagatelních věcech) vyloučeno podat proti němu odvolání.

č. 35

35. Jak již bylo vyloženo, vyvstane-li otázka týkající se platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Evropské unie před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o této otázce [čl. 267 alinea 1 písm. b) a alinea 2]. Naproti tomu vyvstane-li taková otázka při jednání před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva (tzv. „soud poslední instance“), je tento soud povinen obrátit se na SDEU (alinea 3).

36. Soud, jehož rozhodnutí může založit odpovědnost státu za porušení práva Společenství, je pouze soud rozhodující v posledním stupni, což je dáno jednak tím, že pouze takový soud má povinnost položit předběžnou otázku k výkladu práva Společenství SDEU, a jednak tím, že primárně se má účastník domáhat ochrany svých dotčených práv v řízení, v němž je o jeho dotčených právech rozhodováno, a to případně i s využitím řádných a mimořádných opravných prostředků, jsou-li přípustné.

37. Pojem „soud“ je s respektem k jednotlivým jazykovým mutacím SFEU potřeba vykládat autonomně, přičemž SDEU preferuje tzv. funkční přístup (srov. rozsudek SDEU ze dne 30. 6. 1966 ve věci C-61/65 Vaassen-Göbbels) a přiznává oprávnění k předložení předběžné otázky každému vnitrostátnímu soudu, který splňuje základní kritéria, a to, že je 1. vytvořen na základě práva (established by law), 2. jde o stálý orgán (permanent), 3. jeho pravomoc je z hlediska stran sporu obligatorní (obligatory jurisdiction), 4. rozhoduje spory mezi jednotlivci (inter partes) a 5. při svém rozhodování aplikuje zákony (application of law) [srov. kupř. STEHLÍK, V. Teoretické aspekty pojmu „soud“ v řízení o předběžné otázce podle čl. 234 SES na pozadí judikatury ESD. In: Právník, 2005, č. 7, s. 704 a násl.].

38. Ústavní soud, který splňuje všechna výše uvedená kritéria, a je tak na základě vlastní úvahy oprávněn předložit SDEU předběžnou otázku, vyvstane-li v řízení před ním otázka platnosti a výkladu aktů přijatých orgány Společenství, však podle přesvědčení Nejvyššího soudu není soudem, který by měl povinnost v řízení o individuálních ústavních stížnostech, v nichž navíc rozhoduje až poté, co se již věci předtím zabývaly obecné soudy, předběžnou otázku SDEU předložit. Nelze pominout, že Ústavní soud není z hlediska právního řádu České republiky součástí soustavy soudů pro věci civilní, trestní a správní, tj. soustavy obecných soudů (čl. 91 Ústavy), a má naopak zvláštní, autonomní a do jisté míry i nadřazené postavení, když je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Není ani povolán k instančnímu přezkumu rozhodnutí obecných soudů. Právě odtud pramení zcela specifická povaha řízení před Ústavním soudem. Jeho

vztah k obecným soudům se výslovně odvíjí od vnitrostátní právní úpravy a také v ní je třeba hledat odpověď na otázku, zda je možno Ústavní soud považovat za soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva.

39. Ústavní soud ve své vlastní judikatuře (srov. zejm. nálezní pléna Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04, publikován pod č. 154/2006 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu) opakovaně připomněl, že není součástí systému obecného soudnictví, neboť kritériem jím prováděného přezkumu je ústavnost, tzn. zkoumání souladu s normativními a hodnotovými kategoriemi Ústavy. V nálezu ze dne 8. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1009/08, Ústavní soud dále doplnil, že ústavní stížnost představuje specifický procesní prostředek, jehož účelem je zabezpečit respekt, popř. poskytovat ochranu ústavním pořádkem zaručeným základním právům a svobodám. Nejde v jejím případě o žádný řádný nebo mimořádný prostředek vztahující se k předmětu řízení vymezenému před obecnými soudy. Odlišení funkcí obecných a správních soudů ze strany jedné a soudu Ústavního ze strany druhé je plně v kompetenci národních zákonodárců. Podle ustanovení smluv o ES a EU vztahujících se k rozdělení kompetencí, jakož dle judikatury SDEU, je zásadně věcí členských států vytvářet úpravu procesních pravidel (potud Ústavní soud odkázal i na rozsudek ESD ze dne 13. 3. 2007, C-432/05, Unibet, body 39–42).

40. Referenčním rámcem přezkumu Ústavního soudu zůstávají i po 1. 5. 2004 (tedy po přistoupení České republiky do Evropské unie) normy ústavního pořádku České republiky. Právo Evropské unie není součástí ústavního pořádku, a proto není Ústavní soud příslušný k tomu, aby toto právo vykládal. Je naopak zásadně věcí obecných soudů zkoumat uplatnění unijního práva a v určitých případech spadajících pod rozsah čl. 267 SFEU, případně předložit SDEU otázku výkladu nebo platnosti práva Evropské unie (srov. bod 20 nálezu Ústavního soudu ze dne 8. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1009/08; tentýž závěr Ústavní soud znovu zopakoval např. v nálezu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 1658/11).

41. Nález Ústavního soudu ze dne 11. 9. 2018, sp. zn. II. ÚS 3432/17, dále vysvětluje, že ústavní soudy (členských států společenství), které se nacházejí mimo rámec obecného soudnictví, hrají zvláštní roli při kontrole dodržování práva Společenství. Jejich přístup je různorodý: některé vnímají přezkum pokládáním předběžný otázek obecnými soudy široce ... tedy jinak řečeno, chrání i jednotnost výkladu práva EU. Jiné ústavní soudy volí užší pojetí a přistupují k problematice primárně optikou porušení ústavně zaručených základních práv (srov. diskuzi a příklady v LACCHI, C. Review by Constitutional Courts of the Obligation of National Courts of Last Instance to Refer a Preliminary Question to the Court of Justice of the EU. German Law Journal, 2016, č. 6, s. 1663–1700). Ústavní soud České republiky se řadí ke druhé skupině. Zastává názor, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti, nikoliv dohled nad dodržováním unijním právem vymeze-

ných podmínek pokládání předběžných otázek obecnými soudy. Cílem Ústavního soudu není ani ve sporných případech hledat správné uplatnění unijního práva, či dokonce autoritativně obsah práva EU vykládat, a zasahovat tak do pravomoci Soudního dvora, jelikož posuzuje výhradně to, zda aplikace práva EU obecnými soudy nebyla svévolná nebo neudržitelná. Na problematiku svévolného nepoložení předběžné otázky ze strany obecných soudů Ústavní soud nazírá toliko optikou možného porušení ústavně zaručených základních práv (srov. náleze Ústavního soudu ze dne 8. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1009/08 a další), ani v takovém případě však Ústavní soud vlastní výklad práva Společenství neprovádí.

42. S uvedeným posouzením ze strany Ústavního soudu se Nejvyšší soud zcela ztotožňuje, když ani žalobce nestaví vůči němu kvalifikovanou argumentaci, jež by měla potenciál zpochybnit správnost dlouhodobě ustáleného postupu nezařaditelné části ústavních soudů členských států, který je ve výsledku rovněž aprobován SDEU.

43. Zbývá dodat, že není-li v odborné literatuře ani judikatuře pochybností o tom, že ve vztahu k rozhodnutím soudů České republiky, proti nimž je přípustné dovolání (kasační stížnost), je soudem „jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky“, buď Nejvyšší soud, nebo v případě správního soudnictví Nejvyšší správní soud, pak i s ohledem na jednoznačné znění čl. 267 alinea 3 SFEU je vyloučeno, aby tímto soudem byl současně i Ústavní soud. Právo Společenství zřetelně vychází z předpokladu, že v tom kterém konkrétním řízení bude povinnost k předložení předběžné otázky zatěžovat způsobem vymezeným vnitrostátní právní úpravou vždy jen jediný soudní orgán.

44. Lze tedy učinit závěr, podle něhož Ústavní soud neměl v posuzovaném řízení povinnost předložit SDEU předběžnou otázku, a proto není důvodů k revizi náleзовé judikatury Ústavního soudu o nepřípustnosti přezkoumávání jím vydaných rozhodnutí ze strany obecných soudů, a to ani ve věcech, v nichž bylo či mělo být aplikováno právo Společenství. Uvedené právní posouzení na vnitrostátní úrovni ve výsledku nezbavuje poškozené práva na náhradu škody (újmy) způsobené porušením práva Společenství, své nároky však nemohou odvozovat od rozhodnutí Ústavního soudu o podané ústavní stížnosti.

45. Nejvyšší soud, vědom si své povinnosti podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie obrátit se na SDEU v případě, že v řízení před ním vyvstane otázka výkladu aktů přijatých orgány Společenství, zkoumal, zda taková povinnost vznikla i v projednávané věci. S ohledem na skutečnost, že závěr o tom, že Ústavní soud České republiky není soudem, na který by dopadla povinnost dle čl. 267 alinea 3 SFEU, lze dovodit na základě shora citované judikatury (viz již zmiňovaný rozsudek SDEU ze dne 13. 3. 2007, C-432/05, Unibet, body 39–42), že zkoumaná materie představuje tzv. *acte éclairé* a Nejvyššímu soudu tím pádem nevznikla povinnost k předložení předběžné otázky ve smyslu rozsudku

SDEU ze dne 6. 10. 1982, ve věci C-283/81, Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanita.

46. Přestože odvolací soud neposoudil zcela příléhavě otázku, zda uplatnění nároku na náhradu škody tvrzené způsobené rozhodnutím Ústavního soudu je podmíněno předchozím rozhodnutím ESLP, je ve výsledku správný jeho závěr, podle něhož rozhodnutí Ústavního soudu nelze přezkoumávat z hlediska tvrzeného porušení práva Evropských společenství, jestliže soud ochrany ústavnosti nemá v řízení o ústavních stížnostech povinnost předběžnou otázku SDEU položit. Již proto nemohlo žalobci v posuzovaném řízení rozhodnutí a postup Ústavního soudu způsobit škodu či jinou újmu.

47. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud v posuzovaném řízení takové vady řízení neshledal.

48. Jelikož je rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu výroku o věci samé správné, a dovolání žalobce není důvodné, postupoval dovolací soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl. V rozsahu, v němž dovolání žalobce směřovalo proti výroku I rozsudku odvolacího soudu v té jeho části, již byl potvrzen nákladový výrok rozsudku soudu I. stupně (výrok II rozsudku soudu prvního stupně), a dále v rozsahu, v němž dovolání směřovalo proti nákladovému výroku rozsudku odvolacího soudu (výrok II), jej naproti tomu odmítl, protože proti těmto výrokům není dovolání ve smyslu § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně přípustné.

Č. 36

č. 36

Odpovědnost státu za škodu

§ 8 zákona č. 82/1998 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 111/2009 Sb. m. s.

Česká republika odpovídá za újmu způsobenou porušením práva Evropské unie rozhodnutím Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, i když takové rozhodnutí nebylo pro nezákonnost zrušeno, jestliže: a) cílem porušeného unijního předpisu je přiznání práv jednotlivcům, b) porušení je dostatečně závažné, přičemž z důvodu zvláštní povahy funkce soudu je stát odpovědný jen ve výjimečném případě, kdy soudní rozhodnutí porušilo použitelné právo zjevným způsobem, a c) mezi porušením unijního předpisu a škodou existuje příčinná souvislost; tyto předpoklady musí být splněny kumulativně.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 30 Cdo 2584/2016, ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.2584.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. 30 Co 349/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se (po vyloučení některých nároků k samostatnému projednání) domáhala proti státu náhrady škody v částce 2 000 000 Kč s příslušenstvím a náhrady nemajetkové újmy konstatováním porušení práva z titulu odpovědnosti státu za porušení unijního práva, když tvrdila, že jí škoda a újma vznikly v příčinné souvislosti s porušením primárního a sekundárního práva Evropské unie (dále jen „EU“) a nerespektováním judikatury Evropského soudního dvora (nyní Soudní dvůr Evropské unie, dále také jen „SDEU“), jehož se dopustily legislativní orgány České republiky, organizační složka státu – Ministerstvo zahraničních věcí a rovněž soud rozhodující v poslední instanci porušením povinnosti eurokonformního výkladu právních norem upravujících odměňování za práci. Legislativní orgány dle žalobních tvrzení porušily své povinnosti při své legislativní činnosti, neboť po vstupu České republiky do EU a po uplynutí lhůty k zapracování směrnice do vnitrostátních právních norem, ponechaly v právním řádu zákon o platu doporu-
ující čl. 141 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (dále jen

„EHS“); neprovedly Směrnici Rady č. 75/117 EEC o sladění zákonů členských států týkajících se uplatnění zásady stejné odměny za práci ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/73/EC; špatně provedly harmonizační novelu zákoníku práce zákonem č. 46/2004 Sb., jež nerespektuje aplikační přednost práva EU a judikaturu SDEU. Soud rozhodující v poslední instanci, jímž byl Nejvyšší soud, neprovedl eurokonformní výklad pojmu „odměna za práci“, aplikoval zákon o platu a náhradě mzdy v rozporu s čl. 141 Smlouvy o založení EHS, vznik škody posuzoval nepřiléhavě výhradně dle zákoníku práce a nerespektoval přitom judikaturu SDEU ani vlastní judikaturu. Částka 2 000 000 Kč podle žalobkyně představuje škodu jí vzniklou v důsledku rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2010, č. j. 21 Cdo 1788/2009-226, jímž jí nebyla přiznána částka 110 062,35 eur představující náhradu zvýšených životních nákladů („zahraniční plat“).

2. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 31. 8. 2015, č. j. 31 C 425/2014-170, zamítl žalobu o zaplacení částky 2 000 000 Kč s požadovaným příslušenstvím (výrok I), zamítl žalobu, aby soud konstatoval, že porušením přímé závaznosti Smlouvy o založení Evropských společenství ze strany státu a soudní moci došlo k zásahu do práva žalobkyně na spravedlivou odměnu za práci a k zásahu do práva žalobkyně vlastnit majetek zaručeného Listinou základních práv a svobod (výrok II), a uložil žalobkyni zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení částku 1 200 Kč.

3. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně se v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 27 C 3/2006 (dále jen „původní řízení“) domáhala proti žalované České republice – Ministerstvu zahraničních věcí finančních nároků z důvodu neplatné výpovědi z pracovního poměru. Mimo jiné se domáhala zaplacení částky 110 062,35 eur s úroky z prodlení s tvrzením, že podle pracovní smlouvy byla zařazena jako diplomat zastupitelského úřadu v Madridu, proto jí kromě platu korunového náležel i „plat valutový“, který představuje náhradu zvýšených životních nákladů za období od 7. 5. 2003 do 31. 12. 2006. Tento nárok byl soudem prvního stupně i soudem odvolacím v posuzovaném řízení zamítnut. Dovolání žalobkyně zamítl Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 15. 4. 2010, č. j. 21 Cdo 1788/2009-226. V odůvodnění rozsudku Nejvyšší soud uvedl: „Podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech (dále jen „zákon o platu“), zaměstnanci přísluší za vykonanou práci plat. Platem se rozumí peněžitá plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnanci za práci. Za plat se nepovažují plnění poskytovaná podle zvláštních předpisů v souvislosti se zaměstnáním, zejména náhrady mzdy, odstupné, cestovní náhrady a odměna za pracovní pohotovost (§ 3 odst. 2 zákona o platu). Základním pojmovým znakem platu tedy je, že přísluší za vykonanou práci. Vedle platového tarifu stanoveného pro platovou třídu, do které je zaměstnanec zařazen, je třeba za plat považovat i jeho ostatní

č. 36

složky (např. příplatky, odměny apod.), byly-li poskytnuty zaměstnanci za práci. Jestliže ovšem poskytnuté hmotné plnění nemá žádnou vazbu na vykonanou práci (např. na odvedený výkon, odpracovanou dobu apod.) a zhodnocuje jiné faktory (např. pouhou existenci pracovního poměru), nejedná se o plat. Z tohoto důvodu zaměstnanci v zásadě nepřísluší plat za dobu, kdy práci nevykonává (např. po dobu překážek v práci, kdy mu náleží náhrada mzdy nebo dávky nemocenského pojištění). Plnění z pracovněprávních vztahů může zároveň zaměstnavatel poskytnout zaměstnanci jen tehdy, stanoví-li to právní předpisy, a jen za podmínek a v rozsahu těmito právními předpisy stanovenými. Podle ustanovení § 3 odst. 1 věty první nařízení vlády č. 62/1994 Sb., o poskytování náhrad některých výdajů zaměstnancům rozpočtových a příspěvkových organizací s pravidelným pracovištěm v zahraničí, jež bylo vydáno na základě zmocnění uvedeného v § 24 zákona č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách (dále též jen „nařízení vlády“), zaměstnanci přísluší náhrada zvýšených životních nákladů od prvního do posledního dne přidělení k výkonu práce v zahraničí. Z povahy platu, jak byla výše vyložena, v porovnání s tím, jaký účel má náhrada zvýšených životních nákladů podle nařízení vlády, vyplývá, že se nemůže jednat o plat nebo jeho složku (nejde o odměnu za vykonanou práci), ale že jde o „náhradu“ poskytovanou zaměstnanci s pravidelným pracovištěm v zahraničí. Tento závěr soudů ostatně dovolatelka ani nezpochybňuje, když v dovolání dovozuje, že nevyplacením náhrady zvýšených životních nákladů jí vznikla škoda. Souhlasit lze se soudy (i dovolatelkou – žalobkyní) i v tom, že, nemůže-li být zohledněna skutečnost, že žalobkyni nebyla vyplácena náhrada zvýšených životních nákladů při poskytování náhrady mzdy (platu) podle § 61 zák. práce (nejde o součást platu), je třeba též posoudit, zda postupem žalované (jejích zaměstnanců) nevznikla žalobkyni škoda ve smyslu § 187 odst. 2 zák. práce. Podle § 187 odst. 2 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce (srov. § 364 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce), zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci též za škodu, kterou mu způsobili porušením právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednající jeho jménem (§ 9a a 10). Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci podle naposled citovaného ustanovení jsou porušení právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícími jeho jménem, vznik škody a příčinná souvislost mezi uvedeným porušením pracovních povinností a vznikem škody. Škodou, jako jedním z předpokladů vzniku odpovědnosti zaměstnavatele, se rozumí majetková újma, která se projevuje (nastala) v majetkové sféře poškozeného (zaměstnance) a je objektivně vyjádřitelná (vyčíslitelná) v penězích. Nedochází-li k naturální restituci (uvedení v předešlý stav), je napravitelná poskytnutím majetkového plnění (peněz). Pro plnění, která poskytuje svým zaměstnancům zaměstnavatel podle nařízení vlády č. 62/1994 Sb. (mezi ně patří i náhrada zvýšených životních nákladů) je charakteristické, že mají zaměstnanci nahradit (kompenzovat) vyšší životní náklady při pobytu v zahraničí, jež

vyplývají z kurzového srovnání příslušné zahraniční měny s českou korunou. Zaměstnanec totiž i při práci v zahraničí pobírá stejný plat jako v tuzemsku, i když s přihlédnutím k reálnému kurzu české koruny mu tento plat nezabezpečuje stejnou životní úroveň. Právě proto, aby toto znevýhodnění v souvislosti s prací v zahraničí bylo odstraněno (zmenšeno), jsou těmto zaměstnancům poskytovány uvedené náhrady v cizí měně. Z této povahy náhrad vyplývá, že svoji funkci mohou plnit, jen vykonává-li zaměstnanec práci skutečně v zahraničí (srov. slova „... přísluší od prvního do posledního dne přidělení k výkonu práce v zahraničí“ v § 3 odst. 1 nařízení vlády). Nevýkonává-li zaměstnanec fakticky práci v zahraničí, nemůže mu logicky vznikat ztráta, která je náhradou podle § 3 nařízení vlády nahrazována (kompenzována). Nevýplácením náhrady zvýšených životních nákladů zaměstnanci, který fakticky práci v zahraničí nevykonává, tomuto zaměstnanci nemůže ani vznikat škoda (nevzniká mu majetková újma, která se projevuje v jeho majetkové sféře a je objektivně vyjádřitelná v penězích). Chybí tak jeden z předpokladů vzniku odpovědnosti zaměstnavatele za škodu podle § 187 odst. 2 zák. práce. Naopak, kdyby taková náhrada byla vyplácena zaměstnanci, který fakticky práci v zahraničí nevykonává, bylo by to nejen v rozporu se zákonem, ale vznikalo by mu nepochybně v rozsahu takto vyplacených částek bezdůvodné obohacení.“ Dále ve věci rozhodoval Ústavní soud, který usnesením ze dne 22. 2. 2011 stížnost žalobkyně jako zjevně neopodstatněnou odmítl.

4. Soud prvního stupně věc posoudil podle čl. 157 Smlouvy o fungování EU (dále též „SFEU“, dříve čl. 141, resp. čl. 119 Smlouvy o založení Evropského společenství), podle čl. 4 odst. 3 a čl. 6 odst. 3 SFEU a podle rozsudků SDEU (v rozsudku soudu prvního stupně označených) a učinil závěr, že členské státy zásadně odpovídají za škodu způsobenou porušením unijních norem, jehož se dopustily jejich orgány, přičemž tato odpovědnost je dána i v případě, že dotčené porušení vyplývá z rozhodnutí soudu rozhodujícího v poslední instanci, jestliže porušené pravidlo práva Společenství přiznává práva jednotlivcům, porušení je dostatečně závažné a existuje přímá příčinná souvislost mezi tímto porušením a škodou utrpěnou poškozenými osobami (např. rozsudek C-224/01 Köbler). Podle soudu prvního stupně žalobkyni škoda nevznikla, neboť účelem a smyslem tzv. zahraničního platu je kompenzovat pracovníkovi zvýšené životní náklady v zahraničí. Dále uzavřel, že ve smyslu judikatury SDEU se čl. 157 SFEU vykládá široce tak, že pod něj spadá i zahraniční příspěvek, což však není významné pro posouzení této věci. Smyslem čl. 157 SFEU je zajištění stejné odměny mužů a žen za stejnou práci, což dopadá i na příspěvek za práci v zahraničí. Jestliže však žalobkyně v relevantním období v zahraničí nepracovala, nemůže mít na tuto náhradu nárok. Nemohlo proto dojít postupem státních orgánů k zásahu do práva žalobkyně na spravedlivou odměnu za práci ani k zásahu do práva žalobkyně vlastnit majetek. Případné legislativní pochybení orgánů státu není ve vztahu příčinné souvislosti s tvrzenou škodou, resp. nemajetkovou újmu, neboť ta byla

č. 36

přetržena rozhodováním soudů v rámci původního řízení. I v případě legislativního pochybení orgánů státu bylo povinností soudu užít na základě prosazeného principu přednosti unijního práva eurokonformního výkladu vnitrostátních předpisů. Soud prvního stupně neshledal důvodným požadavek žalobkyně na položení předběžné otázky SDEU, neboť nemá pochybnosti o platnosti právních aktů unijního práva, přičemž otázka, že zahraniční plat spadá pod čl. 157 SFEU byla již judikaturou SDEU vyřešena. Soud prvního stupně shledal žalobu nedůvodnou, neboť žalobkyni nevznikla škoda ani nemajetková újma a Nejvyšší soud neužil výklad rozporný s právem EU. Údajná pochybení zákonodárných orgánů pak nejsou v příčinné souvislosti s tvrzeným vznikem škody, resp. nemajetkové újmy.

5. Městský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobkyně potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I) a uložil žalobkyni zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 300 Kč (výrok II).

6. Odvolací soud poté, co se vypořádal s procesními námitkami odvolatelky, uzavřel, že soud prvního stupně nepochybil při právním posouzení věci, přičemž odkázal na odůvodnění jeho rozsudku. Soud prvního stupně správně vyšel při posouzení nároku z judikatury SDEU, jakož i z judikatury českých vyšších soudů, z níž vyplývá, že musejí být dány tři předpoklady pro odpovědnost členského státu za škodu způsobenou jednotlivcům porušením unijního práva, a to 1. porušení právní normy přiznávající práva jednotlivcům, 2. dostatečná závažnost tohoto porušení a 3. existence přímé příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti, která je uložena státu, a škodou utrpěnou poškozenými osobami. Byť žalobkyně svůj nárok odůvodňuje různě konstruovanými argumenty, lze dovodit, že podstatou žalobního nároku je tvrzení žalobkyně, že jí vznikla škoda tím, že jí nebyl v původním řízení přiznán nárok na zaplacení částky 110 062,35 eur představující náhradu zvýšených životních nákladů podle nařízení vlády č. 62/1994 Sb. za situace, kdy nevykonávala práci v zahraničí z důvodu, že jí byla dána neplatná výpověď. Toto nepřiznání bylo podle žalobkyně způsobeno tím, že 1. nebyla provedena harmonizace unijního a vnitrostátního práva ohledně zásady „stejná odměna za stejnou práci mužů a žen“, resp. ohledně zásady zákazu diskriminace (konkrétně že byla ponechána úprava v zákonu o platu, která odporuje čl. 157 SFEU), a 2. že Nejvyšší soud neprovedl eurokonformní výklad pojmu odměna za práci, resp. jeho výklad byl v rozporu s čl. 157 SFEU, pokud nerespektoval judikaturu SDEU, ani svoji vlastní judikaturu. Žalobkyně jako jediné konkrétní pravidlo stanovené unijním právem, které bylo dle ní v tomto případě porušeno (ať už neprovedením harmonizace vnitrostátního práva v jeho smyslu, nebo jeho nepoužitím při rozhodnutí Nejvyššího soudu v původním řízení), označuje čl. 157 SFEU.

7. K tomuto článku z judikatury SDEU podle odvolacího soudu vyplývají dva závěry. Především uvedený článek má přímý účinek, neboť je dostatečně jasný, přesný a nepodmíněný. Z přímého účinku plyne, že zásady stejné odměny za stej-

nou práci ve smyslu tohoto článku se lze dovolávat před vnitrostátními soudy a že vnitrostátní soudy jsou povinny poskytovat ochranu právům, které toto ustanovení účastníkům přiznává. Dále z judikatury lze učinit závěr, že SDEU „odměnu“ ve smyslu uvedeného článku vykládá široce, když za odměnu se považuje nejen obvyklá mzda či plat, ale i veškeré ostatní odměny, jež zaměstnavatel přímo nebo nepřímou vyplácí zaměstnanci v souvislosti se zaměstnáním. První shora uvedený závěr spočívající v přímé použitelnosti uvedeného článku vnitrostátními soudy nutně vede k závěru, že případná tvrzená nedostatečná harmonizace vnitrostátního práva ve smyslu uvedeného článku (tvrzené ponechání zákona o platu v rozporu s čl. 157 SFEU, případně další nedostatečné úpravy), není v příčinné souvislosti s tvrzenou škodou spočívající v nepřiznání částky 110 062,35 eur Nejvyšším soudem. Pokud by přicházelo v úvahu přisouzení uvedeného nároku na základě použití práva přiznaného v čl. 157 SFEU, pak by bylo povinností vnitrostátního soudu takové právo ve smyslu uvedeného článku přiznat bez ohledu na to, zda bylo či nebylo pravidlo uvedené v čl. 157 SFEU řádně implementováno do vnitrostátní právní úpravy (zákon o platu, zákoník práce, případně další právní předpisy). Konečně žalobkyně sama tvrdí, že Nejvyšší soud porušil unijní právo právě tím, že nepoužil (při posouzení jejího nároku v původním řízení) čl. 157 SFEU, tedy že neprovedl eurokonformní výklad pojmu odměna za práci. Je proto správným závěr soudu prvního stupně, že mezi tvrzeným porušením povinnosti státu učinit v legislativní oblasti opatření k zavedení zásady stejné odměny za práci ve smyslu čl. 157 SFEU a tvrzenou škodou spočívající v nepřiznání částky 110 062,35 eur soudem poslední instance, není vztah příčinné souvislosti. Pro tento nedostatek nemůže být dána odpovědnost státu za tvrzenou škodu v důsledku porušení povinnosti státu v oblasti harmonizace vnitrostátního práva s unijním právem. Závěr soudu prvního stupně v tomto smyslu je proto správný.

8. Pokud jde o tvrzené porušení unijního práva postupem Nejvyššího soudu v původním řízení spočívající v tom, že nárok žalobkyně nebyl přiznán z důvodu neprovedení eurokonformního výkladu, pak je podle odvolacího soudu správný závěr soudu prvního stupně, že ani zde nejsou naplněny shora uvedené předpoklady pro odpovědnost státu. Odvolací soud zdůraznil, že závěry judikatury SDEU ohledně širokého výkladu pojmu „odměny“ se týkají výlučně výkladu tohoto pojmu ve smyslu čl. 157 SFEU, tedy pouze a výlučně pro účely prosazení zásady stejné odměny mužů a žen za stejnou práci. V tomto a nikoliv jiném smyslu je SDEU rozhodováno, že rovnost při odměňování mužů a žen za práci musí být dána v oblasti všech „odměn“, které jsou vypláceny v souvislosti se zaměstnáním. V tomto smyslu by skutečně čl. 157 SFEU dopadal i na náhradu zvýšených životních nákladů poskytovaných podle nařízení vlády č. 62/1994 Sb., které nepochybně souvisí se zaměstnáním. Čl. 157 SFEU však rozhodně neupravuje ani výši ani podmínky pro stanovení platu, mzdy, náhrady platu či mzdy při neplatném skončení pracovního poměru, či výši a podmínky jiného plnění

č. 36

poskytovaného v souvislosti se zaměstnáním, když naopak judikatura SDEU co do těchto otázek ponechává úpravu výlučně na členských státech. Ve vztahu k náhradě platu při neplatném rozvázání pracovního poměru, či k náhradě zvýšených životních nákladů ve smyslu nařízení vlády č. 62/1994 Sb. je třeba čl. 157 SFEU vykládat tak, že taková náhrada náleží stejně (ve stejné výši za stejných podmínek) jak mužům, tak ženám, nestanoví však, jaké jsou konkrétní podmínky pro výplatu uvedených náhrad. Nerovné (diskriminační) podmínky stanovené pro náhradu zvýšených životních nákladů, resp. pro náhradu mzdy (platu) pro ženy a muže však žalobkyní nebyly nikdy v původním řízení tvrzeny. Porušením čl. 157 SFEU nebylo žalobkyní vůbec v původním řízení argumentováno, ani skutkově jí nebylo tvrzeno, že by podmínky vztahujícího se k náhradě zvýšených životních nákladů (náhradě mzdy při neplatném skončení pracovního poměru či náhradě škody z tohoto důvodu) byly stanoveny či uplatňovány odlišně pro muže a ženy. Takové okolnosti, které by nasvědčovaly porušení zásady stejné odměny za stejnou práci pro ženy a muže, v původním řízení nevyšly ani jinak najevo. Za uvedených okolností nebylo povinností soudu v původním řízení použít čl. 157 SFEU, resp. provést výklad vnitrostátního práva ve smyslu ustanovení tohoto článku. Jinak řečeno, ani použití ustanovení čl. 157 SFEU, resp. v tomto smyslu eurokonformní výklad vnitrostátních předpisů (zákoník práce, zákon o platu, nařízení vlády) by nevedl k jinému závěru, než že žalobkyní nárok na zaplacení částky 110 062,35 eur nepřísluší z důvodů uvedených v rozsudku Nejvyššího soudu.

9. Odvolací soud k tomu dodal, že žalobkyně ani v tomto řízení netvrdila, že by vnitrostátní úprava použitelná na posouzení jejího požadavku na zaplacení 110 062,35 eur (zákoník práce, zákon o platu, nařízení vlády) zakládala nerovnost při odměňování mezi muži a ženami. V tomto směru žalobkyně učinila jedinou neurčitou zmínku v odvolání potud, že jí soud stanovil náhradu platu „odpovídající pracovnímu zařazení uklízečky ve většině nepřesahující 10 000 Kč měsíčně, zatímco jiní mužští diplomaté pobírali v zahraničí plat nejméně desetkrát vyšší“. Chtěla-li žalobkyně tímto tvrdit, že vnitrostátním právem je stanovena (uplatňována) náhrada platu, resp. náhrada zvýšených životních nákladů za stejných podmínek odlišně pro muže a ženy, pak se jedná o tvrzení uplatněné nepřipustně nově v odvolacím řízení (§ 205a o. s. ř.). I přes uvedené lze uzavřít, že žalobkyní tvrzená nízká náhrada platu z neplatného rozvázání pracovního poměru v porovnání s platem diplomatů působících v zahraničí, nezakládá nepřipustnou nerovnost (diskriminaci oproti mužům), neboť se zjevně nejedná o rozdílné odměňování mužů a žen za stejnou práci. Rozdíl spočívá pouze v tom, že zaměstnancům (mužům i ženám) vykonávajícím práci v zahraničí náleží za dobu tohoto výkonu náhrada zvýšených životních nákladů, zatímco taková náhrada zcela logicky nenáleží zaměstnancům, kteří práci v zahraničí nevykonávají. Tvrdila-li žalobkyně obecně, že je diskriminována samotnou výší náhrady platu při neplatném skon-

čení pracovního poměru, kterou považuje vzhledem ke svému vzdělání, zařazení a praxi za nízkou, pak je třeba uvést, že unijní právo nezakládá v tomto směru žádné pravidlo, které by bylo v případě žalobkyně porušeno. Lze uzavřít, že nebyl naplněn ani předpoklad odpovědnosti státu za škodu ve vztahu k tvrzenému porušení unijního práva rozhodnutím Nejvyššího soudu v původním řízení (tvrzené neprovedení eurokonformního výkladu odměny za práci, resp. posouzení vzniku škody). Odvolací soud s ohledem na posouzení povahy nároku na zaplacení 110 062,35 eur v původním řízení provedené Nejvyšším soudem, při němž nepřicházelo v úvahu použití ustanovení čl. 157 SFEU, resp. judikatury SDEU k tomuto článku vydané, má za správný také závěr soudu prvního stupně, že žalobkyni nepřiznáním 110 062,35 eur nevznikla škoda. Tato částka má povahu kompenzace zvýšených životních nákladů vzniklých zaměstnanci při výkonu práce v zahraničí, a tedy jestliže žalobkyně v rozhodném období práci v zahraničí nevykonávala, pojmově jí nemohla vzniknout škoda nepřiznáním takové kompenzace.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně (dále též „dovolatelka“), zastoupená advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), včasným dovoláním (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), a to v celém rozsahu výroku I rozsudku odvolacího soudu ve spojení s akcesoricky dotčeným výrokem II (podle obsahu však toliko co do rozhodnutí ve věci samé), a navrhla, aby Nejvyšší soud „rozsudek odvolacího soudu změnil a žalobě v nároku vyloučeném k řízení pod sp. zn. 31 C 425/2014 vyhověl v plném rozsahu a přiznal žalobkyni náklady řízení“.

11. Podle dovolatelky odvolací soud měl k jejímu požadavku rozsudek soudu prvního stupně jako nepřezkoumatelný zrušit, napadené rozhodnutí tak ve smyslu § 237 o. s. ř. záviselo na vyřešení otázky procesního práva, a to výkladu § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. a podmínek zrušení nepřezkoumatelného rozsudku, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a to rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011. Žalobkyni bylo takto znemožněno použít v dovolání náležitě dovolací důvody, neboť v rozsudku odvolacího soudu absentuje přezkoumatelný a jednoznačný závěr o tom, zda se v případě stanovení náhrady mzdy žalobkyně z neplatného rozvázání pracovního poměru aplikuje právo EU, v důsledku čehož je žalobkyně zkrácena i na svém právu uplatnit přesný dovolací důvod ohledně toho, že jí neaplikací práva EU soudem poslední instance v hlavním řízení vznikla škoda přičitatelná členskému státu z titulu odpovědnosti státu za porušení práva EU.

12. Odvolací soud se podle dovolatelky rovněž odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu, podle které je nepřezkoumatelný i rozsudek, jehož skutkové a právní závěry vycházejí z tzv. souhrnného zjištění, jímž se zjišťuje roz-

hodný skutkový stav současně na základě všech provedených důkazů, aniž se uvede, na základě kterých konkrétních důkazů se to které zjištění činí a z jakých důvodů, jakož i bez vysvětlení případných rozporů mezi nimi (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2492/99, uveřejněný pod č. 40/2002 Sb. rozh. obč.). Rozpor v odůvodnění napadeného rozsudku spatřuje dovolatelka v tom, že soud citoval jako správný závěr soudu poslední instance ze dne 15. 4. 2010, že zahraniční plat není odměnou za práci, přičemž na druhé straně dal za pravdu žalobkyni, že tento plat odměnou za práci ve smyslu čl. 157 SFEU je. Tento nepřezkoumatelně formulovaný závěr je na újmu práv žalobkyně s ohledem na vymezení dovolacích důvodů a právních otázek odpovědnosti státu za škodu.

13. Odvolací soud nepřezkoumatelnost rozsudku podpořil i v tom, že vyloučil předmětný nárok k samostatnému projednání, čímž znemožnil jeho posouzení ve všech právních souvislostech v systému adekvátní kauzality.

14. Odvolací soud se odchýlil i od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1045/99, podle které je-li rozhodnutí soudu prvního stupně nepřezkoumatelné, protože tento soud nerespektoval zásady uvedené v § 157 a § 132 o. s. ř., musí odvolací soud takové rozhodnutí zrušit. Jestliže tak neučiní a přijme rozhodnutí ve věci samé, zatíží řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

15. Podle dovolatelky odvolací soud dále své rozhodnutí v meritu věci založil zejména na závěrech, že:

- nebylo povinností soudu poslední instance v případě žalobkyně použít čl. 157 SFEU (141 ES) a výklad vnitrostátního práva co do pojmu „odměna za práci“ v souladu s ustanovením tohoto článku a práva EU při stanovení náhrady mzdy z neplatného rozvázání pracovního poměru žalobkyně ve smyslu spravedlivé a stejné odměny za stejnou práci, neboť právo EU podle odvolacího soudu upravuje v čl. 157 SFEU stejnou odměnu žen za práci pouze v porovnání s muži,
- bylo z hlediska úspěšnosti žalobkyně v řízení údajně nutno, aby žalobkyně porušením článku 157 SFEU, resp. porušením práva EU, výslovně argumentovala v hlavním řízení, což žalobkyně údajně podle odvolacího soudu neučinila.

16. Žalobkyně dovozuje přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. z toho, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu záviselo na řešení těchto otázek:

- a) Zda byla žalobkyně povinna v hlavním řízení z hlediska úspěšnosti ve sporu porušení práva EU v projednávané věci odkazem na konkrétně porušené předpisy EU explicitně namítat. Dovatelka přitom má za to, že povinnost namítat porušení práva EU v projednávané věci neměla, nýbrž bylo úřední povinností soudu poslední instance slučitelnost v případě žalobkyně použitého vnitrostátního práva s právem EU přezkoumat.

- b) Zda je otázka práva EU významná pro řešení daného případu a zda bylo v projednávané věci povinností soudu poslední instance při ústavně konformním posouzení spravedlivé a rovné odměny za práci stejné hodnoty u žalobkyně ve smyslu náhrady z neplatného rozvázání pracovního poměru použít čl. 157 SFEU, resp. z úřední povinnosti eurokonformně použít související použitelné právo EU včetně platné judikatury SDEU. Podle dovolatelky otázka práva EU je významná pro rozhodnutí daného případu. Nadto se domnívá, že projednávaný případ nelze posuzovat pouze v izolovaném smyslu znění čl. 157 SFEU, nýbrž v kontextu celého systému práva EU, včetně zásad a cílů EU, úkolů Smluv a výkladových postupů judikovaných SDEU, jakož i takto inkorporovaného systému práva EU do práva vnitrostátního. Podle dovolatelky cíle, principy a myšlenkové zdroje EU je nutno v projednávané věci použít jako výkladové pomůcky při výkladu předpisů práva Společenství a současně je nutno jim dát z hlediska vnitrostátního práva ústavně garantovaný a závazný kontext rovnosti a spravedlivého odměňování za stejnou práci stejné hodnoty.
- c) Zda se obsah čl. 157 SFEU a závěry judikatury SDEU ohledně širokého výkladu pojmu „odměna za práci“ použijí výhradě při srovnání odměn žen za práci v porovnání s muži, či zda jeho obsah zakotvuje i obecnou zásadu spravedlivé a rovné odměny za stejnou práci stejné hodnoty, kterou má soud jako výkladové pravidlo práva EU a ústavně garantovaný princip z úřední povinnosti aplikovat. Podle dovolatelky odvolací soud posoudil dopad čl. 157 SFEU na posouzení odměny za práci z titulu neplatného rozvázání pracovního poměru žalobkyně nesprávně, jakož i neaplikoval správně příslušná ustanovení vnitrostátního práva, která s právem EU v dotčené části odměňování za práci musejí být souladná.
- d) Zda existovala rozumná pochybnost k aplikovatelnosti práva EU na daný případ ke dni rozhodování soudu poslední instance v hlavním řízení a zda bylo povinností soudu poslední instance předložit v projednávané věci předběžnou otázku k SDEU. Podle dovolatelky se odvolací soud mj. odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010, když z rozhodnutí soudu poslední instance v hlavním řízení není vůbec patrné, zda a s jakým výsledkem posuzoval slučitelnost aplikovaného vnitrostátního práva s právem EU, neboť otázku aplikace práva EU ve smyslu toho, aby si tuto otázku vůbec položil a jak se s ní případně vypořádal, odvolací soud svévolně neřešil, čímž je porušení práva EU v projednávané věci samo o sobě dostatečně závažné, zakládající žalobkyni automaticky právo na náhradu škody. Protože judikatura SDEU k výkladu zahraničního platu nikoliv z hlediska účelu – jako kompenzace výdajů, ale příčiny – jako odměny za práci v souvislosti s pracovním poměrem, byla zpřesněna až v období následně

č. 36

po rozhodnutí soudu poslední instance v hlavním řízení, a to v rozsudku K. D. ve spojených věcech C-124/11, C-125/11 a C-143/11, a proto v době rozhodování dovolacího soudu v hlavním řízení ke dni 15. 4. 2010 existovala povinnost dovolacího soudu se na SDEU ve smyslu čl. 267 SFEU obrátit s předběžnou otázkou aplikace práva EU na případ žalobkyně, neboť tato záležitost v předmětné době nebyla z hlediska zahraničního platu do všech důsledků SDEU vyřešena.

- e) Který z účastníků a v jakém rozsahu měl v projednávané věci s přihlédnutím k § 133a o. s. ř. procesní povinnosti tvrdit a prokázat (a z nich vyplývající břemena tvrzení a důkazní) skutečnosti o přímé nebo nepřímé diskriminaci žalobkyně v odměňování za práci. Podle dovolatelky závěr odvolacího soudu, že žalobkyni namítaný nízký plat v porovnání s platem jiných diplomatů v zahraničí nezakládá nepřípustnou nerovnost, nevychází ze zákonného postupu soudem prováděného dokazování podle § 133a o. s. ř. V řízení vyšlo najevo, že zahraniční plat je odměnou za práci podle práva EU a že žalobkyni tento plat nebyl vyplácen, zatímco jiným diplomatům, kteří nedostali neplatnou výpověď z pracovního poměru, vyplácen byl. Za této situace v řízení postačovalo tvrzení žalobkyně, že toto rozdílné zacházení bylo motivováno zákonem stanoveným diskriminačním důvodem, aniž by žalobkyně měla povinnost tuto motivaci dále prokazovat. Je povinností zaměstnavatele, aby prokázal, že dotčená praxe je odůvodněna objektivními okolnostmi, které se netýkají diskriminace na základě pohlaví.
- f) Zda byly splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání, jestliže žalovaný neuvedl v řízení žádné skutkové okolnosti na svoji obranu proti žalobě vyjma obecného tvrzení, že žalobkyně údajně mylně dovozuje odpovědnost státu za škodu porušením práva z vydaného rozhodnutí soudu poslední instance v hlavním řízení.
- g) Zda přímý účinek práva EU vylučuje, aby příčinnou souvislost s tvrzenou škodou bylo možno shledat jak vzhledem k rozhodnutí soudu poslední instance, tak vzhledem k vadné vnitrostátní legislativní úpravě, na základě níž soud poslední instance rozhodoval. Podle dovolatelky z rozhodnutí odvolacího soudu není patrné, mezi jakými skutkovými okolnostmi existenci příčinné souvislosti u žalobkyně uplatněných nároků zjišťoval, a současně soud náležitě v odůvodnění rozsudku neuvedl, jaké okolnosti z hlediska jeho závěru jsou způsobilé tento stav příčiny a následku vzhledem k dílčím nárokům vyloučit, neboť odvolací soud při přezkumu příčinné souvislosti nevzal v potaz, že žalobkyně nárokovala jak náhradu škody, tak náhradu nemajetkové újmy, přičemž tyto nároky stojí na samostatném skutkovém základu a musejí být i samostatně zkoumány z hlediska příčinného vztahu.
- h) Zda povaha žalobkyní argumentované škody (skutečná škoda, ušlý zisk či nemajetková újma) musí být žalobkyní vymezena explicitně v žalobním

návrhu z hlediska jeho projednatelnosti, či může soud o povaze této škody rozhodnout na základě své úvahy ve vnitrostátním procesním režimu § 153 odst. 2 o. s. ř. a ve smyslu unijních požadavků efektivity a ekvivalence, a zda mohla žalobkyně za použití režimu § 153 odst. 2 o. s. ř. vznést námitku proti samotné délce kompenzačního řízení. Podle dovolatelky nebyl naplněn požadavek judikatury SDEU, že kritéria umožňující stanovit rozsah a povahu náhrady škody nesmějí být méně příznivá než ta, která se týkají podobných nároků založených na vnitrostátním právu, a že v žádném případě nesmí být konstruována tak, aby činila náhradu škody prakticky nemožnou nebo nadměrně obtížnou. Náhrada škody pak musí být přiměřená utrpené újmě. Z uvedeného podle dovolatelky vyplývá, že rovněž nepřiměřeně dlouhé samotné kompenzační řízení zakládající nemajetkovou újmu podle vnitrostátního práva musí být posouzeno z hlediska požadavků efektivity a ekvivalence stejně i u nároků z odpovědnosti státu za škodu porušením práva EU. Nadto se měl odvolací soud odchýlit od označené judikatury Nejvyššího soudu, jestliže opomenul, že dovolují-li výsledky provedeného dokazování podřadit uplatněný nárok pod jiné hmotněprávní ustanovení, než jakého se žalobce dovolává, je povinností soudu uplatňovaný nárok takto posoudit, bez ohledu na to, zda právní důvod požadovaného plnění je v žalobě uveden. Přitom dovolatelka poukázala na procesní rozhodnutí soudu prvního stupně, která byla následně odvolacím soudem změněna, což mělo za následek prodloužení délky kompenzačního řízení, která by měla jít na vrub státu a nepřiměřené délky kompenzačního řízení. Dále uvedla, že pokud byla požadována náhrada nemajetkové újmy formou konstatování porušení práva EU, způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá přímo z právního předpisu a soud tedy není striktně vázán výší a formou žalobního nároku. Pokud tedy odvolací soud odmítl jakékoliv úvahy o formě a výši odškodnění nad rámec žalobkyní uplatněného nároku, pak porušil princip efektivity a ekvivalence dle práva EU. Dovolatelka poukázala na judikaturu Nejvyššího soudu, podle které lze požadovat navýšení zadostiučinění v případě nepřiměřeně dlouze vedeného kompenzačního řízení s tím, že toto navýšení do nastoupení účinků kompenzace řádně navrhla, a je proto nesprávný závěr odvolacího soudu, že není co navýšovat, neboť se žalobkyně finančního zadostiučinění za nemajetkovou újmu nedomáhala.

17. Podle dovolatelky je přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. dána tím, že napadené rozhodnutí záviselo na řešení uvedených právních otázek a odvolací soud při jejich řešení porušil použitelné právo EU, včetně judikatury SDEU, a odchýlil se od rozhodovací praxe dovolacího soudu vyslovené v rozsudku ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010, vydané na podkladu nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1521/10, jakož i od další dovolatelkou označené judikatury dovolacího soudu, v důsledku čehož rozhodnutí odvolací-

ho soudu podle § 241a odst. 1 o. s. ř. spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

18. Dovolatelka současně navrhla, aby se Nejvyšší soud jako soud poslední instance obrátil na SDEU s předběžnou otázkou, pokud sezná, že aplikace práva EU na případ žalobkyně nebyla SDEU dosud ve všech souvislostech vyřešena, neboť je to SDEU, který je povolán právo EU vykládat.

19. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

č. 36

III.

Přípustnost dovolání

20. Nejvyšší soud projednal dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

21. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) za splnění podmínek povinného zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), přičemž v rozsahu rozhodnutí o věci samé obsahuje i základní náležitosti podle § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. Nejvyšší soud tak dále posuzoval přípustnost dovolání.

22. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

23. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

24. Namítá-li dovolatelka, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu záviselo na vyřešení otázky procesního práva, a to výkladu § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. a podmínek zrušení nepřezkoumatelného rozsudku, při jejímž řešení se odvolací soud měl odchýlit od rozhodovací praxe dovolacího soudu, dále že v rozporu s judikaturou skutkové a právní závěry vycházejí z tzv. souhrnného zjištění, že napadené rozhodnutí obsahuje rozpor v odůvodnění, co do závěru, že zahraniční plat je či není odměnou za práci, což je dovolatelce na újmu při vymezení dovolacích důvodů a právních otázek, a konečně že vyloučením nároku k samostatnému projednání odvolací soud znemožnil jeho posouzení ve všech právních souvislostech v systému adekvátní kauzality, nemohou uvedené námitky založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť odvolací soud se neodchýlil od závěrů uvedených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněného pod č. 100/2013 Sb. rozh. obč. (rozhodnutí dovolacího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz), ze kterého vyplývá, že

měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele.

25. Odůvodnění rozsudku odvolacího soudu není nijak na újmu uplatnění práv žalobkyně v dovolacím řízení. Okolnost, že žalobkyně důvody zamítavého rozsudku odmítá akceptovat, jeho nepřezkoumatelnost nezakládá. Odvolací soud a před ním i soud prvního stupně jasně a srozumitelně vysvětlily důvody, proč „zahraniční plat“ spadá pod pojem odměna za práci ve smyslu čl. 157 SFEU, jakož i důvody, proč se čl. 157 SFEU a z něj vycházející judikatura SDEU na nárok žalobkyně uplatněný v původním řízení nevztahoval. Rozhodnutí soudů pak nemůže vycházet ze souhrnných skutkových zjištění už jenom z toho důvodu, že skutková zjištění soudu prvního stupně vychází především z obsahu rozhodnutí vydaných v původním řízení, která řádně označuje a uvádí, jaké skutečnosti z nich vyplývají. V poměrech projednávané věci je nepochybně důvodná i citace rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu, co do jejich právních závěrů. Odvolacímu soudu není ani co vytknout co do způsobu, jakým se vypořádal s namítanými vadami řízení před soudem prvního stupně.

26. Žalobkyně dále dovozuje přípustnost dovolání z toho, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu záviselo na vyřešení celkem osmi otázek (shora uvedených), ve kterých odvolací soud měl porušit aplikovatelné právo EU, včetně judikatury SDEU a odchýlit se od rozhodovací praxe dovolacího soudu, a to zejména od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010, který řeší odpovědnost státu za škodu vzniklou jeho pochybením v implementaci nařízení EU a jejich přímého účinku.

27. Na vyřešení otázky a) [povinnost explicitní námítky porušení předpisů EU] napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve smyslu § 237 o. s. ř. nezáviselo, neboť odvolací soud porušení práva EU v rozsudku Nejvyššího soudu v posuzovaném řízení tak jako tak neshledal. Kromě toho odvolací soud uvádí, že porušením čl. 157 SFEU nebylo žalobkyní vůbec v původním řízení argumentováno v souvislosti se skutkovým zjištěním, že nerovné (diskriminační) podmínky stanovené pro náhradu zvýšených životních nákladů, resp. pro náhradu mzdy (platu) pro ženy a muže, nebyly žalobkyní v původním řízení nikdy tvrzeny, a žalobkyní nebylo skutkově ani tvrzeno, že by podmínky vztahující se k náhradě zvýšených životních nákladů byly stanoveny či uplatňovány odlišně pro muže a ženy, ani ta-

kové okolnosti nevyšly v původním řízení najevo. Na tomto skutkovém zjištění, z něhož nutně musí vycházet i dovolací soud (§ 241a odst. 1 a 6 o. s. ř.), pak teprve odvolací soud činí závěr, že za uvedených okolností nebylo povinností soudu v původním řízení použít čl. 157 SFEU, resp. provést výklad vnitrostátního práva ve smyslu ustanovení tohoto článku.

č. 36

28. Z týchž důvodů nemůže přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. založit ani otázka e), týkající se procesní povinnosti tvrzení a prokázání diskriminace žalobkyně. Předmětem nynějšího řízení již nejsou pracovníprávní nároky dotčené diskriminací, ale náhrada škody vůči státu za porušení práva EU jeho orgány. Pokud se týče skutečností, které vzaly za prokázané soudy v posuzovaném řízení, pak dovolatelka staví svoji argumentaci na vlastní variantě skutkového stavu, než z jakého vychází napadené rozhodnutí.

29. Obdobně napadené rozhodnutí nezáviselo ani na vyřešení otázky f), týkající se splnění podmínek pro vydání rozsudku pro uznání. Jak vyplývá i z odůvodnění napadeného rozhodnutí byla uvedená otázka již v průběhu řízení pravomocně vyřešena usnesením odvolacího soudu ze dne 6. 1. 2016, č. j. 30 Co 407/2015-205, jímž bylo jako věcně správné potvrzeno usnesení soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu žalobkyně na vydání rozsudku pro uznání. Odvolací soud sice dal za pravdu žalobkyni, že bylo vadou řízení před soudem prvního stupně, pokud tímto rozsudkem rozhodl dříve, než bylo pravomocně rozhodnuto o zamítnutí návrhu na vydání rozsudku pro uznání, avšak tato vada neměla za následek nesprávné rozhodnutí, nadto byla odstraněna v průběhu odvolacího řízení. Dovolací soud pak ani postupem podle § 242 odst. 3 o. s. ř. nenahlíží na takovou vadu řízení jinak.

30. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. není dána ani v případě otázky g), která je projevem nesouhlasu dovolatelky se závěrem odvolacího soudu o nedostatku příčinné souvislosti mezi údajně nedostatečnou implementací unijního práva a vznikem újmy za situace, kdy poukazovaná unijní úprava má přímý účinek. Právní posouzení příčinné souvislosti může spočívat toliko ve stanovení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být její existence zjišťována, případně zda a jaké okolnosti jsou, či naopak nejsou způsobilé tento vztah vyloučit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 3471/2009). Závěr odvolacího soudu o nedostatku příčinné souvislosti není výsledkem aplikace právních norem na zjištěný skutkový stav, nýbrž výsledkem hodnocení provedených důkazů; nejde tudíž o závěr právní, ale o závěr skutkový. Brojí-li žalobkyně proti tomuto (skutkovému) závěru odvolacího soudu, uplatňuje nezpůsobilý dovolací důvod (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.). Závěr o nedostatku příčinné souvislosti přitom stojí na přímém účinku ustanovení čl. 157 SFEU, které je tak přímo použitelné vnitrostátními soudy bez nutnosti zapracování do vnitrostátních právních norem. Uvedený závěr nepochybně platí i pro žalobou uplatněný nárok na náhradu nemajetkové újmy, neboť i tato (stejně jako škoda) měla žalobkyni vzniknout v důsledku zamítnutí žaloby o zaplacení náhrady za tzv. zahraniční plat.

31. Konečně i v případě otázky h), týkající se vymezení škody a možnosti soudu přiknout žalobkyni nárok nad rámec žalobního návrhu, lze uzavřít, že ani na těchto otázkách napadené rozhodnutí ve smyslu § 237 o. s. ř. nezávisí. Kromě toho se odvolací soud nijak neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jestliže uzavřel, že „pokud žalobkyně v tomto řízení požaduje náhradu škody a náhradu nemajetkové újmy formou konstatování porušení práva, a to v důsledku tvrzené odpovědnosti státu za porušení unijního práva, pak uplatnění nároku na finanční zadostiučinění za nepřiměřenou délku tohoto řízení je nepochybně uplatněním nového nároku“, a že „požádala-li žalobkyně... o „navýšení“ zadostiučinění za průtahy tohoto kompenzačního řízení, pak není co navyšovat, neboť žalobkyně se v tomto řízení finančního zadostiučinění za nemajetkovou újmu nedomáhá“. Odvolací soud se tímto nijak neodchýlil od dovolatelkou označeného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 643/2000, a tam uvedeného závěru, že jestliže soud rozhoduje o nároku na peněžité plnění, který vychází ze skutkových tvrzení, jež umožňují posoudit uplatněný nárok po právní stránce i podle jiných norem, než jak je žalobcem navrhováno, popř. dovolují-li výsledky provedeného dokazování podřadit uplatněný nárok pod jiné hmotněprávní ustanovení, než jakého se žalobce dovolává, je povinností soudu takto nárok posoudit, a to bez ohledu, zda je v žalobě právní důvod požadovaného plnění uveden, či nikoliv. Nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené porušením unijního práva rozhodnutím ve věci samé totiž zcela zřetelně musí vycházet z jiných skutkových zjištění než nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení. Další dovolatelkou označená rozhodnutí dovolacího soudu se pak týkají výlučně navýšení peněžitého zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou posuzovaného řízení, a to v důsledku nepřiměřené délky řízení o takovém nároku. Kromě toho požadovala-li žalobkyně v nynějším řízení vedle původně uplatňovaného zadostiučinění konstatováním porušení práva nově i peněžitou satisfakci, jednalo by se v každém případě o změnu žaloby, kterou by soud musel připustit, byť v řízení o zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou posuzovaného řízení (což není nynější případ) by patrně nebyl dán důvod takovou změnu žaloby nepřipustit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5189/2016).

32. Dovolání je ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, jaké jsou předpoklady odpovědnosti státu za újmu způsobenou porušením práva EU rozhodnutím Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, neboť tato otázka v uvedených souvislostech nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Odpověď na uvedenou otázku v sobě přitom zahrnuje i odpověď na otázky b) až d), včetně toho, zda lze odpověď na dílčí položené otázky považovat za relevantní pro rozhodnutí soudu ve věci samé.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 36

33. Dovolání není důvodné.

34. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi již vyřešil otázku, jaké jsou obecně předpoklady vzniku odpovědnosti státu za újmu způsobenou porušením práva EU (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010, jakož i na něj navazující rozsudek ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1945/2016; rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz).

35. V prvním z označených rozhodnutí s odkazem na judikaturu SDEU, jakož i judikaturu nejvyšších soudů členských států (dále srov. též tam citovaná rozhodnutí), Nejvyšší soud uvedl, že systém odpovědnosti za porušení unijního práva je systémem autonomním, postaveným na odlišných podmínkách, než jaké předpokládá zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále též „OdpŠk“. Členský stát tak nese odpovědnost za škodu způsobenou porušením evropského práva, byť tuto problematiku právní řád České republiky výslovně neupravuje.

36. V rozhodovací praxi SDEU jsou konkrétní podmínky, za jakých odpovědnost státu za porušení unijního práva dává vzniknout právu jednotlivce na náhradu škody, konstruovány následovně:

- cílem porušeného právního předpisu je přiznání práv jednotlivcům; právo na náhradu škody jednotlivci vzniká za situace, dopustí-li se členský stát porušení takové normy unijního práva, která ve prospěch tohoto jednotlivce zakládá dostatečně určitelné subjektivní právo, nebo chrání jeho právní zájem;
- porušení musí být dostatečně závažné, přičemž míra závažnosti se v podmínkách unijního práva vykládá v závislosti na rozsahu volného uvážení svěřeného daným předpisem vnitrostátnímu orgánu;
- mezi porušením povinnosti ze strany členského státu a škodou způsobenou poškozenému musí existovat příčinná souvislost; v rámci posuzování příčinné souvislosti je přitom třeba zkoumat, zda nedošlo k narušení příčinné souvislosti jednáním či opomenutím jiného subjektu práva nebo zásahem vyšší moci, anebo tím, že poškozený sám ke vzniku škody přispěl svým jednáním či opomenutím, případně tím, že nesplnil svou zmírňovací povinnost ve vztahu ke škodě.

37. Všechny tři podmínky (porušení unijního právního předpisu přiznávajícího práva jednotlivci, dostatečná závažnost tohoto porušení a příčinná souvislost mezi porušením právního předpisu a škodou) musí být splněny kumulativně a platí pro jakýkoli způsob porušení unijního práva. Jsou tedy nutné a zároveň

postačující pro to, aby jednotlivcům vzniklo právo na náhradu škody. Pokud jsou uvedené podmínky splněny, stát musí poskytnout náhradu za způsobenou škodu v souladu s vnitrostátními právními předpisy upravujícími odpovědnost, přičemž podmínky náhrady škody stanovené vnitrostátními právními předpisy nesmí být méně příznivé než podmínky platné pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva a nesmí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat získání náhrady škody.

38. Ačkoliv shora uvedené předpoklady odpovědnosti státu se uplatní obecně, ve vztahu k činnosti všech státních orgánů, tedy jak legislativních, výkonných, tak soudních, je nepochybné, že posouzení naplnění uvedených předpokladů se u jednotlivých orgánů může lišit.

39. Otázkou odpovědnosti České republiky za porušení práva EU rozhodnutím soudu, potažmo dokonce rozsudkem Nejvyššího soudu, se přitom dosud Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi přímo nezabýval, a pokud se k ní vyjádřil, tak toliko na okraj, mimo rámec řešené právní otázky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4622/2015), kdy více méně odkázal na ne zcela jednoznačné závěry komentářové literatury.

40. Ve vazbě na svoji dosavadní rozhodovací činnosti, jakož i s přihlédnutím k závěrům komentářové literatury [srov. zejm. BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER J. Vyhnání z rajské zahrady neodpovědnosti (Národní soudy a porušení komunitárního práva). Soudce, 2004, č. 9; KOMÁREK, J. „Velký Hybatel“ – Evropský soudní dvůr a hledání vnitřního souladu právního řádu Společenství. Právník. 2006, č. 5; TICHÝ, L. Odpovědnost členského státu za delikt v „systému“ evropského práva. Jurisprudence, 2011, č. 5; IŠTVÁNEK, F., SIMON, P., KORBEL, F. Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 7; VOJTEK, P., BIČÁK, V. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 39], je Nejvyšší soud přesvědčen, že v případě posuzování předpokladů pro vznik odpovědnosti státu za porušení práva EU soudním rozhodnutím je nutno v první řadě vyjít z rozhodovací praxe SDEU.

41. Explicitně k rozhodnutím vnitrostátních soudů se měl SDEU možnost poprvé vyjádřit v rozhodnutí C-224/01 K., v němž dospěl k závěru, že porušení unijního práva rozhodnutím vnitrostátního soudu v poslední instanci je přičitatelné členskému státu. Ve zmíněném rozsudku byly stanoveny rovněž podmínky, za jakých odpovědnost vzniká, avšak nebyla řešena otázka, který soudní orgán má o náhradě škody rozhodovat.

42. Podmínky, za nichž je členský stát povinen nahradit škodu způsobenou jednotlivcům porušením práva EU, jsou shodné s podmínkami shora uvedenými (srov. bod 36). V případě druhé z uvedených podmínek (závažnosti porušení) je z důvodu zvláštní povahy funkce soudu stát odpovědný jen ve výjimečném

případě, a sice když soudní rozhodnutí v posledním stupni zjevným způsobem porušilo použitelné právo (C-224/01 K., C-129/00 Komise proti Itálii, C-453/00 K. a H.). To, zda k takové skutečnosti došlo, se zkoumá zejména na základě okolností, jimiž se vyznačuje situace, jež mu byla předložena, tedy:

- a) míra jasnosti a přesnosti porušeného pravidla;
- b) úmyslná povaha protiprávního jednání;
- c) omluvitelná nebo neomluvitelná povaha nesprávného právního posouzení;
- d) případný postoj zaujatý orgánem EU;
- e) nesplnění povinnosti dotčeného soudu předložit předběžnou otázku.

43. Dostatečně závažné porušení práva EU nastane vždy, když bylo dotčené rozhodnutí přijato ve zjevném rozporu s judikaturou Soudního dvora v dané oblasti.

44. K odpovědnosti státu za porušení práva EU rozhodnutím soudů se SDEU znovu vyjádřil v případě C-160/14 J. F. F. d. S. e B., v němž připomenul své závěry z rozhodnutí C-224/01 K., a to zejména skutečnost, že z důvodu úlohy soudní moci při ochraně práv, která jednotlivcům poskytují pravidla unijního práva, by byla plná účinnost těchto pravidel poskytujících tato práva zpochybněna a byla by oslabena ochrana těchto práv, pokud by bylo vyloučeno, aby jednotlivci mohli při splnění určitých podmínek dosáhnout náhrady újmy, jež jim byla způsobena porušením unijního práva přičitatelným rozhodnutím vnitrostátního soudu rozhodujícího v poslední instanci. Podmínky stanovené pro náhradu škody stanovené vnitrostátními právními předpisy nesmí být méně příznivé než podmínky platné pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti) a nesmí být upraveny tak, aby v praxi znemožňovaly nebo nadměrně ztěžovaly získání náhrady škody (zásada efektivit).

45. Z toho důvodu je podle SDEU legislativně zakotvená nezbytnost zrušení předchozího rozhodnutí pro účely řízení o náhradě škody v rozporu s unijním právem, jelikož takové pravidlo může nadměrně ztížit získání náhrady újmy způsobené dotčeným porušením unijního práva.

46. SDEU se rovněž vypořádal s možným poukazem na zásadu překážky věci rozsouzené a právní jistoty, když připomenul, že uznání zásady odpovědnosti státu v důsledku rozhodnutí soudu rozhodujícího v posledním stupni nemá samo o sobě za následek zpochybnění právní moci vyplývající z takového rozhodnutí. Řízení o odpovědnosti státu v důsledku rozhodnutí nemá stejný předmět a nemusí mít nutně stejné účastníky jako rozhodnutí, s nímž je spojená překážka věci pravomocně rozsouzené. V případě úspěchu v řízení o žalobě na náhradu škody vůči státu se žalobce domůže odsouzení státu k náhradě škody vůči němu, ale nutně nedosáhne zpochybnění právní moci soudního rozhodnutí, jímž byla způsobena tato škoda. Navíc, zásada odpovědnosti státu vyžaduje náhradu škody, nikoliv nové přezkoumání soudního rozhodnutí, jež způsobilo škodu.

47. K argumentu právní jistoty se SDEU vyjádřil v tom smyslu, že ji nelze v žádném případě použít tak, že popře zásadu odpovědnosti státu za škodu způ-

sobenou jednotlivcům jemu přiřitatelným porušením unijního práva, jelikož by taková situace vedla k zabránění jednotlivci v uplatňování práv, která může vyvozovat z právního řádu EU.

48. Z těchto důvodů SDEU konstatoval, že unijní právo, a zejména zásady formulované SDEU v oblasti odpovědnosti státu za újmu způsobenou jednotlivcům porušením unijního práva vnitrostátním soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, brání vnitrostátním právním předpisům, které vyžadují předchozí zrušení rozhodnutí, jež způsobilo újmu a které vydal tento soud, třebaže takovéto zrušení je prakticky vyloučeno.

49. Skutečnost, že soudem, jehož rozhodnutí může založit odpovědnost státu za porušení práva EU, je pouze soud rozhodující v posledním stupni, je pak dána jednak tím, že pouze takový soud má povinnost za splnění podmínek uvedených v čl. 267 SFEU položit předběžnou otázku k výkladu unijního práva SDEU, jednak tím, že primárně se má účastník domáhat ochrany svých dotčených práv v řízení, v němž je o jeho dotčených právech rozhodováno, a to případně i s využitím řádných a mimořádných opravných prostředků, jsou-li přípustné.

50. V podmínkách České republiky je takovým soudem rozhodujícím v posledním stupni nepochybně Nejvyšší soud jako soud dovolací, bylo-li dovolání proti rozsudku odvolacího soudu alespoň objektivně přípustné (tzn., nebyly naplněny negativní podmínky uvedené v § 238 o. s. ř.). Samozřejmě takovým soudem může být i soud odvolací, je-li proti jeho rozhodnutí dovolání objektivně nepřipustné, a může jím být i soud prvního stupně, není-li proti jeho konečnému rozhodnutí přípustné odvolání (srov. § 202 odst. 2 o. s. ř.).

51. Na základě shora uvedené judikatury SDEU Nejvyšší soud uzavírá, že Česká republika odpovídá za újmu způsobenou jednotlivci porušením práva EU rozhodnutím soudu rozhodujícím v posledním stupni, včetně rozsudku Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, i když takové rozhodnutí nebylo pro nezákonnost zrušeno, a to za předpokladu, že porušená norma unijního práva přiznává práva jednotlivcům, porušení je dostatečně závažné a existuje přímá příčinná souvislost mezi porušením povinnosti, která je uložena státu, a škodou utrpěnou poškozenými osobami.

52. Jak bylo shora rovněž uvedeno, v případě druhé podmínky (závažnosti porušení) je z důvodu zvláštní povahy funkce soudu stát odpovědný jen ve výjimečném případě, a sice když soudní rozhodnutí v posledním stupni zjevným způsobem porušilo použitelné právo.

53. Při posouzení této podmínky se přitom nelze obejít bez výkladu dotčené normy unijního práva, avšak nikoliv ve smyslu, jaký byl správný výklad (aplikace) dotčené normy v posuzovaném případě, nýbrž ve smyslu, zda jsou zde okolnosti, pro které je nutno porušení práva EU hodnotit jako zcela zjevné.

54. V nyní projednávané věci se přitom jedná o situaci, kdy aplikace (podle dovolatelky dotčeného) ustanovení čl. 157 SFEU nepřišla soudu v posuzovaném

rozhodnutí ani na mysli (vůbec se aplikací a výkladem ustanovení nezabýval). V takovém případě je nutno posoudit i otázku, zda soudu aplikace dotčeného ustanovení práva EU na mysli přijít nutně musela (povinnost aplikace byla zcela zjevná).

č. 36

55. Závěr o zjevném porušení použitelného práva EU, a to právě s ohledem na zvláštní povahu funkce soudu, lze učinit pouze ve výjimečném případě, což bude v první řadě a především za situace, kdy na soudem řešený případ dopadala judikatura SDEU, přičemž soud rozhodl ve zjevném rozporu s ní. V případech, kdy se bude jednat o otázku v judikatuře SDEU neřešenou, by mohla odpovědnost státu nastoupit pouze v případech, kdy je dotčená norma unijního práva zcela jasná a přesná, takže možnost její nesprávné aplikace (zahrnujíc v to i její neaplikaci) v projednávaném případě, a to případně i s ohledem na postoj zaujatý jiným orgánem EU, je zcela neomluvitelná, anebo kdy dotčená norma sice zcela jasná a přesná není, avšak soud rozhodující v poslední instanci, přestože se její aplikaci zabýval, zcela zjevně nesplnil svou povinnost předložit předběžnou otázku SDEU (a její nepoložení by bylo možno hodnotit jako příčinu vzniku škody).

56. Podmínky odpovědnosti státu tak nebudou zásadně splněny v případech, kdy soud postupoval v souladu s doktrínou *acte claire* či *acte éclairée*. „Je zajištěn jen věcí vnitrostátního soudu, aby posoudil, zda je řádná aplikace unijního práva natolik zřejmá, že není ponechán prostor pro žádné rozumné pochybnosti, a v důsledku toho se rozhodne, že nepředloží Soudnímu dvoru otázku týkající se výkladu práva Společenství, která vyvstala při jednání před tímto soudem... Samotná existence protichůdných rozhodnutí vydaných ostatními vnitrostátními soudy nemůže být v tomto ohledu rozhodujícím prvkem pro uložení povinnosti stanovené v čl. 267 třetím pododstavci SFEU“ (srov. C-160/14 J. F. F. d. S. e B., odst. 40–41, jakož i tam citovanou judikaturu). Naopak podmínky odpovědnosti zpravidla budou splněny, bude-li dán zjevný rozpor s judikaturou SDEU (samozřejmě pouze s tou, která v době rozhodování soudu byla dostupná) nebo nebude-li splněna podmínka úmyslné povahy protiprávního jednání. Nebude-li se ovšem jednat o případ zjevného rozporu s judikaturou SDEU dostupnou již v době vydání posuzovaného rozhodnutí, požadavek respektování principu právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování by za stávající vnitrostátní legislativní úpravy, která svěřuje rozhodování o odpovědnosti státu z výkonu veřejné moci v prvním stupni okresním soudům, měl rozhodující soud vést k tomu, že shledá-li sám předtím naplnění všech ostatních předpokladů vzniku odpovědnosti státu, neučiní závěr o porušení práva EU zjevným způsobem (rozhodnutím vyššího soudu), aniž by v tomto směru položil předběžnou otázku SDEU. V takovém případě se ovšem bude muset ptát nejenom na to, zda cílem údajně porušeného předpisu EU je přiznání práv jednotlivcům a zda posuzovaným rozhodnutím byl předpis EU skutečně porušen, ale i zda toto porušení je dostatečně závažné ve smyslu shora označené judikatury SDEU.

57. Na základě výše uvedeného Nejvyšší soud shrnuje, že Česká republika odpovídá za porušení práva EU rozhodnutím soudu v posledním stupni, tedy i Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, za předpokladu kumulativního splnění podmínek, že 1. cílem porušeného právního předpisu je přiznání práv jednotlivcům, 2. porušení je dostatečně závažné, a 3. mezi porušením povinnosti ze strany státu a škodou způsobenou poškozenému existuje příčinná souvislost. Z důvodu zvláštní povahy funkce soudu je stát odpovědný jen ve výjimečném případě (porušení práva je dostatečně závažné), jen když soudní rozhodnutí porušilo použitelné právo zjevným způsobem, přičemž pro takový závěr jsou rozhodující a) míra jasnosti a přesnosti porušeného pravidla, b) úmyslná povaha protiprávního jednání, c) omluvitelná nebo neomluvitelná povaha nesprávného právního posouzení, d) případný postoj zaujatý orgánem EU, a e) nesplnění povinnosti dotčeného soudu předložit předběžnou otázku, přičemž dostatečně závažné porušení práva EU nastane vždy, když bylo dotčené rozhodnutí přijato ve zjevném rozporu s judikaturou SDEU. O nároku na náhradu škody rozhodují soudy v režimu zákona č. 82/1998 Sb., tedy za podmínek platných pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), avšak požadavek uvedený v § 8 OdpŠk spočívající ve zrušení posuzovaného rozhodnutí pro nezákonnost se neuplatní, neboť by v podmínkách české právní úpravy prakticky znemožňoval nebo nadměrně ztěžoval získání náhrady škody (zásada efektivity), pakliže porušení práva EU není důvodem zmatečnosti, ani obnovy řízení (srov. § 228 a § 229 o. s. ř.), a v obecné rovině není ani důvodem pro zásah Ústavního soudu (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 11. 9. 2018, sp. zn. II. ÚS 3432/17; rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na nalus.usoud.cz).

58. V jakém pořadí v řízení o náhradu škody bude soud posuzovat naplnění jednotlivých předpokladů odpovědnosti státu (povaha porušeného pravidla, závažnost porušení či příčinná souvislost) se pak v každém konkrétním případě bude řídit zásadou hospodárnosti řízení. V tomto směru byl adekvátní postup odvolacího soudu, který se v případě tvrzené nečinnosti legislativních orgánů dále nezabýval naplněním zbývajících předpokladů vzniku odpovědnosti státu, jestliže dospěl k závěru, že zde nemůže být dán vztah příčinné souvislosti.

59. Stejný závěr o nedostatku příčinné souvislosti ovšem nelze bez dalšího učinit i ve vztahu k posuzovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu. Proto je namístež se ptát i na existenci dalších předpokladů odpovědnosti státu, tedy zda cílem porušeného unijního předpisu je přiznání práv jednotlivcům a zda případné porušení unijního předpisu posuzovaným rozhodnutím by bylo možno hodnotit jako dostatečně závažné. Zde se přitom ještě neřeší otázka, jestli k porušení unijního předpisu skutečně došlo, ale řeší se pouze, zda by v případě naplnění hypotézy, že k porušení došlo, šlo o porušení dostatečně závažné. Tady jde již ovšem o otázku výkladu unijního práva, Nejvyšší soud se proto nadále musel zabývat tím, zda je třeba tuto otázku nechat zodpovědět SDEU nebo ji může zodpovědět sám.

S ohledem na jasnost, obsáhlost a jednoznačnost dosavadní judikatury SDEU, jakož i jasnost a přesnost samotného předpisu EU (čl. 157 SFEU), jak bude dále uvedeno, dospěl k závěru, že uvedenou otázku může zodpovědět sám.

č. 36

60. V nyní projednávané věci s ohledem na právní posouzení nároku odvolacím soudem je tak dále třeba posoudit, zda cílem čl. 157 SFEU je přiznání práv jednotlivcům, a pokud ano, zda neaplikace čl. 157 SFEU a judikatury SDEU k tomuto ustanovení v posuzovaném rozsudku Nejvyššího soudu může představovat jeho závažné porušení, a to navíc zcela zjevným způsobem.

61. Již na tomto místě Nejvyšší soud předesílá, že teprve pokud by hypotetické porušení předpisu EU mohlo být dostatečně závažné, bylo by třeba se ptát, jestli k porušení skutečně došlo, tedy je-li posuzované soudní rozhodnutí s unijním právem v rozporu. Takovou otázku (nebude-li odpověď vyplývat přímo a jednoznačně z dosavadní judikatury SDEU) byl měl zodpovědět již přímo SDEU. V případě položení předběžné otázky podle čl. 267 SFEU pak by bylo jistě namístě, bez ohledu jak si ji předběžně posoudil soud sám, i položení otázky, zda případně shledané porušení unijního předpisu posuzovaným soudním rozhodnutím bylo ve světle judikatury SDEU dostatečně závažné, tj. zakládající odpovědnost státu za porušení práva EU.

62. Podle čl. 157 odst. 1 a 2 SFEU každý členský stát zajistí uplatnění zásady stejné odměny mužů a žen za stejnou nebo rovnocennou práci. „Odměnou“ ve smyslu tohoto článku se rozumí obvyklá základní či minimální mzda nebo plat a veškeré ostatní odměny, jež zaměstnavatel přímo nebo nepřímo, v hotovosti nebo v naturáliích vyplácí zaměstnanci v souvislosti se zaměstnáním. Rovnost odměňování mužů a žen bez diskriminace na základě pohlaví znamená, že se odměna za stejnou práci vypočítává při úkolové mzdě podle stejné sazby, časová odměna za práci je stejná na stejném pracovním místě.

63. Toto ustanovení má jak vertikální, tak horizontální přímý účinek, který byl potvrzen judikaturou SDEU, a to v rozhodnutí C-45/75 Defrenne pro případy přímé diskriminace a v rozhodnutí C-96/80 J. i pro případy nepřímé diskriminace (srov. SYLLOVÁ, J., PÍTROVÁ, L., PALDUSOVÁ, H. a kol. Lisabonská smlouva. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 599).

64. Pojem „stejně práce“ představuje ryze kvalitativní koncept, neboť je výlučně spojen s povahou reálně vykonávané práce. Jeho rozsah působnosti navíc nelze omezit ani na situace, kdy muži a ženy vykonávají současně stejnou práci pro stejného zaměstnavatele (C-129/79 M.). Stejná práce znamená identické povinnosti a vztahuje se na způsob práce (manner of work). Zákaz diskriminace se však nevztahuje pouze na případy stejné práce, nýbrž také práce rovnocenné (work of equal value). Pro určení, zda se jedná o „rovnocennou práci“, se zohlední zejména povaha činností, které se zaměstnanci přiřadí, požadavky na vzdělání či povaha podmínek, za kterých je práce vykonávána (srov. Wagner-Steinrigl, S. Equal pay. EU legal framework. CJEU case law. Trier, 25. 4. 2017. Dostupné z:

[http:// www.era-comm.eu/oldoku/SNLLaw/05_Equal_Pay/117DV26_Wagner_Steinrigl_EN.pdf](http://www.era-comm.eu/oldoku/SNLLaw/05_Equal_Pay/117DV26_Wagner_Steinrigl_EN.pdf)). SDEU již několikrát konstatoval, že posouzení, zda zaměstnanci vykonávají stejnou práci nebo práci, které lze přiznat stejnou hodnotu, má proběhnout se zohledněním souboru činitelů, jak jsou výše uvedeny (C-309/97 *Angestelltenbetriebsrat der Wiener Gebiet-skrankenkasse*, bod 17, C-381/99 *Brunnhöfer*, bod 43).

č. 36

65. Podle zásady stejné odměny zakotvené v čl. 157 SFEU musí být rovná odměna navíc zaručena nejen na základě celkového posouzení úhrnu všech platových složek náležejících zaměstnancům, ale též pokud se týče jednotlivých aspektů odměny izolovaně (C-381/99 B.). Při porovnávání odměn dotčených zaměstnanců za účelem zjištění, zda je zásada rovné odměny dodržena, je nutné tuto zásadu aplikovat vůči každé ze složek odměny vyplácené mužům a ženám s vyloučením jakéhokoliv obecného celkového hodnocení úhrnného plnění poskytovaného zaměstnancům (C-262/88 B., body 34 a 35).

66. V čl. 157 SFEU je obsažena relativně obecná definice pojmu odměna, ve smyslu které se odměnou rozumí obvyklá základní či minimální mzda nebo plat a veškeré ostatní odměny, jež zaměstnavatel přímo nebo nepřímo, v hotovosti nebo v naturáliích vyplácí zaměstnanci v souvislosti se zaměstnáním. Zpřesnění definice bylo předmětem četné judikatury SDEU. Do pojmu odměn jsou zahrnuty veškeré její formy, ať už hotovostní, či bezhotovostní, současné, či budoucí, a to za podmínky, že ji obdrží, byť nepřímo, zaměstnanec od svého zaměstnavatele, přičemž je nepodstatné, zda tuto odměnu obdržel na základě právního předpisu, na základě pracovní smlouvy či jiným způsobem (srov. SYLLOVÁ, J., PÍTROVÁ, L., PALDUSOVÁ, H. a kol. *Lisabonská smlouva. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 600). SDEU zastává velice širokou interpretaci pojmu odměna pro účely aplikace čl. 157 SFEU. Do pojmu odměny zahrnul ve své judikatuře kupříkladu i cestovní benefity náležící zaměstnancům a jejich rodinným příslušníkům i po odchodu do důchodu (C-12/81 G.), pokračující platbu mzdy po dobu pracovní neschopnosti (C-171/88 R.-K.) či sváteční příplatky (C-281/97 K.). Za odměnu pro účely posuzování diskriminace považuje SDEU také dávky v mateřství (C-218/98 A.) nebo náhradu za přesčasové hodiny strávené na vzdělávacích kurzech, kterých se zúčastňují zaměstnanci na částečný úvazek jakožto členové rady zaměstnanců (C-360/90 B.). Odměnou může být dále částka odstupného (C-33/89 K., C-262/88 B.) či příspěvek na dopravu (C-249/96 Grant). Jako na odměnu se má hledět i na zvláštní odstupné (*Überbrückungsgeld*) vyplácené určitým věkovým skupinám zaměstnanců, kteří dostali v souvislosti se slučováním zaměstnavatele výpověď, sloužící k překlenutí potíží z důvodu předdůchodového věku při hledání nového zaměstnání (C-19/02 H.). Ani skutečnost, že některé dávky jsou vypláceny po ukončení zaměstnaneckého poměru, nebrání tomu, aby byly považovány za odměnu (C-262/88 B.).

67. Jak z výše uvedeného příkladného výčtu plyne, SDEU zahrnuje do pojmu odměna velmi širokou škálu benefitů souvisejících se zaměstnáním počínaje náhradami za mzdu, odstupným, přes příspěvky na dopravu či stravování, příspěvky do penzijního připojištění vyplácené v souvislosti se zaměstnáním či překlenovací důchody až po speciální bonusové platby. Pod takto široce vymezenou interpretaci pojmu odměny poskytované v souvislosti se zaměstnáním lze z povahy věci podřadit též náhrady poskytované za zvýšené životní náklady spojené s plněním pracovních povinností v zahraničí. I na tento typ náhrady se proto zcela nepochybně vztahuje zákaz diskriminačního odměňování.

68. SDEU poskytnutý široký definiční rámec pojmu odměny se však v tomto kontextu použije výlučně pro účely čl. 157 SFEU, který sleduje zaručení rovnosti žen a mužů v odměňování.

69. Stran dokazování případné diskriminace lze obecně poukázat na to, že v zásadě musí zaměstnanec, který se považuje za oběť mzdové diskriminace na základě pohlaví, před vnitrostátním soudem prokázat, že byly splněny podmínky umožňující dospět k závěru o existenci nerovnosti v odměňování, tedy že mu zaměstnavatel vyplácí odměnu nižší než jeho referenčním kolegům, ačkoliv ve skutečnosti vykonává stejnou nebo srovnatelnou práci, takže je *prima facie* obětí diskriminace, kterou lze vysvětlit pouze pohlavím. Za předpokladu, že zaměstnanec předloží důkaz, že v daném případě bylo splněno kritérium týkající se existence rozdílu v odměňování mezi zaměstnancem ženského pohlaví a zaměstnancem mužského pohlaví, jakož i kritérium týkající se srovnatelné práce, jde pravděpodobně o diskriminaci. Následně přísluší zaměstnavateli, aby prokázal, že nedošlo k porušení zásady stejné odměny, a to zejména předložením důkazu, že činnosti skutečně vykonávané oběma dotčenými zaměstnanci nejsou srovnatelné, nebo že zjištěný rozdíl v odměňování je odůvodněn objektivními faktory prostými diskriminace na základě pohlaví (C-427/11 K.). Pouhý poukaz na nerovnou konečnou výši náhrad bez tvrzení, že ta by byla důsledkem nerovného odměňování ve srovnání s odměňováním referenčních kolegů jiného pohlaví, je nedostačující v kontextu čl. 157 SFEU.

70. Na tomto místě je nutno poukázat na skutkovou odlišnost výše uváděné judikatury SDEU vztahující se k výkladu pojmu odměna ve srovnání s předmětným případem.

71. Ve věcech řešených před SDEU totiž byly jednotlivé formy odměny ve smyslu čl. 157 SFEU poskytovány v rozporu se zásadou stejné odměny mužů a žen za stejnou či rovnocennou práci. Z dosavadní judikatury SDEU k čl. 157 SFEU vyplývá, že jeho smyslem není harmonizace systému, podmínek či výše jednotlivých druhů odměn napříč členskými státy, nýbrž docílení stavu, aby jak legislativní rámec takového odměňování na úrovni členských států, tak praxe na úrovni jednotlivých zaměstnavatelů dodržovala zákaz diskriminace v odměňování na základě pohlaví.

72. Nicméně jak bylo shora předesláno, smyslem posouzení dotčené normy unijního práva v řízení o nároku na náhradu škody není primárně zjištění jejího správného výkladu, jak měl být proveden v posuzovaném rozhodnutí, nýbrž zjištění existence okolností, pro které je nutno porušení práva EU hodnotit jako zcela zjevné.

73. O takový případ se jedná vždy, když bylo dotčené rozhodnutí přijato ve zjevném rozporu s judikaturou SDEU v dané oblasti. Takový rozpor posuzovaného rozhodnutí s judikaturou SDEU (či postojem zaujatým jiným orgánem EU) zde není a ani žalobkyně na žádné takové rozporné rozhodnutí SDEU neodkazuje.

74. Současně formulace dotčeného ustanovení ani obsah dosavadní judikatury SDEU nevedou k závěru, že by smyslem a účelem dotčeného ustanovení byla harmonizace systému, podmínek či výše jednotlivých druhů odměn napříč členskými státy, v posuzovaném případě pak ve smyslu, co všechno má zahrnovat náhrada ušlé „odměny“ v případě neplatného rozvázání pracovního poměru podle vnitrostátních předpisů.

75. Za tohoto stavu nelze učinit jiný závěr než, že nelze ani hypoteticky považovat za dostatečně závažné porušení unijního práva, nadto zjevným způsobem, pokud Nejvyšší soud v posuzovaném rozsudku při posuzování nároku žalobkyně neaplikoval čl. 157 SFEU, a to bez ohledu na to, jak by případně vyložil ustanovení čl. 157 SFEU ve vztahu k nároku žalobkyně na náhradu ušlého výdělků z neplatného rozvázání pracovního poměru SDEU v rámci řízení o předběžné otázce.

76. Nemůže-li být splněna jedna ze základních podmínek vzniku odpovědnosti státu za porušení práva EU spočívající v dostatečné závažnosti porušení, není již třeba se dále zabývat otázkou, zda posuzovaným rozhodnutím skutečně k tvrzenému porušení dotčeného ustanovení práva EU došlo a zda v příčinné souvislosti s tím vznikla žalobkyni tvrzená újma, neboť nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy tak jako tak nemůže být dán.

77. V tomto smyslu je tedy právní posouzení odpovědnosti státu za porušení práva EU v napadeném rozsudku odvolacího soudu správné.

78. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud v posuzovaném řízení takové vady řízení neshledal.

79. Jelikož je rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé správné, a dovolání žalobce není důvodné, postupoval dovolací soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

Č. 37

č. 37

Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Započtení pohledávky § 556 odst. 1 o. z., § 1987 o. z., § 97 odst. 1 o. s. ř., § 98 o. s. ř.

I. Nejistou nebo neurčitou ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z. je zpravidla pohledávka, která je co do základu a (nebo) výše sporná (nejistá), a jejíž uplatnění vůči dlužníku formou námitky započtení vyvolá (namísto jednoznačného, tj. oběma dotčenými stranami akceptovaného zániku obou pohledávek v rozsahu, v jakém se kryjí) spory o existenci či výši pohledávky užitě k započtení.

II. Likvidita pohledávky užitě k započtení je hmotněprávním předpokladem započtení; není-li taková pohledávka „jistá a určitá“, odporuje započtení ustanovení § 1987 odst. 2 o. z. a je zpravidla (relativně) neplatné. Dovolá-li se věřitel pohledávky, proti které je započítáváno, vůči dlužníku relativní neplatnosti jeho právního jednání (jednostranného započtení), účinky započtení nenastanou (pohledávka, proti které je započítáváno, nezanikne).

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020, ECLI:CZ:NS:2020:31.CDO.684.2020.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil v prvním, druhém a čtvrtém výroku rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 25 Co 285/2018, a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Plzeň-sever rozsudkem ze dne 18. 7. 2018, č. j. 308 C 62/2015-279, uložil žalované zaplatit žalobci 423 229,70 Kč s příslušenstvím (výrok I), zamítl žalobu co do částky 574 359 Kč s příslušenstvím (výrok II) a rozhodl o nákladech řízení (výrok III.).
2. Vyšel přitom (mimo jiné) z toho, že:
[1] Žalobce (jako zhotovitel) a žalovaná (jako objednatel) uzavřeli dne 16. 6. 2014 smlouvu o dílo č. 9/2014 (dále též jen „smlouva“), jejímž předmětem bylo „provedení dlaždičských a stavebních prací na SO F 1. 2. – komunikace a zpevněné plochy (sektor A, B, C a parkoviště)“, na pěší zóně

(třída M.) v P., ve smlouvě dále podrobněji specifikovaných, za cenu 6 343 246,50 Kč včetně DPH.

[2] Podle článku IV. smlouvy měla být cena díla placena průběžně, vždy po 21 dnech, na základě potvrzeného soupisu provedených prací a faktury vystavené žalobcem. Závěrečná faktura (za poslední měsíční plnění) měla být zaplacená do 15 dnů ode dne předání kompletního díla a odstranění vad a nedodělků.

[3] Podle článku V. odst. 11 smlouvy „v případě prodlení platby delší než 5 dnů odstupuje dodavatel od smlouvy o dílo“.

[4] Zhotovitel se zavázal dílo provést v době od 1. 7. 2014 do 12. 10. 2014.

[5] Pro případ prodlení zhotovitele s dodáním díla byla sjednána smluvní pokuta.

[6] Pro případ, že zhotovitel neodstraní vady díla ve sjednaných lhůtách, byl objednatel oprávněn zajistit odstranění vad na náklady zhotovitele (článek IX odst. 4 smlouvy). Pro případ, že zhotovitel nedostatečně zajišťuje kapacity na staveništi, neplní sjednaný harmonogram prací nebo nedodržení tohoto harmonogramu hrozí, a nezjedná nápravu ani k výzvě objednatele, byl objednatel oprávněn zajistit chybějící výkony náhradními kapacitami na účet zhotovitele (článek XI. odst. 3 smlouvy).

[7] Žalobce a žalovaná se dále dohodli, že žalovaná uhradí z důvodu nepřipravenosti povrchu na pokládku dlažby platbu nahrazující výdaje žalobce za zajištěné personální zdroje a pronajaté stroje a nástroje, a to ve výši 23 000 Kč za den.

[8] Žalobce vyúčtoval žalované

- cenu za práce provedené v období od 1. 8. 2014 do 25. 8. 2014 a dále výdaje podle předchozího bodu za 4 dny v celkové výši 92 000 Kč (faktura č. 31/2014 na celkovou částku 284 061 Kč, splatná dne 1. 10. 2014),

- cenu za práce provedené v období od 26. 8. 2014 do 25. 9. 2014 v celkové výši 841 978 Kč (faktura č. 34/2014, splatná dne 26. 10. 2014),

- cenu za práce provedené v období od 26. 9. 2014 do 25. 10. 2014 v celkové výši 458 727,40 Kč (faktura č. 39/2014, splatná dne 21. 12. 2014), a

- cenu za práce provedené v období od 26. 10. 2014 do 26. 11. 2014 v celkové výši 301 996 Kč (faktura č. 43/2014, splatná dne 18. 1. 2015).

[9] Žalovaná žalobci neuhradila (mimo jiné) částku 92 000 Kč, vyúčtovanou (z titulu výdajů vynaložených žalobcem v důsledku nepřipravenosti povrchu na pokládku dlažby) fakturou č. 31/2014.

[10] Žalovaná uplatnila v řízení námitku započtení své pohledávky za žalobcem ve výši 6 252 108,84 Kč, vzniklé z titulu smluvní pokuty za prodlení s předáním předmětu díla, a dále pohledávky ve výši 1 404 303,18 Kč z titulu nákladů vynaložených v souladu s články IX. odst. 4 a XI. odst. 3 smlouvy.

č. 37

3. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně – shledávaje oprávněným nárok žalobce na zaplacení výdajů vynaložených žalobcem v důsledku nepřipravenosti povrchu na pokládku dlažby ve výši 69 000 Kč (třikrát 23 000 Kč za 3 dny, odsouhlasené ve stavebním deníku) – uzavřel, že se žalovaná dostala do prodlení s úhradou faktury č. 31/2014 (splatné dne 1. 10. 2014) a žalobce od smlouvy o dílo odstoupil v souladu s článkem V. odst. 11 smlouvy ke dni 6. 10. 2014. Odstoupení má dle § 2004 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), účinky do budoucna, neboť jde o dílčí plnění a přijatá dílčí plnění (provedení pokládky dlažby) měla pro objednatele význam.

4. Soud prvního stupně shledal žalobu důvodnou i v rozsahu částky 124 866 Kč, jejíž zaplacení se žalobce domáhá z titulu ceny prací, vyúčtované fakturou č. 34/2014 (na niž žalovaná plnila toliko částečně); provedení těchto prací bylo žalovanou potvrzeno ve stavebním deníku. Naopak nárok na zaplacení ceny prací dle faktury č. 43/2014 soud žalobci nepřiznal, neboť rozsah prací a výkonů uvedený v předmětné faktuře nebyl odsouhlasen žalovanou (jejím vedoucím stavby).

5. Jde-li o cenu prací vyúčtovanou fakturou, soud prvního stupně zdůraznil, že část těchto prací byla provedena až po odstoupení od smlouvy, v důsledku čehož žalobci vznikl nárok na nahrazení bezdůvodného obohacení získaného žalovanou. Provedení prací vyúčtovaných fakturou č. 39/2014 sice žalovaná potvrdila, ze stavebního deníku však plyne, že zhotovené dílo trpělo vadami. Soud proto přiznal žalobci nárok na zaplacení 50 % z částky 458 727,40 Kč vyúčtované fakturou, určuje výši nároku dle § 136 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), podle své úvahy, neboť výši nároku by bylo možno zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo vůbec.

6. Námitku započtení shledal soud prvního stupně nedůvodnou. Nárok na smluvní pokutu z důvodu prodlení žalobce s předáním díla mohl vzniknout až v důsledku porušení povinnosti předat dílo dne 12. 10. 2014. Odstoupil-li žalobce od smlouvy ke dni 6. 10. 2014, nemohl žalované vzniknout nárok na smluvní pokutu za prodlení s předáním díla. Taktéž pohledávka ve výši 1 404 303,18 Kč z titulu nákladů vynaložených v souladu s články IX. odst. 4 a XI. odst. 3 smlouvy nemohla žalované vzniknout, neboť jde o náklady vynaložené až po 6. 10. 2014, tedy poté, kdy smlouva zanikla.

7. K odvolání žalobce i žalované Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 20. 2. 2019, č. j. 25 Co 285/2018-332, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I potvrdil (první výrok), ve výroku II. změnil tak, že uložil žalované zaplatit žalobci částku ve výši 229 363,70 Kč s příslušenstvím (druhý výrok), a ve zbývajícím rozsahu potvrdil (třetí výrok), a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (čtvrtý výrok).

8. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dovodil, že žalobci (jako zhotoviteli) vznikalo právo na zaplacení (části) ceny díla průběžně, okamžitě, kdy žalovaná odsouhlasila rozsah prací uvedený ve fakturách. V rozsahu, v němž

soud prvního stupně žalobě vyhověl, považoval odvolací soud rozhodnutí za správné.

9. Oproti soudu prvního stupně měl však odvolací soud za to, že smlouva zanikla v důsledku odstoupení žalobce. Zdůraznil, že žádný z účastníků se odstoupení nedovolal, přičemž zákon pojem automatického odstoupení od smlouvy nezná. Smlouva může zaniknout zejména dohodou účastníků, odstoupením jedné či druhé smluvní strany, uplynutím doby apod. Podle odvolacího soudu nelze úvahu o automatickém odstoupení založit na článku V. odst. 11 smlouvy; ujednání by muselo být „daleko pregnantněji formulováno, aby nevzbuzovalo pochybnosti“. Jelikož však žalobce nemohl dílo dokončit, neboť bylo prováděno (dokončováno) jinými subjekty, lze uzavřít, že smlouva zanikla pro nemožnost plnění.

10. S ohledem na uvedené odvolací soud uzavřel, že žalobce má právo na zaplacení celé ceny prací vyúčtovaných fakturou č. 39/2014 (nikoliv pouze její poloviny); proto částečně změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II.

11. Jde-li o námitku započtení pohledávky žalované na zaplacení smluvní pokuty ve výši 6 252 108,84 Kč za prodlení žalobce s provedením díla, odvolací soud poukázal na spornost okolností významných pro posouzení vzniku nároku žalované, a dovodil, že její prokázání „bude velmi náročné důkazně, tudíž i časově“. Jde proto o pohledávku nejistou. Odvolací soud uzavřel – odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5711/2017 – že je namístě aplikovat § 1987 odst. 2 o. z., podle něhož pohledávka nejistá nebo neurčitá není způsobilá k započtení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti prvnímu, druhému a čtvrtému výroku rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná včasné dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení tří otázek hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a dále jedné otázky hmotného práva, která dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla vyřešena. Navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

13. Odvolací soud podle přesvědčení dovolatelky vyřešil v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu:

[1] „otázku povinnosti odvolacího soudu zabývat se námitkou započtení jako procesní obranou žalované proti nároku žalobce uplatněnému v žalobě“,

[2] „otázku posouzení kompenzability pohledávky uplatněné žalovanou v rámci procesní obrany, pokud taková pohledávka vyplývá ze stejného právního vztahu jako pohledávka uplatněná žalobou“ a

[3] „otázku přezkoumatelnosti rozsudku odvolacího soudu“.

č. 37

14. V rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou je pak podle dovolatelky „otázka smluvní volnosti stran ujednat si zánik závazků vyplývajících ze smlouvy o dílo odstoupení od smlouvy tak, že k přivození zamýšleného odstoupení od smlouvy již není třeba žádného dalšího jednání té ze smluvních stran, k jejímuž odstoupení od smlouvy má v případě splnění dohodnutých podmínek dojít“.

15. Jde-li o první dvě otázky, dovolatelka poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2018, sp. zn. 28 Cdo 852/2017, jakož i na nálezný Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. III. ÚS 1020/16, z nichž vyplývá, že vzneseli účastníci řízení před soudem jako obranu proti žalobě námitku započtení, je soud povinen se touto jeho obranou zabývat.

16. Opačný závěr nelze podle dovolatelky dovozovat ani z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 5711/2017. V této souvislosti zdůrazňuje, že jí započtené pohledávky vznikly ze stejného právního vztahu jako pohledávky uplatněné žalobou, a již proto je nelze považovat za nekompenzabilní ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z. Navíc, všechna skutková zjištění potřebná pro jejich posouzení se podávají z obsahu spisu; jejich prokazování by proto nevedlo k prodloužení řízení. Rozhodnutí odvolacího soudu dovolatelka považuje v tomto ohledu za nepřezkoumatelné, a navíc překvapivé, neboť odvolací soud změnu právního názoru na tuto otázku neoznámil a neumožnil tak žalované na ni odpovídajícím způsobem reagovat.

17. Jde-li o čtvrtou otázku, má dovolatelka za to, že smluvní ujednání obsažené v článku V. odst. 11 smlouvy je dovolené (neodporuje zákonu ani dobrým mravům), „jednoznačné, nepotřebuje žádné upřesnění a nelze mít za to, že by připouštělo jiný výklad, než že projev vůle obou smluvních stran směřoval k zániku smlouvy odstoupením žalobce, pokud nastanou okolnosti v tomto ustanovení smlouvy předvídané..., aniž by k zániku smlouvy bylo třeba jakéhokoliv dalšího jednání žalobce“. Na řečeném podle dovolatelky nic nemění ani skutečnost, že žalobce na „existenci podmínky odstoupení“ zřejmě „zapomněl“.

18. Opačný závěr odvolacího soudu má dovolatelka za nedostatečně odůvodněný, a tudíž i za nepřezkoumatelný.

19. Žalobce považuje napadené rozhodnutí za správné a respektující judikaturu Nejvyššího soudu; navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, popřípadě zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

20. Dovolání bylo podáno včas, osobou splňující podmínku podle § 241 odst. 2 písm. a) o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

21. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

22. Tříčlenný senát číslo 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při řešení otázky výkladu § 1987 odst. 2 o. z. k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 5711/2017. V něm Nejvyšší soud dospěl k závěru, podle něhož by měl být smysl a účel § 1987 odst. 2 o. z. „spatřován zejména v ochraně věřitele před tím, aby řízení o jím uplatněné pohledávce bylo zdržováno složitým prokazováním protipohledávek dlužníkůvých. Lze-li očekávat, že by námitka započtení vznesená podle § 98, věty druhé, o. s. ř. s ohledem na obtížnost zjišťování existence a výše započítávané pohledávky nepřiměřeně prodlužovala řízení o pohledávce uplatněné žalobou, je možné konstatovat nekompenzabilitu započítávané pohledávky pro nejistotu a neurčitost“.

23. Tříčlenný senát číslo 23 – máje uvedené závěry za nesprávné a dovozuje, že otázku, zda je pohledávka nejistá či neurčitá ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z., lze posuzovat toliko z hmotněprávního hlediska – proto podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákona o soudech a soudcích), rozhodl o postoupení věci k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

24. Dovolání je přípustné k zodpovězení jím otevřené otázky výkladu § 1987 odst. 2 o. z., v judikatuře Nejvyššího soudu dosud beze zbytku neřešené, a dále k řešení otázky výkladu ujednání článku V. odst. 11 smlouvy, již odvolací soud posoudil v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu.

č. 37

IV.

Důvodnost dovolání

I. K výkladu § 1987 odst. 2 o. z.

č. 37

25. Podle § 1987 o. z. jsou k započtení způsobilé pohledávky, které lze uplatnit před soudem (odstavec první). Pohledávka nejistá nebo neurčitá k započtení způsobilá není (odstavec druhý).

Podle § 97 odst. 1 o. s. ř. žalovaný může za řízení uplatnit svá práva proti žalobci i vzájemným návrhem.

Podle § 98 o. s. ř. je vzájemným návrhem i projev žalovaného, jímž proti žalobci uplatňuje svou pohledávku k započtení, avšak jen pokud navrhuje, aby bylo přisouzeno více, než co uplatnil žalobce. Jinak soud posuzuje takový projev jen jako obranu proti návrhu.

26. Započtení představuje způsob zániku závazků, k němuž dochází buď jednostranným právním jednáním jedné strany vůči druhé, anebo dohodou obou dotčených stran. Jednostranné započtení umožňuje započítávající straně vynutit si (a to bez ohledu na vůli druhé strany) „uspokojení“ (vyrovnání) své pohledávky, aniž by byla nucena ji uplatnit u soudu. Občanský zákoník (i proto) upravuje řadu předpokladů, jejichž naplnění je nezbytné pro způsobilost jak aktivní pohledávky (tj. pohledávky užitě k započtení), tak i pasivní pohledávky (tj. pohledávky, proti které je započítáváno) k (především jednostrannému) započtení.

27. Jde-li o aktivní pohledávku, musí být (zásadně, viz § 1989 odst. 2 o. z.) splatná (§ 1982 odst. 1 věta druhá o. z.) a uplatnitelná u soudu (§ 1987 odst. 1 o. z.); občanský zákoník posléze uvedeným požadavkem brání především tomu, aby si věřitel aktivní pohledávky, jejíž splnění by se nemohl domáhat u soudu, vynutil její „uspokojení“ cestou jednostranného započtení. Aktivní (k započtení použitá) pohledávka dále nesmí být „nejistá nebo neurčitá“ (§ 1987 odst. 2 o. z.).

28. Nezpůsobilost aktivní pohledávky k započtení z důvodu, že jde o pohledávku „nejistou nebo neurčitou“, zavedl (až) nový občanský zákoník. Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku (sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období, 2010–2013, dále jen „důvodová zpráva“) k uvedenému ustanovení uvádí: „Nově se, v souladu se standardními úpravami, navrhuje výslovně stanovit, že jednostranně nelze započíst ani pohledávky nejisté nebo neurčité, neboť započtení sleduje odstranění vzájemných pohledávek zúčastněných osob, nikoli vyvolání nejasností a následných sporů. Vzhledem k tomu, že některé právní řády berou v úvahu skutečnost, že nominální hodnota pohledávky a její skutečná hodnota se liší, a proto podmiňují započitatelnost pohledávek i jejich likviditou, bylo zvažováno, zda obdobnou podmínku nepřevzít i do našeho práva. Výsledek odborných diskusí však toto řešení nepodpořil: proto návrh setrvává na středoevropském standardu a otázku likvidity pohledávek výslovně neřeší.“

29. Text důvodové zprávy je do určité míry nejasný. Předně je zjevné, že pojmu „likvidita pohledávky“ dává odlišný význam, než jak je uvedený právní pojem standardně užíván. Důvodová zpráva likviditou rozumí „skutečnost, že nominální hodnota pohledávky a její skutečná hodnota se liší“. Právní význam pojmu „likvidita pohledávky“ je však odlišný; likvidní je pohledávka, kterou lze co do základu i výše snadno prokázat (zjistit), resp. pohledávka, o níž není rozumných pochyb (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 5711/2017). Likvidní jsou pravidla pohledávky přiznané pravomocným soudním rozhodnutím, pohledávky, které dlužník uznal (§ 2053 a § 2054 o. z.), pohledávky, k jejichž vykonatelnosti dlužník svolil v notářském zápise [§ 71a a násl. zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)], či pohledávky, jež lze relativně snadno (jak co do důvodu, tak co do výše) prokázat (zjistit). Uvádí-li tudíž důvodová zpráva, že občanský zákoník „otázku likvidity pohledávek výslovně neřeší“, je nutné toto konstatování vztáhnout toliko na „likviditu“ v „ekonomickém“ (důvodovou zprávou popsaném) významu, nikoliv již ve významu právním.

30. Z důvodové zprávy pak nelze ani seznat, jaké „standardní úpravy“, v souladu s nimiž zákonodárce uvedené pravidlo zavádí, byly jeho předlohou. Přitom v právních řádech evropských zemí, jakož i v unifikačních projektech (Draft Common Frame of Reference, Principles of European Contract Law či UNIDROIT Principles for International Commercial Contracts) je otázka způsobilosti „neurčité či nejisté“ pohledávky k započtení řešena (a to i vzhledem k odlišnostem úpravy institutu započtení jako takového) rozdílně (ke srovnání jednotlivých přístupů viz např. ŠILHÁN, J. Započtení pohledávky „nejisté nebo neurčité“. Právní rozhledy, 2018, č. 22, s. 763 a násl., a částečně i rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 5711/2017). Popsaná nejasnost neumožňuje zjistit, k jaké (zahraniční či unifikované) právní úpravě se zákonodárce hodlal přiblížit, a nelze ji proto ani zohlednit při výkladu § 1987 odst. 2 o. z.

31. Nicméně důvodová zpráva alespoň objasňuje základní důvod, pro který bylo ustanovení § 1987 odst. 2 o. z. začleněno do občanského zákoníku; smyslem je zabránit tomu, aby započtení vyvolávalo „nejasnosti a následné spory“. Lze tudíž dovodit, že smyslem a účelem vykládaného ustanovení je ochrana věřitele pasivní pohledávky předtím, aby dlužník pasivní pohledávky zabránil jejímu uspokojení či toto uspokojení oddálil jednostranným započtením své sporné (nejisté či neurčité) pohledávky za věřitelem pasivní pohledávky, a dosáhl toho, že místo uspokojení pasivní pohledávky bude mezi stranami veden spor o existenci a výši aktivní pohledávky. „Nejistou nebo neurčitou“ ve smyslu vykládaného ustanovení je tudíž (zásadně, viz dále) právě pohledávka ilikvidní, tj. pohledávka, která je co do základu a/nebo výše sporná (nejistá) a jejíž uplatnění vůči dlužníku (věřiteli pasivní pohledávky) formou námitky započtení vyvolá (namísto jednoznačného, tj. oběma dotčenými stranami akceptovaného zániku obou pohledávek v rozsahu, v jakém se kryjí) spory o existenci či výši aktivní pohledávky.

32. Za nejistou či neurčitou nelze pohledávku považovat pouze proto, že ji dlužník neuznává (odmítá uhradit) nebo že je sporná (nejednoznačná) její právní kvalifikace; musí zde být objektivní nejistota, zda pohledávka vznikla a z jakého důvodu, popř. zda je splatná, kdo je jejím věřitelem či dlužníkem, jaká je její výše apod. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 5711/2017, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 26 Cdo 4795/2017, uveřejněný pod číslem 23/2020 Sb. rozh. obč.). S ohledem na smysl a účel § 1987 odst. 2 o. z. je pak zásadně nutné míru nejistoty ohledně aktivní pohledávky posuzovat relativně, ve vztahu k pohledávce pasivní; za nejistou či neurčitou lze aktivní pohledávku považovat zpravidla toliko tehdy, je-li míra nejistoty ohledně ní vyšší, než je tomu v případě pasivní pohledávky.

33. Současně platí, že výklad § 1987 odst. 2 o. z. nesmí bránit poctivému a spravedlivému uspořádání vztahů mezi dotčenými stranami (§ 2 o. z.). Vychází-li obě pohledávky (aktivní i pasivní) ze stejného právního vztahu (založeného např. stejnou smlouvou uzavřenou mezi stranami), nelze přehlížet, že proti právu věřitele pasivní pohledávky na její uhrazení zde stojí právo dlužníka (a věřitele aktivní pohledávky) na to, aby dříve, než bude nucen uhradit svůj dluh (plnit na pasivní pohledávku), byly spravedlivě posouzeny i širší souvislosti, za kterých vznikl (okolnosti celého vztahu). Vznikne-li z téhož vztahu více vzájemných pohledávek, odpovídá zpravidla rozumnému (spravedlivému) uspořádání poměrů mezi stranami, aby tyto pohledávky byly vzájemně započitatelné.

34. Při posuzování, zda je aktivní pohledávka „neurčitá či nejistá“ ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z., je proto třeba vzít v úvahu i tuto skutečnost; lze-li s ohledem na okolnosti konkrétního případu považovat za spravedlivé, aby dříve, než dojde k uhrazení (resp. přiznání) pasivní pohledávky, bylo posouzeno, zda je její věřitel povinen plnit dluh z aktivní pohledávky, vzniklé ze stejného vztahu, není namístě poskytovat takovému věřiteli ochranu prostřednictvím § 1987 odst. 2 o. z. V takovém případě zpravidla není aktivní pohledávka „nejistá nebo neurčitá“ ve smyslu posledně označeného ustanovení, přestože by ji jinak bylo možné považovat za ilikvidní (v literatuře srov. např. ŠILHÁN, J. op. cit. výše).

35. Jelikož vykládané ustanovení sleduje především ochranu věřitele pasivní pohledávky, je na něm, aby se případně dovolal neplatnosti jednostranného právního jednání, jímž dlužník proti pasivní pohledávce započítává svoji (aktivní) pohledávku za věřitelem (§ 580 odst. 1, § 586 o. z.); rozpor jednostranného započtení s § 1987 odst. 2 o. z. tudíž zakládá (zpravidla) toliko relativní neplatnost (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 5711/2017).

36. Pro posouzení, zda jednostranné započtení odporuje § 1987 odst. 2 o. z., jsou přitom rozhodné toliko okolnosti, které tu byly v okamžiku, kdy je započtení (projev vůle dlužníka pasivní pohledávky) účinné. Účinnost právního jednání, která zpravidla nastává v okamžiku, kdy projev vůle dlužníka pasivní pohledávky dojde věřiteli (srov. § 570 a násl. o. z.), je přitom nutné odlišit od účinků tohoto

právního jednání (k nimž dochází *ex tunc*, k okamžiku, kdy se obě pohledávky staly způsobilými k započtení – § 1982 odst. 2 *in fine* o. z.).

37. Ze shora popsaných závěrů se podává, že český zákonodárce upravil likviditu aktivní pohledávky jakožto hmotněprávní předpoklad započtení; není-li aktivní pohledávka „jistá a určitá“, odporuje započtení zákonu a je zpravidla (relativně) neplatné. Dovolá-li se věřitel pasivní pohledávky vůči dlužníku relativní neplatnosti jeho právního jednání (jednostranného započtení), účinky započtení nenanou (pasivní pohledávka nezanikne).

38. Přesto, že je likvidita aktivní pohledávky hmotněprávním předpokladem jednostranného započtení, ochrana poskytovaná vykládaným ustanovením se prosadí zpravidla až v soudním řízení, v němž se věřitel pasivní pohledávky domáhá jejího splnění. Uplatní-li žalovaný dlužník pasivní pohledávky v tomto řízení námitku započtení a vznesle-li žalobce (věřitel pasivní pohledávky) námitku relativní neplatnosti jednostranného započtení, musí soud posoudit, zda je započítávaná (aktivní) pohledávka jistá a určitá ve smyslu § 1987 odst. 2 o. z., a tedy způsobilá přivodit svým započtením (v rozsahu, v jakém se pohledávky kryjí) zánik žalobou uplatněné (pasivní) pohledávky.

39. Tak tomu zpravidla nebude tehdy, jeví-li se aktivní pohledávka jako objektivně sporná, tj. má-li žalobce proti této pohledávce relevantní věcné argumenty a vyžaduje-li zjištění (prokázání) této pohledávky co do důvodu nebo výše rozsáhlejší či složitější dokazování, jež by vedlo k neúměrnému prodloužení řízení o žalobou uplatněné (pasivní) pohledávce. V úvahu je přitom třeba vzít i stav řízení v okamžiku, kdy byla námitka započtení vznesena. Je-li námitka započtení vznesena v okamžiku, kdy je řízení teprve na začátku a prokazování skutečností rozhodných pro posouzení aktivní pohledávky nebude významně složitější, než je tomu v případě žalobou uplatněné pohledávky, bude zpravidla namístež závěr, že započtení neodporuje § 1987 odst. 2 o. z. (srov. výše k posuzování, zda je aktivní pohledávka „nejistá nebo neurčitá“). Naopak, námitka započtení uplatněná až na konci nalézacího řízení, či dokonce až jako obrana v exekučním řízení, ob stojí pouze v případě, bude-li aktivní (započítávaná) pohledávka zcela nepochybná (nebude-li nutné k jejímu zjištění provádět žádné složitější dokazování).

40. Uvedené závěry se obdobně prosadí i tehdy, provede-li dlužník pasivní pohledávky započtení mimo soudní řízení o žalobě na splnění pasivní pohledávky (ať už před jeho zahájením, či v jeho průběhu) a vznesle-li v řízení námitku zániku žalobou uplatněné pohledávky v důsledku tohoto započtení. I v tomto případě jsou přitom pro posouzení, zda aktivní pohledávka vyhovuje požadavku § 1987 odst. 2 o. z., rozhodné okolnosti, které zde byly v okamžiku účinnosti právního jednání dlužníka (jednostranného započtení).

41. Byla-li aktivní pohledávka v okamžiku jejího započtení „nejistá a neurčitá“, a je-li započtení z tohoto důvodu neplatné, nic nebrání dlužníku pasivní pohledávky (věřiteli aktivní pohledávky), aby – změnil-li se okolnosti a dojde-li

v mezidobí k „vyjasnění“ jeho (aktivní) pohledávky – započtl svoji (aktivní) pohledávku opětovně.

č. 37

42. V projednávané věci odvolací soud shledal pohledávku dovolatelky na zaplacení smluvní pokuty „nejistou a neurčitou“ proto, že její prokázání „bude velmi náročné důkazně, tudíž i časově“. Přitom neuvedl, jaké okolnosti má pro posouzení pohledávky, již dovolatelka uplatnila formou námitky započtení, za sporné (neprokázané), ani nezohlednil, že jde o pohledávku z téhož vztahu (založeného stejnou smlouvou), z jakého uplatnil své pohledávky žalobce. Právní závěr odvolacího soudu (o nezpůsobilosti pohledávky uplatněné dovolatelkou k započtení) je tudíž přinejmenším předčasný.

II. K výkladu ujednání článku V. odst. 11 smlouvy.

43. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu k výkladu právních jednání a k posuzování jejich platnosti se podává, že

[1] Každé právní jednání, bez ohledu na to, zda se navenek jeví jako jednoznačné (jasné), zásadně podléhá výkladu. Je tomu tak již proto, že sám závěr o jednoznačnosti (jasnosti) určitého právního jednání je výsledkem jeho výkladu.

[2] Pro výklad jakéhokoli právního jednání je podstatný jeho obsah, nikoliv např. jeho označení či pojmenování (§ 555 odst. 1 o. z.). Skutečnost, že osoba činící právní jednání jej nesprávně (např. v důsledku svého mylného právního názoru) označí, nemá při výkladu právního jednání zásadně žádný význam.

[3] Základní (prvotní) pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá (zjišťuje), jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností.

[4] Skutečnou vůli (úmysl) jednajícího je třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním).

[5] Ochrana dobré víry adresáta právního jednání vyžaduje (a § 556 odst. 1 věta první o. z.), aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího (která byla anebo musela být známa adresátovi), již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov).

[6] Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z.

[7] Ustanovení § 556 odst. 2 o. z. uvádí demonstrativní výčet okolností, k nimž soud při výkladu právního jednání přihlíží.

Za všechna rozhodnutí srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017 (jenž byl uveřejněn pod číslem 4/2019 Sb. rozh. obč.), a ze dne 18. 3. 2020, sp. zn. 23 Cdo 2070/2018.

[8] Strany se mohou při úpravě svých práv a povinností od právních norem soukromého práva odchýlit, jestliže to zákon výslovně nezakazuje. Výslovný zákaz může být buď přímý (viz např. § 1 odst. 2 část věty za středníkem, § 145, § 452 odst. 2 či § 1097 o. z.), anebo nepřímý. V případě nepřímého zákazu zákon odchýlné ujednání stran reprobuje tím, že je prohlašuje za neplatné, případně za zdánlivé, či určuje, že se k němu nepřihlíží. Příkladem nepřímého výslovného zákazu je § 580 o. z., zakazující ujednání, jejichž nepřipustnost plyne ze smyslu a účelu určitého zákonného pravidla.

[9] Zakázána (nepřipustná) jsou podle § 1 odst. 2, části věty před středníkem o. z. pouze taková ujednání, která odporují smyslu a účelu určité právní normy, bez ohledu na to, zda tímto smyslem a účelem je ochrana veřejného pořádku, dobrých mravů, či jiných – v § 1 odst. 2 o. z. výslovně nezdůrazněných – hodnot.

Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, a ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016, uveřejněná pod čísly 152/2018 a 10/2019 Sb. rozh. obč., či rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sen. zn. 31 ICdo 36/2020.

44. Odvolací soud, aniž se pokusil provést výklad ujednání článku V. odst. 11 smlouvy v souladu s pravidly pro výklad právních jednání vyloženými výše, uzavřel, že se strany nedohodly na „automatickém odstoupení“ (takové ujednání by podle odvolacího soudu muselo být „daleko pregnantněji formulováno, aby nevzbuzovalo pochybnosti“). Již proto je jeho závěr, že nedošlo k zániku závazků ze smlouvy v souladu s (označeným) smluvním ujednáním, přinejmenším předčasný.

45. S ohledem na konstatování odvolacího soudu, že „zákon pojem automatického odstoupení od smlouvy nezná“, velký senát podotýká, že samotná skutečnost, že zákon s určitým ujednáním stran výslovně nepočítá, neznamená, že by takové ujednání strany nemohly uzavřít a že by jim neměly být vázány. Pouze tehdy, odporuje-li určité ujednání smyslu a účelu určité právní normy, lze uvažovat o jeho neplatnosti (pakliže to smysl a účel dotčené právní normy vyžaduje).

46. Jelikož právní posouzení věci co do řešení dovoláním otevřených otázek není správné (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem), Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a aniž se pro nadbytečnost zabýval vytýkanými vadami řízení, rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu (včetně závislého výroku o nákladech řízení) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř.).

47. V rozsahu, v němž směřovalo i proti čtvrtému výroku napadeného rozhodnutí o nákladech řízení, Nejvyšší soud dovolání neodmítl (jako objektivně nepřipustné) jen proto, že šlo o závislý výrok, jenž musel být zrušen při zrušení rozhodnutí ve věci samé.

Č. 38

Reorganizace, Účetnictví

§ 316 odst. 4 IZ, § 1d odst. 2 zákona č. 563/1991 Sb.

č. 38

Zvláštním právním předpisem ve smyslu ustanovení § 316 odst. 4 insolvenčního zákona se rozumí zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Jestliže poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu bylo u dlužníka delší 1 roku, postupuje insolvenční soud při zkoumání přípustnosti reorganizace pro účely určení celkového ročního úhrnu čistého obrátu dlužníka podle ustanovení § 1d odst. 2 zákona o účetnictví.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2020, sen. zn. 29 NSČR 100/2019, ECLI:CZ:NS:2020:29.NSCR.100.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužníka proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 6. 2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 7. 5. 2019, Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) mimo jiné:

1. Zamítl návrh dlužníka (E. spol. s r. o.) na povolení reorganizace (bod I. výroku).

2. Prohlásil konkurs na majetek dlužníka (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z § 316 odst. 2 až 6 a § 318 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), jakož i z § 1d odst. 2 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví – dospěl k následujícím závěrům:

3. Dlužník není právnickou osobou v likvidaci, obchodníkem s cennými papíry, ani osobou oprávněnou k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu. Jde o podnikatele, který provozuje podnik, a který po zahájení insolvenčního řízení k insolvenčnímu návrhu věřitelů včas (ve lhůtě dle § 318 odst. 1 insolvenčního zákona) podal návrh na povolení reorganizace.

4. Dlužník není osobou, u které reorganizace ze zákona není přípustná (§ 316 odst. 3 insolvenčního zákona), nesplňuje však podmínku potřebného počtu za-

městnanců v pracovním poměru ani podmínku ročního obrátu (§ 316 odst. 4 insolvenčního zákona).

č. 38

5. Dlužník doplnil návrh na povolení reorganizace tak, že podmínku obrátu splňuje, jelikož roční úhrn jeho čistého obrátu činil 82 722 000 Kč. Poslední účetní období však trvalo 21 měsíců (od 1. 1. 2017 do 30. 9. 2018). Po přepočítání ve smyslu § 1d odst. 2 zákona o účetnictví tak představuje roční úhrn čistého obrátu dlužníka za poslední účetní období (po zaokrouhlení) pouze 47 270 000 Kč.

6. Tomu, aby reorganizace byla i tak povolena, pak brání, že dlužník s reorganizačním plánem nepředložil souhlasy potřebné většiny svých zajištěných i nezajištěných věřitelů. Reorganizace dlužníka se tak stala definitivně nepřipustnou; srov. též „rozhodnutí“ (správně jde o usnesení) Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. 29 NSČR 30/2010, uveřejněné pod číslem 96/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 96/2011“) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

7. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 21. 6. 2019, potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodech I. a II. výroku.

8. Odvolací soud – vycházejí z § 7 a § 316 insolvenčního zákona a z § 1d odst. 2 zákona o účetnictví – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

9. V projednávané věci není sporu o tom, že přípustnost reorganizace nevylučuje § 316 odst. 3 insolvenčního zákona, ani o tom, že dlužník nesplňuje kvantitativní podmínku přípustnosti reorganizace spočívající v předepsaném minimálním počtu zaměstnanců v pracovním poměru (nejméně 50). Dlužník však argumentuje ve prospěch závěru, že splňuje druhou z alternativních podmínek přípustnosti reorganizace (ve smyslu § 316 odst. 4 insolvenčního zákona) danou dostatečným (alespoň ve výši 50.000.000 Kč), celkovým ročním úhrnem jeho čistého obrátu.

10. Ustanovení § 316 odst. 4 insolvenčního zákona odkazuje (v poznámce pod čarou č. 46) na zákon o účetnictví. Poznámky pod čarou či vysvětlivky nejsou normativní, přesněji závaznou, součástí pravidla chování. Srov. „rozhodnutí“ Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2000, „sen. zn.“ I. ÚS 22/99 [správně jde o „nález“ Ústavního soudu „sp. zn.“ I. ÚS 22/99, uveřejněný pod číslem 14/2000 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], jakož i „rozhodnutí“ Ústavního soudu ze dne 30. 11. 1999, „sen. zn.“ II. ÚS 485/98 (správně jde o „nález“ Ústavního soudu „sp. zn.“ II. ÚS 485/98, uveřejněný pod číslem 173/1999 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). V posléze označeném nálezu Ústavní soud vyložil, že text poznámky pod čarou proto nemůže odůvodnit rozšiřující výklad, popřípadě restriktivní výklad, v případě zcela jednoznačně formulovaných pojmů.

11. Při výkladu pojmu „celkový roční úhrn čistého obrátu dlužníka podle zvláštního právního předpisu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu

návrhu“ nemá odvolací soud důvod odchýlit se od právního názoru insolvenčního soudu, jenž aplikoval § 1d zákona o účetnictví. I při vědomí, že poznámka pod čarou nemá normativní povahu, odvolací soud zdůrazňuje, že zákonodárce při formulaci zkoumané podmínky jednoznačně stanovil, že období, dle kterého se naplnění této podmínky posuzuje, činí 1 rok (srov. užití slova „roční“). Dle „důvodové zprávy“ [zjevně je míněna důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002–2006 jako tisk č. 1120); dále jen „důvodová zpráva“] mají obě kvantitativní kritéria dle § 316 odst. 4 insolvenčního zákona za cíl omezit uplatnění tohoto institutu na subjekty, u kterých lze – i s přihlédnutím k zahraničním zkušenostem – nejspíše očekávat zdárný průběh reorganizace.

12. Vzhledem k takto vymezenému důvodu a legálnímu zakotvení období, ze kterého je toto kvantitativní kritérium určeno, je možné tento odkaz (rozuměj poznámku pod čarou č. 46) použít i při teleologickém výkladu úmyslu zákonodárce, a to při respektování omezení plynoucího z nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 485/98. Takovým výkladem lze dovodit, že úmyslem zákonodárce bylo vyloučit z režimu § 316 odst. 4 insolvenčního zákona hospodářsky menší subjekty, u kterých je nižší míra pravděpodobnosti úspěšnosti procesu reorganizace. Gramatický i teleologický výklad posuzované podmínky tedy vede k aplikaci § 1d zákona o účetnictví, a tedy k nutnosti přepočítat čistý obrat za účetní období odlišné od 1 roku na čistý obrat roční. Dlužníkem prosazovaný výklad (dle kterého je možné vycházet i z období delšího 1 roku), nelze přijmout, neboť každou výjimku je třeba vykládat restriktivně. Srov. např. „rozhodnutí“ Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1253/14 (správně jde o „nález“ Ústavního soudu uveřejněný pod číslem 220/2015 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), nebo „rozhodnutí“ (správně jde o „usnesení“) Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1183/12.

13. Odvolací soud tudíž uzavírá (shodně s insolvenčním soudem), že dlužník nesplňuje ani jednu z kvantitativních podmínek formulovaných v § 316 odst. 4 insolvenčního zákona.

14. Insolvenční soud též správně uzavřel, že dlužník neprosadil ani tzv. předjednanou reorganizaci, jelikož s reorganizačním plánem nepředložil potřebné souhlasy zajištěných a nezajištěných věřitelů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

15. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní

otázky (výkladu pojmu „obratu“ v insolvenčním zákoně), která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

č. 38

16. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel především klade důraz na závěr, že poznámky pod čarou nemají normativní povahu, a současně poukazuje na to, že pojem „obrat“ je v současné právní úpravě definován v několika právních předpisech; v § 1d zákona o účetnictví, v zákoně č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v § 11 odst. 3 zákona č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, a v zákoně č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákoně o ochraně hospodářské soutěže).

17. Podle dovolatele lze při výkladu § 316 odst. 4 insolvenčního zákona vyjít i z období delšího 1 roku, neboť insolvenční zákon neobsahuje žádné ustanovení, které by upravovalo moderaci celkového ročního úhrnu obratu dlužníka. Omezující podmínku ročního obratu neobsahuje žádný jiný zákon. Omezení dané insolvenčním zákonem, potažmo zákonem o účetnictví, má dovolatel za diskriminační ve vztahu k subjektům, jejichž obrat je sice nižší, než vyžaduje § 316 odst. 4 insolvenčního zákona, kteří ale mají i tak zájem na řešení své situace reorganizací.

18. Dovolatel míní, že když „téměř“ splnil podmínky týkající se výše obratu (ve smyslu výkladu podaného soudu), měl insolvenční soud vyložit pojem čistého obratu v jeho prospěch a reorganizaci povolit. Oběma soudům pak vytýká, že užily nejpřísnější možný předpis (zákon o účetnictví), čímž mu znemožnily řešit úpadek pro věřitele nejvýhodnějším způsobem (reorganizací).

III.

Přípustnost dovolání

19. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV. Důvodnost dovolání

č. 38

21. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právní otázky vymezené dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

22. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

23. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

24. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a zákona o účetnictví:

Přípustnost reorganizace

§ 316 (insolvenčního zákona, včetně poznámky pod čarou)

(1) Reorganizací se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.

(2) Reorganizací lze řešit úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka, který je podnikatelem; reorganizace se týká jeho podniku.

(3) Reorganizace není přípustná, je-li dlužníkem právnická osoba v likvidaci, obchodník s cennými papíry nebo osoba oprávněná k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu.

(4) Reorganizace je přípustná, jestliže celkový roční úhrn čistého obrátu dlužníka podle zvláštního právního předpisu⁴⁶⁾ za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50 000 000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru; ustanovení odstavce 3 tím není dotčeno.

(5) Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku předložil insolvenčnímu soudu reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek, omezení podle odstavce 4 se nepoužije.

(6) Jde-li o insolvenční návrh věřitele a dlužník před rozhodnutím o úpadku požádá o prodloužení lhůty k předložení reorganizačního plánu podle odstavce 5, insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku prodlouží tuto lhůtu nejdéle o 30 dnů.

46) Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

č. 38

§ 1d (zákona o účetnictví)

Vymezení některých pojmů

...

(2) Ročním úhrnem čistého obrátu se pro účely tohoto zákona rozumí výše výnosů snížená o prodejní slevy, dělená počtem započatých měsíců, po které trvalo účetní období, a vynásobená 12.

...

§ 3 (zákona o účetnictví)

(1) Účetní jednotky účtují podvojnými zápisy o skutečnostech, které jsou předmětem účetnictví, do období, s nímž tyto skutečnosti časově a věcně souvisí (dále jen „účetní období“); není-li možno tuto zásadu dodržet, mohou účtovat i v účetním období, v němž zjistily uvedené skutečnosti. V účetním období účetní jednotky účtují o uvedených skutečnostech v souladu s účetními metodami (§ 4 odst. 8); přitom o veškerých nákladech a výnosech účtují bez ohledu na okamžik jejich zaplacení nebo přijetí.

(2) Účetním obdobím je nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců, není-li dále stanoveno jinak. Účetní období se buď shoduje s kalendářním rokem, nebo je hospodářským rokem. Hospodářským rokem je účetní období, které může začínat pouze prvním dnem jiného měsíce, než je leden. Účetní období bezprostředně předcházející změně účetního období může být kratší nebo i delší než uvedených dvanáct měsíců.

...

25. V této podobě (pro věc rozhodné) platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona a zákona o účetnictví již v době zahájení insolvenčního řízení a později nedoznala změn.

26. Již na tomto místě pak Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmín-

ky priority výkladu *e ratione legis* před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody), a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým.

27. Ve zvláštní části důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu [K § 316 (Díl 1: Přípustnost reorganizace)] se uvádí, že: „Reorganizace není obecným způsobem řešení úpadku. Ve smyslu § 316 návrhu je přípustná jen tehdy, je-li dlužník podnikatelem a není v likvidaci nebo nejde-li o obchodníka s cennými papíry anebo o osobu oprávněnou k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu. Zda jde o osobu právnickou nebo fyzickou, není relevantní. Toto omezení vyplývá z toho, že reorganizace jako způsob řešení úpadku se vždy týká podniku.“ Tamtéž je vysvětleno, že: „Dalším omezením přístupu k tomuto institutu pro dlužníky – podnikatele je kvantitativní kritérium obsažené v § 316 odst. 4 (nedosahuje-li výše ročního obrátu dlužníka za poslední účetní období 100 milionů Kč nebo zaměstnává-li dlužník v hlavním pracovním poměru méně než 100 zaměstnanců). Takto nastavené kritérium má za cíl omezit uplatnění tohoto institutu na subjekty, u kterých lze – i s přihlédnutím k zahraničním zkušenostem – nejspíše očekávat zdárný průběh reorganizace. Tomu, aby nešlo o nepřekročitelnou bariéru pro podnikatele, kterým by uvedená formální hlediska mohla v reorganizaci zabránit, ač na ni jsou dobře připraveni, odpovídá § 316 odst. 5 návrhu, jež podmínku stanovenou odstavcem 4 dovoluje překonat souhlasem odpovídajícího počtu věřitelů s již připraveným reorganizačním plánem podnikatele.“

28. K výše citovaným pasážím důvodové zprávy budiž dodáno, že se vztahovaly ke zčásti odlišnému textu zákona (než je text citovaný v odstavci [24] výše). Návrh § 316 odst. 4 insolvenčního zákona zněl (včetně čísla poznámky pod čarou) takto:

§ 316

...

(4) Reorganizace není též přípustná, jestliže celkový obrat dlužníka podle zvláštního právního předpisu⁴²⁾ za poslední účetní období předcházející insolvenční-

mu návrhu nedosáhl alespoň částku 100 000 000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník méně než 100 zaměstnanců v hlavním pracovním poměru.

...

č. 38

29. Číslo poznámky pod čarou přitom bylo ve vládním návrhu uvedeno chybně, jelikož poznámka pod čarou č. 42), použitá poprvé v § 284 odst. 1 osnovy, se pojila s odkazem na § 8 zákona č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě. Správně mělo jít o poznámku pod čarou č. 44), použitou poprvé v § 314 písm. b) osnovy a odkazující na zákon o účetnictví. Ve výše označené podobě se pak text § 316 odst. 4 osnovy stal textem insolvenčního zákona přijatého dne 30. 3. 2006 s tou úpravou, že při zohlednění dalších poznámek pod čarou již obsahoval poznámku pod čarou č. 46) odkazující na zákon o účetnictví. Takto předmětné ustanovení platilo do 31. 12. 2007, leč v této podobě nikdy nevstoupilo v účinnost. Pod bodem 53. článku I části první zákona č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, byl text § 316 odst. 4 insolvenčního zákona upraven (při nezměněné poznámce pod čarou) do následující podoby:

§ 316

...

(4) Reorganizace je přípustná, jestliže celkový obrát dlužníka podle zvláštního právního předpisu⁴⁶⁾ za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 100 000 000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 100 zaměstnanců v pracovním poměru; ustanovení odstavce 3 tím není dotčeno.

...

30. Vládní návrh pozdějšího zákona č. 296/2007 Sb. (doplňkového zákona k insolvenčnímu zákonu) projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 5. volebním období 2006–2010 jako tisk č. 224, přičemž k úpravám insolvenčního zákona provedeným článkem I. jeho části první se ve zvláštní části důvodové zprávy k tomuto zákonu souhrnně uvádí, že: „Navrhované změny odstraňují legislativně technické nedostatky insolvenčního zákona a možné výkladové nejasnosti. Zároveň se vypouští zmocnění k vydání vyhlášky upravující náležitosti seznamu insolvenčních správců a údajů do něj zapisovaných, způsob jeho členění a vedení a podmínky zápisu do seznamu insolvenčních správců a vyškrtnutí z něj, a to s přihlédnutím k v mezidobí přijatému zákonu o insolvenčních správcích, který tuto problematiku řeší.“ V době, kdy insolvenční zákon vstoupil (jako celek) v účinnost (1. ledna 2008), tedy ustanovení jeho § 316 odst. 4 mělo podobu citovanou výše (upravenou zákonem č. 296/2007 Sb.).

31. 31. V době od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2013 nedoznalo ustanovení § 316 odst. 4 insolvenčního zákona změn. S účinností od 1. 1. 2014, novelou provede-

nou zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, pak bylo upraveno do následující podoby:

§ 316

č. 38

...

(4) Reorganizace je přípustná, jestliže celkový roční úhrn čistého obratu dlužníka podle zvláštního právního předpisu⁴⁶⁾ za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50 000 000 Kč, nebo zaměstnával-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru; ustanovení odstavce 3 tím není dotčeno.

...

32. Vládní návrh pozdějšího zákona č. 294/2013 Sb. projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období 2010–2013 jako tisk č. 929, přičemž v obecné části jeho důvodové zprávy (bodu 1.3, vi. Reorganizace) se uvádí (při popisu stavu před novelou), že:

„Nekonsenzuální reorganizace přichází v úvahu jen u podnikatelů, kteří splňují kvantitativní test celkového obratu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu (100 milionů Kč) nebo (alternativně) celkového počtu zaměstnanců v pracovním poměru (100). Kvantitativní brána vstupu do reorganizace měla být pojistkou především pro ty podnikatele, kterým se ani při vynaložení rozumně požadovaného úsilí mimo insolvenční řízení nepodaří pro svůj záměr reorganizovat podnik získat podporu většiny hlavních věřitelů. Veřejná konzultace ukázala a následná odborná diskuse potvrdila, že tato kritéria jsou nastavena příliš přísně a jsou tak komplikací pro podnikatele, kteří konají v dobré víře, že jsou splněny všechny podmínky pro schválení reorganizačního plánu, jimž se však nepodařilo přesvědčit potřebnou část věřitelů a neprojdou kvantitativním testem. Na druhou stranu slouží kvantitativní test i jako pojistka před návrhy na reorganizaci, které nemají reálné vyhlídky na úspěch. Jeho úplné zrušení by tak mohlo mít kontraproduktivní efekt na rychlost celého systému z důvodu možného nárůstu nedůvodných návrhů na povolení reorganizace. V této souvislosti je obecný zájem umožnit vstup do reorganizace i pro menší podnikatele.“

33. Zvláštní část důvodové zprávy k vládnímu návrhu tohoto zákona [K bodům 187 až 189 (§ 316)] pak vysvětluje, že požadavku vzešlému z veřejné konzultace, že proces zákonné přípustnosti reorganizace by měl být nastaven tak, aby postihoval vyšší množství dlužníků než dnes, „se vychází vstříc změnami § 316 odst. 4 insolvenčního zákona“ (tyto změny pak zákon provedl pod bodem 188. článku I., části první). Text poznámky pod čarou č. 46) zůstal opět nedotčen. K pozdějším změnám § 316 odst. 4 insolvenčního zákona již nedošlo.

34. Z výše popsaného legislativního vývoje se především podává (jak z důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu, tak z důvodové zprávy k zákonu č. 294/2013 Sb. je patrné), jaký byl úmysl zákonodárce při zavedení [a následném zachování, byť (s účinností od 1. 1. 2014) v nižším rozsahu] kvantitativních podmínek přípustnosti reorganizace formulovaných v § 316 odst. 4 insolvenčního zákona. Stejně tak je odtud patrné (být přímo tato změna není v důvodové zprávě rozebrána), že změna, k níž v návaznosti na kvantitativní podmínku přípustnosti reorganizace danou dostatečným obratem došlo s účinností od 1. 1. 2014, byla cílená (zamýšlená), když text bodu 188. článku I. části první zákona č. 294/2013 Sb., jímž se v § 316 odst. 4 nahrazuje slovo „obrat“ slovy „roční úhrn čistého obratu“, částka „100 000 000 Kč“ částkou „50 000 000 Kč“ a číslo „100“ číslem „50“, obsahoval v nezměněné podobě bod 187. článku I., části první, vládního návrhu č. 294/2013 Sb. Cílená (zákonodárcem zamýšlená) proměna dikce § 316 odst. 4 insolvenčního zákona se (tedy) týkala nejen snížení nastaveného limitu obratu (ze 100 milionů Kč na 50 milionů Kč), nýbrž i toho, že tento (snížený) limit má vyjadřovat „roční“ úhrn čistého obratu dlužníka podle zvláštního právního předpisu „za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“. Do 31. 12. 2013 vyžadovalo předmětné ustanovení, aby nastavený limit (100 milionů Kč) vyjadřoval „celkový obrat“ dlužníka podle zvláštního právního předpisu „za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“, vyjdeme-li z toho, že oním zvláštním právním předpisem byl [ve shodě s poznámkou pod čarou č. 46)] míněn zákon o účetnictví, mohlo být „poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“ kratší i delší 1 roku (srov. § 3 odst. 2 poslední věty zákona o účetnictví ve znění účinném do 31. 12. 2013 i po tomto datu). S „kratším“ „posledním účetním obdobím“ přitom při výkladu § 316 odst. 4 insolvenčního zákona žádné problémy nejsou (dosáhne-li dlužník obratu 50 milionů Kč „za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“, jež bylo kratší 1 roku, pak je zjevné, že dané kvantitativní hledisko splní i při přepočtu podle § 1d odst. 2 zákona o účetnictví).

35. Pro výsledek dovolacího řízení v dané věci zjevně není určující význam poznámky pod čarou č. 46), neboť požadavek, aby šlo o „roční úhrn čistého obratu“ zakotvuje (s účinností od 1. 1. 2014) normativně závazný text insolvenčního zákona (jeho § 316 odst. 4) a dovolatel ani nenabízí odpověď na otázku, jak by měl být spočten jeho „roční“ obrat, jestliže v situaci, kdy jeho „poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“ bylo delší 1 roku, vyloučí aplikaci § 1d odst. 2 zákona o účetnictví. Přepočet obratu dosaženého za účetní období delší 1 roku na „roční úhrn čistého obratu“ by byl i tak nutný, přičemž návod plynoucí z § 1d odst. 2 zákona o účetnictví by byl logicky odvoditelný, i kdyby nebyl součástí textu zákona o účetnictví.

36. Nepřiléhavým shledává Nejvyšší soud v daných souvislostech dovolatelův poukaz na zákonné úpravy, jež pracují s „obratem“ jinak. Dovolatelem zmíněné

úpravy jsou definovány vždy jen pro účely toho kterého zákona a nemají žádné ustanovení, jež by umožňovalo přepočítání tam dosaženého obrátu na obrát „roční“. Kvantitativní podmínka přípustnosti reorganizace formulovaná v § 316 odst. 4 insolvenčního zákona, daná dostatečným „ročním“ obrátem, je logicky navázána na zákon o účetnictví, jelikož reorganizaci lze povolit pouze podnikateli (§ 316 odst. 2 insolvenčního zákona) a ten je povinen vést účetnictví, z něž lze jeho „obrat“ ověřit. Srov. v tomto ohledu v literatuře např. též dílo RICHTER, T. Insolvenční právo. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 472 (tam uvedená poznámka o „účetních knihách“). „Roční úhrn čistého obrátu“ pak v daném kontextu není žádnou anomálií (jak naznačuje argumentace dovolatele shrnutá výše v odstavci [17]); jde o prosté vyjádření skutečnosti, že při běžném (obvyklém) chodu věci je (pro všechny podnikatele) účetním obdobím nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců (srov. § 3 odst. 2 větu první zákona o účetnictví). Neplatí ani tvrzení dovolatele, že omezující podmínku ročního obrátu neobsahuje žádný jiný zákon (srov. opět odstavce [17] výše). Pojem „roční úhrn čistého obrátu“ pro rozhodné období obsahuje např. § 1b, § 1c a § 20 odst. 1 písm. c) zákona o účetnictví, § 8a odst. 5 zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věci v trestním řízení a o změně některých zákonů, § 2a odst. 2 písm. a), § 9aj odst. 1 a § 16a odst. 5 písm. b) zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, § 3 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, a § 3 odst. 3, § 4, § 5 odst. 2 a § 6 odst. 2 zákona č. 319/2006 Sb., o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory, a o změně zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

37. Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že doslovné znění § 316 odst. 4 insolvenčního zákona nevyvolává žádné pochybnosti o tom, že kvantitativní podmínka přípustnosti reorganizace, vázaná na dosažený obrát dlužníka v „posledním účetním období předcházejícím insolvenčnímu návrhu“, se pojí s „ročním úhrnem čistého obrátu“, a že takto formulovaná podmínka není v žádném rozporu se smyslem a účelem předmětného ustanovení (srov. závěry „náleзовé“ judikatury v odstavci [26] výše).

38. V tom, že soudy nezohlednily (ve prospěch povolení reorganizace), že dlužník podmínky týkající se výše obrátu „téměř“ splnil (srov. reprodukcí dovolání v odstavci [18] výše), pak Nejvyšší soud žádnou diskriminaci dovolatele neshledává (stejně jako nemá za diskriminační ani zkoumané omezení), když předmětná úprava zachází se všemi dlužníky, kteří požadovaného obrátu nedosáhnou, stejně (v souladu s legitimním účelem, pro který byla předmětná omezení zavedena) a (jak dokládají i důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu a důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.) těm dlužníkům, kteří dané kvantitativní podmínky nedosáhnou, se nabízí možnost dosáhnout reorganizace postupem podle § 316 odst. 5 a 6 insolvenčního zákona.

č. 38

39. Zbývá dodat, že Nejvyšší soud ve shodě s výše citovanou „nálezovou“ judikaturou k povaze poznámek pod čarou v právním předpisu, ve své judikatuře dále ozřejmil, že je sice všeobecně uznáváno, že poznámky pod čarou nejsou součástí normativního textu, lze je však použít k jeho výkladu, jestliže dávají najevo intenci zákonodárce, podepřenou též dobovým právním kontextem; srov. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016, uveřejněné pod číslem 3/2017 Sb. rozh. obč., odstavec 58., str. 69 (521). V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 31 Cdo 1704/2016, uveřejněném pod číslem 6/2019 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud dodal (srov. odstavec [47] tamtéž), že poznámka pod čarou nemá normativní význam, může však představovat ve spojení s některými právními argumenty interpretační pomůcku. V návaznosti na výše řečené pak Nejvyšší soud nemá žádné pochyby o tom, že poznámka pod čarou č. 46) přílehlavě identifikuje jako „zvláštní právní předpis“, o němž hovoří text § 316 odst. 4 insolvenčního zákona, právě zákon o účetnictví; ke stejnému závěru (že jde o zákon o účetnictví) by vedla argumentace obsažená výše, i kdyby § 316 odst. 4 insolvenčního zákona odkaz na poznámku pod čarou neobsahovalo.

40. Jinak řečeno, „zvláštním právním předpisem“ ve smyslu § 316 odst. 4 insolvenčního zákona se rozumí zákon o účetnictví. Jestliže „poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu“ bylo u dlužníka delší 1 roku, postupuje insolvenční soud při zkoumání přípustnosti reorganizace pro účely určení „ročního úhrnu čistého obrátu“ dlužníka podle § 1d odst. 2 zákona o účetnictví.

41. Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako neopodstatněného. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

č. 38

INHALT

Stellungnahmen

Nr. 1 Entscheidungen in Strafsachen

1. In der Verfahrensweise laut der Bestimmung des § 777 des BGB darf nicht die Vaterschaft eines bisher ungeborenen Kindes bestimmt werden.
2. Der Antrag auf Bestimmung der Vaterschaft zu einem ungeborenen Kind gemäß § 777 des BGB wird vom Gericht verweigert.

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 19** Das gesetzliche Merkmal des qualifizierten Tatbestands der Straftat des Diebstahls, die darin besteht, dass die Tat während eines „anderen, ernsthaft das Leben oder die Gesundheit gefährdenden Ereignisses“ verübt wurde [§ 205, Abs. 4 Buchst. b) des StGB], kann dadurch erfüllt sein, dass der Täter den Diebstahl im Laufe des Auftretens des als SARS CoV-2 bezeichneten und die Erkrankung COVID-19 hervorruhenden Coronavirus verübt hat. Allerdings reicht der zeitliche und kausale Zusammenhang der verübten Straftat mit solch einem Ereignis allein nicht aus, es muss darüber hinaus auch ein gewisser sachlicher Zusammenhang bestehen, d.h., dass sich dieses Ereignis auf konkrete Weise bei Verübung der Straftat des Diebstahls manifestiert hat. Der zitierte Zusammenhang liegt beispielsweise dann vor, wenn das erwähnte Ereignis, die Einschränkung oder sonstige Maßnahmen, die in dessen Folge oder zu dessen Bewältigung getroffen wurden und dem Täter die Verübung der Straftat ermöglicht oder erleichtert haben, oder wenn der Täter damit gerechnet hat, dass es ihm dadurch seine Flucht gelingt, oder seiner Entlarvung und Ergreifung zu entgehen, oder wenn seine Tat direkt gegen diese Maßnahmen oder Einschränkungen gerichtet war, um sie zu erschweren oder zu vereiteln.
- Die Ausrufung des Notstands (Art. 5 und 6 des Verfassungsgerichts Nr. 110/1998 Slg., über die Sicherheit der Tschechischen Republik, im Wortlaut des Verfassungsgesetzes Nr. 300/2000 Slg.) und die Verübung der Straftat im Laufe des Notstands stellt an für sich kein Merkmal des qualifizierten Tatbestands des Diebstahls gemäß § 205, Abs. 4, Buchst. b) des StGB dar. Die Ausrufung des Notstands, die Gründe, die hierzu geführt haben und öffentlich zugängliche Informationen über ihn lassen nicht den Schluss zu, dass es zum gegebenen Zeitpunkt und Ort zu einem bestimmten „das Leben oder die Gesundheit ernsthaft gefährdenden Ereignis“ gekommen ist und der Täter zumindest davon wusste oder wissen konnte [§ 17 Buchst. b) des StGB].
- Nr. 20** Bei Erfüllung weiterer Voraussetzungen kann ein Täter fortgesetzte Straftaten (Dauerdelikt) des Subventionsbetrugs gemäß § 212, Abs. 1 des StGB und der Schädigung der finanziellen Interessen der Europäische Union gemäß § 260, Abs. 1 des StGB begehen, wenn er aufgrund einer im Voraus abgeschlossenen Vereinbarung mit dem Arbeitsamt der Tschechischen Republik als mit dem Leister einer Beihilfe zu den Lohnkosten für sozial (gesellschaftlich) nützliche Arbeitsplätze, die aus dem Staatshaushalt der Tschechischen Republik und dem EU-Haushalt gezahlt werden, wiederholt in regelmäßig festgelegten Intervallen (beispielsweise einmal pro Monat) und zu den gleichen, in der Vereinbarung spezifizierten Bedingungen, in den Lohnkostenabrechnungen unrichtige Angaben darüber gemacht hat, dass er für die Arbeitnehmer, für deren Arbeitsplätze er die Beihilfe beansprucht hat, Sozial- und Krankenversicherungsbeiträge abgeführt hat, obgleich er dies nicht einmal teilweise getan hat, obwohl dies die Voraussetzung zur Beihilfezahlung war. Jede solche neue Lohnkostenabrechnung ist als neuer Beihilfeantrag anzusehen, ohne den der Beihilfegeber die beanspruchte Beihilfe nicht ausgezahlt hätte. Dabei ist unerheblich, ob in der aufgrund des Beihilfeantrags abgeschlossenen Vereinbarung selbst der Täter keine unrichtigen Angaben gemacht hat.
- Nr. 21** Der Oberste Gerichtshof kann im Apellationsverfahren bereits existierende Entscheidungen oder Urteilssprüche nicht überprüfen. Wenn es vor der Berufungsentscheidung daher zur Aufhebung des rechtsgültigen Urteils, gegen welches die Berufung gerichtet ist oder ggf. zur Aufhebung durch Berufung gegen den angefochtenen

Urteilsspruch (z.B. in Zusammenhang mit der Auferlegung einer Gesamtstrafe oder gemeinsamen Strafe für eine fortgesetzte Straftat) gekommen ist, ist in solch einem Falle eine Berufung im gegebenen Umfang unzulässig, und muss, sofern sie nicht gleichzeitig auch gegen einen anderen Urteilsspruch im gleichen Urteil gerichtet ist, der nicht aufgehoben wurde, gemäß § 265i, Abs. 1, Buchst. a) der StPO abgelehnt werden.

- Nr. 22** Die unberechtigte Jagd im Sinne des Tatbestands der Straftat der Wilderei gemäß § 304 des StGB sind Handlungen, die über die gesetzlichen Jagdbedingungen laut Gesetz Nr. 449/2001 Slg., Jagdgesetz, im Wortlaut späterer Vorschriften (nachstehend nur noch Jagdgesetz genannt) hinaus gehen. Das Merkmal „unberechtigt“ muss daher im gesamten Kontext des Jagdgesetzes ausgelegt werden, d.h. nicht allein hinsichtlich der § 46 und § 48a des Jagdgesetzes, sondern auch des § 45, Abs. 1 des Jagdgesetzes und des Objekts der Straftat, als des Schutzes der Natur, bzw. der wildlebenden Tiere und Fische, als auch im Hinblick auf die Ausübung des Jagd- und Angelrechts. Es gilt also, dass auch eine Person, die die formellen Erfordernisse des § 46, Abs. 1 des Jagdgesetzes eingehalten hat (in Besitz einer Jagdgenehmigung, eines Jagdscheins, Waffenscheins, usw. ist), jedoch Wild im Widerspruch zum ausdrücklichen Jagdverbot gemäß § 45 des Jagdgesetzes jagt und über den Rahmen der erteilten Jagdgenehmigung hinaus handelt, daher „unberechtigt“ im Sinne des Tatbestands der Straftat der Wilderei gemäß § 304 des StGB handelt.
- Nr. 23** Die Herabsetzung der außervertraglichen Anwaltsvergütung gemäß § 12a, Abs. 1, 2 des Anwaltstarifgesetzes kommt auch in Fällen zur Anwendung, in denen der Anwalt (einerlei, ob als Bevollmächtigter oder Verteidiger) zwar gewählt wurde, dessen Kosten jedoch aufgrund der Entscheidung gemäß § 151, Abs. 3 und 6 der StPO vom Staat ersetzt werden.
- Nr. 24** Wenn die Polizeibehörde im Ermittlungsverfahren vor dem Betreten einer Wohnung (z.B. auch eines Hotelzimmers) die Einwilligung der Benutzer erhalten hat, in dieser Wohnung Strafverfahrenshandlungen durchzuführen, die in der Besichtigung der Wohnung oder deren Teile als Tatort (§ 113, Abs. 1 der StPO) bestehen, kann die Durchführung dieser Handlung selbst nicht als rechtswidrig angesehen werden und dies namentlich aufgrund der erteilten Einwilligung im Sinne des Art. 12 Abs. 1 der Charta der Grundrechte und Grundfreiheiten.
- Wenn die Polizeibehörde in der Wohnung bei der Tatortbesichtigung (§ 113, Abs. 1 der StPO) aber auch für eine Hausdurchsuchung typische Handlungen durchführt (beispielsweise die Versetzung von Gegenständen, die Öffnung bis dahin verdeckter Räume und das Einsehen in diese), zu deren Durchführung jedoch die gesetzlichen Voraussetzungen nicht erfüllt waren (§ 83, Abs. 1 der StPO), sind die auf diese Weise festgestellten Beweise, sofern sie gemäß § 78 Abs. 1 der StPO nicht freiwillig herausgegeben wurden, als widerrechtlich anzusehen, weil es dabei um Beweise ging, die im Verlauf von Handlungen der Strafverfolgung gewonnen wurden, die in ihrem Charakter bereits einer Hausdurchsuchung im Sinne des § 82, Abs. 1 der StPO entsprachen.

Der Teil der Beweise, welchen die Polizeibehörde auf die im Rahmen der Tatortbe-
sichtigung durchgeführte Weise gewonnen hat, die in ihrem Charakter jedoch bere-
its einer Hausdurchsuchung entsprach, welcher es an den entsprechenden gesetzli-
chen Voraussetzungen mangelte, ist absolut unverwendbar. Eine entgegengesetzte
Verfahrensweise käme einem Eingriff in die Rechte des Beschuldigten auf einen
gerechten Prozess im Sinne des Titels V. der Charta der Grundrechte und Grundfre-
iheiten und des Art. 6 der Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grun-
dfreiheiten gleich.

Entscheidungen in Sachen des Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrechts

- Nr. 31** In einer Situation, in der demjenigen, der für das Begräbnis des Erblassers gesorgt hat, kein Vermögen ohne Wert oder Vermögen von geringfügigem Wert wegen seiner Nichtzustimmung herausgegeben werden kann, die Nachlassverhandlung jedoch prinzipiell angebracht wäre, kann erwogen werden, ob die bei der Ermittlung der Erben und bei der Nachlassverhandlung selbst entstandenen Staatskosten und Kosten der Verfahrensteilnehmer nicht in einem signifikanten Missverhältnis zum Wert und Charakter des hinterlassenen Vermögens stehen. Die eventuelle Schlussfolgerung des signifikanten Missverhältnis zwischen dem zu verhandelnden Vermögen und dem finanziellen und zeitlichen Aufwand einer (weiteren) Fortführung des Nachlassverfahrens kann zur Anwendung der Bestimmung des § 154 des Gesetzes über Sondergerichtsverfahren führen, wobei derjenige, dem das wertlose Vermögen oder Vermögen von geringfügigem Wert herausgegeben wird, auch der Staat sein.
- Nr. 32** Für die Eröffnung und Durchführung der Zwangsvollstreckung einer Immobilie nach der Aufhebung und Auseinandersetzung gemeinschaftlichen Eigentums per Anordnung von deren Verkauf stellt eine früher angeordnete Zwangsvollstreckung durch Verkauf des Miteigentumsanteils kein Hindernis dar. Die Durchführung der Zwangsvollstreckung durch den Verkauf der Immobilie hat in diesem Fall Vorrang; die Verfahrensweise gemäß 119/2001 Slg., in dem die Regeln für den Fall gleichzeitig verlaufender Vollstreckungen, im Wortlaut späterer Vorschriften festgelegt sind, kommt hierbei nicht zur Anwendung.
- Nr. 33** Unter dem Verkauf einer Sache in einer öffentlichen Versteigerung im Sinne des § 1147 des BGB ist die gleiche Verfahrensweise gemäß § 348 der ZPO zu verstehen. Wenn ein Vorvertrag wegen Nichterbringbarkeit gemäß § 2006 des BGB aus Gründen seitens des künftigen Verkäufers erlischt; kann der künftige Käufer keinen Abschluss des Kaufvertrags gemäß § 1787 des BGB erzwingen, er hat jedoch Anspruch auf Ersatz des Schadens, der ihm durch die Nichterfüllung der Vertragspflicht entstanden ist (§ 2913 des BGB).
- Nr. 34** Aus Gründen, die besonderer Berücksichtigung bedürfen, kann das Gericht den Schadensersatz gemäß § 2953 Abs. 1 des BGB auch dann herabsetzen, wenn der Schadensverursacher eine juristische Person ist.
- Nr. 35** Die Haftung des Staates für Schäden, die Einzelpersonen durch die Verletzung von EU-Recht durch Gerichte erlitten haben, gegen die Rechtsmittel unzulässig sind, kann sich ausschließlich auf der Entscheidung ordentlicher Gerichte und mitnichten auf der Entscheidung des Verfassungsgerichts im Verfahren über eine Verfassungsbeschwerde begründen.
- Nr. 36** Die Tschechische Republik haftet für durch die Verletzung von EU-Recht verursachte Schäden durch Entscheidung des Obersten Gerichtshofes als Berufungsgericht, auch wenn solch eine Entscheidung wegen Ungesetzlichkeit aufgehoben wurde, wenn: a) Ziel der verletzten EU-Vorschrift die Zuerkennung individueller Rechte ist c) die Verletzung des ausreichend gewichtig ist, wobei der Staat aufgrund des besonderen Charakters der Funktion des Gerichts nur in Ausnahmefällen haftet, wenn die Gerichtsentscheidung anwendbares Recht auf offensichtliche Weise verletzt hat, und c) zwischen der Verletzung der EU-Vorschrift und dem Schaden ein ursächlicher Zusammenhang besteht; diese Voraussetzungen müssen kumulativ erfüllt sein.
- Nr. 37** I. Als unsicher oder unbestimmt im Sinne des § 1987, Abs. 2 des BGB gilt in der Regel eine Forderung, die bezüglich ihrer Grundlage und (oder) Höhe strittig (unsi-

cher) ist, und deren Geltendmachung gegenüber dem Schuldner in Form der Einrede der Aufrechnung (anstatt eines eindeutigen, d.h. von beiden betroffenen Seiten akzeptierten Erlöschens beider Forderungen in sich deckendem Umfang), Streit über die Existenz oder Höhe der zur gegenseitigen Aufrechnung verwendeten Forderungen hervorruft.

II. Die Liquidität einer zur Aufrechnung verwendeten Forderung stellt die sachrechtliche Voraussetzung für eine Aufrechnung dar; wenn solch eine Forderung jedoch nicht „sicher und bestimmt“ ist, steht die Aufrechnung im Widerspruch zur Bestimmung des § 1987, Abs. 2 des BGB und ist daher in der Regel (relativ) ungültig. Wenn der Gläubiger der Forderung, gegen welche die Aufrechnung erfolgt, gegenüber dem Schuldner die relative Ungültigkeit seiner Rechtshandlung (einseitigen Aufrechnung) betreibt, treten die Wirkungen der Aufrechnung nicht ein (die Forderung, gegen die sie aufgerechnet wird, erlischt nicht).

Nr. 38 Mit der besonderen Rechtsvorschrift im Sinne der Bestimmung des § 316, Abs. 4 des Insolvenzgesetzes ist Gesetz Nr. 563/1991 Slg., Rechnungslegungsgesetz, gemeint. Wenn die letzte, dem Insolvenzantrag vorangegangene Rechnungsperiode beim Schuldner länger als 1 Jahr war, geht das Insolvenzgericht bei der Überprüfung der Zulässigkeit einer Reorganisation zu Zwecken der Bestimmung des jährlichen Gesamt-Nettoumsatzes des Schuldners entsprechend der Bestimmung des § 1d, Abs. 2 des Rechnungslegungsgesetzes vor.

C O N T E N T S

Opinions

No. 1 Resolutions in Criminal Law Cases

1. The procedure pursuant to the provision of Section 777 of the Civil Code cannot be used to determine paternity with respect to an unborn child.
2. A motion for the determination of paternity of an unborn child in accordance with the provision of Section 777 of the Civil Code shall be dismissed by the court.

Resolutions in Criminal Law Cases

- No. 19** The legal characteristic of the qualified body of the crime of theft consisting in the commission of the crime during "another event posing a serious threat to the life or health of people" [Section 205(4)(b) of the Penal Code] may be fulfilled when the offender committed the theft at the time of spreading of the coronavirus designated as SARS CoV-2, which causes the COVID-19 disease pandemic. Nevertheless, the mere time and location relationship of the committed crime with such an event is insufficient in this case and a certain material relationship therewith is likewise necessary, i.e. that the event manifested itself in a concrete manner in the course of committing the crime of theft. The indicated relationship will be given, for example, in a situation when the mentioned event or restrictions and other measures adopted as a result of and to resolve the event allowed or facilitated the commission of the crime by the offender, or when the offender counted on the possibility that they would be able to avoid their revelation and apprehension, or the offender directed their act against these restrictions or measures to obstruct or impede them, etc. The declaration of a state of emergency (Articles 5 and 6 of Constitutional Act No. 110/1998 Coll., on the Security of the Czech Republic, within the wording of the Constitutional Act No. 300/2000 Coll.) and the commission of the crime during the state of emergency is not a characteristic of the qualified body of the crime of theft pursuant to Section 205(4)(b) of the Penal Code. The declaration of the state of emergency, the reasons leading to and the publicly accessible information about the state of emergency may, however, be of supportive significance for the conclusion that a certain "event posing a serious threat to the life or health of people" occurred at a given time and location and that the offender should have been and could have been aware of the same [Section 17(b) of the Penal Code].
- No. 20** Subject to the fulfilment of other conditions, an offender may commit continuing crimes of subsidy fraud under Section 212(1) of the Penal Code and of damage to the financial interests of the European Union pursuant to Section 260(1) of the Penal Code if, based on a previously concluded agreement with the Labour Office of the Czech Republic as the provider of an allowance for the defrayal of the wage costs of a socially purposeful job, which is paid from the state budget of the Czech Republic and from the budget of the European Union, the offender repeatedly, at regularly set intervals (e.g. once a month) and under the same conditions as specified in the agreement indicated false information in statements of wage costs by reporting payments of public health insurance and social insurance contributions on behalf of the employee, for whose job position the offender requested the allowance, yet they failed to pay these contributions even in part although the payment thereof was a precondition for the provision of the allowance. Each such statement of wage costs should be deemed a new allowance application without which the provider would not have paid the requested allowance. The fact that in the agreement concluded on the basis of the filed allowance application, the offender had not indicated any false information is insignificant.
- No. 21** In appellate proceedings, the Supreme Court cannot review an already non-existing decision or verdict. When a final decision, against which an extraordinary appeal has been lodged, was overruled or a verdict contested by the extraordinary appeal was cancelled prior to the award of a decision on the extraordinary appeal (e.g. in connection with the imposition of summary punishment or joint punishment for continuing in a crime), in such a case, an extraordinary appeal in the given extent

is impermissible and if it is not concurrently aimed against another verdict of the same decision that has not been cancelled, it should be dismissed in accordance with Section 265i(1)(a) of the Code of Criminal Procedure.

- No. 22** Unauthorised hunting within the meaning of the body of the crime of poaching in accordance with Section 304 of the Penal Code includes acts exceeding the statutory conditions of hunting pursuant to Act No. 449/2001 Coll., on Game Management, as amended (hereafter the Game Management Act). The characteristic "unauthorised" should thus be interpreted in consideration of the entire context of the Game Management Act, i.e. not only with a view to Sections 46 and 48a thereof but also with regard to Section 45(1) thereof and the object of the crime being the protection of nature, respectively the protection of wildlife and fish, as well as the protection of the game management right and the exercise of the fishing right. Accordingly, a person, who observes the formal appurtenances of Section 46(1) of the Game Management Act (they have a hunting permit, a hunting licence, a firearms pass, etc.) and hunts game in conflict with the explicit prohibition set forth in Section 45 thereof, is acting above the framework of the issued permit and therefore unlawfully within the meaning of the body of the crime of poaching under Section 304 of the Penal Code.
- No. 23** A reduction of the legal counsel's non-contractual fee pursuant to Section 12a(1), (2) of the Lawyer's Tariff shall be applied also in cases when the legal counsel (whether an agent or a defence counsel) is appointed but their costs are reimbursed by the state based on a decision awarded under Section 151(3), (6) of the Code of Criminal Procedure.
- No. 24** If, in preliminary proceedings and prior to entering a dwelling (e.g. a hotel room), a police body received consent from the dwelling users to carry out an act of criminal proceedings consisting in a search of the dwelling or a part thereof as a crime scene (Section 113(1) of the Code of Criminal Procedure), the execution of the act itself cannot be considered unlawful, namely because of the granted consent within the meaning of Article 12(1) of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms. When the police body, while searching the dwelling as a crime scene (Section 113(1) of the Code of Criminal Procedure), also carried out acts typical for a domiciliary search (e.g. by moving things, uncovering and looking inside hidden premises), without fulfilling the statutory conditions for the execution thereof (Section 83(1) of the Code of Criminal Procedure), evidence acquired in this manner should be deemed unlawful unless voluntarily surrendered pursuant to Section 78(1) of the Code of Criminal Procedure since such evidence constitutes evidence obtained in the course of an act of criminal proceedings, the nature of which corresponded to a domiciliary search within the meaning of Section 82(1) of the Code of Criminal Procedure.
- The portion of evidence acquired by the police body by way of a procedure carried out within a search of the crime scene, the character of which corresponded to a domiciliary search, without the fulfilment of the statutory conditions for the execution of the same, is absolutely useless. An opposite procedure would lead to the infringement of the right of the accused to due process within the meaning of Chapter V of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms and Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 31** In a situation when property of no or little value cannot be surrendered to a person, who arranged the testator's funeral, due to the person's disagreement and it would be advisable to discuss the inheritance, it is possible to consider whether the costs of the state and of the parties to the proceedings arising from identification of heirs and the own discussion of the inheritance are not significantly incommensurate to the value and character of the testator's property. The conceivable conclusion on the substantial disproportion between the property to be discussed and the financial and time-related demandingness of further inheritance proceedings may lead to the application of the provision of Section 154 of the Special Judicial Proceedings Act, whereas the party to whom the property of no or little value can be surrendered may also be the state.
- No. 32** The initiation and execution of distraint by the sale of an immovable thing after the cancellation and settlement of joint ownership by ordering the sale thereof are not inhibited by a previously initiated distraint by the sale of the joint-ownership share in the immovable thing. The execution of distraint by the sale of the immovable thing takes precedence in such a case, whereas the procedure pursuant to Act No. 119/2001 Coll., which sets forth the rules for cases of concurrently enforced decisions, as amended, shall not be applied.
The sale of a thing by way of a public auction within the meaning of the provision of Section 1147 of the Civil Code shall also mean the procedure under Section 348 of the Civil Procedure Code.
- No. 33** When a letter of understanding became extinct in consequence of the impossibility of performance pursuant to Section 2006 of the Civil Code based on reasons on the part of the future seller, the future buyer cannot demand the conclusion of a contract of purchase under Section 1787 of the Civil Code, however, they are entitled to demand compensation of damage inflicted to them as a result of a breach of a contractual obligation (Section 2913 of the Civil Code).
- No. 34** Due to reasons worthy of special consideration, the court may reasonably reduce compensation of damage pursuant to Section 2953(1) of the Civil Code also in the case when the tortfeasor is a legal person.
- No. 35** The liability of the state for damage inflicted upon an individual as a result of a violation of a right of the European Union by the court against whose decision legal remedy is not permissible may be established exclusively by a decision of a general court, not by a decision of the Constitutional Court in proceedings concerning a constitutional complaint.
- No. 36** The Czech Republic is liable for injury arising from a violation of a right of the European Union by a decision of the Supreme Court as the appellate court even if such decision was not overruled due to unlawfulness where: a) the objective of the violated Union regulation is the recognition of rights to individuals, b) the violation is sufficiently severe, whereas given the special nature of the function of the court, the state is liable only in the exceptional case when the court decision violated the applicable right in an apparent manner, and c) there is a causal relationship between the violation of the Union regulation and the damage; these preconditions must be fulfilled cumulatively.
- No. 37** I. As a rule, a claim is uncertain or indefinite within the meaning of Section 1987(2) of the Civil Code if a claim is disputable (uncertain) as regards the basis and (or) amount and its submission with respect to the debtor in the form of an objection

to setoff gives rise (instead of unambiguous, i.e. accepted by both affected parties, extinction of both claims in the extent to which they cover each other) to disputes related to the existence or the amount of the claim used for setoff.

III. The liquidity of a claim used for setoff is substantive law precondition of setoff; where such claim is not "certain and definite", setoff is contravened by the provision of Section 1987(2) of the Civil Code and is, as a rule (relatively), invalid. When the creditor whose claim is subject to setoff is successful in invoking the relative invalidity of the debtor's legal act (unilateral setoff), the effects of such setoff shall not commence (the claim subject to setoff shall not become extinct).

No. 38 A separate legal regulation within the meaning of Section 316(4) of the Insolvency Act shall mean Act No. 563/1991 Coll., on Accounting. If the debtor's last accounting period preceding the insolvency petition was longer than 1 year, the insolvency court shall proceed pursuant to the provision of Section 1d of the Accounting Act when examining the permissibility of reorganisation for the purpose of determining the debtor's total annual net turnover.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:
e-mail:
Administrace předplatného:

PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
marie.novotna@wolterskluwer.com

Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3

Zákaznická linka:

tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com

Distribuce:

CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Tisk:

Serifá, s. r. o.

Archiv časopisu
je v systému ASPI.

Vytištěno na 100% recyklovaném
papíru se značkou Eco-label EU